

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВОЮ
ПРАВООХОРОННОЇ ФУНКЦІЇ**

*Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції*

*(27 травня 2016 року, Дніпропетровський
державний університет внутрішніх справ)*

Дніпропетровськ
2016

ББК 67.9(4УКР)301.163

П 68

Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет Вченою радою Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (протокол № 12 від 04.07.2016)

П 68 Правові та організаційні засади забезпечення державою правоохоронної функції: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 27 трав. 2016 р.). – Дніпропетровськ : Дніпроп.держ.ун-т внутр. справ, 2016. – 212 с.

Збірник містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, у якій взяли участь науковці, викладачі та здобувачі вищих навчальних закладів та наукових установ України і зарубіжжя.

Матеріали конференції можуть бути використані в науково-дослідній роботі та навчальному процесі спеціалізованих ВНЗ, а також у законотворчості та правоохоронній діяльності.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

канд. юрид. наук **В.А. Глуховець** (*голова*); канд. юрид. наук **О.В. Ведмідський** (*заст. голови*); **О.В. Золотоноша**; д-р юрид. наук, доц. **О.С. Юнін**; канд. політ. наук **В.О. Борисова**; канд. юрид. наук **А.В. Жбанчик**; канд. філолог. наук **І.М. Веріго**; канд. юрид. наук, доц. **О.Ф. Кобзар**; д-р юрид. наук, професор **Р.В. Миронюк**; канд. юрид. наук доц. **О.О. Титаренко**; д-р юрид. наук, професор **А.О. Собакар**; канд. юрид. наук, доц. **А.В. Коваленко**.

ББК 67.9(4УКР)301.163

© Автори, 2016
© ДДУВС, 2016

ЗМІСТ

Глуховець В.А. Сучасні тенденції навчання та виховання курсантів для поліцейських підрозділів.....	10
Золотоноша О.В. Деякі особливості забезпечення державою правоохоронної функції на місцевому рівні	12
Ведмідський О.В. Сутність та зміст поняття адміністративно-правового забезпечення правопорядку.....	15
Лошицький М.В. Правова природа правоохоронної та поліцейської діяльності	18
Миронюк Р.В. Законодавче забезпечення діяльності Національної поліції через призму дотримання прав громадян	22
Собакарь А.О. Особливості реформування органів внутрішніх справ України в умовах євроінтеграції.....	25
Юнін О.С. Деякі особливості функціонування поліцейських підрозділів країн з розвиненою поліцейською функцією.....	28
Манжула А.А. Нормативно-правове регулювання протидії проступкам, що посягають на громадський порядок.....	31
Ковалів М.В. Організація професійної підготовки поліцейських кадрів: європейський та американський досвід.....	35
Кобзар О.Ф. Визначення поняття правоохоронної функції держави.....	38

Коваленко А.В. Правове регулювання діяльності поліції щодо боротьби зі злочинністю	41
Коваленко Н.В. Досвід Танзанії з підготовки фахівців митних органів.....	43
Дрозд О.Ю. Адміністративні делікти: поняття та ознаки.....	45
Казначесв Д.Г. Функції та завдання підрозділів національної поліції в контексті реформування правоохоронної системи України.....	47
Кузніченко О.В. Теоретичні аспекти реформування правоохоронних органів	51
Білик В.М. Напрями поліпшення фінансування поліції.....	54
Циганов О.Г. Характеристика адміністративно-правових відносин щодо надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності.....	57
Жбанчик А.В. Роль Національної Гвардії України у реалізації правоохоронної функції держави.....	60
Журавель О.Є. Європейський досвід участі громадських організацій у реалізації проектів антикорупційної освіти.....	62
Миронюк С.А. Окремі підходи щодо реформування системи органів кримінальної поліції.....	68
Антіпова О.П. Філософія співробітництва з громадськістю як ключова засада модернізації правоохоронної системи України.....	73

Веріго І.М.

Корекція організаційної культури як чинник оптимізації правоохоронної діяльності..... 75

Плугатар Т.А.

Реалізація принципів правоохоронної діяльності у практичній роботі національної поліції..... 77

Федотова Г.В.

Роль кримінального проступку в правовому житті суспільства..... 80

Федотова Г.В.

Кримінальний проступок: формування сучасного законодавства у відповідність конституційним положенням..... 84

Ганзицька Т.С.

Теоретико-правовий аналіз правоохоронної діяльності в Україні..... 87

Бойко І.В.

Основні завдання та функції дільничних офіцерів поліції 90

Долгополова М.М.

До питання вдосконалення професійного навчання застосування вогнепальної зброї 94

Христов О.Л.

Процесуальні особливості використання результатів одорологічної експертизи..... 97

Доля Л.М.

До питання вдосконалення організації управління в системі МВС України в умовах євроінтеграції..... 100

Балабан С.М.

Комплексна професійно-прикладна фізична підготовка як чинник ефективного виконання працівником поліції службово-бойових завдань..... 103

Бочек О.І. Поняття та види поліцейських заходів в Україні.....	107
Біліченко В.В. Психологія застосування та використання працівниками органів внутрішніх справ вогнепальної зброї.....	110
Біліченко В.В. Забезпечення національною поліцією України прав і свобод людини.....	113
Сіротченков Д.Ю. Професійна поліцейська підготовка як складова ефективної правоохоронної системи.....	117
Байрачна В.В. Законність та верховенство права у діяльності працівника національної поліції: філософсько-правовий аналіз.....	119
Можечук Л.В. Юридична природа та особливості правового регулювання фінансового лізингу в Україні	122
Заславський В.В. Теоретичні проблеми здійснення превентивної діяльності поліції України.....	125
Гарбузюк К.Г. Національна поліція України як суб'єкт забезпечення публічної безпеки.....	128
Поклад О.В. Доступ до публічної інформації про діяльність поліції як форма громадського контролю за її діяльністю.....	130
Шевченко С.І. Реалізація правоохоронної функції держави як складова публічної безпеки.....	134
Литвинова Є.В. розвиток міжбюджетних відносин в умовах євроінтеграції.....	137

Бурнос О.О. Національна безпека України в сучасних умовах протидії терористичній діяльності.....	139
Лесько В.О. Реалізація правоохоронної функції держави в діяльності національної поліції.....	142
Фат Д.В. Актуальні питання реформування правоохоронних органів України	145
Нещеретня А.О. Національна поліція України: проблеми становлення в умовах реформування правоохоронної системи держави.....	148
Богопольська К.О. Особливості застосування адміністративного примусу.....	152
Авдєєнко В.В. Вплив органів місцевого самоврядування на забезпечення охорони громадського порядку.....	153
Мороз М.В. Встановлення факту батьківства за рішенням суду.....	155
Гринько В.П. Захист прав інтелектуальної власності: доменне ім'я.....	158
Мацько В.А. Обеспечение социальных прав участников антитеррористической операции в Украине: административно-правовой аспект.....	160
Береза Ю.М. Професійна підготовка сил охорони правопорядку як складова реалізації правоохоронної функції держави.....	168
Береза Ю.М. Проблемні питання застосування поліграфа при прийнятті на службу до Національної поліції України.....	170

Онищенко С.М. Право на свободу мирних зібрань у контексті рішень Європейського суду з прав людини.....	170
Катаєва Е.В. Предмет юрисдикції адміністративних судів України.....	173
Лелет С.М. Правове регулювання управління в поліції: досвід країн європейського союзу	176
Суховетрук І.І. Особливості правового статусу органів прокуратури як суб'єктів адміністративної юрисдикції.....	179
Южека Р.С. Окремі аспекти фотографування під час слідчого експерименту	182
Семеляк А.М. Особливості службової дисципліни в органах внутрішніх справ.....	184
Романенко О.А. Особливості регулювання доступу до інформації в Україні.....	186
Колотухіна І.А. Щодо проблем впровадження та функціонування муніципальної міліції.....	188
Святовец Д.В. Перспективи функціонування МВС в умовах європейської інтеграції	190
Андрєєв В.Ю. Співробітництво України і ЄС у митній сфері.....	192
Дударь О.В. Перспективи розвитку ювенальної юстиції в Україні.....	195

Качуренко Є.Є.

Реорганізація системи правоохоронних органів –
гарантія забезпечення прав свобод людини..... 197

Дементей О.В.

Захист прав громадян як основна функція
правової держави..... 202

Ковтун І.С.

Правова реформа як засіб перетворення
суспільства..... 204

Хірний О.К.

Міжнародний досвід забезпечення організації
оперативно-розшукової діяльності
оперативних служб Національної поліції 206

Стадніченко Т.О.

Визначення національності юридичних осіб
у праві окремих країн ЄС та у праві України 209

**Глуховеря
Віталій Андрійович,**
ректор Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ КУРСАНТІВ ДЛЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПІДРОЗДІЛІВ

У теперішній час у рамках загальних інтеграційних тенденцій у Європі відбувається процес інтеграції України в загальноєвропейський простір вищої поліцейської освіти. У Європі йде формування нової системи поліцейської освіти, і Україна стає повноправним учасником цієї системи. На цьому шляху одним із головних завдань є підвищення якості професійної освіти офіцерів поліції – керівників поліцейських служб, і вивчення, сприйняття й застосування позитивного педагогічного досвіду, нагромадженого системою виховання й підготовки професійних кадрів світових правоохоронних органів. За таких умов українським викладачам вузів МВС необхідно, незважаючи на традиційні підходи, методи й процедури навчально-виховного процесу морального виховання курсантів і слухачів у вузах МВС, доповнити свої педагогічні ресурси досягненнями поліцейської педагогіки країн світу. Учені й педагоги системи МВС стверджують, що Україні необхідно ще більш широко відкритися назустріч світовому досвіду поліцейської освіти й, у першу чергу, досвіду тих країн світу, у яких поліція сильна, і боротьба зі злочинністю проводиться найбільш ефективно.

Під час проведення експертного опитування викладачів навчальних закладів МВС і керівників підрозділів МВС, що здійснюють виховну роботу серед підлеглих, були дані відповіді на низку запитань про необхідність використання закордонного досвіду навчання поліцейській етиці в європейських поліцейських вузах у педагогічній практиці вузів МВС України. Усього було опитано 78 викладачів і керівників підрозділів МВС. Виходячи з результатів опитування, був зроблений висновок, що при підготовці науково-педагогічних кадрів у системі професійної освіти МВС України варто враховувати світовий досвід теорії й практики навчання в поліцейських вузах, спрямований також і на глибоке вивчення курсантами й слухачами етичних категорій і понять, що лежать в основі професійної моралі співробітників поліції; на інтеріоризацію моральних цінностей і вивчення особливостей їх прояву в діяльності різних служб і підрозділів МВС; на навчання курсантів елементам міжособистісного повсякденного спілкування, у тому числі спілкування з різними категоріями громадян; на

формування в курсантів і слухачів стійких умінь і навичок дотримання службового етикету в конкретних життєвих ситуаціях.

Як впливає з результатів згаданого вище експертного опитування, педагогічний досвід морального виховання професійних кадрів, запозичений у колег провідних країн світу, і адаптований до українських умов, незважаючи на застосування його в різних умовах роботи, при різному менталітеті й інших розходженнях і національних особливостях поліцейських країн світу та їхніх українських колег, міг би використовуватися як у системі освіти керівних кадрів МВС, так і при професійній підготовці всіх ланок особового складу, що допомогло б формувати в курсантів морально-етичні установки та, зрештою, сприяти підвищенню ефективності й результативності їхньої роботи.

Проведене порівняльне дослідження різних аспектів навчання поліцейській етиці в поліцейських вузах провідних країн світу передбачає використання його результатів на рівні ідей, концепцій, практичних новацій в удосконаленні освітнього процесу у вузах МВС України, у справі підвищення ефективності навчально-виховного процесу в навчальних закладах системи МВС України і, зокрема, в удосконаленні педагогічного процесу виховання керівних кадрів поліції. Дослідження досвіду вчених і педагогів світової поліцейської галузі морального виховання керівних кадрів поліції, таким чином, дозволить удосконалити:

- роботу з морального виховання працівників національної поліції вищої ланки;
- практику морального виховання в українських вузах МВС новими висновками й рекомендаціями;
- практично реалізувати деякі з даних рекомендацій безпосередньо в процесі професійної підготовки у вузах МВС України;
- сприяти більш ефективному виконанню основних цілей і завдань поліції в нашій країні.

Слід зауважити, що в теперішній час вузи МВС України беруть участь у діяльності організацій вищої поліцейської освіти, проте, на жаль, поки не є організаторами курсів навчання, а лише виділяють слухачів для організованих міжнародними організаціями спеціалізованих курсів. Варто ширше використовувати даний педагогічний ресурс для навчання етиці, по-перше, стимулюючи участь у даних курсах викладачів поліцейської етики й поліцейської деонтології вузів МВС України, по-друге, організувати подібні курси на базі українських вузів МВС, що, безсумнівно, стане важливим педагогічним заходом у галузі викладання поліцейської етики та сприятиме активному обміну досвідом з європейськими викладачами поліцейської етики.

**Золотоноша
Олег Вікторович,**
перший проректор
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВОЮ ПРАВООХОРОННОЇ ФУНКЦІЇ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Проблематика сучасних державно-правових наукових досліджень поперед усього обумовлена економіко-політичним станом України, зокрема, потребою напрацювання нових дієвих засадничих принципів забезпечення національної оборони та здійснення правоохоронної діяльності. Так, сюди входять і базові питання реформування правоохоронної системи держави, які включають в себе й дослідження її правоохоронної функції, зокрема, і на місцевому рівні.

Безумовно, правоохоронна функція є однією з найважливіших в загальній правовій системі держави, оскільки саме в її реалізації проявляється сутність, соціальне призначення та здатність держави забезпечувати належний правопорядок. При цьому, від змісту та наповнення правоохоронної функції залежить й трансформація інших державних функцій та їхня значущість. У цілому можна стверджувати, що головним завданням сучасної правової держави в реалізації правоохоронної функції є захист прав і свобод людини і громадянина. До того ж, виділення правоохоронної функції держави та розуміння її у всьому різноманітті свого змісту дозволяє по-іншому подивитися на сутність правової держави та реалізацію тих її принципів, що відображені в Конституції України. Необхідно відмітити, що правоохоронна функція, яку забезпечують правоохоронні органи, стає системоутворюючою функцією в українській державі на місцевому рівні. Відповідно, система правоохоронних органів як суб'єктів правоохоронної діяльності, безпосередньо складається з правоохоронних державних органів, наділених спеціальними повноваженнями; державних органів, спеціалізацією яких не є правоохоронна; недержавних організацій та об'єднань [1].

В нинішній час правоохоронні органи України не в повній мірі використовують в боротьбі зі злочинністю та охороні публічного порядку можливості недержавних суб'єктів охорони правопорядку, зокрема, органів місцевого самоврядування. Частково це пов'язано з тим, що процес оформлення їх правового статусу в сучасний період розвитку української державності залишається незавершеним, а законодавчі норми, встановлюючи їх компетенцію, не відрізняються чіткістю і конкретністю.

Європейська Хартія місцевого самоврядування зазначає, що органи місцевого самоврядування мають право регламентувати певну частину публічних справ і здійснювати управління ними, діючи в межах закону, під

свою відповідальність в інтересах місцевої громади [2]. У Конституції України зазначено, що місцеве самоврядування є правом територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селищ та міста - самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [3]. Більш конкретизоване визначення місцевого самоврядування надане в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні», яка зазначає: «Місцеве самоврядування в Україні - це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста - самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України»[4]. До компетенції місцевого самоврядування віднесено затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць, цільових програм, таких як забезпечення безпеки дорожнього руху, благоустрою, освітлення, роботи дитячих та молодіжних закладів і установ, протидії негативним явищам (як наркоманія, пияцтво), програм екологічного характеру, розміщення об'єктів дозвілля та інші, які безпосередньо чи опосередковано впливають на забезпечення охорони публічного порядку [5].

Сучасна структура демократичної, правової та соціальної держави вимагає дієвих шляхів задля розв'язання проблеми реалізації правоохоронної функції. Забезпечення охорони публічного порядку певної адміністративно-територіальної одиниці є не тільки обов'язком органів місцевого самоврядування, а й правом громад та органів, які ними сформовані. Одним із шляхів вирішення даних проблем, поряд з іншими, може стати процес децентралізації органів внутрішніх справ шляхом створення муніципальної (місцевої) поліції, яка б забезпечила публічну безпеку та превентивну діяльність щодо вчинення правопорушень на території громади. Сучасна державотворча практика вказує на те, що процес реформування органів внутрішніх справ та становлення інституту місцевого самоврядування в Україні є взаємопов'язаними процесами.

Децентралізація функцій з охорони публічного порядку тією чи іншою мірою притаманна майже усім західноєвропейським державам. Ще А. Торквіль і П.Ж. Прудон бачили у розширенні повноважень місцевих представницьких органів «не лише цінну протидію тенденції до уніформації суспільства», «заслон на шляху до всевладдя держави», а й «засіб захисту інтересів індивідів». Багато сучасних західних юристів висловлюють думку про те, що надмірна централізація негативно позначається на діяльності органів влади. Так, відомий французький правознавець І. Люшер справедливо вважає, що «в рішенні, яке приймається на загальнонаціональному рівні не враховуються багато місцевих факторів, і тому воно не відповідає реальності та інтересам громадян, які надають

перевагу мати справу з обраними особами, аніж з безликими державними установами» [6, с. 27]. Виходячи з подібних посилок, боротьба з правопорушеннями, а відповідно й адміністрування поліцейськими силами справедливо розглядаються в Західній Європі як обов'язок не лише державної, а й місцевої адміністрації. Крім того, такий стан обумовлений і економічним фактором. Розподіл витрат на поліцію між органами влади та місцевою громадою, безумовно, сприяє економії і раціоналізації використання бюджетів тієї чи іншої сторони [7]. Стандарт децентралізації в європейських країнах розглядається як один з основних управлінських механізмів підвищення ефективності діяльності поліцейських органів. Він насамперед передбачає широкі права стосовно прийняття ними реалізації рішень, що відображають місцеві умови та їх професійну думку [8, с. 146].

Аналіз зарубіжного досвіду свідчить про існування різних підходів до процесу забезпечення правоохоронної функції: в одних країнах публічний порядок забезпечується державною поліцією, в інших - муніципальною поліцією, у третіх - і державною, і муніципальною поліцією. При цьому в деяких країнах Європи (зокрема, Франції, Чехії, Польщі) останнім часом простежується тенденція щодо посилення ролі органів місцевого самоврядування у здійсненні правоохоронної функції. Це відображається створенням в системі органів місцевого самоврядування спеціальних правоохоронних організацій (муніципальної поліції) зі спеціальними статутними завданнями й особливим статусом. Їх основним завданням є забезпечення публічного порядку в межах території певного населеного пункту. У таких країнах, як правило, муніципальна поліція виконує свої функції паралельно з державною поліцією і тісно з нею співпрацює. Процес децентралізації Національної поліції в Україні зумовлює необхідність вивчення та використання міжнародних стандартів муніципалізації правоохоронних органів. Основною метою такого дослідження є встановлення прямої залежності між рівнем розвитку демократії в суспільстві та децентралізацією поліцейських формувань. Проблеми фінансування, організації взаємодії підрозділів Національної поліції, розподілу управлінських повноважень між державними органами та органами місцевого самоврядування та інші аспекти залишаються невирішеними. Як правило, органи місцевого самоврядування (територіальні громади) в країнах ЄС забезпечують фінансування та визначення напрямів діяльності своєї муніципальної поліції, контроль за її діяльністю і беруть участь у розгляді її кадрових питань тощо. У більшості європейських країн на неї покладено нагляд за публічним порядком, безпекою дорожнього руху, санітарним станом населених пунктів, виконанням розпоряджень міської влади. Але, зважаючи на дані стандарти зарубіжного досвіду, необхідно враховувати також і те, що їх реалізація обумовлена, перш за все, стабільністю політичних процесів та наявністю розвинутої місцевої економіки, оскільки як створення,

так і фінансування муніципальної поліції в Україні буде можливим лише за умови розвинутої економіки місцевого рівня.

Література:

1. Гусаров С.М. Правоохоронна функція та правоохоронна діяльність як складові правової держави//матеріали Міжнародної науково-практичної конференції ХНУВС 13.11.2015: [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://univd.edu.ua/general/publishing/konf/94.pdf>
2. Європейська хартія про місцеве самоврядування 1985 року // Віче. — 1993. - № 6.
3. Конституція України : закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
4. Про місцеве самоврядування: закон України від 21 травня 1997 р. № 280. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.
5. Подоляка А.М. Місьцеве самоврядування в охороні громадського порядку//Держава та регіони, Серія: Право 2009 р., № 2, с. 85-88.
6. Губанов А.В. Полиция государств Западной Европы: основные черты организации и деятельности: [учеб. пособие] / А.В.Губанов - М.: ВНИИ МВД СССР, 1990. - 64 с.
7. Когут Я.М. Організація системи охорони громадського порядку поліцією Європейських країн [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Nvlduvs/2009_1/09kumpryk.pdf.
8. Проневич О. С. Моделі управління поліцією: аналіз зарубіжного досвіду / О. С. Проневич // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності: зб. наук. праць. – 2009. – № 1. – с. 145–167.

**Ведмідський
Олександр Володимирович,**
директор ННІ ПОЗН
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОПОРЯДКУ

Забезпечення правопорядку є однією із найважливіших функцій держави, належне виконання якої обумовлює розвиток демократичних засад життєдіяльності суспільства, утвердження принципу соціальної справедливості, реальних гарантій прав і свобод громадян. У даному контексті належна охорона правопорядку в державі значною мірою є результатом ефективного державного управління та здійснення правосуддя.

Формування громадянського суспільства, розбудова України як правової, демократичної, соціальної держави пов'язані з проведенням масштабної правової реформи, наслідком якої має бути поза іншим

забезпечення балансу між необхідністю забезпечення захисту конституційних прав, свобод і законних інтересів людини та громадянина і діяльністю щодо підтримання громадського порядку різними установами, як державними, так і не державними.

Загалом, поняття «адміністративно-правове забезпечення», його складові елементи - «забезпечення», «правове забезпечення» як правові категорії широко використовується у юридичній літературі, однак на сьогодні не вироблено загальноприйнятого підходу до визначення змісту таких термінів.

Передусім слід зазначити, що відповідно до словників «забезпечити» означає створити надійні умови для здійснення чого-небудь; гарантувати щось; захищати, охороняти кого-, що-небудь від небезпеки [1, с. 281]; під поняттям «забезпечення» розуміють генерування повного і достатнього комплексу умов, необхідних для здійснення чогось та гарантії будь-чого [2, с. 291; 724].

Суттєвим здобутком для формулювання поняття «забезпечення» та визначення його змісту в рамках юридичної науки, є дослідження вчених які займалися проблемами «забезпечення прав людини» та «правового забезпечення» відносно різноманітних сфер життєдіяльності держави і суспільства.

Великий тлумачний словник під редакцією В.Т. Бусела визначає поняття правового забезпечення як сукупності правових норм, що регламентують правові взаємини та юридичний статус [3, с.375].

Аналіз юридичної літератури, поряд з викладеним, також свідчить і про відсутність загальноприйнятого підходу до визначення терміну «адміністративно-правове забезпечення».

Так, після вказівки на необхідність виокремлення, у рамках науки адміністративного права, самеадміністративно-правової природи феномену«забезпечення» І.О. Ієрусалімова пропонує власне розуміння того, що має включати в себе поняття «адміністративно-правового забезпечення»стосовно прав людини: «Таким чином, адміністративно-правове забезпечення передбачає насамперед регулювання за допомогою норм адміністративного права суспільних відносин, що виникають для та в процесі реалізації прав і свободлюдини та громадянина, вплив на них з допомогою передбачених законодавством елементів.Крім того, для адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини та громадянинаважливим засобом виступає реалізація норм адміністративного права. Причому тут важливі усіспособи реалізації і використання, коли громадянин сам скористається засобами реалізації, і додержання та виконання норм, а особливо – застосування певних норм адміністративного права зметою надання можливості громадянину отримати право. Складовою частиною адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини та громадянина є гарантії їх реалізації, під якимирозуміються умови, засоби,

способи, які забезпечують здійснення у повному обсязі і всебічну охорону прав і свобод особи...» [4, с. 83]. На думку К.В. Степаненка, адміністративно-правове забезпечення прав і свобод громадян України слід розглядати як систему їх гарантування з боку органів державної влади, яка функціонує у правовому режимі і до якої входять такі елементи, як компетенція, охорона, захист, а також створення необхідних умов для реальної реалізації людиною та громадянином своїх прав і свобод за допомогою адміністративних засобів. У той же час елементи адміністративно-правового забезпечення (компетенція, охорона, захист, відновлення порушеного права) спрямовані на регулювання за допомогою норм адміністративного права суспільних відносин, що виникають у процесі та для реалізації прав і свобод громадян України [5. С.173-174].

У свою чергу Колесников Є.Є. надає узагальнююче розуміння поняття «адміністративно-правове забезпечення, як здійснюваного державою за допомогою спеціального механізму упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, охорона, реалізація і розвиток [6].

У даному контексті зміст адміністративно-правового забезпечення правопорядку, на нашу думку, визначають наступні складові:

по-перше, встановлення правил поведінки, а також заборон у певних сферах суспільного життя;

по-друге, визначення моделі правопорядку;

по-третє, виокремлення гарантій забезпечення правопорядку у вигляді застосування заходів публічної відповідальності та інших примусових заходів.

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. – 1440 с.
2. Александрова З. Е. Словарь синонимов русского языка: около 9000 синонимических рядов / З. Е. Алек сандрова. [под ред. Л. А. Чешко]. – [изд.5-е, стереотип.]. – М.: Рус. язык, 1986. – 600 с.; Словарь русского языка: в 4 т. – М.: ГИИС, 1957. –Т. II [К-О]. – 1958. – 1013 с.
3. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Бусел В. Т. – Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. – 1728 с.
4. Іерусалімова І. О. Механізм адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини та громадянина: дис. ...кандидата юрид. наук: 12.00.07 /Ірина Олександрівна Іерусалімова — Київ – 2006 –205 с.
5. Степаненко К.В. Деякі аспекти адміністративно-правового забезпечення прав і свобод громадян України за кордоном : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції [“Удосконалення діяльності органів внутрішніх справ з попередження й розкриття злочинів та інших правопорушень”], (Запоріжжя, 2 листопада 2007 р.) / Юридичний ін-т МВС України. — Запоріжжя. : Юридичний ін-т МВС України, 2007. — Ч. 2. — с. 172–175.
6. Колесников Є. Є. Поняття та особливості адміністративно-правового забезпечення захисту прав споживачів / Є. Є. Колесников // Форум права. – 2011. – № 2. – с. 432–438 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2011-2/11keezpc.pdf>

Лошицький
Михайло Васильович,
професор кафедри
адміністративного права та процесу
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ПРАВОВА ПРИРОДА ПРАВООХОРОННОЇ ТА ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Реформування правоохоронних органів в Україні є невід'ємною частиною демократизації суспільного життя та побудови правової держави. Курс на зміцнення державності в Україні, охорону прав, свобод і законних інтересів громадян, забезпечення верховенства права в усіх сферах суспільного життя залишається одним із головних напрямів державного будівництва.

Кожна країна формує свій правопорядок, а необхідність його зміцнення обумовлюється інтересами громадянського суспільства та держави. Усвідомлення комплексності проблеми забезпечення необхідного рівня правопорядку у суспільстві зумовлює необхідність вироблення якісно нової концепції організації та діяльності органів державної влади. Саме тому, забезпечення належного громадського порядку в Україні, який відповідає вимогам сучасності є однією з важливих функцій держави, у здійсненні якої беруть участь всі державні органи, посадові особи та громадяни.

У цьому зв'язку особливого значення набуває вирішення проблеми, що пов'язана із визначенням співвідношення змісту правоохоронної та поліцейської діяльності.

Частково, як не дивно, правоохоронну діяльність здійснюють усі органи держави. Наприклад, на рівні з МВС певні завдання щодо реалізації правоохоронної діяльності виконують Міністерство освіти і науки, здійснюючи реєстрацію й ліцензування, реалізує не будучи правоохоронним органом. Те ж саме можна сказати про Міністерство охорони здоров'я та інші органи виконавчої влади.

Водночас існує спеціалізована правоохоронна діяльність, що здійснюється структурами, для яких вона є основною. Поняття "правоохоронна діяльність" є порівняно новим, що ввійшло до правового словника наприкінці 50-х – початку 60-х років. Цим можна пояснити той факт, що дане поняття ще однозначно не закріпилося у науці й законодавстві і тому залишається дискусійним [1, с. 6].

Правоохоронна діяльність – це сукупність заходів, спрямованих на охорону тих або інших цінностей, об'єктів, зазначених у законі. До таких об'єктів належать: громадський (публічний, суспільний) порядок; громадська

(публічна, суспільна) безпека; особиста безпека; права і свободи громадян; державний кордон тощо.

Правоохоронна діяльність здійснюється не будь-яким способом, а лише шляхом застосування юридичних засобів впливу і на основі права, закону. Поняття "охорона" охоплює три компоненти:

- 1) нагляд, застосування заходів прямого примусу;
- 2) призначення покарання;
- 3) виконання покарання.

Ця діяльність називається правоохоронною тому, що здійснюється охорона зазначених у законі об'єктів на основі права.

Правоохоронна діяльність реалізується в установленому процесуально-правовому порядку із дотриманням певних процедур. При ухваленні рішення про застосування або незастосування будь-яких правоохоронних засобів, компетентний орган (посадова особа) зобов'язаний дотримуватися певних правил, передбачених законом. Це – правила адміністративного провадження, кримінального та цивільного процесу.

Реалізація правоохоронної діяльності покладається на спеціально уповноважені державні органи, що комплектуються відповідним чином підготовленими службовцями [2, с. 7].

Тобто у правоохоронну діяльність входять усі форми нагляду (прокурорський, адміністративний, судовий, фінансовий тощо) за дотриманням громадянами і посадовими особами правових актів, розгляд правопорушень компетентними органами, розкриття злочинів, профілактична робота з їхнього попередження, робота щодо припинення, застосування заходів юридичної відповідальності до правопорушників, розгляд по суті правових конфліктів і винесення по ним державно-владних рішень, організація їх виконання тощо.

Для здійснення правоохоронної діяльності у системі органів державної влади створюється група спеціальних органів. В.М. Семенов у такий спосіб визначає правоохоронні органи: "Правоохоронні – це такі державні органи і громадські організації, які всією своєю діяльністю на основі закону й у відповідних формах на демократичних принципах покликані забезпечувати законність і правопорядок, захист прав та інтересів громадян, трудових колективів, суспільства і держави, попереджати, призупиняти правопорушення та застосовувати державний примус до осіб, які порушили законність і правопорядок" [3, с. 28].

Коло правоохоронних органів України досить широке і характеризується входженням до нього органів, що належать до різних гілок державної влади. Поряд з органами виконавчої влади, такими, як, наприклад, МВС і СБУ, до нього входять прокурорські, митні органи, нотаріат, адвокатура тощо.

Поняття "правоохоронна діяльність" певною мірою охоплює і поняття "поліцейська діяльність". Ці поняття досить схожі, але не тотожні. Не всі

правоохоронні органи можна назвати поліцейськими. В основі виокремлення поліцейських органів із правоохоронних є дві характерні ознаки, які їх відрізняють.

По-перше, органи, які реалізують поліцейську діяльність (органи МВС, СБУ, УДО, митна, прикордонна служби) є частиною виконавчої влади і, здійснюють адміністративну, виконавчу діяльність, але шляхом використання специфічних методів.

По-друге, суд, прокуратура, нотаріат не застосовують безпосередньо адміністративного примусу, а тільки приймають державно-владні рішення. Навпаки, поліція не тільки може застосовувати безпосередній примус, але при певних, передбачених законом ситуаціях, може застосовувати зброю. Поліція не виносить рішень, що дозволяють застосування сили, вона просто цей примус безпосередньо здійснює. Ознака примусовості, як сутнісна ознака поліцейських органів, доповнюється ознакою "озброєння". Надане поліції як підсистемі виконавчої влади право застосовувати силу для досягнення законних цілей – її головна відмінна риса, що дозволяє даній структурі зайняти особливе місце в системі правоохоронних органів [4, с. 145].

По-третє, ще однією не менш важливою відмінною рисою поліції, на думку М.І. Єропкина, більш важливою, ніж прямий примус, є адміністративно-наглядова діяльність поліції, як гласна, так і негласна, що попереджає правопорушення [5].

Поліцейську діяльність здійснюють органи, які утворюють систему, що складається із трьох підсистем:

- 1) загальна поліція (безпосередньо Національна поліція);
- 2) органи, які частково виконують поліцейські завдання у суспільстві (митні органи, виконавча служба, санепіднагляд);
- 3) спеціальні служби (СБУ, зовнішня розвідка).

Охарактеризовані ознаки дають певне уявлення про поліцейську діяльність як категорію, що потребує надання їй статусу фундаментальної адміністративно-правової категорії з усіма наслідками, що випливають звідси. Повернення даної категорії до складу адміністративно-правового понятійного апарату безумовно буде корисним як для правоохоронної практики органів виконавчої влади, так і для адміністративно-правової науки.

Таким чином, слід констатувати, що поліцейська діяльність держави з'явилась із необхідності постійно охороняти громадський порядок. Про цей порядок держава повинна постійно піклуватися під загрозою втрати свого авторитету в очах населення і, навіть, під загрозою власної смерті.

У свою чергу, поліцейська діяльність є важливою складовою правоохоронної діяльності, яка несправедливо була виключена із напрямів дослідження науковців під політичним тиском утворення радянської системи права. Сучасні тенденції розвитку України дають можливість говорити про

те, що сьогодні відбувається реформування політичних, соціальних, економічних та організаційних основ суспільного і державного життя. Ці процеси так чи інакше впливають на стан відносин у суспільстві, оскільки перехідний період завжди пов'язаний з відсутністю соціальної стабільності, загостренням соціальних конфліктів та погіршенням кримінальної обстановки. В цьому світлі важливим також стає визначення правової природи співвідношення правоохоронної та поліцейської діяльності.

Література:

1. Гуценко К.Ф. Правоохранительные органы: учеб. [для студ. юрид. вузов и факультетов] / К.Ф. Гуценко, М.А. Ковалев. – М.: Зерцало, 1999. – с.6.
2. Гуценко К.Ф., Ковалев М.А. Правоохранительные органы: учеб. [для студ. юрид. вузов и факультетов]. – М.: Зерцало, 1999. – с. 6-9;
3. Гуляев А.П. Правоохранительная деятельность: понятие, виды и система субъектов // Правоохранительные органы и организации России. – М., 1999. – с.6-7.
4. Семенов В.М. Правоохранительные органы в СССР. – М.: Юрид. лит, 1990. – с.28-29.
5. Соловей Ю.П. Правовое регулирование деятельности милиции в Российской Федерации. Дис. докт. юрид. наук. – М., 1993. – с. 145.
6. Еропкин М.И. Управление в области охраны общественного порядка. – М., 1965. – с. 83.
7. Декларация о полиции (Резолюция № 690(1979) Парламентской ассамблеи Совета Европы "Декларация о полиции" (Страсбург, 8 мая 1979 года) [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_803?test=qY4Mfbtc78fV2KfUZiUID4S7HI4qks80msh8Ie6.
8. Лошицький М.В. Теоретико-правові засади адміністративно-поліцейської діяльності держави: монографія. – К. : «МПЛеся», 2013. – 370 с.

Миرونюк
Роман Вікторович,
професор кафедри
адміністративного права, процесу та
адміністративної діяльності
Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ГРОМАДЯН

Основним і поки що єдиним законодавчим актом, який визначає правові засади діяльності Національної поліції в Україні є Закон України «Про національну поліцію» від 2 липня 2015 року, який з моменту його прийняття та набуття чинності у серпні 2015 року [1] піддавався і піддається аналізу з боку політиків, публіцистів, наукової спільноти, державних службовців та громадськості, і це очевидно, тому, що його норми носять дещо революційний характер і закладають новітні принципи діяльності поліції, зокрема принципи публічності відкритості, надання послуг громадянам, захисту їх прав та інтересів. Попри досить часті спроби аналізу даного Закону, нижче доцільно з'ясувати яким чином його норми співвідносяться з дотриманням принципу законності діяльності поліцейських та захисту ними прав і свобод громадян.

Позитивним зрушенням на шляху цього є інституційне розділення МВС і поліції. Від МВС залишиться виключно центральний апарат у Києві на чолі з політичною особою (міністром). Поліція ж працюватиме окремо як професійний орган, який здійснюватиме поліцейські повноваження. Фактично, це крок до одного з європейських принципів - деполітизація діяльності поліції. Іншим важливим зрушенням є покладення на поліцейських сервісної функції (через поняття «поліцейського інформування» та «поліцейського піклування»). Таким чином вся діяльність поліції полягає у наданні поліцейських послуг (стаття 2 закону), які реалізуються в тому числі через вжиття заходів недопущення вчинення, фіксації та виявлення і розслідування фактів адміністративних та кримінальних правопорушень та злочинів.

Важливим є також унормування різних процедур застосування поліцейських заходів, спецзасобів тощо. Раніше це переважно регулювалося на підзаконному рівні, а зараз це визначено вже на рівні закону, а тому ризик зловживань мінімальний.

Позитивним зрушенням є також відкритість процедури добору на посаду поліцейського, яка до того ж має здійснюватись на конкурсних засадах, що підвищить якість кадрів поліції. Окрім цього нормативно визначено участь представників громадськості у відборі кадрів в НП та проходження атестації кадрів [2]. Загальносвітова практика залучення громадськості до відбору кадрів в поліцію та оцінки результатів діяльності її працівників набула законодавчого регулювання в ст. 51 Закону «Про Національну поліцію», в якій визначено обов'язковість залучення в якості членів поліцейської комісії територіальних органів поліції 2 із 5 представників громадськості, обраних місцевими радами з числа осіб, які мають бездоганну репутацію, високі професійні та моральні якості, суспільний авторитет. Основною функцією цих комісій є забезпечення прозорого добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських на підставі об'єктивного оцінювання професійного рівня та особистих якостей кожного поліцейського, відповідності їх посаді, визначення перспективи службового використання в органах поліції утворюються постійні поліцейські комісії. Функції громадського контролю за відбором до НП набувають поступово своєї нормативної реалізації у відомчих нормативних актах, зокрема в Інструкції про порядок проведення атестування поліцейських [3], де в п. 3 зазначено, що до складу атестаційних комісій, які створюються з метою оцінки ділових, професійних, особистих якостей поліцейських, їх освітнього та кваліфікаційного рівнів, на підставі глибокого і всебічного вивчення, визначення відповідності посадам, а також перспектив їхньої службової кар'єри мають входити у тому числі представники громадських, правозахисних організацій, громадськості та засобів масової інформації. Слід відзначити активність громадськості в діяльність таких комісій, які наразі активно працюють по відбору на службу в поліцію. Однак залучення представників громадськості до такої діяльності і вплив їх позиції на кінцеве рішення по відборі кадрів до поліції має бути виваженим та виключати особисту завищену позицію представника громадськості, адже він має представляти і відстоювати не свої особисті інтереси а інтереси всієї громади, на яку поширюється юрисдикція цієї комісії. Тому нормативно мають бути закріплені підстави обмеження щодо участі громадянина в таких комісіях та підстави і процедура його відводу як члена комісії, що зменшить кількість скарг до апеляційних комісій та адміністративних судів щодо оскарження їх рішень.

Розширення повноважень поліцейського, що відбулося в нормах Закону з іншої сторони може порушувати певні права громадян, зокрема це стосується доступу поліцейських до інформації про громадян. Тепер поліція буде самостійно вести 18 баз даних і матиме доступ до баз даних інших органів влади, яких сьогодні створено більше ніж два десятки. І це право закладено нормою статті 27 «Використання поліцією інформаційних ресурсів», в якій зазначено, що поліція має безпосередній оперативний

доступ до інформації та інформаційних ресурсів інших органів державної влади за обов'язковим дотриманням Закону України «Про захист персональних даних». Така законодавча норма є загальною, а тому процедура доступу до такої інформації та робота з нею, у тому числі питання захисту цієї інформації мають бути нормативно закріплені принаймні на підзаконному рівні.

Іншим проблемним питанням щодо межі захисту або порушення прав громадян в діяльності поліції можуть виникнути в порядку реалізації статті 26 Закону яка передбачає, що під час адміністративного затримання поліцейські можуть брати відбитки пальців та інші біометричні дані осіб. Тому знову ж процедура взяття, обробки та зберігання цих даних має бути нормативно урегульованою.

Виникає певне суспільне невдоволення питання ідентифікації поліцейським особи. Відповідно до статті 32 Закону підставою для перевірки документів, що посвідчують особу є наявність у поліцейського достатньо підстав вважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення. Цим положенням накладається на будь-яку особу неконституційний обов'язок увесь час мати із собою документи. А якщо людина не має документів, поліцейський отримує можливість її затримати і доставити для ідентифікації в підрозділ поліції. Зрештою, попри всю критику стосовно підстав перевірки поліцейським документів у особи, слід розуміти, що такими документами можуть бути паспорт громадянина України і для виїзду за кордон, водійське, службове або інше посвідчення або навіть банківська картка з ідентифікаційними даними про особу (фото, підпис, ППП), які можна без зусиль і затрат перевірити. Крім того обов'язок пред'явлення будь-яких ідентифікаційних документів громадянином на вимогу представника влади в зарубіжних країнах є звичайною практикою в межах норми права.

Дещо слід вказати на ризики порушення права власності. Адже стаття 37 Закону передбачає такий захід, як «обмеження фактичного володіння річчю». Поліцейські отримали право вилучати річ або транспортний засіб, які «можуть бути використані для посягання на своє життя і здоров'я або на життя чи здоров'я іншої людини, або пошкодження чужої речі». При цьому чинний Кримінальний процесуальний кодекс передбачає, що обмеження і вилучення певних речей можливе, тільки якщо йдеться про злочин. Кодекс про адміністративні правопорушення також надає можливість вилучати речі і документи у випадку вчинення правопорушення. Однак підстави для поліцейського обмеження володіння річчю виписані дещо всупереч принципу пропорційності.

Вищезазначене вказує на те, що Закон «Про Національну поліцію» не є ідеальним законодавчим актом, і через результати практики його застосування, за яких має бути мінімізовано порушення прав і свобод громадян ми маємо прийти до його удосконалення, і будь яка критика, а краще ґрунтовні пропозиції щодо його удосконалення не будуть зайвими.

Література:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. - № 40-41. - Ст.379.
2. Положення про Громадську раду при Міністерстві внутрішніх справ України: Рішення Громадської ради при Міністерстві внутрішніх справ України від 1 лютого 2013 р. // Інтернет ресурс: режим доступу - <http://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/861494>.
3. Про затвердження Інструкції про порядок проведення атестування поліцейських: Наказом МВС від 17.11.2015 № 1465 // Офіційний вісник України: офіційне видання від 20.11.2015 2015 р. - № 90. - Стор. 234. – Ст. 3073.

**Собакарь
Андрій Олексійович,**
професор кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Євроінтеграційні прагнення України вимагають перебудови і значного підвищення рівня ефективності та якості діяльності правоохоронних органів, й насамперед новоствореної поліції. Саме діяльність цього правоохоронного органу є надійною гарантією забезпечення охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку, надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги та створення реальних умов для нормального функціонування демократичної правової держави.

За роки незалежності в Україні було здійснено кілька спроб реформування органів внутрішніх справ, кожна з яких не принесла бажаного результату. Лише революція гідності дала старт довгоочікуваним змінам. Перші кроки у напрямку переосмислення завдань, функцій та змісту діяльності названого правоохоронного відомства та ревізування усталених алгоритмів і підходів до оцінки діяльності міліції-поліції вже зроблені, зокрема у Концепції першочергових заходів реформування системи Міністерства внутрішніх справ зазначається, що авторитет влади у сфері протидії злочинності залежить не стільки від показників розкриття кримінальних правопорушень, скільки від довіри населення до правоохоронних органів як

до захисників індивідуальних та суспільних інтересів, та додержання силовими структурами принципу верховенства права [1].

Справжнім проривом у створенні міліції (поліції) нового зразка стало запровадження в Україні Концепції «100 днів якості Національної поліції України», в якій зазначено, що основну роль відтепер відіграють не кількісні, а якісні показники роботи працівників поліції; кінцева оцінка якості роботи територіальних та структурних підрозділів Національної поліції, а також їхніх керівників і рядових працівників формуватиметься з урахуванням таких показників, як результати зовнішнього соціологічного опитування населення, результати оцінки ефективності роботи поліції з бізнес-середовищем, результати внутрішнього опитування працівників поліції, оцінка результатів виконання пріоритетних завдань тощо [2].

Однак, попри вказані зміни, система органів внутрішніх справ (за виключенням новоствореної патрульної служби) продовжує залишатися недостатньо ефективною, внутрішньо суперечливою, закритою від суспільства, громіздкою та відірваною від потреб людини і громадянина.

Не зважаючи на заходи, що вживаються керівництвом країни з поліпшення її матеріально-технічного і правового забезпечення, сучасна українська поліція в своїй організації та діяльності багато в чому зберігає риси колишнього відомства. На тлі перманентного переходу названого відомства від «міліції» до «поліції» спостерігаються певні негаразди, серед яких найбільш виразно виділяються наступні:

по-перше, зміни, що відбуваються в системі МВС України, важко назвати справжньою системною реформою. За виключенням патрульної служби мають місце механічні кадрові заміни і поступова реструктуризація правоохоронного відомства. Спостерігається майже повна відсутність координації дій між новими поліцейськими і районними відділами внутрішніх справ, що негативно впливає на рівень криміногенної ситуації в країні;

по-друге, об'єднання поліції з іншими державними інституціями в органи внутрішніх справ по суті є механічним і не породжує нових, інтеграційних якостей, властивих саме органу внутрішніх справ, а не будь-якій із складових його частин;

по-третє, в результаті реформаційних заходів залишаються невирішеними багато важливих питань не тільки організаційно-правового статусу поліції, але і її соціально-правової інституалізації в сучасному українському суспільстві. Крім патрульної служби, інші підрозділи поліції продовжують зберігати облік колишньої міліції, при цьому як зовнішньо, так і внутрішньо;

по-четверте, в розвиток Закону України «Про Національну поліцію» дотепер так і не прийнято необхідного пакету підзаконних нормативно-правових актів, адже очевидно, що названий закон не в змозі врегулювати виключно всі питання організації та діяльності поліційного відомства;

по-п'яте, «запізнення» центру в правовому регулюванні діяльності поліції, відсутність нормативної основи поняття «Орган внутрішніх справ» нерідко приводить до виходу підрозділів за межі своїх повноважень і предметів відання [3, с. 53].

по-шосте, незважаючи на всі позитивні зміни, сьогодні немає достатніх підстав стверджувати, що українська «нова» поліція повною мірою стала правоохоронною структурою демократичної держави, що спирається в своїй діяльності на широкі верстви населення та інститути громадянського суспільства. За результатами соціологічних опитувань повною мірою зараз поліції (міліції) довіряють лише 2% громадян [4].

по-сьоме, неефективне використання зарубіжного досвіду організації поліцейської діяльності, насамперед високорозвинених країн, які традиційно втілюють принципи правової держави, мають розвинені структури громадянського суспільства, сформовані правові системи та налагоджені механізми реалізації правових приписів. Тобто мова йде про дефіцит практичних рекомендацій щодо використання такого досвіду в професійній діяльності органів внутрішніх справ України[5];

по-восьме, відсутність чіткої концепції професійної підготовки поліцейських кадрів, організації навчального процесу, підвищення кваліфікації тощо. Європейський вектор розвитку України вимагає запровадження європейської системи організації професійної підготовки правоохоронних кадрів, розрахованої не на «швидкість» навчання, а на якість кінцевого продукту.

Названими застереженнями не вичерпуються проблеми реформування даного правоохоронного органу. Однак для того, щоб так звана «реформа міліції-поліції» не стала надалі черговим «косметичним ремонтом» з подальшим посиленням централізації та бюрократизації, віддаленням органів внутрішніх справ від суспільства, схильною переважно політичним і кон'юнктурним трансформаціям, а не об'єктивним потребам суспільства, необхідно, щоб ці процеси базувалися на науково-обґрунтованій концепції, яку слід розглядати не тільки як концептуальну основу відомчого планування структурного реформування підрозділів «міліції» в «поліцію» та підготовки проектів нормативно-правових актів, але і як певну державно-правову категорію. Це означає, що така концепція повинна бути законодавчо зафіксованим відображенням світоглядної позиції вищого політичного керівництва держави в питаннях про соціальне призначення поліції, її місце і роль в суспільстві, цілях, завданнях.

Зрозуміло, що механічна зміна назви «міліції» на «поліцію» не може стати панацеєю від усіх лих, що мають місце у зазначеному правоохоронному відомстві. Потрібна злагоджена системна робота на всіх рівнях, кінцевою метою якої може стати створення принципово нової поліцейської інституції європейського зразка.

Література:

1. Питання реформування органів внутрішніх справ України: розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 жовтня 2014 р. № 1118-р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://document.ua/pitannja-reformuvannja-organiv-vnutrishnih-sprav-ukrayini-doc210056.html>
2. Концепція «100 днів якості Національної поліції України» // [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.mvs.gov.ua/mvs/article/1714126?annId=1714127>
3. Зозуля І. В. Органи внутрішніх справ України: поняття та зв'язок між змістом і формою / Зозуля Ігор Вікторович // Наше право. – 2009. – № 1. – Ч. 1. – с. 49–55.
4. Результати соціологічного дослідження «Оцінка громадянами ситуації в Україні та стану проведення реформ [Електронний ресурс] // Центр Разумкова. Режим доступу: http://razumkov.org.ua/ukr/news.php?news_id=635.
5. Бесчастний В.М. Міжнародний досвід у діяльності міліції України // Віче. – 2009. – № 24. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.viche.info/journal/1780/>

Юнін

Олександр Сергійович,

заступник директора,
декан факультету № 1 ННІ ПОЗН
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

**ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ
ПІДРОЗДІЛІВ КРАЇН З РОЗВИНЕНОЮ ПОЛІЦЕЙСЬКОЮ
ФУНКЦІЄЮ**

На думку більшості учених, пріоритетні завдання і функції поліції відносяться до сфери протиправних діянь, а також соціально небезпечних подій, що загрожують життю, здоров'ю, правам і свободам громадян, державним і суспільним інститутам. Характерно, що органи влади та більшість теоретиків держав світу з розвиненою поліцейською функцією¹ основне призначення поліції бачать у «встановленні контролю над злочинністю», «забороні її за допомогою вживання тих засобів, які представлені законом».

Сьогодні відбулося юридичне і фактичне розширення повноважень поліції в країнах з розширеною поліцейською функцією. Це виражається у першу чергу в тому, що у ряді країн, зокрема, Іспанії, ФРН, Франції, Італії та ін., поліцейські службовці дуже часто на практиці майже в повному обсязі

---

¹Під країнами з розвиненою поліцейською функцією слід розуміти країни, які мають в основі свого розвитку стабільний громадський порядок, встановлений демократичними нормами, правовий порядок, а також дієву систему органів, що здійснюють правоохоронну діяльність.

здійснюють розслідування більшої частини кримінальних справ, оскільки судова влада і прокуратура делегують поліції багато своїх функцій. По суті, склалося положення, при якому, за визначенням італійського дослідника А. Д'Орсі, суддя вимушений майже як глядач чекати результатів поліцейського розслідування події, про яку його заздалегідь інформували, і розслідування якої він сам повинен був би направляти і координувати. Крім того, значною мірою спрощений порядок здійснення поліцією ряду процесуальних дій — арештів, обшуків, виїмок тощо. Так, у скандинавських державах арешт поліцією з метою доставки правопорушника до суду для притягнення його до відповідальності може бути здійснений на власний розсуд працівника поліції, якщо особа була захоплена при здійсненні правопорушення або були «розумні підстави» для підозри. У ФРН та Італії закони про боротьбу з тероризмом надають поліції право на тих же підставах без письмової вказівки судової інстанції проводити обшуки громадян, автотранспорту і затримувати підозрюваних [2, с. 87]. У Франції КПК дає право співробітнику поліції затримувати на добу будь-яку особу, яка, на його думку, може «надати відомості про обставини справи або про вилучені предмети і документи», а також особу, яку він вважає за потрібне перевірити [33, с. 147]. Характерно і те, що у більшості країн з розвинутою поліцейською функцією існує спрощений порядок розгляду судами справ про протиправні дії, що кваліфікуються як менш тяжкі, і свідчення поліцейських використовуються часто як єдина і основна доказова база обвинувачення. В Італії, наприклад, в 1995 р. в такому порядку розглядалося майже 70 %, а в Англії і Уельсі — до 80% подій про вказані правопорушення, причому були виправдані лише 10% громадян [4, с. 237].

Одним з показників ефективності роботи поліцейських органів вважається також оперативність реакції на правопорушення, у першу чергу у формі здійснення затримання. На Заході цей показник досить високий, якщо не сказати оптимальний, — від 2,5 до 5 хв., як правило, потрібно поліцейським для прибуття на місце події з моменту отримання виклику. Що стосується арештів, то в більшості держав, у тому числі в США, Канаді, ФРН, Італії, понад 30% арештів проводиться менш ніж за півгодини після отримання інформації про правопорушення; близько 50% — протягом двох з половиною годин; до кінця першого тижня — майже дві третини арештів і 90% — протягом місяця. В даному випадку враховуються не всі арешти, а лише ті, обґрунтування яких потім підтверджується судовими інстанціями при попередньому слуханні справи [2, с. 93].

Також відмітимо, що досягнення розумного балансу між превентивними і силовими діями щодо правопорушень завжди є і буде однією з головних проблем стратегії поліцейської діяльності. Основна ж причина неефективності такої стратегії в багатьох зарубіжних країнах полягає у прихованій недовірі правлячих кіл в сили правоохоронних інститутів, у переоцінці невидимих агресивних сил правопорушників. Це і

призводить до політики потурання, прагнення перенести центр тяжіння на домовленості, замість того, щоб із самого початку застосувати до правопорушників жорсткі каральні заходи.

Але не можна спрощувати: поки що поліцейські й кримінологи навіть розвинених країн, не говорячи вже про держави з нестабільною соціально-політичною і економічною обстановкою, не виробили ще достатньо чітких критеріїв оцінки реальної (а тим більше перспективної) ефективності функціонування національних поліцейських систем, не мають всеосяжного уявлення про майбутній розвиток злочинності. Так це, мабуть, і навряд чи можливо найближчим часом [5, с. 48].

Але необхідно відмітити, що в країнах з розвинутою поліцейською функцією соціальний рейтинг поліції служить найбільш об'єктивним критерієм визначення ефективності її діяльності і повинен в першу чергу братися до уваги при вирішенні питання про вибір країни, досвід якої може представляти інтерес для вдосконалення організаційно-правових основ роботи поліції в Україні. При цьому слід обов'язково враховувати вищезазвані чинники, що впливають на суспільну оцінку ефективності функціонування поліцейських сил.

Адміністративно-правове регулювання діяльності поліції постійно розвивається, причому дані процеси розвиваються залежно від розвитку світової цивілізації. Проте погляди на основні її завдання, організацію, форми та методи діяльності відрізняються навіть у етнічно та географічно близьких націй. Вони характеризуються, перш за все, національними особливостями шляхів вирішення соціальних, економічних та інших проблем, що стоять на певному етапі розвитку конкретної нації. Саме ці особливості, на нашу думку, мають домінуюче значення при виборі кожною нацією тих чи інших адміністративно-правових засад діяльності поліцейських органів. Пряма і безпосередня залежність поліцейських органів від конкретного устрою держави, «силовим гарантом» існування якого вона служить, призводить при його зміні до повного реформування нормативно-правової бази, штатних розкладів, основ і методик її функціонування.

Для країн з розвинутою поліцейською функцією характерна наявність доктрини поліцейської функції та загальнонаціональних і регіональних програм її реалізації, що включають юридичні, організаційно-правові та інші взаємозв'язані заходи. Використання такої практики становить для нас значний інтерес, тому наукове дослідження даної проблеми видається досить перспективним, оскільки зазначені положення і програми діють у країнах, де соціально-економічна і політична обстановка відносно стабільна і є великі фінансові можливості для втілення їх в життя, чого, на жаль, не можна сказати про сьогоднішню Україну.

Література:

1. Пихтін М.П. Організаційно-правові основи діяльності поліції Швеції (порівняльно-правовий аналіз) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / М.П. Пихтін; Київ. нац. ун-т внутр. справ. — К., 2009. — 221 с.
2. Губанов А.В. Основы организации и функционирования полиции зарубежных государств и использование их опыта для совершенствования деятельности органов внутренних дел России: дисс. д-ра юрид. наук: 12.00.02 / А.В. Губанов. — М., 1997. — 355 с.
3. Файкс Г. Большое ухо Парижа. Французская полиция: история и современность / Г. Файкс. — М.: Юр. лит., 1981. — 246 с.
4. Негодченко О.В. Забезпечення прав і свобод людини органами внутрішніх справ: організаційно-правові засади: дис. .. д-ра юрид. наук: 12.00.07 / О.В. Негодченко ; Національний ун-т внутрішніх справ. — Х., 2003. — 460 с.
5. Юнін О.С. Щодо впорядкування оперативної роботи в поліцейських підрозділах провідних країн світу та Україні / О.С. Юнін // Південноукраїнський правничий часопис. - 2006. - №3.

Манжула
Андрій Анатолійович,
професор кафедри
адміністративного права, процесу та
адміністративної діяльності
Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОТИДІЇ ПРОСТУПКАМ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ГРОМАДСЬКИЙ ПОРЯДОК

Основним нормативним актом щодо регулювання відповідальності за проступки проти громадського порядку є Кодекс України про адміністративні правопорушення (КУпАП), який було прийнято ще 7 грудня 1984 р. (почав діяти з 1 червня 1985 р.) [1].

У правових нормах, які згруповані у Кодексі України про адміністративні правопорушення, законодавець сформулював види правопорушень, що посягають громадський порядок та громадську безпеку. і установив санкції на випадок їх недодержання (гл. 14 КпАП) [1]. Таких проступків всього два – дрібне хуліганство (ст. 173 КпАП) та розпивання спиртних напоїв в громадських місцях і поява в громадських місцях в п'яному вигляді (чч. 1 і 2 ст. 178 КпАП). До інших протиправних дій, що порушують громадський порядок і спокій громадян, можна віднести такі дії,

як грубе порушення черг, що супроводжується образою громадян; голосне розспівування непристойних пісень, у т.ч. таких, що супроводжуються нецензурними словами; відправлення природних потреб у невідведених для цього місцях; бешкетництво в комунальних квартирах або гуртожитках; вчинення непристойних написів або зображень на стінах громадських приміщень; умисне розбризкування грязі на пішоходів водіями автотранспорту та ін.

Але, загальновідомим є і те, що близькими за змістом до громадського порядку є: громадська безпека, правопорядок, громадський благоустрій, внутрішній розпорядок на підприємствах, в установах та організаціях, охорона власності, безпека держави. Так, наприклад, недопущення масових заворушень створює умови, які перешкоджають можливим порушенням правил дорожнього руху, протипожежних правил, поширення неправдивих чуток, вчинення насильства в сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми, стрільба з вогнепальної, холодної металевий чи пневматичної зброї в населених пунктах і в не відведених для цього місцях або з порушенням встановленого порядку, порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, куріння тютюнових виробів у заборонених місцях, виготовлення, зберігання самогону та апаратів для його вироблення, придбання самогону та інших міцних спиртних напоїв домашнього вироблення, виготовлення, придбання, зберігання або реалізація фальсифікованих алкогольних напоїв або тютюнових виробів, розпивання спиртних напоїв у громадських місцях і поява в громадських місцях у п'яному вигляді, розпивання спиртних напоїв на виробництві, доведення неповнолітнього до стану сп'яніння, азартні ігри, ворожіння в громадських місцях, заняття проституцією, порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів щодо захисту населення від шкідливого впливу шуму чи правил додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях, завідомо неправдивий виклик спеціальних служб, невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей (ст.ст. 173-184 КпАП [1]). У той же час неухильне виконання правил, які сприяють забезпеченню громадської безпеки, гарантує надійне забезпечення громадського порядку. Наприклад, заборона розпивання спиртних напоїв, гра в азартні ігри на борту літака попереджують можливі хуліганські проступки в особливих умовах.

Приводами для порушення справи про громадський проступок можуть бути заяви та скарги громадян, рішення відповідних державних органів, їх посадових осіб тощо. Якщо аналізувати зміст ст. 173 КУпАП, то можна стверджувати, що приводом для порушення провадження у справі про здійснення дрібного хуліганства є заява потерпілого, або протокол [3, с. 221].

Можна стверджувати, що нормативною підставою відповідальності є визнання відповідного вчиненого (вчинюваного – якщо проступок є

триваючим у часі) діяння протиправним і передбачення юридичної можливості притягнення правопорушника до відповідальності.

Фактичною підставою відповідальності є факт вчинення визначеного протиправного діяння (наприклад, розповсюдження неправдивих чуток) чи їх певної сукупності (вчинення насильства в сім'ї та невиконання батьками або особами, які їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей), тобто факт вчинення проступку. Адже особа може бути притягнута до відповідальності за умови, якщо в її діях містяться всі ознаки складу конкретного правопорушення та відсутні підстави, передбачені статтями 17-20 КУпАП, які виключають відповідальність (необхідна оборона, крайня необхідність, неосудність) [4, с. 97].

Що стосується процесуального критерію відмежування проступку проти громадського порядку від злочинів, то він пов'язаний лише з процесуальним порядком розгляд справ. Перші розглядаються за правилами адміністративного процесу, а інші – за правилами кримінального судочинства. Також слід врахувати й те, що кримінальні проступки повинні мати судову юрисдикцію й бути предметом регулювання кримінального законодавства (наприклад, дрібне хуліганство, вчинення насильства в сім'ї або невиконання захисного припису тощо). Схожим є поділ злочинних діянь на злочини та кримінальні проступки за КК Литовської Республіки. Згідно зі ст. 12 кримінальним проступком вважається небезпечне й заборонене цим Кодексом діяння, за вчинення якого передбачене покарання, не пов'язане з позбавленням волі, за винятком арешту [10, с. 112]. Але й такі підходи до регулювання деліктних відносин є спірними.

З окремих питань рішення, за порушення яких передбачається відповідальність, можуть приймати органи місцевого самоврядування. Закріплення за органами місцевого самоврядування повноважень щодо прийняття рішень з санкцією обумовлено тим, що на місцях виникає необхідність врегулювання загальнообов'язковими правилами певних відносин, які мають тимчасовий або місцевий характер, із застосуванням до їх порушників заходів адміністративного впливу. Крім цього, сільські, селищні та міські ради мають право встановлювати правила забезпечення тиші в громадських місцях, за порушення яких відповідальність передбачено відповідно ст. 182 КпАП (ст. 26 Закону України 'Про місцеве самоврядування в Україні'). Зазначені правила можна було б уніфікувати в межах всієї України. Наприклад, чи потрібно в кожному місті, селищі або селі визначати свій час, протягом якого забороняється порушувати тишу в громадських місцях? Важливо слід визначити цей час централізовано наприклад нічний час з 24.00 до 6.00. Отже, проступок і правопорушення – правові категорії, зміст і адекватність застосування яких у національному законодавстві має обґрунтовуватись правовими аспектами. Використання зазначених понять у сучасному праві обумовлено колишнім радянським

законодавством, а відтак їх зміст і поняття потребують перегляду й оновлення.

Висловлюючи власне бачення розв'язання проблеми співвідношення термінів правопорушення та проступок, вважаємо, що при цьому мають враховуватись такі обставини: 1) проступок проти громадського порядку – категорія похідна від правопорушення; 2) визначальним фактором щодо розмежування й формулювання цих понять мають стати відповідні положення Конституції України. “Проступок” та “правопорушення” слід розглядати як окреме та загальне, диференційовано закріплюючи у законодавстві систему відповідних адміністративних стягнень, порядок їх накладення та виконання юрисдикційними органами.

Класифікація проступків – це їх розподіл згідно з конкретно визначеними ознаками, притаманними окремим проступкам та їх групам, і навпаки, відсутнім у інших проступків. Вчення про склад проступку займає одне з центральних місць в правовій науці і має велике практичне значення. По-перше, воно сприяє виявленню найбільш істотних ознак антигромадських діянь, їхньому розмежуванню й установленню справедливих санкцій; по-друге, допомагає правовим органам правильно кваліфікувати проступки й обирати адекватні їм заходи впливу; по-третє, дозволяє зрозуміти закон, допомагає навчанню юристів і правовому вихованню громадян. При характеристиці особи порушника, в тому числі тих, що вчиняють проступки проти громадського порядку, які посягають на громадський порядок та громадську безпеку, треба максимально враховувати індивідуальні психологічні особливості та біологічно зумовлені якості, які відіграють важливу роль в механізмі протиправного діяння, а також соціальні фактори впливу на особу правопорушника.

Література:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення // ВВР УРСР. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122.
2. Ключев О.М. Взаємодія підрозділів органів внутрішніх справ на регіональному рівні : Монографія. – Харків: Основа, 2005. – 380 с.
3. Адміністративне право України: Підручник / Ю.П. Битяк, В.М. Парашук, О.В. Дяченко та ін. За ред. Ю.П. Битяка. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 544 с.
4. Щербина Є.М. Класифікація складів адміністративних правопорушень правил благоустрою територій населених пунктів // Право і суспільство. — 2010. — № 2. — С. 94-100.
5. Битяк Ю.П., Зуй В.В. Административное право Украины (Общая часть). Учебное пособие. – Х.: ООО “Одиссей”, 1999. – 224 с.
6. Миколенко А.И. Административный процесс и административная ответственность в Украине: учеб. пособ. / А.И. Миколенко. — Х.: Одиссей, 2004. — 272 с.
7. Лук'янець Д.М. Інститут адміністративної відповідальності: проблеми розвитку. Монографія. — К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. — 220 с.

8. Хорошак Н.В. Адміністративні стягнення за законодавством України. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. – 171 с.
9. Васильев Э.А. Общие черты административного правонарушения и преступления // Административное право и процесс. – 2007. – № 1. – с. 2-9.
10. Хавронюк М. Поняття злочинного діяння за законодавством Європейських країн // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 9. – с. 112-117.

Ковалів
Мирослав Володимирович,
завідувач кафедри
адміністративно-правових дисциплін
юридичного факультету
Львівського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, професор

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ КАДРІВ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ТА АМЕРИКАНСЬКИЙ ДОСВІД

Створення і становлення систем професійної підготовки управлінських кадрів поліції в Європейських країнах і США відбувалося практично одночасно – на початку ХХ ст., хоча здійснювалося різними підходами.

Розходження в американському і європейському підходах до організації професійної підготовки управлінських кадрів поліції було пов'язано насамперед з різним розумінням природи і сутності професійного управління як особливого виду діяльності. Так, у США сформувалася думка про управління як особливу професію, що вимагає спеціальної професійної підготовки та періодичного оновлення знань протягом всієї практичної діяльності. На початку 60-х рр. у США вже було близько 25 загальноосвітніх університетів і коледжів, в яких читалися повні курси лекцій з управління, а навчання тут давало співробітникам поліції вищий освітній ступінь. В Європі ж спочатку контингент поліцейських керівників формувався з найбільш досвідчених і освічених співробітників, а управлінська підготовка обмежувалася навчанням висуванців на курсах підвищення кваліфікації, що функціонують на базі поліцейських освітніх установ. В організації професійної підготовки довгий час переважав традиційний підхід до формування контингенту керівних кадрів поліції, заснований на оцінці керівників насамперед з досвіду роботи в поліції, а також з окремих особистісних якостей, необхідних керівнику (організаторські здібності, ініціатива, здоровий глузд, здатність до прийняття рішень, аналітичний розум і т. д.) [1, с. 54-56]. Кандидати на висування при цьому проходили, як правило, курси підвищення кваліфікації або курси для кар'єри.

Наявні джерела свідчать про те, що якщо у США професійна підготовка співробітників поліції, як правило, організовується на базі цивільних університетів та інших освітніх установ наявними силами і засобами [2, с. 77-79; 118-129], то у Європі управлінські кадри почали формуватися у відомчих системах професійної поліцейської підготовки. При цьому в Європі системи професійної підготовки співробітників поліції, як правило, давали не лише професійну підготовку як таку, але й присуджували освітні ступені, що відповідали загальним ступеням середньої або вищої освіти. За загальноєвропейськими правилами поліцейські інститути, що займалися професійною підготовкою поліцейських, поступово удосконалювали навчальний процес, тобто розширювали і поглиблювали зміст програм, збільшували терміни підготовки, якісно поліпшували викладацький склад, розвивали науково-методичну і матеріально-технічну бази відомчих освітніх установ. Таким чином, всередині поліцейського відомства формувалися повноцінні освітні установи для задоволення кадрових потреб поліції. В результаті в країнах Європи склалася відомча трирівнева система, здатна реагувати на мінливі реалії і запити службової діяльності. Тобто в даному випадку за основу структурної побудови береться посадовий рівень працівника, який і визначає, яка освіта має у нього бути. Системи професійної поліцейської освіти/підготовки не є замкнутими, а взаємодіють і інтегруються із цивільними освітніми системами.

Нині системи професійної підготовки кадрів поліції, що склалися практично у всіх європейських країнах, включають декілька рівнів, зокрема:

1-й рівень – початкове навчання кандидатів на службу в поліцію в навчальних центрах, академіях або інших спеціальних навчальних закладах, як правило, територіальних поліцейських органів. Цей рівень відповідає повному загальноосвітньому ступеню або початковому рівню професійної освіти, але може бути й дещо вищим;

2-й рівень – багатопрофільна підготовка поліцейських за різними спеціальностями середнього керівного складу поліції у відомчих освітніх установах або навчальних центрах, які підпорядковуються центральним (федеральним) органам поліцейського управління. Цей рівень зазвичай відповідає ступеню бакалавра або нижче;

3-й рівень – підготовка управлінських кадрів поліції, старших і вищих офіцерів у поліцейських академіях, навчальних центрах або інших відомчих освітніх установах. Мінімальним тут звичайно є диплом бакалавра, а максимальними – диплом магістра або будь-який учений ступінь (фундаментальна наукова освіта) [3, с. 88-89].

Паралельно з основними рівнями професійної освіти/підготовки діє встановлена законодавством широка багатопрофільна мережа додаткової освіти, або, як її називають у всьому світі, післядипломної освіти: тобто підвищення кваліфікації, удосконалення і перепідготовки поліцейських кадрів, яка функціонує на базі поліцейських навчальних закладів, так і у

формі службової підготовки безпосередньо на місцях. Професійна підготовка керівників поліції в процесі проходження служби стає в Європі основним елементом політики формування функціонерів поліції вищої ланки. Так, у Франції система підвищення кваліфікації керівників поліції в процесі їх служби була організована й здійснена на основі Реформи поліцейського навчання, проведеної в червні 1979 р. (Директива МВС Франції 365/79).

Європейська відомча професійна підготовка управлінських кадрів поліції інтегрувалася в загальнонаціональний та міжнародний освітній простори через систему державного ліцензування, атестації та акредитації та діє у відповідності з загальнодержавними критеріями і стандартами.

Американська модель (США) професійної поліцейської освіти має суттєву відмінність від європейських моделей, що полягає насамперед у тому, що в США відомчі навчальні заклади дають переважно професійну поліцейську підготовку, а освіту поліцейські отримують у цивільних освітніх установах. Там на базі університету можуть функціонувати спеціалізовані професійні поліцейські інститути, які розробляють відповідні навчальні плани і програми для підготовки поліцейських різних служб, рангів і видів діяльності. На ці курси можуть надходити як службовці поліції, так і цивільні особи, які мають намір надалі поступити на службу в правоохоронні органи [4, с. 151-152].

Таким чином, нині в світі існують різні системи професійної підготовки поліцейських кадрів. При цьому зрозуміло, що будь-яка модель поліцейської системи держави виникає і розвивається під впливом великої кількості чинників у конкретних історичних умовах окремо взятої країни, а відтак, незважаючи на загальні закономірності і принципи організації і функціонування, є суто індивідуальною і має як свої переваги, так і недоліки. Проте використання позитивного зарубіжного досвіду стане корисним в організації професійної підготовки кадрів новоствореної поліції України.

Література:

1. Dempsey T. Computer Communications Technology Facilitates Law Enforcement Training // *The Police Chief*. – 1997. – № 11. – Р. 54-56.
2. Шумилов В.М. Правовая система США. – М., ДеКа, 2003. – с. 77-79; 118-129.
3. Антонов И.П. Полиция Германии: история и современность. – М.: Академия управления МВД России, 2000. – с. 88-89
4. Губанов А.В. Полиция зарубежных стран. Организационно-правовые основы, стратегия и тактика деятельности. – М.: МАЭП, 1999. – с. 151-152.

Кобзар
Олександр Федорович,
завідувач докторантури та аспірантури
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ПРАВООХОРОННОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

Перед будь-якою державою завжди стоїть коло завдань, на вирішення яких вона спрямовує свої матеріальні ресурси, ідеологічні та політичні зусилля. З-поміж усієї сукупності зусиль можна виділити такі, які виражають її сутність і без котрих вона не може повноцінно діяти як найважливіша складова частина політичної системи суспільства. Основні напрями діяльності держави, в яких знаходять свій вираз її сутність, завдання і цілі, являються функціями держави [13, с. 82-83]. Однією із основних функцій держави виступає правоохоронна, що обумовлюється сучасними військово-політичними та соціально-економічними реаліями, як в Україні, так і у світі в цілому.

На сьогодні, враховуючи динаміку розвитку загроз внутрішній безпеці держави, проблематика поглибленого вивчення правоохоронної функції з визначенням дієвого механізму захисту прав і свобод людини і громадянина є особливо актуальною.

Однією з невіддільних органічних функцій держави є правоохоронна. Від рівня її забезпечення юридичними, інтелектуальними, матеріально-технічними ресурсами залежить і ступінь захищеності людини та суспільства загалом [16, с. 3].

На важливість правоохоронної функції вказують положення Конституції України, в яких встановлено, що утвердження і забезпечення прав і свобод людини, а також захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її державної, економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави. Належна реалізація цих функцій є основою для подальшої розбудови України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави [4, с. 4].

Дослідження науковців правоохоронної функції держави ґрунтуються на різних підходах до розуміння поняття функціонування держави у сфері правоохоронної діяльності, що породжує дискусії та повертає значний інтерес до досліджуваної дефініції в наукових колах.

Проаналізувавши різні підходи до визначення поняття правоохоронної функції держави, слід також перелічити ознаки даного поняття, які

розкривають його сутність. Так, правоохоронним функціям притаманні наступні основні ознаки:

- правоохоронна функція становить комплексний пріоритетний напрямок державної політики;

- зміст правоохоронної функції складає забезпечення охорони права і праввідносин, а також захисту основ конституційного ладу, у тому числі прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина, законності та правопорядку;

- правоохоронну функцію характеризує цілісність і внутрішня узгодженість, організованість і цілеспрямованість, стабільність і постійність, однорідність і різноплановість;

- правоохоронна функція ґрунтується на принципах верховенства права, законності, пріоритету прав і свобод людини і громадянина, самостійності, професійності, прозорості та ефективності;

- правоохоронна функція реалізується у відповідних правових і організаційних формах за допомогою державно-владних методів переконання та примусу;

- реалізація правоохоронної функції вимагає її своєчасного забезпечення достатніми матеріально-технічними, фінансовими та кадровими ресурсами, формування адекватної нормативно-правової та організаційної основи правоохоронної діяльності [12, с. 851].

- правоохоронна функція держави заснована на законі;

- правоохоронна функція спрямована на об'єкти, склад яких залежить від етапу розвитку суспільства і від політичних факторів, що визначають напрями правоохоронної діяльності;

- правоохоронна функція, її зміст органічно пов'язані з правом та праворозумінням у суспільстві;

- у правоохоронній функції держави найбільш чітко виражається нерозривний зв'язок держави і права, їх взаємовплив;

- правоохоронна функція сучасної держави формується і реалізується під впливом цілого комплексу об'єктивних і суб'єктивних факторів.

По-перше, на процес здійснення правоохоронної функції держави впливають характеристики носіїв загрози об'єктам правоохорони, в тому числі їх кількість, якісні параметри, місцезнаходження тощо. У першу чергу, мова йде про злочинність як суспільне явище, її інтенсивність, організаційні можливості.

По-друге, істотний вплив на правоохоронну функцію держави вчиняє рівень економічного розвитку суспільства.

По-третє, наявність підготовлених кадрів у правоохоронній сфері. По-четверте, ставлення до процесу здійснення цього напряму діяльності держави населення, іншими словами, стан правосвідомості якраз у цьому аспекті. Нарешті, по-п'яте, ефективність здійснення правоохоронної функції держави

залежить від здатності політичного керівництва держави приймати ті чи інші рішення у цьому напрямі [2, с. 7-8].

Враховуючи дані ознаки, можна сформулювати власне визначення правоохоронної функції держави – це нормативно врегульований пріоритетний напрям державної політики, що ґрунтується на загальних принципах права, реалізується за допомогою державно-владних методів переконання та примусу вповноваженими органами державної влади, забезпечує охорону конституційних прав і свобод людини і громадянина та правопорядку в цілому.

Правоохоронна функція держави – це складне та багатогранне правове явище, зміст якого є зрозумілим, однак, на сьогодні уніфіковане його розуміння в доктрині загальної теорії права відсутнє. Узагальнюючи всі вищевикладені позиції науковців до змісту правоохоронної функції держави, можна назвати такі основні підходи: по-перше, вона розуміється як напрям державної діяльності; по-друге, як напрям державної політики; по-третє, до правоохоронної функції зазвичай відносять охорону або захист конституційного ладу, законності, правопорядку, прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина, а також інших об'єктів; по-четверте, правоохоронна функція держави виступає гарантією встановленого правопорядку у суспільстві.

Література:

1. Балинська О. М., Гарасимів Т. З. Проблеми теорії держави і права: навч. – метод. посібник / О. М. Балинська, Т. З. Гарасимів. – Л.: Видавництво ЛьвДУВС, 2008. – 320 с.
2. Горінецький Й. І. Правоохоронна функція держав Центральної Європи: теоретичні і практичні аспекти: автореф. дис. на здобут наук. ступ. канд. юрид. наук: 12.00.01 / Й.І. Горінецький. – К., 2005. – 20 с.
3. Загальна теорія держави і права / За ред. акад. АПрН України, д-ра юрид. наук, проф. В. В.Копейчикова. – К.: Юрінком, 1997. – 320 с.
4. Загуменна Ю. О. Реалізація правоохоронної функції держави органами внутрішніх справ України: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / Ю. О. Загуменна. – Х.: Харківський нац. ун-т внутр. справ. 2011. – 225 с.
5. Краковська А. Є. Поняття соціальної функції держави в сучасній юридичній науці / А. Є. Краковська // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО. – 2015. – Вип. 31. – Т. 1. – с. 14-18.
6. Кріцак І. В. Правоохоронна функція держави та її вплив на формування функції надання послуг населенню органами внутрішніх справ України / І. В. Кріцак // Форум права. – 2009. – № 3. – с. 365-372.
7. Лавринчук І. П. Обставини встановлення правового статусу державного службовця / І. П. Лавринчук // Право України. – 1999. – № 9. – с. 98 – 102.
8. Мельник М. І. Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність: навч. посіб. / М. І. Мельник, М. І. Хавронюк. — К.: Атіка, 2002. – 576 с.
9. Нікітенко О. І. Правоохоронна діяльність щодо забезпечення внутрішньої безпеки держави / О. І. Нікітенко // Право і суспільство. – 2015. – №3. – с. 98-101.

10. Онопенко П. В. Правоохоронні функції української держави: зміст і реалізація: автореферат дис. на здобут. наук. ступеня кан. юрид. наук: спец. 12.00.01 / П. В. Онопенко. – К., 2005. – 16 с.

11. Осадчий В. І. Правоохоронні органи як суб'єкти кримінально-правового захисту / В. І. Осадчий // Право України. – 1997. – № 11. – с. 71-75.

12. Соколенко О. Л. Поняття та ознаки правоохоронної функції держави як основи правоохоронної діяльності / О. Л. Соколенко // Форум права. – 2012. – № 4. – С. 847-852.

13. Теорія держави та права: Навчальний посібник / А. М. Колодій, В. В. Копейчиков, С. Л. Лисенкова та ін. За заг. ред. С. Л. Лисенкова, В. В. Копейчикова. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 368 с.

14. Феномен правоохоронних програм у правовій системі України : [монографія] / Б. В. Бабін, В. О. Кроленко, Е. В. Третьяк. – Донецьк : Каштан, 2010. – 137 с.

15. Хамула П. І. Окремі аспекти правоохоронної функції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=550%3A140513-14&catid=71%3A6-0513&Itemid=87&lang=ru.

16. Шай Р. Я. Правоохоронна функція правової держави: теоретико-практичні аспекти: автореферат дис. на здобут. наук. ступеня кан. юрид. наук: спец. 12.00.01 / Р. Я. Шай. – Л., 2012. – 20 с.

**Коваленко
Андрій Васильович,**
завідувач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ЩОДО БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ

В умовах побудови правової держави роль і значення правового регулювання діяльності правоохоронних органів, зокрема поліції, набуває особливої актуальності. Адже головною ознакою моделі правової держави є висока правова врегульованість суспільних відносин. Все це є суттєвим чинником, який разом із іншими факторами характеризує ступінь правової культури в демократичному та правовому суспільстві. На сучасному етапі розвитку нашого суспільства метою забезпечення реалізації прав і свобод громадян у їх взаємовідносинах з поліцією є визначення таких основних форм і напрямків діяльності їх структурних підрозділів і посадових осіб, які забезпечували б повсякденний демократичний режим цих відносин на основі непорушності конституційних прав і свобод людини та громадянина. Такий правовий стандарт взаємовідносин поліції і особи враховує статус останньої

як такого суб'єкта управлінських відносин, перед яким виконавча влада є відповідальною за свою діяльність.

Правоохоронна функція міліції як самостійна правова форма закріплюється в трьох групах норм. Так, норми першої групи закріплюють систему повноважень працівників поліції (форми, види та напрями діяльності), принципи і порядок їх реалізації, систему заходів відповідальності. Ці норми створюють передумови ефективного здійснення поліцейської діяльності. Норми другої групи за своїм характером є процесуальними. Ці норми визначають оптимальні варіанти правоохоронного процесу і безпосередньо спрямовані на забезпечення ефективності досягнення юридичного результату. Третя група норм - сама широка за обсягом, оскільки суб'єкти діяльності оперують усією системою правових норм. Норми цієї групи є предметом діяльності працівників поліції, тому що вони у своїй повсякденній роботі порівнюють поведінку об'єкта з приписами правових норм, забезпечують відновлення порушених прав, а в разі потреби застосовують заходи юридичної відповідальності.

Правові норми покликані регулювати діяльність поліції і містяться в різних за формою, характером та юридичною силою нормативно-правових актах. Як відзначає О.Ф.Скакун: Правовий акт - це акт волевиявлення (рішення) уповноваженого суб'єкта права, який регулює суспільні відносини шляхом встановлення (зміни, відміни, зміни сфери дії) правових норм, а також визначення (зміни, припинення) на підставі цих норм прав і обов'язків учасників конкретних правовідносин, міри відповідальності конкретних осіб за скоєне ними правопорушення. Як форма існування юридичних норм, покликаних регулювати відносини у сфері правоохоронної діяльності поліції, нормативно-правові акти являють собою спосіб фіксації їх „життя”, являють місцем їх перебування в соціально-юридичному вимірі національної правової системи. Саме за допомогою нормативно-правових актів розкриваються зміст юридичних норм, положень правозастосовчої практики, а також у більшості випадків індивідуальних приписів, рішень окремих посадових осіб.

Таким чином, за допомогою норм права забезпечується:

- 1) визначення системи поліцейських повноважень;
- 2) розподіл функцій між підрозділами певного органу та їх працівниками;
- 3) закріплення системи об'єктів і предметів діяльності працівників поліції.

Дослідження проблеми правового регулювання діяльності поліції щодо боротьби зі злочинністю передбачає і з'ясування кола суспільних відносин, які в ній виникають, тобто визначення предмета правового регулювання. Ним охоплюються усі суспільні відносини, які об'єктивно, за своєю природою можуть піддаватися нормативно-організаційному впливу і в цих соціально-політичних умовах потребують такого впливу, що здійснюється за допомогою юридичних норм та всіх інших юридичних засобів.

Коваленко
Наталія Володимирівна,
доцент кафедри
адміністративного права
Університету митної справи та фінансів,
кандидат юридичних наук, доцент

ДОСВІД ТАНЗАНІЇ З ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ МИТНИХ ОРГАНІВ

Україна прагне стати членом європейської спільноти, залучає іноземних фахівців на державну службу. Пропонуємо розширити коло країн, досвід організації роботи публічної служби яких може стати корисним для України.

Оптимізація діяльності з наповнення бюджету африканських країнах проводиться, переважно, за рахунок консолідації роботи митної та податкової служб. З цією метою раніше самостійні митна та податкова служби африканської держави Танзанії у 1996 були об'єднані в єдине Податкове управління Танзанії (англ. Tanzanian Revenue Authorities (далі - TRA).

Одним з найголовніших аспектів діяльності будь-якого органу є підготовка, підбір та робота з персоналом. Підготовку та підвищення кваліфікації кадрів TRA, а також наукові дослідження в даній сфері здійснює спеціалізований навчальний заклад-Інститут податкової адміністрації (ІТА). Він є невід'ємною частиною TRA та створений з метою забезпечення високої якості професійної підготовки та освіти, досліджень та консультативних послуг в митних, податкових та суміжних областях через компетентних та мотивованих співробітників. В Інституті податкової адміністрації наявні наступні підрозділи, котрі відповідають за різні напрями підготовки.

1. Відділ митних та податкових досліджень здійснює нагляд за всіма програмами бакалаврату та програмами без отримання наукового ступеня. Цей відділ був акредитований Національною радою з технічної освіти та підготовки кадрів (НАСТЕ). В даний час існує чотири програми, які знаходяться у віданні цього відділу, а саме: “Бакалавр митного і податкового менеджменту (ВСТМ)”, “Диплом митного та податкового менеджменту (DCTM)”, “Основний сертифікат митного і податкового менеджменту (CCTM)”, “Східноафриканський сертифікат митного управління” (CFFPC).

2. Короткострокові курси в Інституті податкової адміністрації є закритими програмами і призначені лише для працівників TRA. На даний час існують наступні короткострокові курси: “Базовий курс оподаткування (ТВС)”, “Базовий курс митного регулювання(СВС)”, “Спільний курс з оподаткування та митного регулювання (ТТР)”

3. Відділ аспірантури займається програмами післядипломної підготовки. На даний час існує чотири програми, які знаходяться у віданні цього відділу, а саме: “Магістр в галузі права доходів і управління (MA.RLA)”, “Диплом аспіранта в галузі оподаткування (PGDT)”, “Східноафриканський диплом аспіранта з митного управління (PDCM)”, “Східноафриканський післядипломний сертифікат з митного управління (PGCCM)” [3].

Зміцнення становища TRAу Танзанії також підтверджує той факт, що, як свідчить офіційний сайт даної організації, за останні 17 років Податкове управління Танзанії перетворилось зі звичайної податкової адміністрації, яка надає послуги зі збору доходів на ефективну організацію, яка забезпечує збір усіх видів податків, та відповідно до рівня надання послуг відповідає стандартам ISO 9001:2008 для організації.

Крім того, реформи останнього десятиріччя у TRAприсвячені підвищенню заробітної плати працівників, удосконаленню їх соціального забезпечення, покращення інфраструктури органу. Також встановлено етичні орієнтири для працівників TRA:

4. Підзвітність: створення і підтримання організації, яка цінує і сприяє підзвітності.

5. Чесність: справедливість і чесність у відносинах з платниками податків та іншими зацікавленими сторонами.

6. Професіоналізм: вимога послідовного та відповідального застосування закону працівниками[2].

Як бачимо, система підготовки та підвищення кваліфікації працівників TRA у Танзанії є розумною та обґрунтованою: наявні напрями підготовки як у митній, так і у податковій сферах за різними освітньо-кваліфікаційними рівнями, також у майбутніх та нинішніх працівників TRAє можливість отримати освіту наднаціонального рівня - дипломи та сертифікати Східноафриканського союзу тощо.

Література:

1. Таможенные реформы в развивающихся странах. Опыт Африки . – [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://wingi.ru/content_articles_view/id-5114

2. Офіційний сайт Податкового управління Танзанії. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.tra.go.tz/>

3. Офіційний сайт Інституту податкової адміністрації Танзанії. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ita.ac.tz/>.

Дрозд
Олексій Юрійович,
доцент кафедри
адміністративної діяльності
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

АДМІНІСТРАТИВНІ ДЕЛІКТИ: ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ

Делікт (від лат. delictum – правопорушення, провина, проступок) – правопорушення, тобто незаконна дія, проступок, злочин, тобто вчинення дії, що суперечить закону і завдає шкоди суспільству, державі або особі. Таке правопорушення є підставою для притягнення правопорушника до відповідальності, передбаченої законом.

Так, у римському праві – заподіяння шкоди іншій особі, її сім'ї або майну, порушення правового припису або заборони. Наслідком учинення делікту була відповідальність, що наставала за наявності таких умов: дієздатність правопорушника, вина, здійснення правопорушення.

Делікти діляться на публічні – посягання на державні інтереси, і приватні – на права і інтереси окремої особистості. Для визнання дії приватним деліктом необхідна наявність 3-х елементів: заподіяння об'єктивного шкоди; вина особи, яка заподіяла шкоду; визнання вчиненого дії правопорушенням з боку закону [1].

Поняття приватного делікту передбачало три елементи: а) об'єктивний шкоду заподіяну протизаконною дією однієї особи іншій; б) вину особи, яка вчинила протизаконне дію (умисел або хоча б необережність); в) визнання з боку об'єктивного права даної дії приватноправових деліктом, тобто встановлення приватноправових наслідків даного діяння, застосовуваних в порядку цивільного процесу.

Адміністративне правопорушення (проступок) — протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на державний або громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законодавством передбачено адміністративну відповідальність [2].

Адміністративним деліктом визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка скоєна особою, наділеною владними повноваженнями (державним службовцем), унаслідок якої було заподіяно матеріальну або моральну шкоду особі (фізичній, юридичній) або суспільству. Особливістю профілактики та попередження вчинення адміністративних деліктів у громадянському суспільстві є публічність органів державної влади, яка виражається, перш за все, у доступності для населення інформації щодо діяльності органів державної

влади, а також можливості для громадян і громадських організацій впливати на їх діяльність. Адміністративна деліктологія – науковий напрям, навчальна дисципліна, практична діяльність, яка за своєю суттю є складовою адміністративного права.

Адміністративний делікт – особливий вид деліктів (правопорушень). За ступенем суспільної небезпеки адміністративні делікти поділялися на адміністративні злочини та адміністративні проступки. Суб'єктом учинення адміністративного делікту може бути тільки особа (публічна, державний службовець тощо), наділена владними повноваженнями. Адміністративний делікт – суспільне явище і, таким чином, – особливий вид публічного делікту [3].

Адміністративні проступки – це група публічних проступків у сфері управління. Суб'єктом таких правопорушень може бути тільки особа, наділена владними повноваженнями. Відповідальність посадових осіб за адміністративні проступки має регулювати Адміністративний кодекс України.

В.К. Колпаков пропонує найбільш цілісну дефініцію складу адміністративного правопорушення: «під складом адміністративного правопорушення розуміється встановлена адміністративним законодавством сукупність об'єктивних і суб'єктивних ознак, за наявності яких діяння вважається адміністративним правопорушенням» [4].

Основною соціальною ознакою адміністративного проступку є ступінь його суспільної небезпеки. Наступною ознакою адміністративного проступку є дія чи бездіяльність. Усі адміністративні проступки можуть бути вчинені або активними діями, або шляхом бездіяльності. Лише активні дії чи бездіяльність створюють склад адміністративного проступку. А тому адміністративна відповідальність як різновид державного примусу може застосовуватися лише за дію чи бездіяльність, що становлять певну суспільну небезпеку. Іншими ознаками адміністративного проступку є протиправність та винність дії чи бездіяльності. Протиправність це юридичне вираження суспільної небезпеки адміністративного проступку. Суть її полягає в тому, що конкретні суспільно небезпечні дії визнаються адміністративним проступком лише тоді, якщо вони передбачені діючим законодавством.

Протиправність полягає в скоєнні діяння, яке порушує норми права. Вказані норми можуть належати не тільки адміністративному, але й ряду інших галузей права. Принципово те, що дотримання відповідних норм охороняється мірама адміністративної відповідальності. Винність характеризує психічне відношення правопорушника до скоєної ним дії та її наслідків. Вона є важливою ознакою одного із елементів складу адміністративного проступку (суб'єктивна сторона), без якого конкретна дія не може бути кваліфікована як проступок. Ознакою адміністративного проступку є також встановлена законодавством можливість застосування

адміністративних стягнень, встановлених у КУпАП. їх перелік є вичерпним, якщо інше не передбачено чинним законодавством.

Отже, обов'язковими ознаками адміністративного делікту є 1) суспільна шкідливість діяння; 2) винність; 3) особа, яка його вчинила; 4) наслідком такого діяння є юридична відповідальність.

Література:

1. Підпригора О.А. Римське право: підручник. / О.А. Підпригора, Є.О. Харитонов. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – с. 415-423.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 р. № 8073-X // Відомості Верховної Ради Української РСР. –1984. – №51 – с.1122.
3. Бахрах Д. Н. Административное право России. – М.: Норма, 2002. – 590 с.
4. Битяк Ю. П. Адміністративне право України. – К.: Право, 2003. – 506с.

Казначев
Дмитро Георгійович,
доцент кафедри
тактико-спеціальної підготовки
факультету № 2 Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ФУНКЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Відповідно до «Стратегії розвитку України – 2020» метою державної політики в сфері реформування правоохоронної системи є коригування завдань та функцій правоохоронних органів, упровадження нових засад проходження служби, нових критеріїв оцінки роботи правоохоронців для підвищення рівня захисту прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави від протиправних посягань [1].

У зазначеній стратегії передбачено формування нової системи Міністерства внутрішніх справ як цивільного органу, що формує державну політику у сферах протидії злочинності та забезпечення громадського порядку, комплексного управління державним кордоном, протидії нелегальній міграції, цивільного захисту, пожежної безпеки та протидії надзвичайним ситуаціям.

Реформу системи органів внутрішніх справ було розпочато у 2014 році. Вона передбачала прийняття чотирьох законів: «Про органи внутрішніх справ», «Про Національну поліцію», «Про сервісні послуги і сервісні центри

Міністерства внутрішніх справ України», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху».

Відповідно концепції реформування правоохоронних органів України передбачалося, що Міністерство внутрішніх справ буде головним органом виконавчої влади, який сконцентрує в собі координацію та контроль за діяльністю інших елементів системи внутрішніх справ.

Окрім того, коаліційною угодою та концепцією реформування передбачено включення до структури МВС таких напрямів:

1. Державна прикордонна служба — центральний орган виконавчої влади в системі МВС, що реалізує державну політику у сфері комплексного управління державним кордоном.

2. Державна міграційна служба — центральний орган виконавчої влади в системі МВС, що реалізує державну політику у сфері протидії нелегальній міграції.

3. Державна служба з надзвичайних ситуацій — центральний орган виконавчої влади в системі МВС, який реалізує державну політику у сфері цивільного захисту пожежної безпеки та захисту від надзвичайних ситуацій.

4. Національна гвардія — військове формування у системі МВС із функціями забезпечення правопорядку [2].

У рамках правоохоронної реформи щодо проведення комплексного та системного реформування органів внутрішніх справ [3], Верховною Радою України одночасно з Законом України «Про Національну поліцію» 02 липня 2015 року було прийнято закон «Про органи внутрішніх справ», який формував систему органів внутрішніх справ, як самостійний орган виконавчої влади, визначав правові та організаційні засади діяльності центральних органів виконавчої влади України у сфері внутрішніх справ[4].

Цим законом передбачалося визначення взаємодії між Міністром внутрішніх справ, керівниками поліції, міграції та Національної гвардії.

Систему органів внутрішніх справ становили:

- Міністерство внутрішніх справ;
- Національна поліція;
- центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону;
- центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів;
- центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідація надзвичайних ситуацій, рятувальної справи;

- Національна гвардія України.

Проте, 7 серпня 2015 року на цей закон було накладено вето Президента України, як на такий, що суперечить засадничим нормам Конституції України щодо здійснення виконавчої влади, та унеможливає подальше реформування системи органів внутрішніх справ з метою її наближення до сучасних європейських стандартів деполітизації діяльності правоохоронних органів, суперечить європейським стандартам діяльності правоохоронних органів, принципам здійснення демократичного цивільного контролю за діяльністю правоохоронних органів відкритими демократичними методами. Зокрема, він також суперечить Закону України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави», яким визначено, що демократичний цивільний контроль здійснюється на основі розмежування функцій і повноважень політичного керівництва правоохоронною діяльністю та професійного управління правоохоронними органами, унеможливлення дублювання їхніх функцій, деполітизації контролю [5]. В подальшому 26 січня 2016 року Закон України «Про органи внутрішніх справ» був скасований, як такий, що не відповідає Конституції України та іншим законам України, створює загрози національній безпеці і обороноздатності держави, не відповідає стандартам демократичного цивільного контролю за діяльністю правоохоронних органів держави.

З набранням чинності Законом України «Про Національну поліцію» (7 листопада 2015 року) органів внутрішніх справ в Україні не існує [6].

Центральним органом виконавчої влади в системі МВС, що реалізує державну політику у сфері протидії злочинності та забезпечення громадського порядку є Національна поліція України, з такою структурою:

- поліція громадської безпеки (єдина патрульна служба та служба дільничних інспекторів);
- кримінальна поліція;
- патрульна поліція;
- органи досудового розслідування;
- поліція охорони;
- спеціальна поліція;
- підрозділи поліції спеціального призначення — уніфіковані підрозділи швидкого реагування, вичерпний перелік функцій яких встановлюється законом;

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» завданнями Національної поліції є реалізація державної політики у сферах:

- забезпечення громадської безпеки та публічного порядку;
- охорони та захисту прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;
- протидії злочинності;

- надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або інших надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги (поліцейські послуги) [6].

Основними функціями підрозділів Національної поліції єб профілактична, оперативно-розшукова, кримінально-процесуальна, виконавча та охоронна (на договірних засадах).

У новій структурі велика роль відводиться органам управління на чолі з Центральним офісом Національної поліції та Головного управління національної поліції в регіонах. Але - найбільш важлива роль у взаєминах поліції з громадянами відведена територіальним органам поліції на місцях.

У той же час ключовими елементами територіальних органів поліції на місцях (відділів, відділень) будуть також і поліцейські ділянки, через які в основному і здійснюватиметься безпосередньо комунікація з суспільством і населенням.

Основними завданнями відділень поліції як базових органів поліції в першу чергу буде:

- зосередження уваги дільничних офіцерів поліції на ефективній превенції та з'ясуванні потреб громадян і спільне з громадою їх вирішення. Насамперед що стосується безпеки, правової-інформаційної та моніторингової діяльності;

- створення груп реагування поліції, основним завданням яких є: негайний виїзд на виклик, патрулювання певної зони відповідальності з метою попередження вчинення кримінальних та адміністративних правопорушень, проведення профілактичної та роз'яснювальної роботи з громадянами, здійснення перевірних заходів відносно піднаглядних осіб і т.д.

- попередження і розслідування найбільш характерних для невеликих населених пунктів тяжких правопорушень;

- виконання інших функцій, пов'язаних з питаннями забезпечення правопорядку на території обслуговування.

Таким чином, можна зазначити, що сутність реформи органів внутрішніх справ України полягає в перетворенні МВС на правоохоронне багатопрофільне цивільне відомство європейського зразка, що передбачає підвищення довіри населення до діяльності органів внутрішніх справ, а також авторитету працівника органу внутрішніх справ, підвищення ролі інститутів громадянського суспільства та органів місцевого самоврядування в заходах забезпечення прав і свобод населення; налагодження тісної співпраці з населенням та місцевими громадами.

Література:

1. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015/print_1433760210972984.

2. Концепція першочергових заходів реформування системи Міністерства внутрішніх справ / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/1221414>

3. Питання реформування органів внутрішніх справ України: розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 жовтня 2014 р. № 1118-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://document.ua/pitannja-reformuvannja-organiv-vnutrishnih-sprav-ukrayinidoc210056.html>

4. Рада прийняла Закон об органах внутренних дел. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://news.liga.net/news/politics/6113911-rada_priynala_zakon_ob_organax_vnutrennikh_del.htm

5. Пропозиції Президента України до Закону України «Про органи внутрішніх справ» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=54672&pf35401=354361>

6. Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII «Про Національну поліцію» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19/page2>

**Кузніченко
Оксана Валеріївна,**
доцент кафедри
цивільно-правових дисциплін
Одеського державного університету
внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Стан розвитку та функціонування правоохоронних органів України на сьогодні є надзвичайно низьким, що породжує велику кількість негативних явищ, які спостерігаються в нашій країні, і, відповідно в сукупності породжується масове невдоволення великої кількості населення, яке, в свою чергу, повинно бути підтримкою держави.

Відповідно, реформування правоохоронних органів повинно мати всезагальну зацікавленість: суспільством, політиками, правоохоронцями. Суспільство нашої держави має яскраво виражену рису характеру – віру, і тому, загальними силами потрібно втілити в життя сподівання населення на краще життя, а також повернути людям віру у справедливість функціонування органів державної влади, правоохоронних органів та держави в цілому. Так, результати тематичних опитувань, здійснених соціологічною службою Центру Разумкова в рамках виконання нового проекту «Правоохоронна система України: стан, проблеми, перспективи реформування», щодо актуальності реформи для суспільства показали: «Найбільш зацікавленим у реформуванні нинішньої репресивної міліцейської системи в ефективний правоохоронний орган, який буде захищати права і свободи громадян, гарантувати громадський порядок, боротися зі злочинністю, є суспільство. Актуальність реформи підтримують дві третини

(66%) громадян країни» [1, с. 52]. Для того, щоб забезпечити втілення реформи в житті суспільства і організувати роботу органів виконавчої влади як роботу висококваліфікованих європейських органів, необхідно об'єднати усі впливові сили країни, якими є політики, правоохоронці та безпосередньо саме населення, заради якого відбуваються дані реформи. Для проведення реорганізації будь-якої системи необхідно чітко визначити її «слабкі місця» та правильно скоординувати усі сили для здійснення радикальних змін.

Необхідність негайного реформування правоохоронних органів України породжує низка взаємопов'язаних проблем, які розвивалися протягом тривалого часу, зокрема такі, як: невизначеність з діючими нормативно-правовими актами та наявність великої кількості прогалин, якими правоохоронці керуються на свій розсуд: «Не зазначено в законі – зробимо так, як вважаємо за потрібне»; низькі заробітні плати правоохоронців, що, в свою чергу, породжує розвиток корумпованості; відсутність соціального захисту правоохоронців та їхніх сімей, що позначається на бажанні виживати в складних економічних та соціальних умовах сьогодення, а виживання, у свою чергу, породжує бажання до легких грошей; призначення на посади не за стажем роботи, вислугою років, рівнем кваліфікації та практичних навичок, а за критерієм – «свої люди», не зважаючи на рівень професіоналізму і підготовленості до виконання покладених завдань.

Визначивши перелік напрямків діяльності правоохоронних органів взагалі, які потребують реорганізації необхідно зазначити, що саме з цією метою було розроблено Проект Концепції першочергових заходів реформування системи МВС України.

В даній Концепції зазначається перелік проблем, які потребують розв'язання, мета і строки реалізації Концепції, шляхи і способи розв'язання проблем, обсяг фінансових ресурсів, очікувані результати [2].

Дослідивши положення даної Концепції можна зробити висновок, що її положення є надзвичайно радикальними, адже велика кількість покладених завдань планується бути реалізованою за 2014–2016 роки, що буде відбуватися у два етапи: перший етап (2014 рік) – уже відбувся:

- підготовка та схвалення Плану заходів з реалізації Концепції, яким визначено заходи нормативно-правового та організаційного характеру, терміни їх виконання та виконавців;

- розроблено та прийнято нову редакцію Закону України «Про загальну структуру і чисельність Міністерства внутрішніх справ України»;

- функціональні та організаційні перетворення апарату МВС.

Другий етап (2015–2016 роки):

- розроблення та прийняття нових і внесення змін до чинних законодавчих актів з урахуванням європейських норм і стандартів, спрямованих на врегулювання діяльності Національної поліції, Національної

гвардії, прикордонної, міграційної служб, а також служби з питань надзвичайних ситуацій;

- реалізація інституційних та функціональних перетворень після прийняття нових редакцій законодавчих актів про органи та служби, діяльність яких спрямовується та координується Міністром внутрішніх справ;

- здійснення організаційних заходів, спрямованих на стале, ефективне та злагоджене функціонування нової моделі побудови правоохоронних органів.

Шляхи, якими передбачалася реалізація положень Концепції є надзвичайно різнобічними та мають певні особливості [2].

Відповідно до поставлених завдань та досягнення зазначеної мети, очікуються такі результати, як: наближення стандартів діяльності органів поліції до відповідних стандартів правоохоронних органів європейських країн; деполітизації та позапартійності, унеможливленню використання правоохоронних органів у політичних, приватних чи комерційних інтересах; підвищенню ефективності координації та взаємодії органів і підрозділів правоохоронної системи, чіткому визначенню їх компетенції та усуненню дублювання функцій; формуванню якісно нового підходу до підготовки кадрів органів системи МВС, спрямованого на розвиток у персоналу ініціативи, самостійності в прийнятті рішень та почуття особистої відповідальності; скороченню чисельності працівників керівної ланки, підрозділів, підприємств, установ та організацій зі спорідненими функціями; удосконаленню соціального захисту працівників правоохоронних органів, зокрема, за рахунок коштів, вивільнених у зв'язку з оптимізацією органів управління та забезпечення, а також демілітаризацією МВС; підвищенню довіри суспільства до діяльності правоохоронних органів, визначенню громадської думки одним із основних критеріїв оцінки діяльності поліції та ін.

Література:

1. Разумков О. Реформування ОВС України: оцінки та позиції працівників міліції // Національна безпека і оборона. - № 2-3. - 2015. - с. 42-56.
2. Проект Концепції першочергових заходів реформування системи МВС. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/1221414>

Білик
Вадим Миколайович,
доцент кафедри
адміністративної діяльності
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

НАПРЯМИ ПОЛІПШЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ ПОЛІЦІЇ

Нині в Україні зберігається напружена обстановка, яка характеризується наявністю комплексу проблем політичного, економічного, соціального та правового характеру. Для поліпшення ситуації в країні необхідно провести реформування органів державної влади. Не виключенням є й Міністерство внутрішніх справ, де вже сьогодні відбуваються процеси удосконалення системи та структури органів, докорінна зміна їх функцій та повноважень, а також встановлення нових пріоритетів діяльності, зокрема орієнтація на служіння потребам громадян. Також реорганізаційні заходи здійснюються в Національній поліції, яка є складовою частиною МВС. Зміни проявляються у перетворенні міліції у модернізований центральний орган державної виконавчої влади на зразок європейських підрозділів – Національну поліцію.

Для досягнення цілей реформування та підтримання в подальшому високого рівня функціонування МВС (в т.ч. поліції) невід'ємним елементом є належне фінансування.

Закон України про «Національну поліцію», який був розроблений у процесі реформування МВС, кардинальних змін у визначення джерел фінансування, відносно останньої редакції Закону України «Про міліцію», не вніс. У статті 105 нового закону зазначено наступне:

1.«Фінансування і матеріально-технічне забезпечення поліції здійснюються за рахунок коштів Державного бюджету України, а також інших джерел, не заборонених законом.

2. Майно поліції є державною власністю і належить їй на праві оперативного управління. Органи поліції здійснюють володіння, користування та розпорядження майном у порядку, визначеному законом.

3. Правовий режим земельних ділянок, на яких розміщуються органи (заклади, установи) поліції, визначається законом.

4. Поліція може для виконання покладених на неї завдань і повноважень використовувати службові, у тому числі спеціалізовані транспортні засоби.

5. Виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад надають безоплатно органам і підрозділам поліції службові приміщення, обладнані меблями і засобами зв'язку, транспорт та інші матеріально-технічні засоби.

6. Комунальні та приватні підприємства можуть виділяти органам та підрозділам поліції кошти, транспорт та інші матеріально-технічні засоби, необхідні для виконання повноважень поліції.» [1].

Забезпечення у майбутньому поліції фінансовими ресурсами лише з Державного бюджету є малоефективним, про що свідчить досвід фінансування міліції, коли цьому озброєному органу виконавчої влади надавалося лише 40% від передбачуваного законом бюджету [2].

Залежність діяльності поліції від надходжень з Державного бюджету може призвести до загроз національній безпеці, оскільки правоохоронні органи є системою, на вході до якої знаходяться фінансові, матеріально-технічні, інформаційні та людські ресурси, а на виході – суспільно значущі результати у вигляді соціального ефекту – правоохоронної діяльності [3]. Тому підвищення ефективності виконання функцій цього правоохоронного органу також залежить від оптимізації фінансування, яке полягає у належній оплаті праці, забезпеченні форменим одягом, оргтехнікою, службовим автотранспортом, озброєнням, засобами індивідуального захисту та активної оборони тощо.

У Законі України «Про джерела фінансування органів державної влади» передбачено, що органи державної влади можуть отримувати додаткові кошти з місцевих бюджетів для виконання делегованих законами України повноважень органів місцевого самоврядування [3]. Таким чином, з метою недопущення фінансових правопорушень та колізій у законодавстві, а також у певній мірі збільшення обсягу коштів, які суттєво не надходять до МВС з Державного бюджету, потрібно здійснювати фінансування поліції з місцевих бюджетів. Тим більше, що у Законі України «Про джерела фінансування органів державної влади» передбачена можливість надання фінансових ресурсів з надходжень органів місцевого самоврядування.

Крім цього, на нашу думку, необхідною передумовою здійснення фінансування поліції з місцевих джерел є формування підрозділу, на зразок місцевої поліції, що запропонований у проекті Закону України «Про поліцію та поліцейську діяльність», до складу якого будуть входити служба дільничних офіцерів поліції та патрульна поліція [5]. Причина акцентування уваги на цих підрозділах полягає в тому, що під час виконання функціональних обов'язків їх персонал забезпечує профілактику та попередження протиправних діянь, які спрямовані на завдання шкоди особам (фізичним та юридичним), суспільству та державі. У такому випадку ці об'єкти правової охорони можуть уникнути настання негативних наслідків у вигляді фізичної, матеріальної, моральної та іншої шкоди.

Новостворений підрозділ має бути самостійним структурним елементом Національної поліції, який організаційно підпорядковується одному із заступників начальника Національної поліції по напрямку діяльності, а функціонально – органам місцевого самоврядування. Також обов'язково надати певні повноваження радам територіальним громад щодо

формування штату служб та їх повноважень відповідно до географічних, історичних та інших особливостей адміністративно-територіальної одиниці. Фінансування цієї служби доречно здійснювати також за нормами визначеними у статті 6 вище зазначеного законопроекту: «Фінансування місцевої поліції здійснюється за рахунок місцевих бюджетів, в тому числі шляхом субвенцій з Державного бюджету України місцевим бюджетам, в порядку, визначеному Бюджетним кодексом України.» [5]. У такому випадку органи місцевого самоврядування будуть здійснювати безпосередній вплив на діяльність поліції, а Державному бюджету буде надано більшу стратегічну ініціативу.

У Концепції першочергових заходів реформування системи Міністерства внутрішніх справ визначено, що поліція, як і інші структурні підрозділи МВС, матиме статус окремого центрального органу виконавчої влади, головною умовою побудови якого буде фінансова та організаційно-управлінська самостійність [6].

З метою втілення у життя цих положень, у розрізі фінансів, виникає потреба у створенні бюджетних програм пов'язаних з функціонуванням поліції, наприклад бюджетної програми «Здійснення діяльності Національної поліції» та призначення поліції відповідальним виконавцем цих програм. У випадку розроблення та реалізації бюджетних програм буде забезпечуватись досягнення мети та завдань діяльності поліції з реальною орієнтацією на результативні показники. Також поліція, як відповідальний виконавець бюджетних програм, у процесі їх виконання забезпечить цільове та ефективне використання бюджетних коштів протягом усього строку реалізації відповідних бюджетних програм у межах визначених бюджетних призначень [7].

Висновок. Отже, для досягнення цілей реформування системи МВС (в т.ч. поліції), передбачених Концепцією, необхідно застосувати програмно-цільовий метод бюджетного фінансування, що пов'язано з формуванням нових бюджетних програм та призначенням поліції їх відповідальним виконавцем, а також здійснення фінансування з місцевих бюджетів.

Література:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.golos.com.ua/article/257729>.
2. Стратегія розвитку органів внутрішніх справ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mvs.gov.ua/mvs/control/odesa/uk/publish/printable_article/187480;jsessionid=DCCDD080A1CBF1FDF51797D7E0E04E0B.
3. Руколайніна І.Є. Поняття та основи напрямки матеріально-технічного та фінансового забезпечення в діяльності органів внутрішніх справ // Право і безпека. – 2011. – № 5 (42). – с.90–93.
4. Про джерела фінансування органів державної влади: Закон України від 30 черв. 1999 р. №783-XIV // Урядовий кур'єр. – 1999. – № 165. – 4 вересня.

5. Про поліцію та поліцейську діяльність: проект Закону України від 27 січ. 2015 р. № 1692-1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53719.

6. Концепція першочергових заходів реформування системи Міністерства внутрішніх справ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/1221414>.

Про затвердження Інструкції про статус відповідальних виконавців бюджетних програм та особливості їх участі у бюджетному процесі: наказ Міністерства фінансів України від 14 груд. 2001 р. № 574 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.u>

**Циганов
Олег Григорович,**
начальник відділу
Державного науково-дослідного
інституту МВС України,
кандидат технічних наук, доцент

ХАРАКТЕРИСТИКА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН ЩОДО НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Адміністративно-правові відносини, маючи ознаки, що притаманні всім правовідносинам, водночас відрізняються від них принциповими особливостями, зокрема тими, що відображають специфіку виконавчо-розпорядчої діяльності, як-от:

1) зазначені відносини складаються у сфері діяльності органів публічної влади;

2) учасники цих відносин виступають носіями прав і обов'язків, при цьому одні з них є носіями владних повноважень;

3) ці відносини виникають з приводу прийняття адміністративного акта та його виконання.

Як відомо, до складових адміністративно-правових відносин, зокрема щодо надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності, слід відносити: юридичну основу, юридичні факти, дії, суб'єкти, об'єкт.

Юридичною основою адміністративно-правових відносин виступають адміністративно-правові норми – як матеріальні, так і процесуальні, на підставі яких виникають такі відносини.

Юридичні факти – це певні дії та події, які слугують фактичною підставою для виникнення, зміни та припинення адміністративно-правових відносин. У свою чергу, дії є фактами, що виникають за волею людей і можуть бути як правомірними, так і неправомірними.

Суб'єктами адміністративно-правових відносин щодо надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності є конкретні учасники вказаних відносин, зокрема юридичні та фізичні особи, наділені правами та обов'язками щодо надання та отримання таких послуг, тобто, відповідно, суб'єкти надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності (їх надавачі) та суб'єкти звернення за отриманням таких послуг (їх одержувачі). Суб'єктами адміністративно-правових відносин щодо надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності виступають органи державного управління у зазначеній сфері та їх посадові особи, які наділені юридично-владними повноваженнями щодо надання таких послуг. При цьому, правоохоронний орган можна визначити як юрисдикційний орган, уповноважений державою виконувати в установленому законом порядку функції або завдання з охорони права, правопорядку, розслідування або запобігання порушенням права, відновлення порушеного права, захист національної (державної) безпеки, підтримання правопорядку, забезпечення законності [1, с. 136]. Суб'єктами звернення за отриманням адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності слід уважати, відповідно до п. 1 ст. 1 Закону України "Про адміністративні послуги", фізичну або юридичну особу, яка звернулася до суб'єкта надання за отриманням таких послуг [2].

Адміністративно-правові відносини виникають стосовно певних об'єктів, тобто соціальних благ, що задовольняють інтереси й потреби людей, і з приводу яких між суб'єктами виникають, змінюються чи припиняються суб'єктивні права та юридичні обов'язки. Об'єктів адміністративно-правових відносин поділяють на: матеріальні та духовні блага, дії суб'єктів правовідносин, результат їхньої діяльності.

До об'єктів правових відносин щодо надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності зокрема відноситься адміністративний акт правоохоронного органу, що засвідчує відповідну правоздатність певних суб'єктів звернення (наприклад, придбавати, зберігати та використовувати наявну у власності зброю). Такий адміністративний акт оформлюється у вигляді документа, який отримує приватна особа – адресат цього акта – від відповідного правоохоронного органу.

Окрім матеріальних відносин під час надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності виникають адміністративно-процесуальні відносини, що, на нашу думку, є відносинами, які складаються у зв'язку з рішенням індивідуально-конкретних справ і регулюються адміністративно-процесуальними нормами. Наприклад, адміністративно-процесуальними є відносини, пов'язані з вирішенням заяв і скарг суб'єктів звернення на дії осіб, уповноважених надавати адміністративні послуги.

Отже, правоохоронні органи здійснюють свою діяльність з надання адміністративних послуг, забезпечуючи виконання відповідних завдань з організації видачі адміністративних актів, які, у свою чергу, становлять зміст

правозастосовної функції. У ході надання адміністративних послуг правоохоронні органи досягають певної мети – встановлюють та забезпечують реалізацію прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб у сфері правоохоронної діяльності.

Під час практичного здійснення діяльності з надання адміністративних послуг правоохоронні органи реалізують виконавчі та розпорядчі повноваження, змістом яких є виконання вимог закону й організація застосування правових норм.

На підставі викладеного, вважаємо доцільним визначити адміністративно-правові відносини щодо надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності як врегульовані адміністративно-правовими нормами суспільні відносини, що виникають з приводу забезпечення реалізації прав, законних інтересів та обов'язків осіб у сфері правоохоронної діяльності (суб'єктів звернення за наданням адміністративних послуг та відповідних суб'єктів господарської діяльності), які гарантуються і забезпечуються державою.

Суттєвими ознаками адміністративно-правових відносин щодо надання зазначених адміністративних послуг можна назвати те, що:

- 1) вони виступають одним із видів соціальних відносин, а отже, є сталими, системними, поновлюваними та різноманітними за змістом;
- 2) за своєю сутністю вони є організаційними відносинами, що об'єктивно потребують правового регулювання і можуть бути врегульовані нормами адміністративного права;
- 3) їх метою є встановлення та забезпечення реалізації прав і законних інтересів суб'єктів звернення за наданням адміністративних послуг;
- 4) суб'єкт надання адміністративних послуг є носієм владних повноважень;
- 5) ці відносини виникають у сфері правоохоронної діяльності;
- 6) підставою для їх виникнення є, як правило, звернення фізичної або юридичної особи (виникають за ініціативою суб'єкта звернення);
- 7) передумовою вступу відповідних суб'єктів у зазначені адміністративно-правові відносини є наявність у них відповідної правоздатності та дієздатності.

Література:

1. Копетюк М. Нормативно-правові аспекти визначення поняття правоохоронного органу й правоохоронної діяльності / М. Копетюк // Історико-правовий часопис. – 2013. – с. 134-138.
2. Про адміністративні послуги: Закон України від 6 вересня 2012 р. № 5203-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 76. – Ст. 3067.

Жбанчик

Андрій Васильович,

старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ У РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВООХОРОННОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

Серед багатьох правоохоронних органів України важлива роль у забезпеченні внутрішньої безпеки країни належить підрозділам Національної гвардії України. Саме діяльність цього правоохоронного органу є надійною гарантією забезпечення охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку, надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги та створення реальних умов для нормального функціонування демократичної правової держави.

Національна гвардія України є військовим формуванням з правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України і призначено для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони публічного порядку та безпеки, а також у взаємодії з правоохоронними органами – із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій.

Згідно чинного законодавства основними функціями Національної гвардії України є: захист конституційного ладу України, цілісності її території від спроб зміни їх насильницьким шляхом; охорона громадського порядку, забезпечення захисту та охорони життя, здоров'я, прав, свобод і законних інтересів громадян; участь у забезпеченні громадської безпеки та охороні громадського порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів, що створюють небезпеку для життя та здоров'я громадян; забезпечення охорони органів державної влади, переліка яких визначається Кабінетом Міністрів України, участь у здійсненні заходів державної охорони органів державної влади та посадових осіб; охорона ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання державної власності, важливих

державних об'єктів, переліка яких визначається Кабінетом Міністрів України; охорона спеціальних вантажів, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України; охорона дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні; охорона центральних баз матеріально-технічного забезпечення Міністерства внутрішніх справ України; участь у здійсненні заходів, пов'язаних з припиненням збройних конфліктів та інших провокацій на державному кордоні, а також заходів щодо недопущення масового переходу державного кордону з території суміжних держав; участь у спеціальних операціях із знешкодження озброєних злочинців, припиненні діяльності не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань (груп), організованих груп та злочинних організацій на території України, а також у заходах, пов'язаних із припиненням терористичної діяльності; участь у припиненні масових заворушень тощо [1]. Цей перелік є не остаточним, але перелічені функції, які доречно було б назвати завданнями, свідчать про надзвичайно важливе призначення даного органу в реалізації правоохоронної функції держави.

Для безпосереднього виконання вказаних завдань підрозділам Національної гвардії України надається відповідна система прав і функціональних обов'язків. Ця діяльність містить низку організаційно-правових форм, що характеризуються специфічними ознаками й призначеннями, насамперед адміністративну, виконавчу та охоронну функції. Усі вони нерозривно пов'язані між собою й утворюють єдиний комплекс діяльності правоохоронного органу щодо охорони забезпечення публічної безпеки і порядку та боротьби зі злочинністю як головною загрозою цим та іншим об'єктам національної безпеки [2, с. 85]. При цьому зміст і діяльність Національної гвардії України визначається рівнем і напрямком загроз життєво важливим інтересам України.

Особливе місце Національної гвардії України у системі забезпечення правоохоронної функції держави зумовлене обсягом і складністю їх роботи в галузі здійснення правоохоронної діяльності, а також тим, що на них покладається основний тягар боротьби зі злочинністю та проведення превентивної та профілактичної роботи, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень з метою реалізації єдиної державної політики боротьби зі злочинністю, яка є складовою внутрішньої політики суверенної та незалежної України.

Вищезазначене дозволяє дійти висновку про те, що підрозділи Національної гвардії України посідають важливе місце серед державних органів покликаних гарантувати належний рівень національної безпеки України. Таким чином, у подальшому надійність і ефективність захисту життєво важливих інтересів України буде залежати: по-перше, від вироблення науково обґрунтованої концепції діяльності Національної поліції щодо забезпечення національної безпеки; по-друге, від створення ефективної

системи гарантування національної безпеки і механізму її реалізації; по-третє, від розвитку законодавства в галузі національної безпеки і організаційно-правових засад функціонування Національної поліції у цьому напрямку; по-четверте, від підвищення управлінської діяльності органів державного управління щодо координації всіх суб'єктів національної безпеки з метою відвернення виявлення і усунення явних і потенційних внутрішніх і зовнішніх загроз Україні.

Література:

1. Про Національну гвардію України: Закон України від 13.03.2014 № 876-VII [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/876-18>
2. Національна безпека: навч. посіб. / Я. Й. Малик, О. І. Береза, М. Ф. Криштанович. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2010. –280 с.

**Журавель
Олег Євгенович,**
заступник декана
факультету №1 ННІ ПОЗН
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД УЧАСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТІВ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Щоб побороти байдуже ставлення до всіх форм корупції, розвинути чітке розуміння його згубних наслідків для нормального функціонування суспільства і держави в багатьох країнах розвивають практику антикорупційної освіти, яка приймає не тільки часткові форми як, наприклад, щорічні конференції та програми, але і більш системні. Так, наприклад, в країнах центральної та східної Європи (Польща, Латвія, Литва, Естонія, Чехія) в навчальні плани вводяться антикорупційні курси [1], які стають частиною освітніх програм у середніх та вищих навчальних закладах [2]. Реалізація таких курсів відбувається за участю представників громадськості та їх організацій.

Міжнародна неурядова організація «Transparency International» (далі-ТІ) стверджує, що освіта є самою потужною зброєю, яку можна використовувати, щоб змінити світ. Саме тому боротьба з корупцією через систему освіти може сприяти формуванню знань і навичок для протидії останній, можливості протистояти цьому явищу, розвитком знань людей про свої права і обов'язки для збереження суспільного блага. На думку ТІ,

важлива освіта і дорослих, і молоді, тільки тоді є шанс розірвати порочне коло. Населенню всіх вікових груп повинні бути надані шляхи і засоби протистояння корупції. Якщо громадяни знають, що робити, коли стикаються з етичною дилемою або можливістю (необхідністю) дати хабар, це може стати більш ефективним інструментом у запобіганні корумпованості та неетичної поведінки державних службовців або у бізнесі, ніж найскладніші кодекси поведінки, законів і правил. Антикоруptionні закони та інститути неефективні без людей, які не будуть миритися з корупцією і будуть активно боротися з нею.

ТІ пропонує багато різних способів навчання протидії корупції. Компоненти антикорупційного виховання можуть бути включені у наступні предмети: «Основи громадянсько-правової освіти»; «Історія»; «Політика»; «Релігія»; «Життєві навички»; «Виховання в дусі миру»; «Економіка»; «Етика». Такі поняття, як суспільне благо і соціальна справедливість - є ключем до боротьби з корупцією. Дослідження та опитування педагогів, проведені ТІ, показують, що вони активно розробляють ролеві сценарії, пропонують для обговорення реальні приклади з життя про те, де у своєму повсякденному житті викладачі і дорослі можуть зіткнутися з виявленнями корупції. ТІ вважає навчання молоді важливим компонентом стратегії боротьби з корупцією і сподівається залучити молодих людей та майбутніх ділових і політичних лідерів до боротьби з нею [3].

Найактивніша робота по впровадженню програм з антикорупційного виховання на сьогодні здійснюється у Литовській Республіці. Литва ініціювала ряд міжнародних проектів антикорупційної освіти і виховання. До цих проектів були залучені освітні установи, місцеві співдружності, органи державного управління та некомерційні загальнонавчальні організації.

У результаті цих проектів була розроблена програма додаткової освіти для середніх шкіл, програми та курси для антикорупційної освіти в університетах, програма підвищення кваліфікації для вчителів і створена команда тренерів, відповідальних за поширення ідей проекту в регіонах, які були учасниками проектів. У рамках зазначених проектів були створені національні команди, проведений ситуаційний аналіз потреб в антикорупційній освіті, розроблені програми формальної і неформальної освіти, створений пакет інформаційних ресурсів (глосарій основних понять і термінів, статті, приклади уроків і так далі). Команди-учасниці проекту розробили стратегічні плани антикорупційних дій в інших країнах. Учасникам були представлені пакети різних антикорупційних матеріалів англійською та російською мовою, підготовлені такими організаціями як Світовий банк, ЄС, ООН, OSI, Transparency International, Міністерство освіти і науки Литовської Республіки, Національний експертний центр Литви, а також були знайшли відображення розробки занять і методичні рекомендації.

«Transparency International – Литва» організувала «Літню школу з цілісності» для випускників вищих навчальних закладів. У цій школі до

викладацької діяльності залучаються досвідчені фахівці антикорупційної компанії. Школа зібрала молодих лідерів з Вірменії, Білорусі, Естонії, Грузії, Косово, Латвії, Литви, Молдови, Польщі, Росії, України і США [5].

На території Болгарії також простежується реалізація проектів антикорупційної освіти за участі громадськості. Ще в 2004 році пройшла перша нарада групи експертів по боротьбі з корупцією в освітній сфері в рамках програми «Коаліція 2000» [6], яка об'єднує ряд громадських організацій, направлених на попередження та боротьбу з корупцією шляхом введення антикорупційної освіти на всіх рівнях болгарської системи освіти. Зміни були спрямовані на поліпшення інституційної та нормативної основи болгарської системи освіти, на забезпечення сприятливих умов навчання у школі і відповідної комунікабельності між педагогами, батьками та учнями.

Була запропонована розробка згідно з документом щодо заявлених проблем між Антикорупційної комісією, Радою Міністрів та Міністерством освіти і науки, як громадської позиції зі «Стратегії розвитку середньої освіти в Болгарії» та з метою реалізації «Національної стратегії боротьби з корупцією». З 2004 року були знайдені можливості для введення антикорупційних модулів у навчальні програми середніх шкіл. Важливим елементом у цьому процесі є надання можливостей для підвищення кваліфікації викладачів з відповідної тематики і тісна співпраця з Міністерством освіти і науки, Комітетом з координації роботи по боротьбі з корупцією, Радою Міністрів та неурядових організацій [7].

За ініціативою «Коаліції 2000» була створена група експертів для вивчення можливості впровадження антикорупційної освіти в школах. Основна мета, щоб молоді люди отримували знання про корупцію, як соціальну проблему, а також підвищували обізнаність про роль та функції державних установ, Державного бюджету та податків, про необхідність прозорості та підзвітності у роботі державних структур, місцевих органів влади, а також цивільних прав та обов'язків.

У результаті цих заходів восени 2004 року Міністерство освіти і науки ввело курс «Боротьба з корупцією» в навчальну програму для середніх шкіл у Болгарії. «Коаліція 2000» підготувала довідник «Боротьба з корупцією», який був опублікований в 2003 році і використовується при проведенні комплексних лекцій з антикорупційної направленості, а також при інтеграції в існуючі навчальні програми в області соціальних наук. Довідник є важливим кроком у напрямку впровадження антикорупційних тем в болгарських університетах, включаючи підготовку майбутніх учителів. Проведення антикорупційної освіти в середніх школах сприяє видання коаліції «Корупція 100 відповідей», яке з 2004 року за рекомендацією експертів запропоновано вчителям, які ведуть курси «Боротьба з корупцією».

Підсумки дослідження вказують на великий інтерес і позитивне ставлення до такої освіти у більшості студентів, вчителів та батьків [7]. Республіка Польща також стала однією з країн, в якій викорінювання

корупції стало запорукою успішного менеджменту, в тому числі і через антикорупційну освіту за участю громадських формувань. Так, у 2013 році Сілезький технологічний університет, на рівні з іншими 12 бізнес-школами Польщі, впровадив програму антикорупційних освітніх методик на факультеті менеджменту. Програма була розроблена міжнародної організацією Principles for responsible management education (PRME) [3], яка об'єднує провідні світові бізнес-школи та університети. Задачею програми стало фокусування студентів на теми корупції і використання навчальних методів для підготовки майбутніх лідерів з розвиненою культурою нетерпимості до корупції. Здійснення програми вимагало остаточного вивчення бізнес-кейсів, пов'язаних з корупцією, які повинні були допомогти студентам зрозуміти природу корупційної поведінки всередині підприємств, а також вивчити подібні випадки корупції в Польщі.

Щоб домогтися найкращого сприйняття, було необхідно застосовувати неформальні методики. В першу чергу, антикорупційна освіта втілювалася в предмет «Природа корупції всередині організації та її попередження». Введення цього предмету дозволило відкрити нові методи освіти в цій сфері, включаючи антикорупційний менеджмент, поведінкові й етичні моделі в рамках корпорації і корпоративну відповідальність. Використання бізнес-кейсів дозволило провести багаторівневий аналіз етичних дилем, які можуть встати перед співробітником сучасної корпорації і продемонструвати загрозу розвитку бізнесу, яку несе корумпованість всередині компанії. Аналізовані кейси були розглянуті з етичної, юридичної та економічної точки зору і з позицій різних суб'єктів: великих підприємств, малого бізнесу і громадських організацій[2].

Техніки антикорупційної освіти в Латвії почали впроваджувати досить давно. Це стало наслідком реалізації загальної антикорупційної програми, привнесеної з проектом «PHARE» (спочатку – PologneHongrieaide à la reconstruction économique (фр.)), ініційованої Євросоюзом і направленою на допомогу країнам Східної Європи, що бажають увійти в нього або недавно ввійшли. Латвія являє собою один з рідкісних прикладів країн з розвиненою системою антикорупційної освіти в школі, а також успішними прикладами викладання антикорупційних дисциплін у вищих навчальних закладах. Необхідно уточнити, що освітні заходи сполучені зі створенням системи прозорості в цілому, що можна побачити на прикладі роботи «Латвійського незалежного навчального центру».

За підтримкою Євросоюзу центр розробив цикл програм, спрямованих на розвиток прозорості судової системи та її сприйняття громадянами, у тому числі й школярами.

Програма робить акцент на важливості публікації судових постанов, використання свідочств у судах та інтернет-доступ до судової системи. Крім вищезазначених пунктів, експерти, які брали участь у їх розробці, запропонували проводити дискусії про правозастосування у цивільних і

кримінальних процесах на прикладі відомих справ, а також їх аналіз. Освітній цикл включає лекції, дискусії, інсценування судових справ та їх аналіз.

Також латвійські середні школи були залучені в проект, націлений на пропаганду чесності серед учнів і розвиток у них розуміння шкоди корупційної діяльності та хабарництва, їх підготовку до громадянського контролю. До проекту були залучені близько трьохсот шкіл з усіх регіонів Латвії, в змаганнях взяли участь близько півтори тисячі учнів різних вікових груп, розподілених за трьома категоріями: 1-4, 5-9 та 10-12 класи. Спеціальні навчальні матеріали були розроблені і направлені в школи з девізом: «Разом проти корупції».

На думку експертів-учасників програми, одна з причин, з яких корупція настільки поширена – це брак у суспільстві в цілому некомерційних організацій, працюючих в цій сфері, які в Латвії представлені тільки відділеннями «Transparency International». Його співробітники щорічно виступають в якості організаторів антикорупційних семінарів у семи великих латвійських містах, в рамках яких обговорюються можливі рішення проблем корупції, досвід боротьби з корупцією і її результати.

Семінарські читання, як правило, втілюються в створенні конкретних антикорупційних механізмів, як, наприклад, антикорупційне агентство в Лієпаї і перший у Латвії спеціалізований веб-сайт [4].

Прикладом антикорупційної освіти за участю громадськості став проект, реалізований у середніх школах Македонії. Цей проект був представлений керівником Державної комісії з попередження корупції Республіки Македонія Володимиром Георгієвим на конференції країн-учасників Конвенції ООН: «Проти корупції в Панамі» у 2013 році.

Проект включав дві категорії антикорупційних заходів: зовнішні, направлені на посилення антикорупційних механізмів у секторі освіти, і внутрішні – розвиток культури нетерпимості до корупції через освіту. Програма була реалізована при участі Державної комісії з попередження корупції, Міністерства освіти і науки, Фонду розвитку освіти і різних недержавних організацій. Цільовою групою були обрані учні 7 класу, тобто, діти 12-13 років.

Експерти-організатори розробили план проекту, посібник по проведенню антикорупційних лекцій для педагогів, девіз проекту: «Корупція – рубай гілку, на якій сидиш», а також промо-матеріали. До числа методик програми увійшли лекції, інтерактивні майстер-класи, тематичні запитання, конкурс малюнків, презентації антикорупційної тематики та відеокліпи.

Під час проведення лекцій школярі ознайомилися з антикорупційною термінологією, можливістю боротьби з запобігання корупційній діяльності. Під час майстер-класів розігрувалися реальні ситуації, які ставили перед необхідністю зробити вибір, визначити свої дії в спірних ситуаціях.

Також вирішувалися як риторичні питання, так і питання, які мають відношення до корупції, а також пропонувалися завдання з десятьма твердженнями, з якими учасники повинні були погодитися чи ні.

Для відстеження результатів школярі, які брали участь, повинні були заповнити анкету на початку і в кінці проекту, за результатами аналізу яких з'ясувалося, що ефект був вагомий. Якщо до реалізації програми термін «корупція» був зрозумілий лише 79% школярів, то після участі у проекті 100% учасників не тільки ознайомилися з поняттям, але й розуміли негативний вплив самого явища і були переконані, що з ним треба боротися. 93% школярів після участі в проекті змогли пояснити термін «корупція» своїми словами (до програми це змогли зробити лише 65%). 90% учасників відповіли, що тепер знають, яким чином можливо протистояти корупції (до участі в проекті позитивно на це питання відповіли тільки 30% опитаних школярів) [8]. З 2013 року було вирішено впровадити антикорупційну освіту в усіх школах країни.

Виходячи з досвіду європейських держав, антикорупційні освітні практики в Україні можуть приймати різні форми і бути розраховані на абсолютно різні вікові групи – від учнів середніх шкіл до слухачів магістратури та аспірантури вищих навчальних закладів. Вид цільової аудиторії визначає і методику антикорупційної освіти, в якій необхідно виділити формальний і неформальний підхід.

Останній найкраще підходить для учнів шкіл і реалізовується через інтерактивні заняття, в ході яких розігруються різні ситуації, пов'язані з корупцією. При реалізації формального підходу необхідна організація і проведення різного виду семінарів і конференцій, а також включення антикорупційної тематики в програми навчальних дисциплін, які викладаються в коледжах, технікумах, інститутах та університетах. Ефективним засобом антикорупційної освіти у вищих навчальних закладах є введення курсів професійної етики, а також спеціалізованих предметів антикорупційного змісту. На мій погляд, ефективність проведення зазначених антикорупційних освітніх заходів безперечно залежить від рівня участі у них громадськості, а особливо представників громадських організацій антикорупційної спрямованості.

Література:

1. Anti-corruption training program- mesin central and eastern Europe / Council of Europe Publishing, August 2005. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://book.coe.int>.
2. Практика антикорупційної освіти в Європі // Антикоррупционный журнал. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://askjournal.ru/journal/item/praktiki-antikorrupcionnogo-obrazovaniya-v-evrope>.
3. Антикорупційна освіта у світі. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sch435.spb.ru/public/users/51/3.world_anticorr.pdf.
4. Modern Didactics Centre (Центр сучасної дидактики – Литва). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sdcentras.lt/>.

5. «Transparency International» Lietuvosskyriaus. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.skaidrumolinija.lt/>.
6. Громадський рух «Коаліція 2000». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.anticorruption.bg>.
7. Anti-Corruption Education in the Secondary Schools. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.csd.bg/artShow.php?id=2155>.
8. Антикорупційна освіта в Болгарії. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.anticorruption.bg/index.php?id=855>.

Миронюк
Станіслава Анатоліївна,
доцент кафедри
цивільного права і процесу
Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ОКРЕМІ ПІДХОДИ ЩОДО РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОРГАНІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

У серпні 2015 року набули чинності основні положення Закону України «Про національну поліцію» від 2 липня 2015 року, зокрема ті, що стосуються структури Національної поліції [1]. Зокрема цим законом визначено, що до структури Національної поліції входять такі служби: кримінальна поліція; патрульна поліція; органи досудового розслідування; поліція охорони; спеціальна поліція; поліція особливого призначення. З часом виявилось, що Закон визначає досить вузьку структуру Національної поліції, в якій не визначено всі напрямки діяльності даного правоохоронного органу, тобто можна вести мову скоріше не законодавче визначення повноцінної структури поліції, а більше про ключові напрями її діяльності. Відсутнє чітке визначення структури поліції і в Положенні про Національну поліцію, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877 [<http://www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid=248607704>]. Однак, статтею 14 Закону визначено, що структуру центрального органу управління поліції затверджує керівник поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ України.

Особливе місце в цій структурі відведено кримінальній поліції і підрозділам, які входять в її систему. Правовий статус, завдання, функції та структуру кримінальної поліції в Україні безпосередньо має бути визначено Положенням про кримінальну поліцію України та шляхом нормативного регулювання функціонування окремих служб, які згідно з чинним законодавством входять до її складу. Наприклад, Положеннями про підрозділи карного розшуку, кримінальної розвідки та ін.

Апарати кримінальної поліції мають бути самостійними підрозділами, що входять до структури всіх органів Національної поліції - від центрального апарату МВС України, головних управлінь МВС України, Автономної Республіки Крим, міста Києва та Київської області, управлінь МВС України в областях, місті Севастополі до підпорядкованих їм органів поліції у районах, містах, районах міст і на транспортних магістралях. Таку вертикальну наповненість кримінальної поліції слід пояснити тим, що до її складу входять оперативно-розшукові, оперативно-технічні та інші підрозділи, діяльність яких спрямовано на запобігання, припинення та розкриття тяжких злочинів, розшукування осіб, які ухиляються від досудового слідства й суду, пропали безвісти, та інших осіб у випадках, передбачених законодавством.

Структурна вертикаль підпорядкування кримінальної поліції є такою (управління, відділи, та відділення) у складі:

Департаменту карного розшуку;

Департаменту по боротьбі з кримінальними правопорушеннями у сфері економіки та інтелектуальної власності;

Департаменту по боротьбі з кіберзлочинністю;

Департаменту по боротьбі з кримінальними правопорушеннями у сфері незаконного обігу наркотиків та громадської моралі;

Національне центральне бюро Інтерполу в Україні (на правах Департаменту МВС України, відділення, групи на місцях).

Основне завдання кримінальної поліції - боротьба зі злочинністю. Заходи, які здійснюються при цьому в державі, умовно можна поділити на організаційно-оперативні, аналітичні та запобіжні. Так, підрозділи кримінальної поліції вносять пропозиції до державної програми боротьби зі злочинністю, аналізують і прогнозують криміногенну ситуацію (аналітичні заходи); встановлюють і викривають осіб, які готують або вчинили тяжкі злочини, а також злочини, не віднесені законодавством до цієї категорії, але вчинені кваліфікованим способом із застосуванням вогнепальної чи холодної зброї або групою осіб, розшуковують злочинців і осіб, які пропали безвісти тощо (організаційно-оперативні заходи); запобігають правопорушенням неповнолітніх внаслідок виявлення, припинення та розкриття злочинів, вчинених неповнолітніми, та проведення з ними профілактичної роботи (запобіжні заходи).

Діяльність кримінальної поліції будують за принципом спеціалізації, відповідно до особливостей кримінальних проявів у кожній окремій сфері народного господарства або специфіки суспільних відносин. З урахуванням цього на кримінальну міліцію покладено такі завдання:

- боротьба з незаконним обігом наркотичних засобів;
- розкриття тяжких злочинів (насамперед, вчинених злочинними групами);

- розкриття злочинів, вчинених із застосуванням зброї, боєприпасів, вибухових і радіоактивних речовин, злочинів, пов'язаних з викраденням і угоном автотранспортних засобів, тощо.

Для виконання зазначених завдань і правоохоронних дій кримінальну міліцію наділено такими правами:

- одержувати в установленому законодавством порядку від підприємств, установ і організацій відомості, необхідні для виконання покладених на неї завдань;

- залучати для розробки актуальних проблем боротьби зі злочинністю, проведення консультацій і експертиз вищі навчальні заклади, інші установи, а також учених і висококваліфікованих фахівців;

- співпрацювати в питаннях, віднесених до компетенції кримінальної поліції (апаратів кримінальної поліції МВС, ГУМВС, УМВС, УМВСТ України), з відповідними органами інших держав;

- проводити оперативно-розшукові заходи під час перевірки фінансово-господарської діяльності підприємств, установ, організацій та окремих осіб;

- здійснювати операції щодо захоплення озброєних злочинців і припинення тяжких злочинів;

- збирати відомості про протиправну діяльність підозрюваних у злочині осіб;

- негласно виявляти та фіксувати сліди тяжких злочинів, документи й інші предмети, що можуть бути доказами підготовки або вчинення таких злочинів;

- застосовувати технічні засоби для отримання інформації; проводити візуальне спостереження в громадських місцях;

- встановлювати конфіденційне співробітництво з приватними особами на добровільних засадах;

- створювати й застосовувати автоматизовані інформаційні системи;

- застосовувати засоби фізичного впливу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю на засадах і в порядку, встановлених чинним законодавством, а також інші заходи, передбачені Законом України "Про оперативно-розшукову діяльність".

До того ж слід зауважити, що оперативно-розшукова діяльність повинна мати правомірний характер. Під час її здійснення не можна допускати порушення прав і свобод людини та юридичних осіб.

Окремі обмеження цих прав і свобод мають винятковий і тимчасовий характер, їх можуть застосовувати лише за санкції прокурора щодо особи, в діях якої є ознаки злочину, та у випадках, передбачених законодавством України, для захисту прав і свобод інших осіб, безпеки суспільства.

Таким чином, кримінальна поліція як правоохоронний орган є складовою частиною поліції в системі органів внутрішніх справ України, її діяльність спрямовано на запобігання, припинення, розкриття тяжких

злочинів, а також на здійснення оперативно-розшукової діяльності у випадках, передбачених чинним законодавством.

Структуру кримінальної поліції формують за певними критеріями, зокрема з урахуванням рівнів управління, адміністративно-територіального устрою, функціонального призначення цієї служби.

Найвний загальний підхід до формування внутрішньої структури кримінальної поліції, який ґрунтується на лінійному принципі організації і діяльності цієї служби. Він передбачає, як було сказано вище, утворення та функціонування структурних підрозділів кримінальної поліції за окремими напрямками її діяльності відповідно до поставлених перед нею завдань.

Перспективи діяльності кримінальної поліції.

В законі визначено основні повноваження поліції, серед яких можна виділити, ті, що властиві працівнику кримінальної поліції:

1) здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень;

2) виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживає у межах своєї компетенції заходів для їх усунення;

3) вживає заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення;

4) вживає заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення;

5) здійснює своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події;

6) розшукує осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду, ухиляються від виконання кримінального покарання, пропали безвісти, та інших осіб у випадках, визначених законом;

7) доставляє у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, та осіб, які вчинили адміністративне правопорушення.

Підрозділи карного розшуку запобігають, припиняють і розкривають злочини, а також вживають оперативно-розшукових заходів у випадках, передбачених чинним законодавством. Зокрема, вони ведуть боротьбу з груповою та організованою злочинністю; зі злочинністю проти особи; з майновими злочинами; з проституцією, поширенням СНІДу та правопорушеннями, пов'язаними з іноземними громадянами; розшукують злочинців і осіб, які безвісти зникли, а також проводять іншу оперативну роботу. Особливу увагу в межах своїх повноважень ці підрозділи зосереджують на організації запобігання та розкритті резонансних і серійних

злочинів, а також на боротьбі з наркобізнесом, який набув міжрегіонального та міждержавного характеру.

Кримінальна поліція повинна відповідати всім сучасним вимогам боротьби зі злочинністю. Вона має бути єдиним мобільним правоохоронним органом, структурні підрозділи якого, взаємодіючи між собою, зможуть ефективно боротися з найнебезпечнішими злочинами.

Для корінного поліпшення діяльності, пов'язаної з запобіганням і розкриттям злочинів, має бути прийнято Закон України «Про органи внутрішніх справ», який на рівні закону визначить правовий статус кримінальної поліції та порядок і рівні взаємодії з іншими підрозділами ОВС та розмежування функцій між підрозділами кримінальної поліції, патрульної поліції та інших підрозділів, а також потребує розробки і прийняття на рівні Постанови КМУ Положення про кримінальну поліцію» схвалено Концепцію розвитку системи Міністерства внутрішніх справ. Концепцією передбачено подальше нормативне.

Література:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. - № 40-41. - Ст.379.
Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. - № 9-10, № 11-12, № 13. - Ст.88.
2. Про організацію діяльності органів досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 09.08.2012 № 686 // Офіційний вісник України від 12.11.2012 — 2012 р. - № 84. - Стор. 100. – Ст. 3408.
3. Про оперативно-розшукову діяльність: Законом України 18 лютого 1992 року № 2135-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992.-№ 22. - Ст.303.
4. Про Службу безпеки України: Закон України від 25 березня 1992 року № 2229-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 27. - Ст.382.
5. Положення про Державну фіскальну службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2014 р. № 236 // Офіційний вісник України від 18.07.2014 - 2014 р., № 55, стор. 31, стаття 1507.
6. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII // Відомості Верховної Ради України. - 2015. - № 2-3. - Ст.12.
7. Про державну службу: Закон України від 16 грудня 1993 року № 3723-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. - № 52 - Ст.490.
8. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1698-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. - № 47. - Ст.2051.
9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції: Закон України 12 лютого 2015 року № 198-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. - № 17. - ст.118.

**Антіпова
Ольга Петрівна,**
старший науковий співробітник
групи підготовки науково-методичних видань
РВВ Національної академії внутрішніх справ,
кандидат філософських наук

ФІЛОСОФІЯ СПІВРОБІТНИЦТВА З ГРОМАДСЬКІСТЮ ЯК КЛЮЧОВА ЗАСАДА МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Пріоритетним напрямом на шляху становлення громадянського суспільства та правової держави є пошук адекватних шляхів взаємодії населення й державних установ. За таких умов громадськість підвищує вимоги до представників правоохоронної сфери, очікуючи від новоствореної поліції оперативного та раціонального розв'язання назрілих проблем у правозастосовній системі, у сфері забезпечення прав і свобод громадян, а також виконання завдань, передбачених Законом України «Про Національну поліцію», зокрема щодо забезпечення публічної безпеки і порядку, надання послуг із допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Не викликає сумнівів, що ключовою складовою філософії співробітництва поліції з громадськістю є налагодження передусім партнерських стосунків як двосторонньої активної комунікативної взаємодії. Проблема таких стосунків між населенням та поліцією є актуальною як із позиції практики, так і теорії. Першу у світі модель поліційної діяльності, заснованої на підтримці та участі громадськості, запровадив у Великобританії у 1829 році Роберт Піл. Тоді вперше з'явилися переконання, згідно з якими поліційна автономія – це утопія, і що навіть найбільш реактивна стратегія (тобто стратегія, яка передбачає тільки реагування на інформацію про вже скоєний злочин) поліційної діяльності не може існувати у «вакуумі», тобто відокремлено від соціуму [1].

Підвищення рівня взаємодії правоохоронних органів і громадськості безпосередньо пов'язане з питанням захисту прав і свобод людини. Така співпраця має передусім соціальний характер і ґрунтується на партнерських взаємовідносинах між людьми. Основною причиною виникнення проблем забезпечення прав і свобод людини та громадянина є неефективне налагодження комунікації або неналежне розуміння поставлених завдань. В окремих випадках до цього призводить небажання співпрацювати для налагодження порозуміння.

Підвищення рівня «прозорості» та підзвітності громадянському суспільству, створення громадських рад, налагодження співпраці з

громадськими й міжнародними організаціями виявили неготовність керівників підрозділів активно і всебічно співпрацювати з громадськістю. Головною причиною є нерозуміння керівництвом суті громадського контролю за діями органів влади та важливості співпраці з правозахисною спільнотою [2].

Водночас на шляху до налагодження ефективного співробітництва з громадськістю нині вже зроблено певні важливі кроки, зокрема стосовно реалізації публічно-сервісної функції. Наприклад, власне впровадження в обіг терміна «надання послуг» свідчить про процес руйнування того «вакууму», у якому донині діяли правоохоронці, а також подолання тотальної залежності кожного підрозділу поліції від статистики як головного показника результатів їх діяльності та впровадження нового підходу до оцінки роботи поліції, в основі якого має бути довіра громадян до поліції.

Як свідчить історичний досвід, на сучасному етапі розвитку в країнах Європи найоптимальнішим у сфері відносин між поліцією та населенням визнано підхід спільного розв'язання проблем, з якими вони стикаються, що знайшло втілення у стратегії (філософії) *community policing*, яка набула значного поширення в європейських країнах. У межах зазначеного підходу відбувається поступова переорієнтація стосунків між поліцією та населенням у форму партнерської або сервісної моделі, під час якої громадяни є замовником послуг, виконання яких належить до компетенції поліції. Водночас послуги поліції як одного з державних органів мають відповідати встановленим критеріям якості, що слугує гарантією задоволення вимог громадян.

Не викликає сумніву той факт, що однією з найбільш важливих якостей, яка надає можливість підвищити ефективність процесу спілкування, є вміння дослухатися до інших людей. Не просто їх слухати, а уважно вислухати до кінця свого співрозмовника, тобто продемонструвати свою зацікавленість у тому, що він говорить, виявити пошану до нього. Це дасть змогу значно спростити подальше спілкування та встановити психологічний контакт зі співрозмовником, налаштувати позитивно до себе, зняти психологічну напругу, яка зазвичай є неминучою в початковому періоді спілкування. Людина, звертаючись до співробітника поліції, очікує, що її уважно вислухають, розберуться в ситуації та допоможуть у розв'язанні її проблеми [3].

Отже, філософію співробітництва з громадськістю слід усвідомлювати як ключову засаду модернізації правоохоронної системи України, на що вказує декілька аргументів. По-перше, цей напрям реформаційних процесів є своєрідним індикатором сталості й зрілості держави, ефективності функціонування її інститутів у контексті євроінтеграційних процесів. По-друге, така позиція безпосередньо пов'язана з поступовим становленням державно-правових поглядів у напрямі визнання людини, її прав, свобод і законних інтересів найвищою соціальною цінністю, орієнтиром у діяльності держави й усіх суспільних інститутів.

Література:

1. Програми взаємодії поліції з громадськістю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ktzht.org.ua/work/208372/Programi-vza-mod-pol>. – Назва з екрана.
2. Гусаров С. Діяльність органів внутрішніх справ України із забезпечення прав і свобод людини та громадянина [Електронний ресурс] / С. Гусаров // Віче. – 2013. – № 4. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/3525/>. – Назва з екрана.
3. Михайлова Ю. О. Організація ефективної комунікації як ключового елементу підвищення авторитету працівників поліції та налагодження взаємодії з населенням [Електронний ресурс] / Ю. О. Михайлова // Форум права. – 2015. – № 1. – С. 178–181. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2015_1_31.pdf. – Назва з екрана.

**Веріго
Інга Михайлівна,**
завідувач
наукової лабораторії
соціологічного моніторингу ННІ ПОЗН
Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ,
кандидат філологічних наук

КОРЕКЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ЯК ЧИННИК ОПТИМІЗАЦІЇ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Соціологічний підхід до правоохоронної діяльності у першу чергу допомагає усвідомити її суспільну цінність. Розгляд правоохоронної діяльності у соціологічному аспекті також передбачає визначення її місця у соціальній структурі суспільства. Оскільки правоохоронна діяльність є виключно соціальною, зрозуміти її сутність та природу можна лише в контексті впливу права на соціальну реальність та ступеня реального забезпечення прав та свобод людини. Залучення соціологічних методів дослідження дозволяє розширити й уточнити поняття «професіоналізм» у правоохоронній діяльності, додаючи до необхідних і достатніх умов його становлення варіативні елементи – професійну культуру та етику.

Правоохоронній системі як складовій системи державного управління притаманні жорстка централізація щодо прийняття рішень, суворо регламентований ієрархічний порядок взаємодії між представниками різних рівнів, формалізація в плані постановки завдань посадовим особам, підтримки виробленої та функціонуючої конфігурації організаційних одиниць (управління, відділи тощо), а також безумовна орієнтація на нормативно-правові акти. Усе це дозволяє правоохоронним органам краще здійснювати координацію у прийнятті рішень, забезпечувати стандартизацію

у визначенні вимог до різних відомств. Проте коли йдеться про пріоритетність прав та свобод громадян відносно нормативно-процесуального порядку ці переваги формальної структури правоохоронних органів можуть обернутися вадами.

Демократизація та гуманізація суспільних процесів виводить на перший план завдання забезпечення прав та свобод людини на рівні світових стандартів. Тому на зміну старій має прийти нова модель правоохоронної діяльності, спрямована на служіння суспільству і громадянам, поважне ставлення до особистості. Розв'язання цього завдання лише у нормативно-директивний спосіб не є можливим.

Соціологічний аналіз професійної ідентифікації демонструє певне розходження між тим, як саме усвідомлюють своє призначення співробітники ОВС, і реальними запитами сучасного суспільства. Так, на першому місці в ієрархії цінностей і цілей опиняється робота з девіантними проявами, на другому – підтримка норми закону і лише на третьому – охорона життя та здоров'я громадян. Формування відповідної економічним, політичним та соціальним умовам організаційної культури вимагає вирішення насамперед таких завдань: підвищення морально-етичного та морально-естетичного рівня співробітників правоохоронної сфери; вдосконалення управлінської функції в органах охорони порядку та закону; виховання відповідних соціальних уявлень та вимог стосовно правоохоронних органів та їх співробітників.

Необхідно побудувати гуманістичну організаційну культуру всередині правоохоронної системи. Насамперед йдеться про виховання правосвідомості, морального духу, інтелектуального базису представника охорони закону, поведінка якого має бути етальною та соціально орієнтованою. По-друге, пріоритетними у роботі правоохоронних органів мають бути не інтереси держави, а суспільство, соціальні інтереси, настрої, а показником ефективності – відчуття громадянами захищеності та безпеки життя у країні. Система правоохоронних органів завжди перебуватиме у пошуку необхідних шляхів реформ та дієвих форм роботи, проте не можна нівелювати цінність захисту життя, здоров'я та майна кожного громадянина. Сутнісними проявами організаційної культури є цінності, цілі, традиції, ритуали, її коригування має відбуватися у таких напрямках:

- у першу чергу організаційна культура має ґрунтуватися на ідеологічному компоненті, отже потрібно опрацювання ідеологічної платформи (створення місії, стратегії і цілей), адже невизначеність у викладенні й трактовці цілей ускладнює ідентифікацію пріоритетів й негативно відбивається на сприйнятті правоохоронних органів населенням;
- формування матеріалізованих компонентів знаково-символічної системи. Наприклад, форма співробітників, інтер'єр робочого місця, дизайн споруд сприймаються на підсвідомому рівні, формуючи задоволеність від роботи як самих працівників, так і обслуговуваних осіб. Отже ці компоненти формують

імідж правоохоронних органів, що впливає на оцінку їхньої роботи суспільством;

– збереження позитивних духовних колективних цінностей та напрацювання нових, виховання на них співробітників сприяє корпоративному єднанню, при цьому цінності, притаманні органам мають бути похідними від цінностей суспільства у цілому;

– створення сприятливого соціально-психологічного клімату, який визначається як об'єктивними чинниками – формальними та неформальними стосунками у колективах, так і суб'єктивними – стиль керівництва, міра усвідомлення керівниками позитивних загальносуспільних цінностей тощо.

У загальній системі заходів, спрямованих на оптимізацію управління, формування, підтримка й розвиток організаційної культури виступає запорукою покращення правоохоронної діяльності.

Література:

1. Ломкин А.П. Ценностно-культурная оболочка организационной структуры правоохранительной системы [Електронний ресурс] URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/tsennostno-kulturnaya-obolochka-organizatsionnoy-sredy-institutov-pravoohranitelnoy-sistemy/>
2. Ломкин А.П. Ценностно-культурные диспропорции организационной среды силовых структур [Електронний ресурс] URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/tsennostno-kulturnye-disproportsii-organizatsionnoy-sredy-silovyh-struktur>.
3. Погрібна В.Л. Соціологічний підхід у правоохоронній акмеології: постановка проблем //Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія / редкол.: А. П. Гетьман та ін. – Х. : Право, 2013. – № 5 (19). – с. 96-105.

**Плугатар
Тетяна Анатоліївна,**
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРАКТИЧНІЙ РОБОТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Дослідження принципів діяльності поліції у сучасній демократичній країні набуває особливої актуальності у зв'язку з реформуванням МВС України, удосконаленням правової регламентації організації та функціонування створеної Національної поліції, впорядкуванням і розробленням механізмів управління її структурними ланками й приведенням у відповідність до міжнародних стандартів, принципів та норм.

Поліція як найбільш помітний представник держави діє в межах

державного суверенітету. Фактично скільки існує країн у світі, стільки й різних поліцейських служб, проте їх побудова та організація діяльності засновуються переважно на історичних і національних традиціях кожної країни окремо. Незважаючи на те, чи є вона централізованою чи децентралізованою структурою, організованою на федеральному рівні, на рівні штату чи провінції, вона завжди представляє державу та її громадян, відображає політичну культуру, історію, соціум і економіку держави. Як зазначається у Резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 17.12.1979 № 34/169 “...кожен орган охорони порядку повинен представляти громадськість у цілому, нести перед нею відповідальність і бути їй підзвітним” [1, с. 155]. Мається на увазі, що діяльність поліції організовується на основі суспільно-публічного партнерства поліції з суспільством у процесі забезпечення публічної безпеки та порядку, виконує свої функції об’єктивно і неупереджено у відповідності з духом закону, працює на благо громадськості й несе відповідальність перед урядом і народом.

Діяльність поліції, як і будь-яка інша діяльність має засновуватися на моральних підвалинах, які становлять систему принципів, норм та цінностей, вироблених суспільством. Загалом поліцейська система, побудована на зрозумілих принципах організації її діяльності, зменшує можливість свавілля в поведінці поліцейських, встановлює чіткі процедури взаємовідносин поліцейських між собою, а також з громадянами та суспільством у цілому. Тому у демократичних державах діяльність поліції скеровується високими суспільними стандартами, позаяк порозуміння із соціумом, довіра громадян є обов’язковою умовою її ефективності. Професійна діяльність поліції полягає у загальновизнаному розумінні кожним поліцейським свого службового обов’язку, виробленню правильних шляхів, форм і методів його реалізації на практиці. Специфіка і складність завдань, що постають перед поліцією, висувають різноманітні вимоги до поліцейських, залежно від посад, які вони обіймають, характеру та змісту виконуваних службових обов’язків.

Декларація про поліцію Ради Європи, відзначаючи професійний характер поліцейської діяльності, вказує, що: “поліцейський повинен пройти у повному обсязі загальну підготовку, професійну і службову підготовку, а також отримати відповідний інструктаж із соціальних проблем, демократичних свобод, прав людини і, зокрема, з Європейської конвенції з прав та основоположних свобод людини” [2, с. 70].

Практична дія принципів залежить не від них самих, а від ставлення до них поліцейських, тому потрібно не лише знати їх, а й застосовувати у своїй діяльності. Безумовно принципи є знанням про загальні закономірності, закладені законодавцем у норми права, які використовуються у практичній діяльності виконавцями цих норм. У найбільш загальній формі ними визначаються межі належної, об’єктивно необхідної й законної поведінки в праві, тобто окреслюються межі дії прав, обов’язків і відповідальності. У цьому розумінні принципи, по суті, виконують функцію правового

“плацдарму”, на якому розгортається дія правових гарантій [3, с. 34].

На нашу думку, під принципами діяльності поліції слід розуміти об’єктивні закономірності, відображені у засадничих ідеях, положеннях, висновках, що характеризують зміст такої діяльності та зафіксовані у правових нормах або випливають з них. Поліцейська діяльність ґрунтується на принципах законності, дотримання прав і свобод людини, гуманізму, неупередженості та недискримінації, постійного ієрархічного контролю, персональної відповідальності та професіоналізму, прозорості, дотримання державної таємниці та іншої офіційної інформації обмеженого доступу.

У багатьох європейських країнах утвердилася традиція закріплення в деонтологічних кодексах етичних принципів поведіння поліцейських з громадянами та регулювання відносин безпосередньо між поліцейськими. Ці документи ґрунтуються на вимогах Загальної декларації прав людини, Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, Конвенції ООН про заборону катування та іншого жорстокого, нелюдського чи іншого, що принижує людську гідність, поводження або покарання, Декларації про поліцію, Європейського кодексу поліцейської етики, інших міжнародно-правових актів. Зокрема, у Європейському кодексі поліцейської етики міститься сукупність принципів та норм, що визначають цілі поліції, функціонування поліції та контроль над нею у демократичних суспільствах, де існує правова держава; сформульовано конкретні рекомендації та визначено потреби поліції, відповідні заходи для того, щоб успішно впоратися із завданнями, які перед нею постають.

У ст. 63 цього кодексу зазначається, що “у державах-членах повинні бути розроблені деонтологічні кодекси поліції, а відповідні органи мають дотримуватись їх”.

Крім того, розробка деонтологічного кодексу передбачена П’ятою спільною програмою Ради Європи та Європейського Союзу. Дійсно деонтологічні норми поведінки, оформлені у вигляді кодексу, у комплексі з організованою системою впровадження цих норм у практику, утворюють і складають нормативно-орієнтуючий соціальний інститут як механізм морально-етичної орієнтації і регуляції поведінки та діяльності поліцейських.

Робота поліції у більшості зарубіжних країн, орієнтована на потреби населення призводить до розвитку поліцейського обслуговування за територіальною ознакою, перетворення цього правоохоронного органу на відкриту організацію, яка служить суспільству та виконує свої завдання у спосіб, прийнятний з етичної точки зору для зміцнення демократичних цінностей.

У Законі України «Про Національну поліцію» визначено Національну поліцію як центральний орган виконавчої влади України, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Цей закон визначає принципи діяльності новоствореної поліції, серед

яких виділяється принцип політичної нейтральності поліції та поліцейських. У II розділі цього закону закріплено такі принципи діяльності поліції як: верховенство права (ст. 6), дотримання прав і свобод людини (ст. 7), законність (ст. 8), відкритість та прозорість (ст. 9), політична нейтральність (ст. 10), взаємодія з населенням на засадах партнерства (ст. 11), безперервність (ст. 12).

На нашу думку, максимальне регламентування дій поліцейських шляхом розробки деталізованих нормативно-правових актів, настанов, рекомендацій, які передбачали б усі можливі варіанти їх поведінки в будь-яких ситуаціях, закріплювали норми і правила професійної діяльності, з урахуванням вимог ООН та Ради Європи, деонтологічних критеріїв оцінювання дій поліцейських, їх відповідальності, та об'єднання цих актів в один комплексний документ за прикладом європейських кодексів поведінки поліції, сприяло б втіленню міжнародних стандартів та принципів-цінностей у діяльність національної поліції, створювало цілісне уявлення щодо поліцейської служби в Україні.

Література:

1. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку: Резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН від 17.12.1979 // Права людини: зб. док. / Укл. В.С. Семенов, О.Н. Ярмиш та ін. – Харків, 1997. – с. 155–159.
2. Забезпечення органами внутрішніх справ міжнародно-правових стандартів прав людини при охороні громадського порядку: у 3-х ч. / відп. ред.: Ю.І. Римаренко, Я.Ю. Кондратьєв, Ю.С. Шемшученко. – Ч. 1. – К., 2001. – 460 с.
3. Опришко В.Ф. Конституційні основи розвитку законодавства: наук. вид. / В.Ф. Опришко. – К.: Ін-т законодавства Верховної Ради, 2001. – 21

Федотова

Ганна Валеріївна,

начальник науково-організаційного відділу
Державного науково-дослідного інституту МВС
України, старший науковий співробітник,
кандидат юридичних наук

РОЛЬ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОСТУПКУ В ПРАВОВОМУ ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА

Суспільні відносини, які на сьогодні утворились у державі, перш за все відповідають інтересам більшості його членів, і тому їх існування та функціонування забезпечується перш за все добровільною реалізацією цих відносин всіма членами суспільства.

Разом з тим, держава забезпечує охорону цих суспільних відносин від різного характеру днів, які їх порушують. В якості одного з ефективніших засобів такої охорони держава використовує кримінальне право.

Ще за радянських часів законодавчі джерела (Керівні засади з кримінального права РРФСР від 12 грудня 1919 р. рецепційовані в Україні за Циркуляром Народного Комісаріату УРСР від 4 серпня 1920 р.) [1, с.28] регламентуючи завдання кримінального права, серед основних, визначали - охорону суспільних відносин. Таким чином, під об'єктом злочинних посягань розумілась система суспільних відносин, вигідних для мас радянського суспільства. Але, визнання суспільних відносин в якості єдиного об'єкту злочинних посягань у кримінальному праві не означає, що всі суспільні відносини, які виникають між людьми в суспільстві розглядаються як об'єкт злочинного посягання. По-перше, не можуть бути об'єктом захисту суспільні відносини, які суперечать інтересам людини громадянина. Крім того, не всі суспільні відносини належать до об'єкту злочинних посягань, оскільки певні групи суспільних відносин захищаються за допомогою адміністративних, дисциплінарних та інших правових засобів.

Кримінальна відповідальність найбільш гостра форма державного примусу, відповідно і використовується для охорони найважливіших суспільних відносин [2, с.28]. Межі суспільних відносин, які охороняються та не охороняють кримінальним законом є досить відносні, конкретні життєві обставини, в різні часові періоди впливаючи на групи суспільних відносин змінюють їх характер.

Суспільні відносини, які є об'єктом злочинних посягань формально відрізняються від інших суспільних відносин тим, що відповідальність за посягання на них передбачена нормами кримінального права. Вказівка на наявність цієї ознаки обов'язкова при визначенні поняття об'єкту злочинних посягань. Хоча визнання тих чи інших суспільних відносин об'єктом кримінально-правової охорони не залежить лише від того, що ці відносини охороняються виключно за допомогою засобів кримінального права. Важливу роль відіграє саме суспільна небезпека, спричинена суспільним відносинам. Діяння, які передбачають найбільшу суспільну небезпеку для життя і здоров'я громадян (вбивства, тяжкі тілесні ушкодження ін.), розглядаються в кримінальному праві як злочини. Віднесення певних суспільних відносин до категорії, що охороняються кримінальним правом, тобто визнання їх законодавцем як об'єкту злочинних посягань не перетворює будь-яке порушення цих відносин на злочин. Злочинними слід вважати найбільш суспільно небезпечні посягання на суспільні відносини, які охороняються кримінальним законом [3, с.284]. Враховуючи постійний розвиток і удосконалення суспільних відносин з урахуванням загальноновизнаних візрів демократії, на сьогоднішньому етапі важливо прискорювати процес демократизації суспільного життя. По суті протягом всього періоду радянського тоталітаризму в Україні не розвивалися елементи

особистих свобод і правової держави, демократичної свідомості суспільства та особистості.

Введення положеннями Кримінального процесуального кодексу України (2012 року) нового виду кримінального правопорушення – кримінального проступку підкреслює своєчасність і актуальність перегляду ролі і місця прав і свобод людини в правовій доктрині, в системі джерел вітчизняного права у відповідність до європейської інтеграції.

Формування нових правових категорій повинно не просто об'єднати здобутки романо-германської і англосаксонської правових сімей, а має забезпечити конвергенцію в межах правової системи Європейського Союзу. Таке зближення, зауважує В.Я. Тацій «обумовлює потребу в науковій розробці системи загальних доктринальних поглядів як правової ідеологічної основи діяльності законодавчої і виконавчої влади із реалізації Стратегії інтеграції України з Європейським Союзом» [4, с. 22-28]. На сьогодні, здається цілком очевидним є відсутність доктрини відносно формування нової правової категорії – кримінальний проступок. А.О. Селіванов слушно зауважує, що все менше ми спостерігаємо у законотворчості доктринальний підход з боку законотворчої ініціативи. Навіть при розробці концепції і проекту нормативно-правового акта авторським колективом рідко використовується доктринальна позиція [5, с. 34].

Ситуація яка складається навколо кримінального проступку є доволі не однозначною. Кількість пропозицій викладених у законопроектах з приводу введення до кримінального права кримінального проступку вражає. Однак продуктивної взаємодії науковців і практиків не відчувається, що підтверджується одним з останніх проектів Закону № 2897 від 19.05.2015 р «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження кримінальних проступків» (далі - законопроект), в якому виключено будь-які згадки про «суспільну небезпечність» («суспільну небезпеку») злочину чи кримінального правопорушення взагалі - як малозрозумілої наукової абстракції, яка на думку авторів законопроекту, за десятиріччя свого існування у радянському і пострадянському просторі не довела свого прак повинні відрізнятись за об'єктом посягання. До об'єктів кримінальних проступків запропоновано не відносити життя людини, основи національної безпеки, людство тощо, які не розглядаються у кримінальному праві як об'єкти злочинного посягання.

У свою чергу суспільство має бути зацікавленим в охороні життя і здоров'я кожного індивіда, неможливо забезпечувати суспільні відносини забуваючи про інтереси окремої людини. Особисті блага людини: життя, здоров'я, свобода, честь, гідність розглядаються як головна цінність у державі, яка охороняється законодавством незалежно від якостей людини, майнового або посадового стану, расової і національної належності, шляхом утворення між людьми таких відносин, які забезпечують недоторканість людської особистості. Порушення таких відносин може призвести до шкоди

життю та здоров'ю. Кримінальний закон погрожує покаранням всім особам, які мають намір порушити ці відносини. Таким чином, до об'єкту кримінальних правопорушень належать суспільні відносини, які забезпечують життя, здоров'я, свободу, честь та гідність людини. Відповідно, відмова від визнання об'єктом посягання життя людини не принижує суспільної цінності особистості, а означає, що нормами кримінального права охороняється не сама людина, а суспільні відносини. Визнання об'єктом злочинного посягання не людини, а суспільних відносин означає лише одне: людина в даному випадку охороняється правовими засобами, суть яких зводиться до того, що право регулює і може регулювати лише суспільні відносини. Людина виступає елементом суспільних відносин і визнавати об'єктом злочинного посягання людину і суспільні відносини не є правильним. Отже, можна зробити висновок – об'єктом кримінального поступку слід вважати суспільні відносини, пов'язані зі спричиненням незначної суспільної небезпеки. Ступінь суспільної небезпеки посягання залежить від значущості суспільних відносин, від характеру та розміру шкоди, що заподіюється, від розповсюдженості посягання, від даних, які характеризують діяння та особу, вину в його вчиненні. Суспільні відносини, які забезпечують життя людини, основи національної безпеки, безпеки людства належать до об'єкту злочинів, оскільки є найважливішими, найзначущими для інтересів суспільства, яким злочинні посягання можуть нанести значної шкоди.

Література:

1. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина. Навч. посіб. 2-ге вид. перероб. та доп. Станом на вересень 2011 р. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 320 с.
2. Никифоров Б.С. Объект преступления по советскому уголовному праву. / Б. С. Никифоров М, Госюриздат, 1960, – 228 с.
3. Курс советского уголовного права / Часть общая Т.1. // редакторы проф. Н. А. Беляев, проф. М. Д. Шарбородский Издательство Ленинградского университета 1968. – 639 с.
4. Тацій В.Я. Правова наука та її завдання щодо забезпечення розвитку громадянського суспільства в Україні / В.Я. Тацій // Наука та наукознавство. - 1999. - № 1. - С. 22-28.
5. Селіванов А.О. Проблемні аспекти законотворчого процесу та їх відображення в рішеннях Конституційного Суду України / А.О. Селіванов // Право України. – 2004.-№ 9.

Федотова

Ганна Валеріївна,

начальник науково-організаційного відділу

Державного науково-дослідного інституту

МВС України,

старший науковий співробітник,

кандидат юридичних наук

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОСТУПОК: ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У ВІДПОВІДНІСТЬ КОНСТИТУЦІЙНИМ ПОЛОЖЕННЯМ

Головним завданням здійснення конституційної реформи має стати реформування конституційного ладу держави. Це обумовлено тим, що системна конституційна реформа проводиться з метою забезпечення динамічного розвитку української державності, підвищення реальної ролі громадянського суспільства і запровадження демократичних інститутів, що відповідають європейській моделі розвитку сучасної демократичної держави. В умовах демократії, права і свободи людини (громадянина) не лише визнаються та юридично закріплюються державою, але і реально забезпечуються шляхом створення фактичних і правових умов їх дійсного здійснення. Однією з таких правових умов є введення до кримінально-правових правовідносин нової категорії – кримінального проступку, окремого виду кримінального правопорушення.

Хоча щодо запровадження у правову систему України інституту кримінального проступку з боку науковців висувається певна критика[1]. Вони зауважують, що ця ідея суперечить цілому ряду положень Конституції України (наприклад, статтям 29, 30, 31, 34, 39, 60, 62, 92 тощо) [2], оскільки в них йдеться лише про поняття «злочину» і немає місця «кримінальному проступку». Вагомим аргументом, який вони висувають, є вимоги пункту 22 частини першої статті 92 Основного Закону щодо переліку видів юридичної відповідальності та презумпції невинуватості осіб, закріпленої у статті 62 Конституції. У статті 92 йдеться про те, що «виключно законами України визначаються ...засади цивільно-правової відповідальності; діяння, які є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями, та відповідальність за них». Ряд вчених, яким все ж таки імпонує поява нового виду кримінального правопорушення, наголошують, що зазначені конституційні положення встановлюють вимоги до виду (юридичної сили) нормативного акта, який повинен визначати чотири види відповідальності: цивільну, кримінальну, адміністративну та дисциплінарну, - це повинен бути закон. Тож законодавець, може визначати законом й інші види деліктів(проступків), правопорушень, зокрема й встановлювати

відповідальність за вчинення кримінальних проступків [3]. Підтвердженням цього висновку може бути теза, що в національній правовій системі існує конституційна (політико-правова) відповідальність, не охоплена положеннями статті 92 Конституції України.

Фактично запровадження інституту кримінального проступку в правову систему України пов'язане з реформуванням цілої низки галузей права, зокрема конституційного, оскільки в чинній редакції Конституції, на нашу думку, все ж таки викладено концепцію єдиного кримінального правопорушення – злочину. Тому задеклароване у Прикінцевих положеннях Кримінального процесуального кодексу України прийняття Закону про кримінальні проступки обумовлює проведення комплексного реформування законодавства, враховуючи і внесення відповідних змін до Конституції України. Застосування норм Конституції України у сфері кримінального судочинства має низку особливостей. Важливе місце серед юридичних гарантій у рамках кримінального провадження посідають норми Конституції України, які покладають на державні органи обов'язок охорони прав і свобод громадян. Особливе значення в сучасних умовах має гарантування судового захисту прав і свобод кожного громадянина (ст. 55 Конституції). Будь-які права і свободи можуть вважатися гарантованими лише тоді, коли при їх порушенні громадянин має право звернутися зі скаргою до суду і отримати захист. Крім того, кожен громадянин має право при розгляді його кримінального провадження посилаючись на норми Конституції України і вимагати відповідних гарантій, спираючись на її авторитет і значущість. До числа таких гарантій належать право на правову допомогу (ст. 59 Конституції України); презумпція невинуватості (ст. 62 Конституції України; обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, отриманих незаконним шляхом, а також на припущеннях (ст. 62 Конституції України) установлення імунітету свідка, тобто звільнення від обов'язку давати показання або пояснення щодо себе, членів родини чи близьких родичів, коло яких визначається законом (ст. 63 Конституції України); право кожного на відшкодування шкоди за рахунок держави, заподіяної незаконними рішеннями, діями або бездіяльністю його органів державної влади і посадових осіб (статті 56, 62). До цих гарантій додається також положення про те, що ніхто не може нести відповідальність за діяння, які в момент їх вчинення не визнавалися як правопорушення. Це положення забезпечується більш загальним правилом про неприпустимість зворотної дії закону в часі, що встановлює або обтяжує відповідальність (ст. 58 Конституції України).

У зазначених вище статтях Конституції України йдеться про гарантії прав і свобод людини і громадянина у кримінально правовій сфері. Цілком логічним є поширення відповідних гарантій на учасників кримінального провадження за кримінальними проступками після запровадження даного виду діяння до кримінального законодавства у повному обсязі.

Проступки – це незначні правопорушення, що завдають шкоди особі, суспільству і є підставою для притягнення особи, яка вчинила проступок, до передбаченої законом відповідальності. Якщо суспільно небезпечне діяння не заборонене кримінальним законом, воно злочином не визнається. Відмінність між проступком та злочином полягає у меншому ступеню суспільної небезпечності. Якщо діяння має всі ознаки, перелічені в кримінальному законодавстві, але не має підвищеного ступеня суспільної небезпечності, воно також не може бути визнане злочином. Якщо таке діяння в законодавстві визначається як проступок, у такому разі особа має нести за нього відповідальність. Для особи, яка вчинила злочин і притягнена до відповідальності, законом як наслідок цього передбачена судимість, тоді як притягнення особи до відповідальності за проступок не передбачає судимості[4].

Отже, введення кримінального проступку до норм кримінального права надасть можливість формування сучасного законодавства, що регулюватиме кримінально-правові відносини відповідно до сучасних світових стандартів та конституційних положень.

Література:

1. Конституція, Закон від 28.06.1996 / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141
2. Тацій В.Я., Тютюгін В.І., Гродецкий Ю.В., Байда А.О. Ще одна спроба «гуманізації» кримінального законодавства України / Вісник Асоціації кримінального права України, 2014, № 1(2)
3. Запровадження інституту кримінального проступку як необхідна складова реформи кримінальної юстиції «Кримінальний кодекс України 2001 року: проблеми застосування і перспективи удосконалення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції 13-15 квітня 2007 р.: У 2-х ч. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2007. – Ч. 1. – с. 189 – 194.»<http://pravo.org.ua/ua/news/2499>
4. Кузнецова Н.Ф. Преступление и преступность. Избр. труды / Н.Ф. Кузнецова. – СПб., 2003. – с. 425.

**Ганзицька
Тетяна Сергіївна,**
доцент кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Виключна роль держави і права у житті сучасного суспільства природним чином визначають як теоретичну, так і практичну значущість проблем, пов'язаних з державно-правовою організацією та регулюванням суспільного життя. Одним із важливих напрямків цієї діяльності є встановлення та забезпечення демократичного правопорядку, що відповідає нормам міжнародного права. Саме правопорядок є основою та невід'ємним атрибутом правової держави, що визначає реальність права, обсяг прав та свобод громадян і держави та співвідношення цих прав і свобод у реальній суспільно-політичній дійсності. Важливим засобом забезпечення згаданих прав є правоохоронна діяльність спеціальних органів держави. На сьогодні, одним з провідних завдань, які стоять перед Українською державою є реформування правоохоронної системи, виведення діяльності державного апарату щодо виконання правоохоронної функції держави на якісно новий рівень [4, с. 4].

Враховуючи таку роль у правовому регулюванні та загальне значення правоохоронної діяльності в ефективному функціонуванні держави, особливо актуальним видається дослідження сутності та процесу реалізації даного правового явища на сучасному етапі української державної дійсності в умовах сьогоднішніх соціально-політичних перетворень.

Правоохоронна діяльність як явище правової дійсності виникла досить давно. З розвитком суспільства зміст правоохоронної діяльності змінювався та удосконалювався, а разом з тим формувались різні підходи до її дослідження. Останнім часом науковці пропонують різноманітні підходи до визначення правоохоронної діяльності, називають різні ознаки, що її характеризують, визначають відмінний зміст та суб'єктивний склад [10, с. 68].

Саме поняття правоохоронної діяльності широко використовують у правовій і соціально-політичній літературі. Проте воно остаточно не досліджено, хоча законодавство про статус правоохоронних органів, функції, завдання та конкретні напрями їх діяльності, повноваження окремих органів і службових осіб є досить розвиненим. У навчальній літературі нечітко

визначено ознаки правоохоронної діяльності, не розмежовано поняття правоохоронної діяльності та спеціальної правоохоронної діяльності, іноді правоохоронну діяльність не відрізняють від судової та правозахисної.

За кількістю суб'єктів і значущістю в державі правоохоронна діяльність посідає значне місце й постійно привертає увагу не тільки науковців, але й органів влади, політичних партій, засобів масової інформації, громадськості. Правоохоронна діяльність – багатоаспектна. Вона включає прийняття рішень, виконання певних дій та їх правові наслідки [8]. Беручи до уваги таку різноплановість правоохоронної діяльності та дискусійність її змісту, в сучасній юридичній науці сформувався достатньо великий обсяг цікавих підходів щодо визначення того, що саме являє собою правоохоронна діяльність. Тому для отримання об'єктивного уявлення про правоохоронну діяльність необхідно проаналізувати вже існуючі наукові розробки.

Узагальнюючи різні підходи щодо розуміння правоохоронної діяльності, можна визначити її об'єкти як один з елементів її змісту. Відповідно об'єктами правоохоронної діяльності в сучасній державі виступають:

- 1) невід'ємні (природні) права і свободи людини та права людини у позитивістському розумінні (суб'єктивне право і законні інтереси);
- 2) основи конституційного ладу, в тому числі основи суспільного і державного ладу, визначені конституційними нормами, та основи місцевого самоврядування;
- 3) режим законності у суспільстві;
- 4) правопорядок як стан суспільних відносин;
- 5) питання безпеки особи, суспільства і держави;
- 6) стан правосвідомості і правової культури в суспільстві [5, с. 8].

Слід відмітити, що правоохоронна діяльність є різноплановим різновидом державної діяльності, яка здійснюється численними правоохоронними органами за різноманітними напрямками. Тому ми підтримуємо думку науковців, які вважають, що до складу правоохоронної діяльності включаються не тільки такі елементи як суб'єкти та об'єкти, але й напрямки [5; 15, с. 8].

Сутність правоохоронної діяльності також визначається її метою, яка полягає в охороні прав і свобод людини та громадянина, громадського порядку; забезпеченні громадської безпеки; підтриманні правопорядку; втіленні в життя принципу верховенства права. Ця мета досягається при реалізації завдань і функцій, що покладаються суспільством і державою на цей вид діяльності [11, с. 12].

Функціями правоохоронної діяльності є: функція охорони; профілактична функція; функція нагляду (контролю); регулятивна функція; каральна функція; виховна функція [11, с. 16].

Зазначимо, що сутність правоохоронної діяльності також полягає у єдиній системі її сутнісних характеристик як: систематичної роботи по

охороні правопорядку, здійснюваної у певних формах та видах, що є нормативно визначеними та регламентованими (гносеологічна сутність); роботи по охороні інтересів певної частини суспільства (соціального класу) за допомогою різноманітних, у тому числі і силових засобів (класова сутність); засобу забезпечення правового панування ідей правлячої (пануючої) релігії та поєднання релігійних постулатів і політичних положень (релігійна сутність); способу забезпечення національного розвитку, національної єдності та охорони національних інтересів і самобутності пануючого національного соціуму (національна сутність); засобу гарантування рівних можливостей суб'єктів права та охорони загальнолюдських цінностей (загальносоціальна сутність) [7, с. 15].

Тому, виходячи з того, що однією з ознак правоохоронної діяльності є те, що вона реалізується на підставі та відповідно до закону і, переважно, у відповідній процесуальній формі, важливим є саме адміністративно-правове регулювання правоохоронної діяльності.

У цьому контексті ми підтримуємо погляди М. В. Корнієнка, який, досліджуючи зміст сучасної парадигми правоохоронної діяльності, дійшов таких висновків: по-перше, правоохоронна діяльність є основним напрямом діяльності органів державної влади, в межах якого реалізується правоохоронна функція держави; по-друге, суб'єкти правоохоронної діяльності в переважній більшості є органами, на які покладається, передусім, завдання організації та виконання приписів чинних законів (при цьому надається право видання відповідних організаційно-розпорядчих та правових актів), правоохоронна діяльність має розглядатись як управлінська. А тому дослідження даного правового явища повинно здійснюватись через адміністративно-правову призму [9, с. 36], що в свою чергу потребує нових теоретичних розробок та вдосконалення існуючого законодавства.

Література:

1. Басай В.Д. Судові та правоохоронні органи України / В.Д. Басай. – Івано-Франківськ, 2002. – 820 с.
2. Бистрик Г. Правоохоронна діяльність у контексті вдосконалення правових форм діяльності держави / Г. Бистрик // Юридична Україна. – 2010. - № 2. – с. 20-27.
3. Ведерніков Ю. А. Щодо визначення поняття правоохоронної діяльності / Ю.А. Ведерніков, В. К. Шкарупа, В.П. Карпунчев // Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України. – 2001. – № 3. – с. 102-111.
4. Ведерніков Ю.А. Правоохоронна діяльність в Україні: теоретико-правовий аспект / Ю.А. Ведерніков, А. М. Кучук ; Ун-т сучас. знань. – К. : Знання України, 2009. – 219 с.
5. Горінецький Й. І. Правоохоронна функція держав Центральної Європи: теоретичні і практичні аспекти: автореф. дис. на здобут наук. ступ. канд. юрид. наук: 12.00.01 / Й. І. Горінецький. – К., 2005. – 20 с.
6. Денисюк С. Ф. Громадський контроль за правоохоронною діяльністю в Україні: адміністративно-правові засади: автореф. дис. на здобут наук. ступ. д-ра юрид. наук : 12.00.07 / С.Ф. Денисюк. – Д., 2010. – 36 с.

7. Дубінчак В. М. Правоохоронна діяльність: сутність, суб'єкти, засоби забезпечення (теоретико-правовий аспект): автореф. дис. на здобут наук. ступ. канд. юрид. наук: 12.00.01 / В. М. Дубінчак. – К., 2010. – 20 с.
8. Ільченко О. В. Визначення системи державних правоохоронних органів України та їх місце в системі органів державної влади / О.В. Ільченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/22651/5/11iovodv.pdf>.
9. Корнієнко М.В. Правоохоронна діяльність: адміністративно-правовий аспект / М. В. Корнієнко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2013. – Вип. 3. – Т.2. – с.34-36
10. Кучук А. Правоохоронна діяльність: стан наукової розробки проблеми / А. Кучук // Підприємництво, господарство і право. – 2005. - № 2. – с. 68-72.
11. Кучук А.М. Теоретико-правові засади правоохоронної діяльності в Україні: автореф. дис. на здобут наук. ступ. канд. юрид. наук: 12.00.01 / А.М. Кучук. – К., 2007. – 20 с.
12. Нікітенко О. І. Правоохоронна діяльність щодо забезпечення внутрішньої безпеки держави / О. І. Нікітенко // Право і суспільство. – 2015. – №3. – с. 98-101.
13. Організація судових та правоохоронних органів [Навч. посібник для студентів юрид. спеціальностей вищих навч. закладів освіти/І. Є. Марочкін, В. В. Афанасьєв, В. С. Бабкова та ін.]; За ред. І. Є. Марочкіна, Н. В. Сібільової, О. М. Толочка. – Харків: Право, 2000. – 272 с.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pravouch.com/page/orgpravo/ist/ist-22--idz-ax294--nf-3.html>.
14. Соколенко О. Напрямки правоохоронної діяльності: особливості теоретичного розуміння / О. Соколенко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Юридичні науки.– 2012. – № 93. – с. 69-72.
15. Фатхутдінов В. Г. Правоохоронна діяльність: природа, сутність, гуманізм (теоретико-правові та методологічні аспекти): автореф. дис. на здобут наук. ступ. канд. юрид. наук: 12.00.01 / В.Г. Фатхутдінов. – К., 2006. – 16 с.
16. Юсупов В. Процедурні основи діяльності правоохоронних органів України / В. Юсупов // Публічне право. – 2013. – № 3 (11). – с. 153-158.

Бойко
Іван Володимирович,
старший науковий співробітник
Державного науково-дослідного
інституту МВС України,
кандидат юридичних наук

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ ДІЛЬНИЧНИХ ОФІЦЕРІВ ПОЛІЦІЇ

Європейська інтеграція є стратегічним напрямом нашої держави, яка зобов'язує Україну забезпечити ефективне функціонування інститутів, що гарантуватимуть утвердження верховенства права та укріплення інституцій усіх рівнів у сфері управління загалом та правоохоронних і судових органів,

зокрема. А це, в свою чергу, вимагає від України здійснення програми широкомасштабної адміністративної реформи, котра обумовлює як проведення реформування органів внутрішніх справ України в цілому, так і служби дільничних офіцерів поліції (далі – дільничні офіцери), зокрема.

Але люди повірять в ефективність реформи ОВС України, коли розпочне працювати інститут дільничних, тому нині здійснювати набір на службу до підрозділів дільничних офіцерів необхідно лише на конкурсній основі мотивованих громадян України, які будуть забезпечені форменим одягом, екіпіруванням, раціями, планшетами, високою зарплатою (близько 8–10 тис. грн.). Але для цього, як наголошує Міністр внутрішніх справ України Арсен Аваков не вистачає “дрібниць” – 350 млн. дол. [1].

Дільничні офіцери сьогодні трансформуються в структуру Національної поліції України і є одним із найбільш чисельних підрозділів. Так, за даними МВС України, штатна чисельність дільничних офіцерів поліції на 01.01.2016 складала 11 тис. 874 чол., але, за нашими підрахунками, вона має складати майже 18 тис. 600 чол., відповідно чисельність дільничних офіцерів поліції у містах та селищах України має бути 11 тис.300 тис. чол., у селах 7 тис. 300 чол. Вони є структурним підрозділом поліції превенції, до якої входять, в тому числі працівники ювенальної превенції та патрульної служби. Слід зазначити, що функціональні обов'язки дільничних офіцерів носять універсальний характер, оскільки назвати повний перелік завдань та функцій дільничних не можливо. Звичайно, першочергове завдання дільничних офіцерів – це профілактична робота з населенням з метою недопущення правопорушень і злочинів на території, що ними обслуговується.

Зауважимо, що завдання органу виконавчої влади, до яких належить і Національна поліція (або її структурний підрозділ – поліція превенції, до якої входять і дільничні офіцери) – це комплекс заходів, які впливають із головної мети і підлягають вирішенню для її досягнення, конкретизують цілі органу (підрозділ) [2, с. 8].

Основними завданнями дільничних офіцерів нині є надання поліцейських послуг у сферах: забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини і громадянина, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [3].

Однак, на практиці спектр особливих видів діяльності, що вирішується дільничними офіцерами досить масштабний – це участь у розкритті злочинів, вчинених на адміністративних дільницях (до речі, за даними МВС України кожен п'ятий з них розкривається саме завдяки їм), розгляд заяв та звернень громадян, забезпечення публічної безпеки і порядку тощо.

Слід зазначити, що функції органу виконавчої влади – це особливий вид діяльності органу державної влади, який регулярно здійснюється ним

щодо реалізації або забезпечення реалізації його компетенції. Функції пов'язані з отриманням чітко визначеного кінцевого результату, який прямо відображає досягнення цілей та завдань органу виконавчої влади (або структурного підрозділу) [2, с. 8].

Звідси випливає, що функції структурного підрозділу Національної поліції України – превентивної поліції, до якого входять дільничні офіцери поліції, це особливий вид діяльності, спрямований на забезпечення публічного порядку та безпеки в державі.

На сьогодні дільничні офіцери поліції виконують такі основні функції, зокрема:

1) здійснюють превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень;

2) виявляють причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживають у межах своєї компетенції заходів для їх усунення;

3) вживають заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припиняють виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення;

4) вживають заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення;

5) здійснюють своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події;

6) приймають участь у розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду, ухиляються від виконання кримінального покарання, пропали безвісти, та інших осіб у випадках, визначених законом;

7) у випадках, визначених законом, здійснюють провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймають рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечують їх виконання;

8) доставляють (до органу Національної поліції) у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, та осіб, які вчинили адміністративне правопорушення;

9) вживають заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на закріплених за ними територіях адміністративних дільниць (вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях);

10) здійснюють контроль за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі на закріплених за ними територіях адміністративних дільниць;

11) вживають всіх можливих заходів для надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я;

12) вживають заходів для визначення осіб, які не здатні через стан здоров'я, вік або інші обставини повідомити інформацію про себе;

13) у межах своєї компетенції, визначеної законом, приймають участь у здійсненні контроль за дотриманням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, приймають участь у вживанні заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням серед дітей, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі;

14) вживають заходів для запобігання та припинення насильства в сім'ї;

15) здійснюють контроль за закріплених територіях діляниць з дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ;

16) сприяють забезпеченню відповідно до закону правового режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації у разі їх оголошення на всій території України або в окремій місцевості;

17) вимагають від громадян і службових осіб, які порушують публічну безпеку і порядок, припинення правопорушень та дій, що перешкоджають здійсненню повноважень поліції, виносять на місці усне попередження особам, які допустили малозначні адміністративні порушення, а в разі невиконання зазначених вимог застосовують передбачені чинним законодавством України заходи примусу;

18) виявляють і ставлять на профілактичний облік осіб, які вчинили правопорушення на закріпленій за ними території діляниці, на підставі та в порядку до чинного законодавства України, виносять їм офіційне застереження про неприпустимість протиправної поведінки.

Таким чином, із викладеного вище слідує, що основні завдання та функції дільничних офіцерів поліції сьогодні у переважній більшості відповідають нормам чинного законодавства України, але вони не закріплені відомчим нормативно-правовим актом, приміром "Положенням про дільничних офіцерів Національної поліції України", яке на сьогодні необхідно затвердити наказом МВС України для приведення у відповідність до норм чинного законодавства і, в першу чергу, Закону України "Про

Національну поліцію” від 02.07.2015 № 580-VIII та нормативно-правових актів, що впливають із зазначеного закону, оскільки реформування інституту дільничних офіцерів є головним завданням держави у реформуванні ОВС України.

Література:

1. Рахманін С. Голова МВС Арсен Аваков “Ми тут усі не святі” / Зеркало тижня. – № 5 від 12 лютого 2016 р.
2. Про Національну поліцію: Закону України від 02.07.2015 № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40-41. – Ст. 379.
3. Методика функціонального обстеження МВС України, його органів, підрозділів та організацій: Методика / Т.О. Проценко, І.П. Голосніченко, О.Г. Циганов, П.П. Кульчицький, І.В. Бойко / за аг.ред. І.П.Голосніченка. – К.: ДНДІ МВС України, 2009. – 36 с.

**Долгополова
Марина Михайлівна,**
доцент кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ДО ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Ефективне забезпечення прав і свобод людини у правоохоронній діяльності поліції вимагає концептуально нових підходів, що обумовлюють докорінні зміни нормативно-правових засад функціонування поліції, зокрема гуманізацію діяльності та підвищення її авторитету, побудову відносин між поліцією і народом на умовах партнерства, удосконалення форм, методів та засобів застосування заходів примусу задля забезпечення прав і свобод людини тощо. Необхідність суттєвого підвищення ефективності діяльності поліції у цій сфері потребує впровадження новітніх методів навчання для набуття вмінь та навичок щодо застосування вогнепальної зброї підрозділами Національної поліції, реалізація яких дозволить знизити рівень неадекватного використання зброї в практичній діяльності поліції з метою підтримання правопорядку в державі.

Керівні принципи застосування поліцією вогнепальної зброї, процедурні аспекти та обмеження щодо інтенсивності використання та застосування вогнепальної зброї поліцейськими визначено у: Резолюції

34/169 Генеральної Асамблеї ООН «Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку»; Резолюції Парламентської асамблеї Ради Європи № 690 (1979) «Декларація про поліцію» [1, с.171-172].

Нормативно встановленою підставою застосування вогнепальної зброї є обов'язковий момент - попередження про необхідність припинення протиправних дій і намір використання зброї з боку поліцейського. Аналіз різноманітних форм попередження про намір застосування сили, дозволив стверджувати, що воно (попередження) може здійснюватись наступними трьома способами: а) попередження у вигляді конклюдентних дій (це дії особи, які виявляють його волю до встановлення правовідношення, але не у формі усного або письмового волевиявлення, а поведінкою, з якої можна зробити висновок про такий намір); б) попередження з використанням загальнозрозумілих сигналів (при застосуванні засобів примусової зупинки транспорту можуть використовуватись відповідні засоби регулювання руху: наявні тимчасові знаки "В'їзд заборонено" або "Небезпека для руху", шлагбауми, світлофори, патрульний транспорт із ввімкнутими спеціальними світловими сигналами); в) вербальне попередження, тобто коли попередження робиться в усній словесній формі, має дві форми: а) звернення або ультиматум; б) попереджувальний вигук. [2, с.123-125].

Суттєвим моментом, на який звертає увагу законодавець, є також можливість застосування вогнепальної зброї без попередження в наступних випадках: 1) при спробі особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену ним відстань, чи доторкнутися до зброї; 2) у разі збройного нападу, а також у разі раптового нападу із застосуванням бойової техніки, транспортних засобів або інших засобів, що загрожують життю чи здоров'ю людей; 3) якщо особа, затримана або заарештована за вчинення особливо тяжкого чи тяжкого злочину, втікає із застосуванням транспортного засобу; 4) якщо особа чинить збройний опір; 5) для припинення спроби заволодіти вогнепальною зброєю [3].

Як відмічає А.І. Каплунов, такі норми, будучи складними в техніко-юридичному плані, визначають для поліцейського доволі жорсткі рамки, вихід за які розцінюється нерідко як перевищення службових повноважень [4, 77]. Саме тому, першопочаткова і подальша професійна підготовка поліцейського, повинна передбачати значну частину часу для бойової, правозастосовчої підготовки.

Традиційна система бойової підготовки працівників поліції до дій у ситуації застосування вогнепальної зброї не забезпечує необхідного рівня професійної готовності. Враховуюче це перспективним напрямком підготовки співробітників до застосування вогнепальної зброї є запровадження професійного навчання, яке повинно включати: 1) набуття навичок застосування та використання вогнепальної зброї під час здійснення службових повноважень; 2) набуття навичок практичної стрільби з вогнепальної зброї під час охорони громадського порядку, надзвичайних

обставин, масових заворушень; 3) вивчення досвіду використання вогнепальної зброї закордоном; 4) створення процедури допущення до застосування вогнепальної зброї поліцейськими через визначення достатності рівня їх підготовленості – введення кваліфікаційного екзамену.

За даними О.М. Бандурки, найчастіше вогнепальна зброя застосовується для приборкання і затримання злочинців - близько 65% випадків застосування, а також для зупинки транспортних засобів - майже 20%. [8, 112] Подібні дані наводить також О.С. Фролов, який встановив, що для захисту громадян та самозахисту від нападу вогнепальна зброя застосовувалась у близько 50% всіх випадків застосування; з метою зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження - у більше ніж 40%; для затримання особи, яку застали при вчиненні тяжкого злочину, - понад 3%; з інших підстав - біля 5%. З наведеного аналізу можна зробити висновок, що одним з основних призначень вогнепальної зброї поліцейські вважають - примусова зупинка транспортного засобу. Це ще раз доводить необхідність запровадження оновленої (за вимогами Закону України «Про Національну поліцію») системи професійного навчання полісменів, в тому числі втілення такої моделі бойової підготовки, яка б на практиці застосування та використання вогнепальної зброї не приводила до глибоких дискусій.

Доцільне, влучне та дійове застосування вогнепальної зброї поліцейськими можливо лише у випадках їх професійної підготовленості та використання ефективних методів навчання. Для цього потрібно виконати наступні дії:

1. Варто терміново оновити положення програм навчальних дисциплін відповідно до вимог сучасного законодавчого рівня, що мають на меті формування знань та навичок поліцейських, які готуються у навчальних закладах МВС України.

2. Враховувати ці зміни при підвищенні кваліфікації, підготовці та перепідготовці практичних працівників поліції.

3. Внести необхідні зміни у навчальні посібники й підручники, що підготовлені як базові з дисциплін спеціалізації фахівців для підрозділів поліції щодо питань застосування вогнепальної зброї при виконанні службової діяльності.

4. Проводити навчальні, практичні стрільби з поліцейськими не рідше одного разу на тиждень, у спеціально облаштованих для цього приміщеннях (спеціалізовані тіри, мультимедійні зали) для набуття навичок використання та застосування зброї під час виконання службових обов'язків.

З метою удосконалення професійного навчання поліцейських як уповноважених осіб на зберігання, носіння вогнепальної зброї, а також на її застосування і використання пропонується започаткувати процедуру допущення до здійснення цих дій із залученням уповноважених працівників поліції та визначення достатності рівня їх підготовленості шляхом введення кваліфікаційного іспиту.

Література:

1. Науково-практичний коментар розділу IV «Повноваження поліції» та розділу V «Поліцейські заходи» Закону України «Про Національну поліцію» / Т.П. Мінка, Р.В. Миронюк, В.А. Глуховеря та ін. ; за заг. ред. Т.П. Мінки. – Х. : Право, 2016. – 178 с.
2. Фролов О.С. Способи та форми попередження про намір застосування сили // Актуальні проблеми розвитку суспільної думки і практики управління: 36. наук, праць / Запоріж. ін-т держ. і муніцип. упр-ня; редкол. В.В. Глазунов (голови, ред.) та ін. /.- Вип.3.- Запоріжжя, 1997-С. 123-125.
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 року № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України – 2015. - № 40-41. - Ст.379. (з наступними змінами та доповненнями).
4. Каплунов А.И. Правовое регулирование применения сотрудниками милиции огнестрельного оружия: проблемы и пути совершенствования//Государство и право. – 2001, - №5, с. 77.

Христов
Олександр Леонідович,
доцент кафедри
криміналістики, судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ОДОРОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

З ціллю уникнення будь-якого роду відповідальності, деякі правопорушники дуже ретельно готуються до вчинення злочину, продумавши наперед свої дії, та можливості залишення своїх слідів. Проте запах кожної людини залишається в тому місці, де б вона, не перебувала. Виходячи з цього, роль одорологічної експертизи і використання її результатів відіграє велике значення під час досудового розслідування.

Останнім часом у Великій Британії, Данії, Латвії, Литві, Нідерландах, Німеччині, Польщі, Республіці Білорусь, Росії, Словенії, Угорщині, Фінляндії, Чехії, Естонії та в інших країнах світу помітно зростає зацікавленість слідчих, суддів та інших процесуальних суб'єктів інформацією, яку отримують за допомогою лабораторного дослідження слідів і зразків запаху людини на основі біоаналізатора запаху – нюху спеціально підготовленого експертного собаки-детектора [1, с.4]. Однак в Україні одорологічні дослідження та експертизи сьогодні не знаходять широкого застосування.

Так, лабораторії одорологічної експертизи в нашій країні існують тільки в експертних підрозділах ОВС в НДЕКЦ у Вінницькій, Житомирській та Миколаївській областях. За даними ДНДЕКЦ МВС України, у 2011 р. цими лабораторіями виконано 358 експертиз та 390 досліджень, у яких досліджено 1601 об'єкт; у 2013 р. - 403 експертизи з дослідженням 874 об'єктів [2; 3, с. 179].

Проблема одорологічного методу дослідження, на думку Р.С. Белкіна, має п'ять аспектів: природничо-науковий, технічний, процесуальний, етичний і тактичний. Якщо розглянути перший з них, то він включає в себе питання про індивідуальність і відносність незмінності запаху, про методику відбору, засобах збереження і технічних прийомах використання запахових проб або предметів зі слідами запаху [4, с. 78-79]. Ця думка підтверджується дослідженнями біологів, кінологів, медичних працівників і великою кількістю криміналістів.

М. В. Салтевський, досліджуючи це питання, зазначив, що запах може розглядатися у двох значення. У першому випадку терміном «запах» визначають об'єктивну властивість фізичних тіл, що полягає в безперервному виділенні в зовнішнє середовище часток їх речовин – молекул, які утворюють запаховий слід. Іншими словами терміном «запах» визначають суб'єктивне відчуття (відображення, уявний образ), яке виникає в людини чи тварини в результаті взаємодії часток пахучої речовини з нюховими рецепторами [5, с. 178]. Треба відзначити, що зброя, залишена на місці вчинення злочину, може містити певну інформацію про злочинця (відбитки пальців, сліди крові, одорологічні сліди та ін.) [6, с. 300]. Однак ,В.І. Старовойтов та О.В. Саламатін вважають, що запахи є біологічною властивістю і не фіксуються нечутливими приладами [7, с. 48, 57].

Невирішеність цього питання як на законодавчому, так і на науково-теоретичному рівні, породжує принципові дискусії стосовно можливостей і форм застосування цього методу дослідження в кримінальному провадженні. Докладний аналіз найбільш принципових думок прихильників та противників можливості використання службово-розшукових собак (біологічних детекторів) у розслідуванні можна знайти у роботах Р.С. Белкіна, так він зазначив, що можливість використання розшукової собаки не передбачено в кримінально-процесуальному законодавстві Російської Федерації. Дане твердження також стосується і кримінально-процесуального законодавства України. У цьому контексті В.О. Гусева, досліджуючи зазначену точку зору, висловлює дещо відмінні думки з цього приводу. Зокрема, автор вважає, що дійсно у Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК України) службово-розшуковий собака взагалі не згадується, як і не згадується жоден із видів криміналістичних обліків та інших техніко-криміналістичних засобів і методів виявлення й дослідження доказів. І зазначає, що кримінальне процесуальне законодавство не може містити вичерпного переліку техніко-криміналістичних прийомів збирання і

дослідження доказів. Відсутність у КПК України згадки про той чи інший засіб або прийом ще не означає заборону їх застосування. Так, КПК України не згадує жодного пошукового засобу, але застосування їх, наприклад, під час огляду або обшуку не викликає сумнівів [8, с. 69-70]. Крім того, чинне законодавство України не накладає заборону на використання наукових, технічних та інших спеціальних знань, якщо вони дають змогу вирішення завдань під час досудового розслідування.

Враховуючи результати аналізу науково-дослідної літератури, можна сказати, що застосування одорологічного методу в Україні ще перебуває в стадії обговорення і вирішення. Зрозуміло, що вирішення цієї проблеми інструментальними методами поклато б край спорам про допустимість одорологічної експертизи. Як один із варіантів вирішення проблеми, Р.С. Белкин пропонує в очікуванні такого рішення використовувати вже існуючі напрацювання в галузі ефективного застосування апробованих форм використання одорології [4, с. 94].

Таким чином, ми можемо погодитися з позицією В.О. Гусевої, яка зазначає, що вирішення проблем застосування в процесі доказування результатів дослідження запахових слідів лежить не у законодавчій, а у науковій площині. На сьогодні виникає необхідність практичної роботи з розширення та розвитку проведення одорологічних досліджень під час розслідування різних видів злочинів. До неї необхідно залучати не лише кінологів, а й фахівців у галузі біології, хімії, медицини тощо, які володіють певними знаннями про механізм і закономірності утворення запахових слідів та можуть запропонувати сучасні наукові методики їх дослідження.

Крім того, повноцінне використання слідів запаху у кримінальному судочинстві вбачається тільки за умов отримання одорологією офіційного закріплення у практиці. На нашу думку, це може сприяти підвищенню ефективності розслідування злочинів.

Література:

1. Курс лекцій з криміналістики. Основи одорології / Т.О. Коросташова, Ю. О. Ланцедова, О. С. Тунтула; [за наук. ред. О. А. Кириченка]. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. – 56 с. – (Авторська лекція).
2. Про результати службової діяльності НДЕКЦ при ГУМВС, УМВС, УМВС на транспорті : звіти ДНДЕКЦ за 2008-2013 рр.
3. Пиріг І. В. Теоретико-прикладні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування: монографія / І. В. Пиріг. - Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2015. – 432 с.
4. Белкин Р. С. Проблема одорологического метода / Р.С. Белкин // Курс криминалистики : в 3-х т. – Т. 3 : Криминалистические средства приемы и рекомендации. – М.: Юрист, 1997. – с. 75-94.
5. Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному викладі): підручник / М. В. Салтевський. - К.: Кондор, 2004 - 588 с.

6. Криміналістика: Підручник / Кол. авт.: В. Ю. Шепітько, В.О. Коновалова, В. А. Журавель та ін. / За ред. проф. В. Ю. Шепітька. - 4-е вид., перероб. і доп. - Х.: Право, 2008. - 464 с.
7. Белкин Р.С. Использование запаховой информации при расследовании убийств и других преступлений против личности: учеб. пособие / Р. С. Белкин, Т.Н. Шамонова, В.И. Старовойтов В. И. и др. – М.: ЭКЦ МВД, 1997. – 72 с.
8. Гусева В. О. Використання результатів одорологічного дослідження як доказів у кримінальному провадженні / В.О. Гусева // Право і безпека. - 2015. - № 3 – с. 68-7

Доля
Людмила Миколаївна,
начальник відділу НДЛ
проблем правового та організаційного
забезпечення діяльності Міністерства
Державного науково-дослідного інституту МВС
України, старший науковий співробітник,
кандидат юридичних наук

ДО ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ МВС УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Глибинні перетворення, які сьогодні здійснюються в Україні, стосуються вдосконалення діяльності всіх органів державної виконавчої влади. Не виключенням є й МВС України, в якому відбувається повномасштабна реформа з метою створення сучасного європейського правоохоронного відомства. За останній час вже зроблені вагомі кроки щодо впровадження цієї реформи. Одним із ключових аспектів реформи є створення Національної поліції, яку можна назвати основним суб'єктом забезпечення правоохоронної функції і, яка служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [1].

Основний напрям організації удосконалення управління МВС України в умовах реформування полягає у необхідності втілення в життя рішень керівництва держави щодо побудови правової держави. Організація управління має вибудовуватися на принципах відповідальності за конкретні види діяльності.

Концепцією першочергових заходів реформування системи Міністерства внутрішніх справ України (далі – Концепція) визначено, що система центральних органів виконавчої влади з правоохоронними та правозастосовними функціями, діяльність яких спрямовується та координується Міністром внутрішніх справ, не відповідає реальним і потенційним загрозам національній безпеці. Повноваження Міністра

внутрішніх справ щодо координації діяльності міліції, Національної гвардії, міграційної, прикордонної, пожежно-рятувальної служб відповідають побудові міністерств внутрішніх справ європейських країн, зокрема Республіки Польща, Австрійської Республіки, Французької Республіки, Угорської Республіки та держав Балтії, однак сучасна система органів управління МВС потребує суттєвого удосконалення. Недосконалість системи організації управління органами внутрішніх справ призводить до збільшення часу, необхідного для реагування на порушення прав і свобод людини і громадянина, зниження рівня довіри населення до органів внутрішніх справ та негативно впливає на своєчасність і ефективність здійснення заходів, спрямованих на захист та реалізацію визначених Конституцією та законами України прав і свобод людини і громадянина [2].

У контексті викладеного очевидно, що для реалізації головної (стратегічної) мети – перетворити систему МВС у цивільне відомство європейського зразка; сформувати функціональну та ефективну систему органів внутрішніх справ європейського зразка, якісно вдосконалити правоохоронну діяльність, підвищити ефективність та забезпечити своєчасність реагування на сучасні виклики та загрози, необхідне вдосконалення законодавчих актів з урахуванням європейських норм і стандартів, що регулюють діяльність Національної поліції, Національної гвардії, міграційної, прикордонної, пожежно-рятувальної служб.

Так, Концепцією передбачено на I етапі (2014 рік) розробити нову редакцію закону «Про загальну структуру і чисельність Міністерства внутрішніх справ України».

Проте, вже минуло майже два роки, а нова редакція зазначеного закону не прийнята. До нього лише внесено Законом України від 28 грудня 2014 року № 76-VIII «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» зміни, згідно з якими затверджена загальна чисельність Міністерства внутрішніх справ України (за винятком чисельності Національної гвардії України, що визначається Законом України «Про Національну гвардію України») у кількості 210000 осіб. За рахунок Державного бюджету України утримуються 152000 працівників органів внутрішніх справ, з яких чисельність осіб рядового і начальницького складу не може перевищувати величину, визначену із розрахунку 300 осіб на 100000 населення [3].

Крім того, у перехідних положеннях (п.7) Закону України «Про Національну поліцію України» було доручено Кабінету Міністрів України в місячний строк поряд з іншим внести на розгляд Верховної Ради України проект Закону про затвердження Дисциплінарного статуту Національної поліції України.

Зауважимо, що Закон України «Про Національну поліцію України» був прийнятий 02 липня 2015 року, а проект Закону України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» поданий Кабінетом

Міністрів до Верховної Ради України лише 01 лютого 2016 року (реєстраційний № 3857).

На другому етапі реалізації Концепції (2015-2016 роки) передбачається підготовка пропозиції по внесенню змін до законодавчих актів з урахуванням європейських норм і стандартів, спрямованих на врегулювання діяльності Національної поліції, Національної гвардії, міграційної, прикордонної, пожежно-рятувальної служб, здійснення інституційних та функціональних перетворень після прийняття законодавчих актів про відповідні органи і служби, діяльність яких спрямовується і координується МВС, здійснення організаційних заходів, спрямованих на сталий, ефективне і злагоджене функціонування системи органів внутрішніх справ.

На даний час прийнято декілька законів, серед яких закони України від 23 грудня 2015 № 900-VIII «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення гарантій соціального захисту колишніх працівників органів внутрішніх справ України та членів їхніх сімей» [4] та № 901-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про Національну поліцію» [5].

Останнім внесено відповідні зміни до деяких законодавчих актів України. При цьому в Законі враховано пропозицію Президента України щодо врегулювання питання дальшої підготовки фахівців для потреб Національної поліції вищими навчальними закладами із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України і здійснювали підготовку фахівців за державним замовленням для потреб міліції.

Також враховано пропозицію Глави держави щодо того, що оперативно-розшукові справи, заведені органами внутрішніх справ до 6 листопада 2015 року, підлягають закриттю.

Разом з тим, багато питань у законодавстві стоять на порядку денному та потребують термінового вирішення. Серед них: визначення понять правоохоронних органів, органів внутрішніх справ, системи Міністерства внутрішніх справ тощо.

Спроба врегулювати окремі із зазначених питань була зроблена проектом Закону України «Про органи внутрішніх справ», який 21 травня 2015 року був прийнятий Верховною Радою України, а згодом на нього Президентом України було накладено вето. На сьогодні закон скасовано.

Отже, кроки, що здійснюються державою для європейської інтеграції вимагають удосконалення управління в системі МВС України. У першу чергу, існує потреба в перегляді, оновленні та систематизації чинних та прийнятті нових нормативно-правових актів щодо статусу та організації діяльності системи органів МВС України.

Необхідне створення нормативно-правової бази, яка б відповідала міжнародним і, перш за все, європейським нормам і стандартам, забезпечувала виконання в повному обсязі правоохоронних функцій,

вивчення та впровадження позитивного досвіду європейських держав у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави, створення нової моделі системи МВС України, а також законодавчих та організаційних підвалин для подальшого вдосконалення її діяльності. Разом з тим, варто зауважити, що механізм реформування органів внутрішніх справ – це складний процес зі своїми нормативно-правовими закономірностями, послідовними етапами та відповідним алгоритмом.

Література:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. - № 40-41. – Ст. 379.
2. Питання реформування органів внутрішніх справ України : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 жовтня 2014 № 1118-р // Офіційний вісник України. – 2014. - № 96. – Ст. 2767.
3. Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України : Закон України від 28 грудня 2014 року № 76-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. - № 6. – Ст. 40.
4. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення гарантій соціального захисту колишніх працівників органів внутрішніх справ України та членів їхніх сімей // Закон України від 23 грудня 2015 року № 900-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. - № 3. – Ст. 31.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про Національну поліцію» Закон України від 23 грудня 2015 року № 901-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. - № 4. – Ст. 44.

Балабан
Сергій Миколайович,
завідувач кафедри
спеціальної фізичної підготовки
Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ

КОМПЛЕКСНА ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОГО ВИКОНАННЯ ПРАЦІВНИКОМ ПОЛІЦІЇ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ

Побудова в Україні громадянського суспільства та курс на розвиток і зміцнення правової держави вимагають нових підходів до професійної підготовки персоналу органів внутрішніх справ, зокрема поліції. Високий рівень підготовленості працівників поліції до ефективних дій у штатних та екстремальних умовах має надзвичайно важливе значення для успішного

вирішення завдань забезпечення належного правопорядку і громадської безпеки в країні [1, с. 8].

Професійна діяльність поліцейського характеризується складністю і багатогранністю. Велика кількість службових функцій і завдань потребують від правоохоронців широкого спектру знань, навичок і вмінь. Іншими словами – досягнення належного рівня професіоналізму. Так, у Програмі зміцнення кадрового потенціалу МВС на 2012–2016 роки зазначається, що для досягнення оптимального рівня кадрового забезпечення органів та підрозділів внутрішніх справ є підвищення престижу професії правоохоронця, посилення якісного складу органів внутрішніх справ, високого рівня професійної підготовки працівників ОВС [2].

У західній спеціальній юридичній літературі професіоналізм у діяльності поліції визначається як сукупність виключних знань і вмінь, що дозволяють поліцейським виконувати правоохоронні функції, у тому числі пов'язані із застосуванням безпосереднього фізичного примусу [3, с. 23-24].

Пріоритетним напрямом системи професійної підготовки є фізична підготовка особового складу, спрямована на всебічний гармонійний розвиток працівників поліції, виховання у них високих морально-вольових якостей, формування навичок застосування прийомів самозахисту без зброї, подолання смуг перешкод, прищеплення особовому складу потреби фізичного та морального удосконалення, а також всебічної готовності до виконання службових обов'язків. Високий рівень фізичної підготовленості як складової частини професійної підготовки гарантує ефективність виконання службових завдань, забезпечення особистої безпеки працівника поліції та його оточення [4, с. 7-8].

В системі професійної підготовки працівників ОВС фізична підготовка займає достатньо важливе місце. Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» належний рівень фізичної підготовки є однією головних вимог до кандидатів на службу в поліції (ст. 49, 50). Крім цього рівень фізичної підготовки поліцейського вивчається також під час їх атестування (ст. 57).

Сучасна криміногенна ситуація в країні висуває досить високі вимоги до рівня фізичного розвитку поліцейських кадрів, що є однією з найважливіших передумов професійної діяльності, сприяє підвищенню ефективності професійного навчання та високої працездатності. Показником фізичного розвитку є різноманітні виміри окремих фізичних якостей (сили, гнучкості, витривалості, швидкості тощо), просторові параметри антропоморфічних даних та маси тіла, а також загальний стан здоров'я [5, с. 6-7].

Враховуючи професійну значущість фізичного розвитку, умовою формування фізичної культури поліцейських, як складового компоненту

їхньої професійної культури, є цілеспрямоване фізичне виховання в процесі професійної діяльності та професійної освіти.

Систему фізичної підготовки поліцейських кадрів прийнято поділяти на два основних напрями: загальну та спеціальну фізичну підготовку. Метою першої є створення необхідних передумов для забезпечення високого рівня розвитку морфо-функціональних структур організму співробітника ОВС, його всебічного розвитку, а також зміцнення здоров'я, підвищення функціональних можливостей, надбання високого рівня працездатності, оволодіння життєво важливими прикладними навичками, стимулювання відновлювальних процесів [6, с. 45].

Загальна фізична підготовка є базовою для спеціальної фізичної підготовки, яка в свою чергу фактично є фізіологічною основою для досягнення високих результатів у службовій діяльності. Іноді спеціальну фізичну підготовку називають фізичною кондицією, або фізичною передумовою, що визначає можливості працівника ОВС виконувати завдання професійної діяльності з високим ступенем успішності.

Спеціальна фізична підготовка сприяє досягненню об'єктивної готовності поліцейського до ефективних професійних дій з мінімальним ризиком для власного життя та здоров'я і спрямована на [7]: формування спеціальних знань, вмінь та навичок застосування заходів фізичного впливу, прийомів самозахисту та рукопашного бою у реальних обставинах оперативно-службової діяльності, у тому числі в умовах значних фізичних і психічних навантажень; формування навичок долаття перешкод, пересування у різних умовах оперативно-службової діяльності; формування і вдосконалення професійно важливих фізичних та психічних якостей; забезпечення професійної працездатності та надійності організму (досягнення високого рівня функціонування систем і органів, які отримують найбільше навантаження у процесі службової діяльності); формування професійних рис характеру, у першу чергу – сміливості, рішучості, витриманості, впевненості у власних силах тощо.

В основі, наприклад, спеціальної фізичної підготовки поліцейських Великобританії знаходиться використання різних видів спортивної боротьби та східних єдиноборств. Крім того, заняття останніми займають важливе місце у професійній та спеціальній тактичній підготовці затримання правопорушників та злочинців при патрулюванні на транспорті та без нього.

Беручи до уваги, що англійські поліцейські патрульної служби несуть службу без вогнепальної зброї, то досвід їхньої підготовки до дій в різноманітних ситуаціях заслуговує вивчення і використання науковцями та практичними працівниками правоохоронних органів нашої держави [8].

Проблема професійно-прикладної фізичної підготовки актуальна і у США. Статистичні дані про види й умови нападу злочинців на поліцейських та різні конфліктні ситуації з правопорушниками щороку входять у детальні звіти ФБР [8]. Щороку вивчаючи умови та ситуації нападу на поліцейських і

затримання злочинців, американські фахівці надають перевагу в розробці та відпрацюванні дій поліцейських у модельованих ситуаціях.

Названа проблема також є основною і у поліцейських Франції. Основну причину збільшення травматизму їх фахівці вбачають у недостатній професійній підготовці поліцейських [8]. З метою підвищення професійної майстерності, ними ще в 1994 році було розроблено методичний посібник зі спеціальної тактики затримання правопорушників, яким рекомендовано порядок дій у таких основних модельних ситуаціях як: затримання підозрюваних осіб; дії при обшуках та одяганні наручників; зупинці підозрюваного автомобіля; включенні сигналізації охоронних об'єктів тощо. Всі модельовані ситуації контактів з підозрюваними працівники оперативних служб відпрацьовують під час «тижнів безпеки», враховуючи сучасні технічні засоби, детально аналізуючи помилки поліцейських.

Отже, як свідчить зарубіжний досвід та вітчизняна практика, спеціальна фізична підготовка є важливою передумовою набуття професіоналізму поліцейським до дій в типових і екстремальних ситуаціях, забезпечення громадського порядку та публічної безпеки, виконання складних завдань поліцейської діяльності. Резонансні події щороку з особовим складом поліції переконують в необхідності вдосконалення рівня його професіоналізму, насамперед за рахунок посилення ролі спеціальної фізичної підготовки, що може бути зроблено шляхом:

- запровадження у практику «професійного стандарту діяльності поліції», що передбачатиме комплекс змодельованих алгоритмів дій поліцейського в типових і екстремальних ситуаціях, в тому числі із широким використанням заходів спеціальної фізичної підготовки;

- використання в навчальному процесі підготовки поліцейських кадрів системи комплексної професійно-прикладної фізичної підготовки, яка відповідатиме специфіці професійної діяльності працівника поліції і передбачатиме поєднання загальнотеоретичної та спеціально-орієнтованої фізичної підготовки;

- розроблення й затвердження обов'язкових програм фізичної підготовки для співробітників поліції з урахуванням займаної посади, в змісті яких рекомендується провести градацію на теоретичний курс підготовки, загальну фізичну підготовку та спеціальну фізичну підготовку;

- врахування зарубіжного досвіду в частині застосування комплексного підходу до удосконалення навчання працівників поліції на основі модельованого вивчення ситуацій, що зустрічаються в професійній діяльності.

Література:

1. Ануфрієв М. І. Службова підготовка працівників органів внутрішніх справ : навч.-метод. посіб. / М. І. Ануфрієв. – К. : РВВ МВС України, 2003. – 440 с.
2. Про оголошення рішення колегії МВС України : наказ МВС України від 12.07.2012 р. № 618. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minjust.gov.ua

3. Колонтаевская И.Ф., Латнова И.А. Современные отечественные и зарубежные педагогические технологии. – М.: Академия МВД России, 1995. – 54 с.
4. Бабенко В. Сучасна система фізичної підготовки та перспективи її удосконалення в органах і підрозділах МВС України / В. Бабенко // Матеріали відкритої наук.-метод. конф. «Фізична підготовка військовослужбовців», 29-30 квітня 2003 р. – К., 2003. – с. 7-11.
5. Шалар О.Г. Підготовка підлітків до самостійних занять фізичною культурою : автореф. дис. ... канд. пед. наук. – Харків, 2002. – 20 с.
6. Зарічанський О. Деякі аспекти професійно-прикладної підготовки курсантів // Рідна школа. – 2000 – №4. – с.45-46.
7. Основи спеціальної фізичної підготовки працівників органів внутрішніх справ : навч. посібник / М. І. Ануфрієв, С. Є. Бутов, О. Ф. Гіда, С. М. Решко ; за ред. Я. Ю. Кондратьєва та Є. М. Моїсєєва. – К. : НАВСУ, 2003. – 336 с.
8. Губанов А.В. Полиция зарубежных государств: основные черты организации и деятельности. – М., 1991. – 70 с.

Бочек
Оксана Іванівна,
науковий співробітник
Державного науково-дослідного
інституту МВС України

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ В УКРАЇНІ

Конституція України зазначає, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держав, а держава відповідно відповідає перед людиною за свою діяльність. Забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави в особі Національної поліції, створення якої стало важливим кроком в реформуванні системи внутрішніх справ.

Нормативним законодавчим підґрунтям функціонування поліції став Закон України «Про Національну поліцію» № 580-VIII від 2 липня 2015 року (далі - Закон), який набув чинності на території всієї України 7 листопада цього ж року.

Для виконання покладених на поліцію повноважень поліцейський повинен мати відповідні правові можливості, відповідний процесуальний інструментарій. Закон містить розділ 5, який визначає перелік таких заходів та підстави їх застосування. Однак першочерговим у форматі даного дослідження є встановлення змісту поняття «поліцейський захід». Законодавець на це питання дає відповідь у частині 1 статті 29 Закону. Поліцейський захід - це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень. Аналізуючи норми Закону можна дійти висновку

про поділ поліцейських заходів, що використовуються підрозділами поліції для охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення на два види - поліцейські превентивні заходи та поліцейські заходи примусу [1]. Зокрема до превентивних заходів належать:

- 1) перевірка документів особи;
- 2) опитування особи;
- 3) поверхнева перевірка і огляд;
- 4) зупинення транспортного засобу;
- 5) вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території;
- 6) обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю;
- 7) проникнення до житла чи іншого володіння особи;
- 8) перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ;
- 9) застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису;
- 10) перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб;
- 11) поліцейське піклування.

Варто зазначити, що новелою даного Закону є визначення в окрему категорію видів превентивних поліцейських заходів, серед яких особливу увагу заслуговує «поліцейське піклування».

Законом чітко регламентовано, за яких умов може бути застосований той чи інший превентивний захід. Так, наприклад, перевірка документів може мати місце в разі:

- якщо особа володіє зовнішніми ознаками, схожими на зовнішні ознаки особи, яка перебуває в розшуку, або безвісно зниклої особи;
- якщо існує достатньо підстав вважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення;
- якщо особа перебуває на території чи об'єкті із спеціальним режимом або в місці здійснення спеціального поліцейського контролю;
- якщо в особі є зброя, боєприпаси, наркотичні засоби та інші речі, обіг яких обмежений або заборонений, або для зберігання, використання чи перевезення яких потрібен дозвіл, якщо встановити такі права іншим чином неможливо;
- якщо особа перебуває в місці вчинення правопорушення або дорожньо-транспортної пригоди, іншої надзвичайної події;
- якщо зовнішні ознаки особи чи транспортного засобу або дії особи дають достатні підстави вважати, що особа причетна до вчинення

правопорушення, транспортний засіб може бути знаряддям чи об'єктом вчинення правопорушення [2].

Стосовно поліцейських примусових засобів, то під ними розуміють вже відомі законодавцю фізичний вплив, застосування спеціальних засобів та застосування вогнепальної зброї. Перелік спеціальних засобів новим законом було значно розширено, зокрема, відтепер виконання своїх повноважень поліцейській може використовувати також засоби обмеження рухомості (кайданки, сітки для зв'язування тощо), спеціальні маркувальні і фарбувальні засоби та службових коней. Підстави застосування фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї теж чітко визначено Законом.

Окремо слід зупинитись на деяких вимогах щодо застосування спеціальних засобів, які були введено у зв'язку із набранням чинності ЗУ «Про Національну поліцію». Так, відтепер поліцейському заборонено застосовувати кайданки більше ніж 2 години безперервного використання або без послаблення їх тиску. А також було встановлена заборона застосування водомета при температурі повітря нижче +10°C [1] (замість 0 С, встановлених Правилами застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку, затверджених постановою Ради Міністрів УРСР від 27 лютого 1991 р. № 49) [3].

Варто зазначити, що поліцейський захід застосовується виключно для виконання повноважень поліції. Вимоги, що висуваються до поліцейського заходу полягають у тому, що перший має бути: а) законним – якщо він визначений законом; б) необхідним – якщо для виконання повноважень поліції неможливо застосувати інший захід або його застосування буде неефективним, а також якщо такий захід заподіє найменшу шкоду як адресату заходу, так і іншим особам; в) пропорційним – якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства чи держави, не перевищує блага, для захисту якого він застосований, або створеної загрози заподіяння шкоди; г) ефективним – якщо його застосування забезпечує виконання повноважень поліції.

При застосуванні поліцейських заходів важливо розуміти, що права людини представляють собою імперативний стандарт, адже отримуючи закріплення у правових нормах, що чітко прописують можливі варіанти поведінки поліцейських, права людини стають правилом, формально визначеним, обов'язковим для всіх, гарантованим відповідними механізмами забезпечення і процедурами захисту.

Підводячи підсумок проведеного дослідження на тему поліцейських заходів в діяльності поліції хотілося б зазначити, що останні слід розглядати як ефективний інструмент у діяльності Національної поліції.

На мою думку, у зв'язку з реформою системи внутрішніх справ та прийняттям нового Закону України «Про Національну поліцію» вважаю, що питання щодо забезпечення поліцейських заходів в Україні є актуальною і

перспективною, та потребує і заслуговує на змістовний аналіз та подальше вивчення.

Література:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 58-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40-41. – ст. 379.
2. Кирило Казак. Поліція та міліція. Що нового? // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA008350#
3. Про затвердження Правил застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку: постанова Ради Міністрів Української РСР від 27 лютого 1991 року № 49 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/49-91-%D0%BF>

Біліченко
Валерій Віталійович,
старший викладач
кафедри тактико-спеціальної підготовки
факультету № 2 Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ

ПСИХОЛОГІЯ ЗАСТОСУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПРАЦІВНИКАМИ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Постановка проблеми. Ефективність боротьби зі злочинністю і охорони громадського порядку багато в чому залежить від психологічної підготовки співробітника. Застосування табельної вогнепальної зброї працівниками органів внутрішніх справ (далі працівників ОВС) є надзвичайним заходом захисту від небезпечних посягань на життя і здоров'я громадян та самих працівників органів внутрішніх справ, а також важливою складовою частиною виконання деяких спеціальних службово-оперативних завдань [1, с. 178 – 180]. Але табельна вогнепальна зброя не завжди ефективно застосовується працівниками ОВС, що обумовлюється недостатнім рівнем їхньої психологічної готовності до адекватного її використання в екстремальних умовах оперативно-службової діяльності. Це призводить до травматизму та невиправданої загибелі працівників ОВС, а також затриманих громадян.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питання психологія використання застосування вогнепальної зброї працівниками ОВС вивчалися такими науковцями, як О. М. Бандурка, В. Є. Гурським, А. Ю. Сухоруковим, Т. В. Трегубенко.

Виклад основного матеріалу. Сучасні методи вогневої підготовки не дозволяють ефективно впливати на подолання негативних станів, які

виникають у працівників ОВС при застосуванні табельної вогнепальної зброї. Особливим аспектом вирішення вказаної проблеми є її психолого-юридичні засади, які зумовлюють якість психологічної, правової і професійної основи відповідних дій працівників ОВС щодо застосування табельної вогнепальної зброї в ризиконебезпечних умовах вирішення спеціальних службових завдань. Застосування вогнепальної зброї працівниками поліції регламентується ст. 46 Закону України « Про Національну поліцію»[2], згідно до якої поліцейський уповноважений у виняткових випадках застосовувати вогнепальну зброю: для відбиття нападу на поліцейського або членів його сім'ї, у випадку загрози їхньому життю чи здоров'ю; для захисту осіб від нападу, що загрожує їхньому життю чи здоров'ю; для звільнення заручників або осіб, яких незаконно позбавлено волі; для відбиття нападу на об'єкти, що перебувають під охороною, конвої, житлові та нежитлові приміщення, а також звільнення таких об'єктів у разі їх захоплення; для затримання особи, яку застали під час вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти; для затримання особи, яка чинить збройний опір, намагається втекти з-під варти, а також озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожують життю і здоров'ю людей та/або поліцейського; для зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження, якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського.

При застосуванні вогнепальної зброї працівник поліції здійснює ряд дій юрисдикційного, організаційно-управлінського, публічно-владного, виконавсько-розпорядчого характеру.

Отже, застосування зброї – це важлива форма реалізації правових норм і ступеня управлінської діяльності. Застосовуючи вогнепальну зброю, працівник поліції приймає владні рішення. Така владність забезпечує узгодженість його дій як працівника. Крім цього, застосування вогнепальної зброї вимагає не лише організаційно-правових дій, а й суворого контролю за всім процесом виконання. В цьому також виявляється важливість форми реалізації права. Побудовані на законі, відомчі правові акти не містять жодних нових положень. Вони більшою мірою спрямовані на організаційні, управлінські умови реалізації права, при цьому особлива увага звертається на заборони, які випливають із закону. Так, у наказах МВС України щодо табельної зброї вказаний перелік заборон, які ґрунтуються на принципі «заборонено те, що прямо не дозволяється законом» [3, с. 88].

Професійне використання зброї тісно пов'язане з імпульсивною та вольовою поведінкою працівника поліції. Імпульсивність вказує на порівняно невисокий ступінь свідомого контролю. І навпаки, вольова поведінка свідчить про вміння передбачати наслідки, усвідомлювати мету, управляти діяльністю. Цей процес є перехідним станом: від спонукання, наміру діяти – до дії[4, с. 23]. Імпульсивна та вольова правоохоронна діяльність працівників

поліції повинна регулюватися правовим контролем реалізації норм щодо вогнепальної зброї.

У питаннях застосування зброї до правопорушників треба здійснювати індивідуально-правове регулювання діяльності службових осіб поліції. Але похідні правові норми – це загальні вимоги до суб'єктів реалізації права. Вони лише орієнтують на індивідуалізацію у сфері права і, зрозуміло, не вичерпуються правозастосуванням. Тут важливо глибоко теоретично обґрунтувати правильне застосування зброї, оскільки йдеться про конкретизацію права.

Результатом конкретизації права є водночас нове правило поведінки, яке має також регулюючий вплив на суспільні відносини. Таких нових правил безліч. Звідси – й потреба в узагальненому правилі. Звісно, що універсальною є власне право реалізація вогнепальної культури юриста, зокрема працівника поліції [5. с. 110 - 111].

Висновки. Підсумовуючи вищезазначене, ми можемо сказати, що вогнепальна культура працівника поліції покликана не тільки озброювати його конкретним переліком чи системою необхідних умінь і навичок, а й сприяти підвищенню техніки єдиноборства і затримання злочинця. Крім прийомів володіння табельною зброєю, працівник поліції якому властива висока вогнепальна культура здатний правильно здійснювати мотивацію правозастосування. У дозволених законом межах правозастосовувач завжди має певну можливість для творчого розв'язання справи з урахуванням нормативного і фактичного. А це потребує відповідних знань, досвіду, всебічної фахової і загальнокультурної підготовки.

Таким чином, вогнепальна культура працівника поліції – це обґрунтованість юридичної процедури, поєднання знань тактико-технічної характеристики вогнепальної зброї й прицільної снайперської стрільби з правовою оцінкою суспільно небезпечних ситуацій, а також навички застосування зброї з метою припинення злочинних діянь.

Література:

1. Трегубенко Т. В. Вогнева підготовка - складова професійної компетенції майбутніх офіцерів міліції / Т. В. Трегубенко // Науковий вісник МДУ імені В.О. Сухомлинського. - 2013. - Випуск 1.30. - Педагогічні науки. - с. 178 – 180
2. Про Національну поліцію. Закон України від 02. 07. 2015 року: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр](http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр)
3. Огневая подготовка: Пути повышения профессионального мастерства. / Под ред. Г.Н.Будагьянца. – Луганск: РИО ЛАВД, 2005. – 497 с.
4. Психолого-педагогічні особливості підготовки майбутніх правоохоронців до безпечної діяльності в екстремальних ситуаціях. / Б. Б. Шаповалов, М. Х. Хасанов, В. С. Бажанюк. – К.: Інститут обдарованої дитини, 2015 – 114 с.
5. Доценко В. В. Формування психологічної безпеки та витривалості у правоохоронця / В.В. Доценко // Становлення особистості професіонала: перспективи й розвиток: матеріали Всеукр. наук. -практ. конф. 19 лют. 2010 р. – Одеса: ОДУВС, 2010. – с. 110 – 111

Біліченко
Валерій Віталійович,
старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
факультету № 2 Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ УКРАЇНИ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

Органи Національної поліції України, виконуючи широке коло завдань щодо забезпечення законності та правопорядку, захисту прав і свобод громадян, прав і законних інтересів юридичних осіб від різних протиправних посягань використовують систему різноманітних форм управління [1, с. 25] та адміністративно-правових засобів, які спрямовані на охорону громадського порядку та забезпечення громадської безпеки.

Реалізація конституційних положень, що проголошують Україну як демократичну, соціальну і правову державу, неможлива без усебічного зміцнення законності й правопорядку, забезпечення прав і свобод громадян. У системі правоохоронних органів України відбуваються серйозні зміни, вдосконалюється їх структура й оновлюється правова база, покращується система підготовки кадрів, зміцнюється матеріально-технічна база, корегуються стратегія і тактика протидії злочинності.

Проблеми забезпечення прав і свобод людини та громадянина в діяльності Національної поліції України в різні часи ставали предметом дослідження багатьох відомих учених. Проведені дослідження дали змогу виявити масштаби негативних наслідків у сфері забезпечення прав і свобод людини та громадянина у контексті сучасної складної економічної ситуації в Україні. Беручи до уваги відомі дослідження, можна говорити про гостру потребу в подальшій розробці вищезгаданих соціально-правових проблем, виходячи з сучасних реалій українського суспільства [1].

На нашу думку, основною причиною виникнення проблем забезпечення прав і свобод людини та громадянина є неефективне налагодження комунікацій або неналежне розуміння поставлених завдань. У деяких випадках до цього призводить небажання співпрацювати для налагодження порозуміння. Підвищення рівня «прозорості» та підзвітності громадянському суспільству, створення громадських рад, налагодження співпраці з громадськими та міжнародними організаціями виявили неготовність керівників підрозділів активно і всебічно співпрацювати з громадськістю.

Крім того, існує проблема неповного надання інформації про результати службових перевірок за скаргами громадян (що також є

причиною численних повторних звернень), незважаючи на те, що у відомчих нормативно-правових актах не раз вказувалося на необхідність спрощення процедури ознайомлення громадян із результатами службових перевірок за їхніми заявами та зверненнями щодо неправомірних дій працівників Національної поліції України [2]. Вищезазначені системні проблеми забезпечення прав і свобод людини та громадянина в діяльності працівників поліції України виникли не зненацька. Вони поступово накопичувалися та поглиблювалися.

Особливу увагу питанням забезпечення прав і свобод людини та громадянина в діяльності поліції у наш час приділяють міжнародні правозахисні організації. У міжнародно-правовій практиці загальний масив нормативно-правових актів, які регламентують забезпечення прав і свобод людей, становлять: Загальна декларація прав людини 1948 року; Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 року; Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод 1950 року. Пізніше було додатково прийнято низку документів, що безпосередньо стосуються осіб, які потрапили до сфери компетенції правоохоронних органів, зважаючи на беззахисність громадян перед силою державного примусу. Особливе місце в реалізації згаданих нормативно-правових актів посідають правоохоронні органи, зокрема органи Національної поліції України. Першочерговим завданням цих органів під час виконання своїх функцій у будь-якій правовій державі, зокрема й в Україні, має бути захист прав і людської гідності всіх осіб. Саме належне функціонування правоохоронних органів зможе забезпечити ефективність їхньої діяльності в цьому напрямі [2].

Варто також зазначити, що охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави передбачені завданнями НПУ у відповідності до п.2 ч.1 ст.2 Закону України « Про Національну поліцію України» [3]. У статті 7 цього закону передбачено у відповідності до назви «Дотримання прав і свобод людини», а саме:

1. Під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації.

2. Обмеження прав і свобод людини допускається виключно на підставах та в порядку, визначених Конституцією і законами України, за нагальної необхідності і в обсязі, необхідному для виконання завдань поліції.

3. Здійснення заходів, що обмежують права та свободи людини, має бути негайно припинене, якщо мета застосування таких заходів досягнута або немає необхідності подальшого їх застосування.

4. Поліцейським за будь-яких обставин заборонено сприяти, здійснювати, підбурювати або терпимо ставитися до будь-яких форм катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність,

поводження чи покарання. У разі виявлення таких дій кожен поліцейський зобов'язаний негайно вжити всіх можливих заходів щодо їх припинення та обов'язково доповісти безпосередньому керівництву про факти катування та наміри їх застосування. У разі приховування фактів катування або інших видів неналежного поведження поліцейськими керівник органу протягом доби з моменту отримання відомостей про такі факти зобов'язаний ініціювати проведення службового розслідування та притягнення винних до відповідальності. У разі виявлення таких дій поліцейський зобов'язаний повідомити про це орган досудового розслідування, уповноважений на розслідування відповідних злочинів, вчинених поліцейськими.

5. У діяльності поліції забороняються будь-які привілеї чи обмеження за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовною або іншими ознаками.

Тож, сьогодні вимагає від працівників поліції досконального знання не тільки національних нормативно-правових актів та їх правильного застосування на внутрішньодержавному рівні, а й міжнародно-правових документів, що стосуються діяльності правоохоронних органів та регламентують права осіб [4]. Україна визнає пріоритет міжнародного права і, як повноправний член міжнародної спільноти, постійно підвищує рівень виконання згаданих міжнародно-правових актів. Діяльність Національної поліції України є досить прогресивною в цьому сегменті. Нині відбувається переоцінка критеріїв діяльності органів та підрозділів, що входять до системи органів поліції [4].

Слід також відзначити позитивний досвід роботи мобільних груп, які здійснювали моніторинг забезпечення прав і свобод людини та громадянина в діяльності поліції. До складу таких груп залучалися працівники поліції та представники громадських організацій у сфері захисту прав людини, зареєстрованих у встановленому порядку. Відповідно до свого правового статусу мобільні групи поєднували функції внутрішнього та зовнішнього контролю за дотриманням прав і свобод людини та громадянина в діяльності органів Національної поліції України [5]. Важливим інструментом забезпечення прав людини в діяльності поліції є громадські ради при ГУНП, УНП. За правовим статусом це консультативно-дорадчі органи, які надають консультативно-методичну допомогу НП України, ГУНП та УНП у реалізації завдань відомства щодо дотримання прав людини, здійснюють громадський контроль за дотриманням прав людини та діяльністю поліції [5].

Проте, на нашу думку, громадські ради в нинішніх умовах не можуть виражати сповна громадську думку. У громадянському суспільстві вона проявляється в різних формах. У нашій державі тільки формується ефективне громадянське суспільство. Тому варто звернути увагу на особливості прояву громадської думки в різних типах суспільства. Тож якщо влада прислухається не лише до власних міркувань і поглядів, а й до думки

громадськості та враховує її під час прийняття рішень, громада справді виступає як активний член суспільного життя, що є підтвердженням демократичності держави.

Незважаючи на широкий спектр органів, покликаних забезпечувати належне дотримання прав і свобод людини та громадянина в правоохоронній діяльності, в оперативних підрозділах органів Національної поліції України порушення законності все ще трапляються. Одним із головних чинників, що сприяє таким порушенням, є недосконалість чинного законодавства якраз у цій сфері правовідносин. Це явище пояснюється певними об'єктивними обставинами. Злочинність зростала досить швидкими темпами, водночас змінювався якісний склад злочинів [6].

Слід зазначити, що масивна та складноієрархізована система НПУ вирізняється консерватизмом. Ця обставина робить систему юстиції й кримінального законодавства залежною не так від чинників внутрішнього саморозвитку, як від зовнішніх впливів і навіть активності кримінальних організацій. Через це законодавча база та правоохоронна практика формуються здебільшого не для недопущення «злочинів майбутнього», а як реакція на вже сформовані девіації суспільного життя [6].

Підсумовуючи, слід відзначити, що в нашій державі поступово розвивається громадянське суспільство, проте все ж таки в діяльності НПУ ще наявні факти порушення прав і законних інтересів людей та громадян. За загальної тенденції зменшення кількості злочинів з'являються нові їх види, які дедалі складніше виявляти, а також встановлювати осіб, що їх вчинили. Злочинці набувають професіоналізму, широко використовують досягнення науки й техніки, спеціальні засоби та канали зв'язку, системний підхід до підготовки злочинів. Іноді норми нормативно-правових актів не дають реальної можливості виявляти й припиняти злочинну діяльність, а в деяких випадках і перешкоджають цьому. Усе це тільки сприяє злочинцям. Згідно з останніми результатами вивчення громадської думки, українські громадяни вже помітили позитивні зміни в роботі правоохоронців. Водночас Національна поліція України у своїй діяльності потребує активної громадської підтримки.

Література:

1. Варава В. В. Концепт інституту негласних слідчих дій у контексті нового кримінального процесуального законодавства України / В. В. Варава / Оперативно-розшукова діяльність органів внутрішніх справ: проблеми теорії та практики: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 21 вересня 2012 р.). – Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2012. – 248 с.
2. Глушков В. О. Актуалізація проблеми вдосконалення законодавства України про оперативно-розшукову діяльність / В. О. Глушков // Вісник Вищої ради юстиції. – 2011. – № 2 (6).
3. Закон України «Про Національну поліцію» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI // Голос України. – 2012. – № 90–91.

5. Бандурка О. М. Права і свободи людини та громадянина, судовий їх захист /О. М. Бандурка, О. А. Пушкін // Концепція розвитку законодавства України: матеріали наук.-практ. конф. (Київ, травень 1996 р.) / Ін-т законодавства Верховної Ради України ; [за ред.В. Ф. Опришка]. – К., 1996.

6. Негодченко О. В. Організаційні особливості захисту прав та свобод людини органами внутрішніх справ України // Вісник Запорізького юридичного інституту. – 2003. – № 1.

Сіротченко
Дмитро Юрійович,
викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ

ПРОФЕСІЙНА ПОЛІЦЕЙСЬКА ПІДГОТОВКА ЯК СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОЇ ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ

Правоохоронна діяльність, як і будь-яка сфера життя суспільства, потребує підготовлених висококваліфікованих кадрів, успіх виконання ними своїх функцій цілком залежить від рівня їх професійної підготовки. Це робить необхідним пошук нових шляхів підвищення якості підготовки фахівців всіх галузей правоохоронної діяльності. Безперечне значення в зв'язку з цим має вивчення закордонного досвіду підготовки кадрів поліції.

В даний час для органів внутрішніх справ представляються актуальними питання ефективності боротьби західних поліцій з злочинністю, проблеми професіоналізму працівників правоохоронних органів і ролі в цьому освіти і професійної підготовки кадрів.

Загалом підготовка кадрів – найважливіший елемент кожної правоохоронної системи. До теперішнього часу в багатьох країнах світу склалися власні підходи і традиції до вирішення проблеми підготовки кадрів поліції (міліції).

Дослідники професійної освіти кадрів поліції відзначають, що в даний час практично у всіх цивілізованих країнах світу йде перманентний процес вдосконалення національних систем освіти. В умовах ускладнення завдань, виконуваних правоохоронними органами, підвищення рівня професійної підготовки співробітників поліції висувається в число пріоритетних напрямів діяльності держави і поліцейських відомств [1, с. 16].

Професійна підготовка являє собою спеціальну, професійно-прикладну педагогічну систему, що реалізується як в освітніх закладах, так і

безпосередньо на місцях служби, і вирішує завдання формування, підвищення і підтримання професійної майстерності особового складу органів внутрішніх справ (міліції, поліції).

Цій вітчизняній точці зору відповідає зарубіжний підхід до визначення та розмежування освіти і підготовки, які, як вони вважають, також різняться за своїми цілями і функціями [2, с. 20].

Крім того, слід сказати, що на відміну від професійної освіти, професійна підготовка, за міжнародною класифікацією – це навчання будь-якої професії у строк до шести місяців.

Професійна поліцейська освіта – це процес передачі і набуття загальних і приватних знань, що мають відношення до поліцейської служби, і який призводить до отримання певного дипломованого ступеня. Зазвичай поліцейські освітні програми розраховані на кілька років.

На відміну від поліцейської освіти, професійна поліцейська підготовка – це процес передачі і отримання конкретних знань і вмінь (навичок), необхідних для поліцейської роботи, який не веде до отримання будь-якого дипломованого ступеня, але може закінчитися отриманням сертифікату в якій-небудь формі [3, с. 36].

У зарубіжних системах професійної освіти кадрів поліції діє широка мережа курсів підвищення кваліфікації, удосконалення, а також курсів для кар'єри. Необхідність пройти навчання на тих чи інших курсах перепідготовки (підвищення кваліфікації, удосконалення) виникає в наступних випадках:

просування по службі;

необхідність систематично підвищувати свою професійну кваліфікацію і компетентність;

гостра потреба в розвитку у службовців поліції комунікативних якостей;

зростання значення навичок і вмінь менеджменту в діяльності службовців поліції різного управлінського рівня.

Зарубіжний досвід професійної освіти кадрів поліції різноманітний, має свою специфіку. Враховуючи, що професійне навчання кадрів поліції зарубіжних країн здійснюється в специфічних умовах, які суттєво відрізняються від українських, і, крім того, не позбавлена істотних недоліків, в даний час немає безперечних підстав розглядати якусь одну з них або якусь комбіновану, еталонну систему, як модель для оновлення вітчизняної системи професійної освіти працівників органів внутрішніх справ.

Таким чином, нині в світі існують різні системи професійної підготовки поліцейських кадрів. При цьому зрозуміло, що будь-яка модель поліцейської системи держави виникає і розвивається під впливом великої кількості чинників у конкретних історичних умовах окремо взятої країни, а відтак, незважаючи на загальні закономірності і принципи організації і функціонування, є суто індивідуальною і має як свої переваги, так і недоліки.

Проте використання позитивного зарубіжного досвіду стане корисним в організації професійної підготовки кадрів новоствореної поліції України.

Література:

1. Черненилов В. И. Опыт формирования полицейской науки за рубежом // Система милицмейской науки: проблемы интеграции и дифференциации. М., 2000. – с. 15-18.
2. Зарубежный опыт организации подготовки полицейских кадров и работы полиции: Сборник статей / Под общ. ред. В. П. Сальникова. – СПб.: Санкт-Петербургский университет МВД России, 1999. – 128 с.
3. Доом П. Подготовка и повышение квалификации сотрудников полиции // Переводы материалов о практике деятельности правоохранительных органов зарубежных стран. – М.: ГИЦ МВД России, 2000. – № 11. – с. 35-38.

**Байрачна
Валентина Валеріївна,**
фахівець другої категорії факультету № 2
Навчально-наукового інституту
післядипломної освіти та заочного навчання,
здобувач кафедри філософії та політології
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

ЗАКОННІСТЬ ТА ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА У ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Важливою складовою змін у правоохоронній системі України стало реформування міліції в поліцію, що розпочалося з прийняття Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII [3], який визначає правові засади організації та діяльності Національної поліції в Україні, статус поліцейських, а також порядок проходження служби в Національній поліції.

Заснування Національної поліції в Україні є важливим кроком у реформуванні системи правоохоронних органів України як країни, яка у найближчій історичній перспективі планує увійти до складу Європейського Союзу та через це здійснює дії щодо удосконалення організації діяльності державних інституцій, зокрема створення поліції європейського зразка.

Незважаючи на те, що Національна поліція на даний момент часу знаходиться в стані інституційного оформлення, є підстави стверджувати, що законодавством закладено важливі підвалини ефективного функціонування поліції з метою забезпечення законності і правопорядку, захисту прав та свобод громадян України [4, с. 37].

Поліція у процесі своєї діяльності взаємодіє з органами правопорядку та іншими органами державної влади, а також органами місцевого самоврядування та у процесі своєї діяльності спирається на відповідні принципи, які закріплені, зокрема у розділі II Закону України «Про Національну поліцію».

Принципи діяльності поліції можна визначити як основні загальні норми, що відображають сутність цієї діяльності. Принципи діяльності поліції об'єктивно існують і мають відповідати, зокрема наступним критеріям [2, с. 65]:

– положення, що становить принцип, завжди закріплено в законі, тобто є правовим;

– принципи діяльності поліції завжди мають відображати її гуманізм.

Проблематика дотримання законності та верховенства права є наскрізною в українській філософсько-правовій думці різних епох, складовою якої є визнання природних невідчужуваних прав людини та народу в цілому. Зазначене зумовлено, передусім, природою самої людини, її світосприйняттям, природою людського буття та рівнем розвитку людської цивілізації.

Характеризуючи верховенство права та законності, Т. Шевченко писав, – це «праведний закон», який може з'явитися лише разом із власним українським Вашингтоном. Якість законів: справедливість змісту, відповідність принципів передбачуваності, пропорційності інтересів людини та суспільства, домірності тощо – важлива передумова реалізації принципу верховенства права. Для Т. Шевченка саме справедливість закону є найважливішою характеристикою, яка визначає гідне життя людини і вільне життя народу [1, с. 226].

Реальне та ефективне забезпечення принципів верховенства права та законності неможливе без позитивної діяльності держави, без юридичного інструментаріючних правових норм. Так, законність та верховенство права являючись фундаментальними правовими принципами знайшли відображення у чинному законодавстві України, яке врегульовує діяльність Національної поліції України, зокрема:

- у ст. 8 Закону України «Про Національну поліцію» передбачено, що: «Поліція діє виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України. Поліцейському заборонено виконувати злочинні чи явно незаконні розпорядження та накази. Накази, розпорядження та доручення вищих органів, керівників, посадових та службових осіб, службова, політична, економічна або інша доцільність не можуть бути підставою для порушення поліцейським Конституції та законів України»;

– ч. 1 ст. 6 Закону України «Про Національну поліцію» закріплює, що: «Поліція у своїй діяльності керується принципом верховенства права,

відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави».

Більшість вчених вважають, що основне призначення принципу верховенства права полягає у забезпеченні свободи і прав людини, насамперед, у її відносинах з державною владою та її органами. У західній правовій теорії і практиці принцип верховенства права традиційно ототожнюється переважно з верховенством фундаментальних прав людини [5, с. 34].

Отже, заснована на дотриманні принципів законності та верховенства права, діяльність працівників Національної поліції сприяє забезпеченню реалізації прав і свобод людини та громадянина. Зазначене є показником того, що закон у державі має вищу юридичну силу.

Зазначена діяльність працівників Національної поліції носить публічний характер та ототожнюється громадянами з діями самої влади і є показником того, наскільки держава забезпечує законні права та свободи своїх громадян.

Література:

1. Градова В.Г. Відображення ідеї верховенства права в українській правовій традиції XIX – початку XX століття / В.Г. Градова // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2011. – № 6. с. 223 – 231.
2. Денисюк Д.С. Принципи діяльності національної поліції України теорія та практика реалізації / Д. С. Денисюк // Митна справа. – 2015. – № 5 (101). – с. 63 – 68.
3. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
4. Передерій О.С. Особливості правового статусу Національної поліції в Україні (теоретико-правовий аспект) / О.С. Передерій, Є.І. Григоренко // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія : Право. – 2015. – Вип. 20. – с. 35 – 38.
5. Серьогін С.В. Проблемні юридико-філологічні аспекти застосування понять «право» й «закон» в українській правовій доктрині та в контексті принципу верховенства права: монографія / С.В. Серьогін. – Дніпропетровськ: Видавництво «Грані», 2012. – 92 с.

Можечук
Люся Василівна,
старший інспектор
факультету № 2 ННІ ПОЗН
Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ЮРИДИЧНА ПРИРОДА ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ

На сьогодні фінансовий лізинг є одним із кредитних інструментів, який використовується у практиці фінансової діяльності. Він є дієвим способом поповнення інвестиційних надходжень. Особливостями фінансового лізингу є те, що він поєднує в собі властивості договору оренди, поставки та кредиту, що в свою чергу викликає складність його правового регулювання.

Юридичну природу лізингових відносин досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні науковці: Р.П. Бойчук, О.В. Трофімова, Е. Е. Іщенко, А.А. Мілош. Важливе значення в обґрунтуванні певних особливих ознак та критеріїв фінансового лізингу мали дослідження О. В. Амуржуєва, А.Н. Азріліяна, Е.Т. Требнєва, Ф. Ф. Бутинця, Г.Л. Вознюка, Т.С. Смовженко, І.Д. Носкової.

Протягом тривалого часу українське законодавство практично не містило правових норм, які регулювали б лізингові правовідносини. Договір лізингу не входив до системи договорів Цивільного кодексу України 1963 р., а першим законодавчим актом, у якому було наведено відповідний термін, став Закон від 20 березня 1991 р. № 872-ХІІ «Про банки і банківську діяльність».

Лізингова діяльність в Україні регулюється нормами Господарського, Цивільного та Податкового кодексів, законами України «Про фінансовий лізинг», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», «Про банки і банківську діяльність», а також нормативними актами Національного Банку України та Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. Даними законодавчими актами визначено загальні правові ознаки лізингової діяльності, механізм державного регулювання фінансового лізингу як фінансової послуги, порядок оподаткування лізингових операцій та правила здійснення цієї діяльності банками [2, с.121].

У чинному законодавстві та спеціальній літературі термін «лізинг» вживається у кількох значеннях: як вид суспільних (господарських) відносин; як господарська діяльність; як господарська операція; як договір.

Норми Цивільного кодексу України встановлюють правовий режим лізингу як окремого виду договірних зобов'язальних відносин, якими опосередковуються відносини щодо передачі майна у тимчасове користування. Так, відповідно до положень глави 58 ЦК України лізинг виступає як один із видів договору найму (оренди) поряд з прокатом, наймом (орендою) земельної ділянки, будівлі або іншої капітальної споруди, транспортного засобу.

Нормами Господарського кодексу України встановлюється правовий режим лізингу як виду господарської діяльності відповідно до норм глави 30 розділу VI та визначаються особливості регулювання майнових відносин суб'єктів господарювання.

Так, ст. 292 Господарського кодексу України трактує лізинг як господарську діяльність, спрямовану на інвестування власних чи залучених фінансових коштів, яка полягає в наданні за договором лізингу однією стороною (лізингодавцем) у виключне користування другій стороні (лізингоодержувачу) на визначений строк майна, що належить лізингодавцю або набувається ним у власність (господарське відання) за дорученням чи погодженням лізингоодержувача у відповідного постачальника (продавця) майна, за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів [2, с.122].

Закон України «Про фінансовий лізинг» зазначає, що фінансовий лізинг – це вид цивільно-правових відносин, що виникають із договору фінансового лізингу, згідно з яким лізингодавець зобов'язується набути у власність річ у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов і передати її у користування лізингоодержувачу на визначений строк не менше одного року за встановлену плату (лізингові платежі) [3]. Таким чином, можна стверджувати, що за своєю природою лізинг має складну будову, оскільки поєднує в собі елементи договору купівлі-продажу, оренди, поставки, а тому до нього у відповідних частинах застосовуються положення актів законодавства про такі договори. Це в свою чергу зумовлює складність правового регулювання лізингових правовідносин.

Основна проблема співвідношення цивільно-правового та господарсько-правового підходів щодо регулювання лізингу полягає у тому, що Цивільний кодекс України обмежується регулюванням лізингу як виду зобов'язальних договірних відносин щодо передачі майна у тимчасове користування, що має особистий майновий характер. Господарський кодекс України встановлює комплексне регулювання відносин лізингу як виду господарської діяльності, що охоплює в цілому господарсько-виробничі, організаційно-господарські і внутрішньогосподарські відносини. Проблема визначається насамперед практичним урахуванням мети правового регулювання, природи суспільних приватних та економічних відносин у сфері лізингу, правовим режимом діяльності громадян та суб'єктів

господарювання, виходячи із їх потреб. Вирішення зазначеної проблеми повинно здійснюватися із урахуванням мети, потреби й інтересу у проведенні лізингових операцій: з одного боку, громадян – щодо використання лізингу як засобу задоволення особистих потреб та інтересів, з іншого – суб'єктів господарювання щодо задоволення економічних інтересів.

Визначення договору фінансового лізингу, яке містить ст. 1 Закону України «Про фінансовий лізинг», дає змогу виокремити його основні ознаки: тристоронній характер відносин – участь лізингодавця, лізингоодержувача та продавця (постачальника); сукупність договорів (в іншому разі правовідносини не є лізинговими); спеціальне придбання майна лізингодавцем для надання його у лізинг; активна роль лізингоодержувача, якому надано право обрати предмет лізингу та його продавця [1, с. 43].

Таким чином, враховуючи складність лізингових правовідносин та розбіжність нормативно-правових актів, що їх регулюють, виникає необхідність у вдосконаленні та внесення відповідних змін до законодавчої бази, що в свою чергу дасть можливість правильного та ефективного вирішення судових спорів.

Література:

1. Барбара В.П., Грабовська А.О. Закон України «Про фінансовий лізинг»: складні питання застосування у контексті правових позицій Верховного Суду України[текст] / Барбара В.П., Грабовська А.О.// На допомогу судді. Вип. №3(163) 2014. – с. 42-48.
2. Малишко В. М., Микитюк М. С. Правова природа лізингу [текст] / Малишко В. М., Микитюк М. С. // Юридичний вісник 1 (34) 2015. – с. 121-124.
3. Про фінансовий лізинг: Закон України від 16 грудня 1997 р. № 723/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 16. – с. 68.

**Заславський
Віталій Валерійович,**
ад'юнкт заочної форми навчання
Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Превентивні поліцейські заходи мають чітку профілактичну спрямованість, орієнтовані на захист публічної безпеки та недопущення вчинення правопорушень.

Термін «превенція» у праві використовується для визначення системи заходів, спрямованих на попередження правопорушень. Превенція - це: 1) сукупність заходів, що сприяють усуненню причин для здійснення правопорушень; 2) дія кримінального покарання в боротьбі із кримінальними правопорушеннями.

Тривалий час існувала думка про те, що термін «превенція» не може застосовуватися до адміністративних відносин, оскільки носить яскраво виражений кримінально-правовий характер. Дозволимо собі не погодитися з даним твердженням.

У теорії адміністративного права під заходами адміністративного попередження або адміністративного запобігання розуміються дії повноважних органів або посадових осіб, спрямовані на примусове забезпечення виконання громадянами обов'язків перед суспільством, забезпечення суспільної безпеки і громадського порядку, недопущення і боротьбу зі стихійним лихом, епідеміями, епізоотіями та ліквідацію їх наслідків [6].

В прийнятому Верховною радою України 02.07.2015 Законі України «Про Національну поліцію» наведено вичерпний перелік превентивних поліцейських заходів. Зокрема ст. 31 даного Закону зазначає

1. Поліція може застосовувати такі превентивні заходи:
  - 1) перевірка документів особи;
  - 2) опитування особи;
  - 3) поверхнева перевірка і огляд;
  - 4) зупинення транспортного засобу;
  - 5) вимога покинути місце і обмеження доступу до визначеної території;
  - 6) обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю;
  - 7) проникнення до житла чи іншого володіння особи;

8) перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ;

9) застосування технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису чи засоби фото- і кінозйомки, відеозапису;

10) перевірка дотримання вимог обмежень, установлених законом стосовно осіб, що перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб;

11) поліцейське піклування [1].

Чи не найважливішою властивістю превентивних поліцейських заходів є їх профілактичний, попереджувальний характер, який відображено вже в самій назві цих заходів. Сутність превентивного впливу запобіжних заходів, як справедливо зазначається в літературі, полягає, по-перше, в тому, щоб не допустити протиправної поведінки з боку конкретних осіб, які до такої поведінки схильні, а по-друге, в усуненні причин, що сприяють вчиненню правопорушень, і створенні умов, які виключають протиправну поведінку [9]. Слід також додати, що застосуванням превентивних заходів в ряді випадків забезпечується виявлення правопорушень, завдяки чому також здійснюється профілактичний вплив.

Превентивні поліцейські заходи мають на меті не дозволити скоїтися протиправному вчинку, вони застосовуються, коли правопорушення тільки передбачається. Превентивні поліцейські заходи призначені для того, щоб припинити протиправний вчинок, не дозволити йому розвинути, мінімізувати збитки. Вони застосовуються коли вчинок вже почав здійснюватися. Заходи відповідальності за порушення нормативно-правових положень застосовуються, коли встановлений склад протиправного вчинку, коли вчинок є правопорушенням.

Превентивні поліцейські заходи є засобами примусового впливу на різних осіб. Як цілком обґрунтовано вважає більшість авторів, незважаючи на яскраво виражений профілактичний характер, подібні заходи здійснюються в примусовому порядку, тобто в процесі односторонньої реалізації владних повноважень і тому безпідставними є спроби вважати їх заходами, позбавленими елементів адміністративного примусу [10].

Застосування превентивних поліцейських заходів працівниками поліції пов'язане з виконанням ними специфічних обов'язків профілактичного характеру, і саме ця обставина відрізняє зазначені заходи від заходів примусу.

Одним із пріоритетних основних завдань поліції є превенція (профілактика) правопорушень, що полягає у цілеспрямованій діяльності підрозділів і служб поліції з метою виявлення, усунення і зниження негативного впливу чинників, що зумовлюють вчинення кримінальних і адміністративних правопорушень, формування позитивного середовища соціалізації і коригування поведінки осіб, схильних до вчинення

правопорушень. Превенція правопорушень здійснюється у рамках адміністративної діяльності поліції - підзаконної, цілеспрямованої виконавчо-розпорядчої діяльності уповноважених суб'єктів з організації та здійснення охорони публічного порядку, забезпечення публічної безпеки, попередження й припинення адміністративних і кримінальних правопорушень.

Таким чином, превентивні заходи, які застосовуються працівниками поліції, характеризуються різними властивостями, переслідують різну мету, мають різний характер впливу та підстави чи умови застосування. Кожен із них має свою специфіку використання в правоохоронній діяльності поліції.

Література:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 58-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40-41. – ст. 379.
2. Латинско-русский словарь / Составил А. М. Малинин. – М. : Государственное издательство иностранных и национальных словарей, 1961. – 764 с.
3. Сучасний словник іншомовних слів / Уклали: О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. – К. : Довіра, 2006. – 789 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с.
5. Тлумачний словник сучасної української мови / Укладачі Л. П. Коврига, Т. В. Ковальова, В. Д. Пономаренко. / За ред. доктора філолог. наук, проф. В. С. Калашника. – Харків : Белкар-книга, 2005. – 800 с.
6. Адміністративне право України : підруч. для юридичних вузів та факультетів / Ю. П. Битяк, В. В. Богуцький, В. М. Паращук[та ін.] ; заред. Ю.П.Битяка. — Х.:Право, 2000. — С. 152.
7. Рябов Ю.С. Административно-предупредительные меры: Теоретические вопросы. – Пермь, 1974. – с. 45.
8. Бахрах Д.Н. Административная ответственность. - Пермь, 1966. – С. 13.
9. Колпаков В.К. Адміністративне право України: Підручник. – с. 198.
10. Ардавов М.М. Эффективность административно-правовых средств принуждения, применяемых милицией. – С. 37.
11. Попов Л.Л., Шергин А.П. Управление, гражданин, ответственность. - Л., 1975. - с.28.
12. Комзюк А. Т. Адміністративний примус в правоохоронній діяльності міліції в Україні: Дис... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Національний ун-т внутрішніх справ. - Х., 2002. - 408 арк.

Гарбузюк
Костянтин Геннадійович,
аспірант заочної форми навчання
Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Особливе місце в реформуванні Українського публічного права відводиться формуванню принципово нових механізмів, спрямованих на забезпечення публічної безпеки. Глибоке дослідження проблем вдосконалення забезпечення публічного порядку набуває особливого змісту й актуальності в умовах реформування вітчизняних правоохоронних органів, приведення законодавства у відповідність із міжнародними стандартами. Одним із аспектів досліджуваної проблеми є чіткий аналіз підрозділів поліції як суб'єктів забезпечення публічної безпеки.

Публічний порядок являє собою усю систему суспільних відносин, яка складається в результаті реалізації соціальних норм: норм права, норм моралі, норм громадських організацій, норм неправових звичаїв, традицій і ритуалів.

Забезпечення публічної безпеки та спокою належить до сфери завдань публічної адміністрації (органів виконавчої влади), Президента України як гаранта державного суверенітету та додержання прав людини і громадянина, Кабінету Міністрів України, місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Таким чином, забезпечення публічної безпеки та спокою громадян в широкому плані є завданням як державних, так і недержавних організацій. Сутність управління у галузі внутрішніх справ і його особливість полягають у тому, що в процесі такого управління здійснюється безпосередня охорона прав і свобод громадян, а також забезпечується публічна безпека. [4, 82].

Аналізуючи досвід розвинених зарубіжних країн, варто зазначити, що діяльність поліції виходить за рамки забезпечення правопорядку. Діяльність поліції включає попередження і розслідування злочинів, забезпечення публічного порядку і надання допомоги населенню. Вважається, що саме ці три функції створюють умови для забезпечення безпеки громадян, що проживають на території держави. Значна частина дослідників основною функцією поліції, з якою найчастіше асоціюють діяльність поліцейських органів, вважає забезпечення громадського порядку [3, 47], і з цим слід погодитись, адже всі інші функції поліції започатковані саме в ній.

Між тим, поліція - не єдиний орган, що відповідає за забезпечення

громадського порядку. В забезпеченні громадського порядку бере участь цілий ряд партнерів, що виконують певні ролі, мають чітко окреслене коло обов'язків і наділених конкретними повноваженнями.

Процес удосконалення охорони публічної безпеки має базуватися на принципах: верховенства закону, провадження діяльності відповідних підрозділів міліції виключно з метою захисту життя, здоров'я, прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави від протиправних посягань; єдності системи органів внутрішніх справ України, її максимальної економічності і гнучкості структурної побудови; першочергового забезпечення діяльності й розвитку низових ланок органів внутрішніх справ як основи МВС України; пріоритетності орієнтації служби і підрозділу на вирішення завдань боротьби зі злочинністю та підтримання публічної безпеки; тісної співпраці з місцевими органами державної виконавчої влади щодо забезпечення правопорядку на їхніх територіях; участі у поданні соціальної та правової допомоги громадянам; сприяння у межах своєї компетенції державним органам, підприємствам, установам і організаціям у виконанні покладених на них законом обов'язків [1, 4].

Визначаючи критерії забезпечення підрозділами Національної поліції охорони публічного порядку на вулицях, площах, та в інших громадських, місцях, слід вважати, що головний принцип цієї роботи повинен полягати у визначенні оптимальної кількості працівників поліції (стройових підрозділів) для несення служби на території, що обслуговується, і досягнення максимальної їх мобільності з метою забезпечення прибуття до місця події та порушення публічного порядку у найкоротший термін (до 3-5 хвилин).

Важливу роль у виконанні завдань по охороні публічного порядку повинна відігравати патрульна служба, її працівники перебувають в максимально тісних повсякденних контактах з населенням, які являють собою увесь спектр соціальних, освітянських і професійних категорій, політичних переконань і релігійних світоглядів. Патрульні виконуватимуть різні поліцейські функції: усуватимуть порушення публічного порядку, припинятимуть злочини, здійснюватимуть профілактичні заходи, регулюватимуть і контролюватимуть дорожній рух, братимуть участь в розшуку злочинців, збиратимуть інформацію, необхідну для інших галузевих служб, надаватимуть допомогу громадянам в екстремальних ситуаціях, не пов'язаних із правопорушеннями.

Література:

1. Ануфрієв М.І. Органи внутрішніх справ на рубежі тисячоліть // Наук. вісн. Дніпропетр. юрид. ін-ту МВС України. – 2000. – № 1. – с. 3-15.
2. Васильєв А.М. Теория государства и права. -М., 1977., с.411.
3. Губанов А.В. Полиция Запада: основы деятельности по охране правопорядка. – М.: ВНИИ МВД РФ, 1993. – 158 с.
4. Кокошкин Ф.Ф. Лекции по общему государственному праву / Под ред. и с

предисл. В.А. Томсинова. М.: Издательство "Зерцало", 2004. с. 82.

5. Нечевина Н.Д. Милиция общественной безопасности и гражданское общество: организационный аспект: Монография. М.: ВНИИ МВД России, 2003. с. 6 - 7.

6. Онищук О. О. Громадський порядок як провідний напрям адміністративної діяльності громадської безпеки в сучасних умовах: диссертация ... кандидата юридических наук: 12.00.07 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/nvnau_pravo/2010_156/10000.pdf.

7. Серегин А. В. Общественный порядок и образ жизни // Сов. гос. во и право. М., 1978. N 4. с. 35.

8. Сидорчук Л. А. Розуміння сутності охорони громадського порядку органами місцевого самоврядування / Л. А. Сидорчук // Європейські перспективи. – 2012. – № 2. – с. 51-56.

Поклад
Олександр Валентинович,
аспірант
Запорізького
національного університету

ДОСТУП ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ ЯК ФОРМА ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ЇЇ ДІЯЛЬНІСТЮ

Безпосереднє звернення громадян до органів НП з метою отримання інформації про їх діяльність як форма громадського контролю за діяльністю НА реалізується на підставі низки нормативних актів: Закону України «Про доступ до публічної інформації» (далі – Закону) [1], Закону України «Про звернення громадян» [2]; Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України» [3] та Інструкції про порядок прийому, реєстрації, розгляду запитів на публічну інформацію та відшкодування запитувачами фактичних витрат на копіювання та друк документів у системі МВС України» (далі – Інструкції) [4].

Зокрема, ст. 1 згаданого Закону містить визначення, відповідно до якого «публічна інформація - це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом. Публічна інформація є відкритою, крім випадків, встановлених законом» [1]. Як видно із зазначеної правової норми, законодавець закріпив презумпцію відкритості публічної інформації. Будь-які виключення із цього правила можуть встановлюватись виключно на підставі закону. Аналогічні положення містяться і в Законі України «Про

інформацію», ч. 2 ст. 20 якого передбачає, що «будь-яка інформація є відкритою, крім тієї, що віднесена законом до інформації з обмеженим доступом» [2]. Ст. 5 Закону і п. 2.1 Інструкції покладають на МВС, у тому числі НП здійснювати заходи спрямовані на доступ публічної інформації розпорядниками якої вони є у такі способи: 1) систематичного та оперативного оприлюднення публічної інформації в офіційних друкованих виданнях; 2) розміщення публічної інформації на офіційному веб-сайті МВС України, веб-сайтах територіальних органів і підрозділів у мережі Інтернет; 3) розміщення публічної інформації на інформаційних стендах у приміщеннях приймалень громадян; 4) надання інформації за запитами на інформацію; 5) надання доступу до системи обліку публічної інформації, розпорядником якої є МВС України. Все це дає можливість громадськості у тому числі ЗМІ отримувати публічну інформацію про діяльність НП з офіційних джерел та позбавляє їх необхідності звернення до НП з запитом про її отримання. В той же час це не позбавляє громадян звертатись до НП з запитом на отримання публічної інформації при умові, що така інформація не мала офіційного оприлюднення та не є інформацією з обмеженим доступом, а відповідно не може надаватись на запити громадян.

Проте слід зауважити, що чіткий перелік або хоча б ознаки інформації, яка не може надаватись підрозділами НП громадянам на їх запит законом не визначено, що викликає конфліктні ситуації у відносинах поліції та громадськості, не сприяє налагодженню взаємодії між ними. Розгляд цих проблемних питань та порядок їх вирішення потребує детального наукового дослідження в межах окремої наукової статті. Однак, загальний аналіз норм цих законів дає можливість визначити види публічної відкритої інформації якою володіють підрозділи НП та яку вони мають вільно надавати громадськості в процесі реалізації громадського контролю за діяльністю НП та інформації з обмеженим доступом, на розголошення якої встановлено законодавчі заборони. Стосовно діяльності НП ч. 4 ст. 21 Закону «Про інформацію» передбачає, що до інформації з обмеженим доступом не можуть бути віднесені наступні відомості: 1) про стан правопорядку; 2) про факти порушення прав і свобод людини і громадянина в діяльності НП; 3) про незаконні дії працівників НП; 4) інші відомості, доступ до яких не може бути обмежено відповідно до законів та міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України; 5) про розпорядження бюджетними коштами, володіння, користування чи розпорядження державним, комунальним майном, яке перебуває у віданні НП; 6) про декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру посадовців НП, оформленої за формою і в порядку, що встановлені Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції».

Крім цього, слід відзначити, що цілком логічним є неможливість у законодавстві визначити перелік публічної інформації з обмеженим доступом поширення якої будь-яким органом публічної адміністрації, у тому числі НП

заборонено або обмежено. Законодавчо у ч. 2 ст. 6 Закону «Про доступ до публічної інформації» лише визначено не чіткі підстави законного обмеження доступу до інформації, а в ч. 1 ст. 21 Закону «Про інформацію» та ч. 1 ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації» виокремлено її види: конфіденційна, таємна та службова інформація. Аналіз підстав віднесення інформації до такої, що є з обмеженим доступом дає можливість, виділити ті критерії, які відмежовують їх від відкритої інформації. При проведенні зазначеного аналізу також слід враховувати положення постанови Пленуму Вищого адміністративного суду України «Про практику застосування адміністративними судами положень Закону України від 13 січня 2011 року № 2939-VI «Про доступ до публічної інформації» від 30.09.2013 р. № 11 [5]. Так їх аналіз дає можливість стверджувати, що НП має право надавати конфіденційну інформацію, яка є у її розпорядженні виключно з дозволу фізичної та юридичної особи якої вона стосується, які самостійно визначають порядок та умови доступу до інформації про них, крім випадків коли така інформація надається в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. Порядок надання підрозділами НП таємної інформації до якої віднесено інформацію, яка містить державну, професійну, банківську таємницю, таємницю досудового розслідування та іншу передбачену законом таємницю, регулюється низкою законодавчих актів: Законів України «Про державну таємницю», «Про банки та банківську діяльність», КПК України та ін. В цілому отримання даного виду інформації про діяльність НП не можна віднести до способу громадського контролю за діяльністю НП, окрім напевно інформації, яка стосується про витрати бюджетних коштів НП направлених на фінансування діяльності підрозділів НП, які в своїй діяльності є розпорядниками таємної інформації.

До службової інформації, розпорядником якої є НП відповідно до ст. 9 України «Про доступ до публічної інформації» можна віднести інформацію: 1) щодо кадрового призначення, переміщення, звільнення особового складу НП та вжитих заходів дисциплінарного впливу; 2) зібрану в процесі оперативно-розшукової діяльності, яку не віднесено до державної таємниці.

Особливої уваги потребує вивчення питання про поширення інформації, пов'язаної із розслідуванням органами досудового слідства НП кримінальних справ. Це пов'язано із тим, що, з одного боку, ця інформація має значний суспільний інтерес (ст. 29 Закону «Про інформацію»), а з іншого – стосується прав осіб, які захищаються низкою правових актів. Якщо наявність суспільного інтересу спонукає до більшого розкриття інформації, то таємниця слідства, захист права на приватність та презумпція невинуватості особи – сприяють обмеженню доступу до зазначеної інформації. Із викладеного випливає правило про те, що органи досудового слідства НП повинні надавати інформацію про свою діяльність по розкриттю злочинів, а суспільство має право цю інформацію отримувати задля

забезпечення власної безпеки, попередження та розкриття протиправних діянь тощо. В той же час, необхідно ретельно визначати обсяг інформації, що повідомляється у ЗМІ, для того, щоб надати відомості, які мають суспільний інтерес, і не оприлюднити те, що може перешкодити розкриттю злочину, порушити презумпцію невинуватості, заподіяти людині шкоду у зв'язку із повідомленням обставин її приватного (особистого) життя. Слід звернути увагу, що при підготовці для ЗМІ повідомлення про хід розслідування кримінальної справи, необхідно уникнути: 1) порушення презумпції невинуватості особи (ст. 62 Конституції України, п. 2 ст. 6 Європейської Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, стаття 17 КПК України); 2) втручання у приватне (особисте) життя особи (в тому числі, не порушувати таємницю стану здоров'я, право на поширення фото, відео тощо (ст. 32 Конституції України, ст. 8 Європейської Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, 15 КПК України); 3) розголошення таємниці досудового слідства (ст.ст. 222 КПК України, 387 КК України); 4) поширення недостовірної інформації про особу (ст. ЦК України); 5) розголошення таємниць, визначених законом (зокрема, комерційної, професійної таємниць тощо); 6) тиску при розкритті інформації у справах з політичним компонентом. Порядок надання, обмеження щодо надання громадськості такої інформації потребує аналізу в межах окремого наукового дослідження.

Література:

1. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. - № 32. - Стор. 1491. – Ст. 314.
2. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 47. - Ст.256.
3. Про затвердження Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 10.10.2004 № 1177 // Офіційний вісник України: офіційне видання від 12.11.2004 р. - № 43. – Стор. 93. - Ст. 2853.
4. Про затвердження Інструкції про порядок прийому, реєстрації, розгляду запитів на публічну інформацію та відшкодування запитувачами фактичних витрат на копіювання та друк документів у системі МВС України: Наказ МВС України від 27.03.2012 № 245 // Офіційний вісник України від 04.05.2012 р. - № 32. - Стор. 329. – Ст. 1208.
5. Про практику застосування адміністративними судами положень Закону України від 13 січня 2011 року № 2939-VI «Про доступ до публічної інформації»: Постанова Пленуму Верховного Суду України №11 від 30.09.2011 р. // Інтернет ресурс: режим доступу - <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0011760-13/card6#Public>.

Шевченко
Сергій Іванович,
ад'юнкт кафедри
адміністративного права, процесу та
адміністративної діяльності ОВС
Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВООХОРОННОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ ЯК СКЛАДОВА ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Реалізація правоохоронної функції сучасної держави здійснюється через правосуддя, правозахисну й правоохоронну діяльність. До теперішнього часу юридична наука не виробила єдиного розуміння такого поняття як “правоохоронна діяльність”. Можливо, причиною цього є той факт, що саме поняття “правоохоронна діяльність” є досить молодим. Воно введене у юридичний побут усього лише наприкінці 50-х - початку 60-х рр. [1, с.5].

Сахаров А.Б. під правоохоронною діяльністю розуміє діяльність спеціалізованих державних органів (прокуратури, органів внутрішніх справ, судів, виправно-трудоустанов), що покликані здійснювати безпосередню боротьбу зі злочинністю [2,с.83-85].

Поняття правоохоронної діяльності запропоноване Скакун О.Ф., заслуговує на увагу - це правова форма діяльності держави, спрямована на охорону суспільних відносин, урегульованих правом, захист індивіда від правопорушень і притягнення винних до відповідальності [3,с.45] Академик Бандурка О.М. наводить таке визначення: правоохоронна діяльність - це державна діяльність, яка здійснюється з метою охорони права спеціально уповноваженими органами шляхом застосування юридичних заходів впливу в точній відповідності із законом та при неухильному дотриманні встановленого ним порядку [4, с.6].

У вітчизняній правовій науці є точка зору, коли правоохоронну діяльність держави розглядають як єдину та неподільну основну функцію. Горінецький Й.І. пропонує таке визначення "правоохоронна функція сучасної держави - це самостійний і пріоритетний напрям державної політики, який за допомогою юридичних засобів здійснюється для досягнення певного соціального ефекту, як захист права загалом, основ конституційного ладу, в тому числі прав, свобод і законних інтересів людини та громадянина, зміцнення законності та правопорядку, і одночасно виступає правовою формою досягнення інших цілей суспільства і держави" [5,с.3-5].

Реалізація правоохоронної функції держави неможлива без існування надійної правоохоронної системи, бо саме на неї покладається основний

тягар щодо забезпечення захисту прав, свобод і законних інтересів людини і суспільства в цілому. Правоохоронна система та військова організація України утворюють єдиний сектор безпеки, до управління та контролю якого пред'являються певні вимоги. Сучасна правоохоронна система фактично представляє собою сукупність державно-правових установ і громадських недержавних формувань, функціональність яких спрямована на ефективне забезпечення захищеності людини і суспільства від різного роду протиправних діянь.

Принципи правоохоронної системи держави базуються на законодавчо визначених та закріплених елементах, таких як її мета, завдання, функції, об'єкти і суб'єкти правової охорони, охоронні правові норми, сама правоохоронна діяльність та правоохоронні відносини. У правовому демократичному суспільстві правоохоронна функція держави має здійснюватись через призму захисту прав і свобод людини та громадянина. Особливе місце в правоохоронній системі належить Національній поліції України.

У 2015 році відбувся початок реформування структури Міністерства Внутрішніх Справ, а саме створення Національної поліції України. 02.07.2015 було прийнято Закон України «Про Національну поліцію». Національна поліція України - це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Разом із тим, вперше в законодавчій практиці державистосовно діяльності силових і правоохоронних структур законодавцем без будь-якого попереднього обговорення з громадою та відповідного наукового обґрунтування було введено термін «публічна безпека».

Сьогодні практично відсутні й наукові публікації з питань публічної безпеки. Наприклад, Д.О. Беззубов, застосовуючи термін суспільної безпеки (безпеки суспільства) фактично як похідне від терміну національної безпеки, зіставляє його в якості «взаємопов'язаних спільних інтересів і завдань суспільної та державної систем безпеки, на рівні недержавної системи за участі громадськості та об'єднань громадян». При цьому, вчений визнає наявність терміну «громадська безпека» в Конституції України, але вважає перспективним «новий постмодерний підхід» від експертів так званих недержавних аналітичних структур, що фактично зводиться до «безпечних умов життєдіяльності» суспільства та «суспільного добробуту». Він зазначає, що «слово «добробут» є ключовим у визначенні на Заході змісту поняття «public security» (у перекладі з англ. - «суспільна безпека», «державна безпека», «публічна безпека»; на побутовому рівні означає підтримку порядку), під яким розуміють здійснення захисту інститутів громадянського суспільства, що передбачає протидію загрозам добробуту громадян, суспільству загалом» [6, с.77].

Публічна безпека - одна з фундаментальних засад правової системи кожної держави. Французький законодавець вперше ввів у юридичний обіг поняття «публічна безпека», згадавши його у двох статтях Цивільного кодексу 1804 року: у першому випадку, закріпивши положення, згідно з яким "закони поліції і громадської безпеки зобов'язали всіх тих, хто проживає на території" і в другому - "закони, що стосуються публічного порядку і добрих звичаїв, не можуть бути порушені приватними угодами".

У загальному вигляді публічну безпеку можна визначити як основоположні, системоутворюючі норми і принципи, що забезпечують стабільність економічної, політичної, соціальної, правової сфер держави.

Реалізація державою правоохоронної функції повинна призводити не до протистояння влади та громадян, їх розколу по лінії застосування примусу, а навпаки, має сприяти консолідації всіх суб'єктів та інститутів громадянського суспільства на основі усвідомлення спільних інтересів у досліджуваній сфері.

Хотілося би також наголосити на важливості усвідомлення працівниками органів внутрішніх справ України не лише зміни форм і методів своєї роботи, але й трансформації філософії правоохоронної діяльності, її адаптації до сучасних викликів та інших реалій сьогодення.

Національна поліція, залишаючись органом, безпосередньо причетним до монопольного права застосування державного примусу, разом із тим має переорієнтуватися на комплексне обслуговування населення у сфері забезпечення публічної безпеки.

Література:

1. Гуценко К.Ф., Правоохоронні органи: підручник / Гуценко К.Ф., Ковальов М.А.-М., ЗЕРЦАЛО-М, 2001. - 400 с.
2. Сахаров А.Б. Правоохранительная деятельность и преступность/Сахаров А.Б. // Советское государство и право. -1986, № 1. -с. 159
3. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник / Скакун О.Ф. -Х., Консум. - 2001.- 656 с.
4. Бандурка О.М. Судебные и правоохранительные органы: учебник / Бандурка О.М.-, Харьков: Университет внутренних дел.-1999 – 350 с
5. Горінецький Й.І. Правоохоронна функція держав Центральної Європи: теоретичні і практичні аспекти / автореферат дисер.канд.юрид.наук 12.00.01 / Горінецький Й.І.-Національна академія внутрішніх справ України, - К., 2005 - 23 с.
6. Беззубов Д.О. До поняття концепту суспільної безпеки (адміністративний аспект) / Д.О. Беззубов // Бюлетень Мін-ва юстиції України. - 2013. - № 5 (139). - С. 73-79.

**Литвинова
Євгенія Валеріївна,**
ад'юнкт кафедри
адміністративного права, процесу та
адміністративної діяльності ОВС
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

РОЗВИТОК МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Ухвалення Угоди про асоціацію з Європейським союзом стало каталізатором реформаторських та структурних змін у всіх сферах суспільного життя. Ключовою ознакою демократичного розвитку будь-якої країни є наявність в ній місцевого самоврядування такого рівня, що дозволяє забезпечити ефективне функціонування територіальних громад та їх соціально-економічний і культурний розвиток. У сучасних соціально-економічних умовах реалізація завдань фіскальної децентралізації потребує формулювання нових підходів до визначення місця міжбюджетних відносин в бюджетній системі держави, упорядкування складу діючих міжбюджетних трансфертів або запроваджуються нових видів інструментів міжбюджетного регулювання.

Нормативно-правове регулювання міжбюджетних відносин здійснюється згідно норм Бюджетного кодексу України та іншими нормами законодавства України, що приймаються у відповідності до його положень. Як зазначається у статті 81 кодексу, міжбюджетні відносини - відносини між державою, Автономною Республікою Крим та територіальними громадами щодо забезпечення відповідних бюджетів фінансовими ресурсами, необхідними для виконання функцій, передбачених Конституцією України та законами України. Основна мета регулювання міжбюджетних відносин полягає у забезпеченні відповідності повноважень на здійснення видатків, закріплених законодавчими актами за бюджетами, та фінансових ресурсів, які мають забезпечувати виконання цих повноважень. При цьому застосовуються встановлені законодавством України методи розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів, необхідних для виконання функцій, передбачених Конституцією України та законами України для органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування[1].

Прийняті протягом 2014-2015 рр. зміни до бюджетного законодавства передбачають визначення нової моделі фінансового забезпечення місцевих бюджетів та міжбюджетних відносин, в контексті якої сформовано основні засади реформування бюджетно-податкової децентралізації:

- 1) Забезпечення бюджетної автономії та фінансової самостійності місцевих бюджетів;
- 2) Стимулювання громад до об'єднання та формування інституційної та фінансової спроможності територіальних громад;
- 3) Закріплення за місцевими бюджетами стабільних джерел доходів та розширення наявної доходної бази місцевих бюджетів;
- 4) Децентралізація видаткових повноважень та чіткий розподіл компетенцій, сформований за принципом субсидіарності;
- 5) Надання нових видів трансфертів та посилення відповідальності профільних міністерств за реалізацію державної політики у відповідних галузях;
- 6) Визначення нового механізму бюджетного регулювання та вирівнювання;

Діюча система нормативно правового забезпечення міжбюджетних трансфертів має низку неурегульованих питань, зумовлених соціально-економічними чинниками, зокрема: - для обрахунку розміру міжбюджетних трансфертів не враховуються внутрішньо переміщені особи з тимчасово окупованих територій; - при обрахунку розміру фінансового вирівнювання використані статистичні дані щодо фактичного надходження податку з доходів фізичних осіб та податку на прибуток підприємств приватного сектору економіки за 2013 рік. Враховуючи погіршення макроекономічної ситуації в Україні порівняно з 2013 роком, це не відображає реального стану надходження податків; - у розрахункових показниках міжбюджетних трансфертів не передбачено кошти на здійснення індексації заробітної плати; - плановий обсяг субвенцій не враховує подорожчання комунальних тарифів на енергоносії, що створює загрозу для повноцінного функціонування бюджетних установ; - освітня, медична субвенції та субвенція на підготовку робітничих кадрів розподіляються згідно із зазначеними постановами Кабінету Міністрів України помісячно, а перераховується головними розпорядниками коштів до місцевих бюджетів - щодавно, що спричинює наступні негативні наслідки: помісячний розподіл субвенцій не враховує необхідність оплати фактичного споживання енергоносіїв в опалювальний період, що зумовлює виникнення кредиторської заборгованості із зазначених виплат; щодавне перерахування освітньої, медичної та субвенції на підготовку робітничих кадрів не відповідає термінам виплати заробітної плати за першу та другу половини місяця; - неврегульованим питанням залишається необхідність оптимізації мережі бюджетних установ. На сьогодні існуюча мережа бюджетних установ не враховує тенденцій до зміни кількості населення і потреб громад та не відповідає передовому досвіду фінансування, який передбачає, що основним завданням є не збільшення обсягу видатків, а формування оптимальної мережі, яка б забезпечувала надання якісних послуг споживачам; - доцільним є визначення у чинному законодавстві механізму відмови органів місцевого самоврядування від

незабезпечених фінансовими ресурсами делегованих повноважень[2]. Це викликає необхідність проведення роз'яснень та планомірної модернізації вказаних правовідносин.

Забезпечення ефективності проведення економічних реформ, спрямованих раціоналізувати міжбюджетні відносини та досягти соціально-економічного розвитку на сучасному етапі обумовлюють необхідність питання формування нової моделі бюджетної політики. Адже успіх структурних перебудов, спрямованих на відновлення стабільного економічного зростання, модернізацію економіки держави, значною мірою залежить від ефективності міжбюджетних відносин. Подальша реалізація реформи бюджетної децентралізації та забезпечення ефективності міжбюджетних відносин соціально-економічного розвитку потребує розширення прав місцевих органів влади, зміцнення їх бюджетної самостійності та визначення відповідальності.

Література:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

2. Пріоритети реформування та напрями перспективного розвитку міжбюджетних відносин в умовах бюджетної децентралізації в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/2136/>

**Бурнос
Олена Олександрівна,**
курсант 2-го курсу факультету №3
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ПРОТИДІЇ ТЕРОРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Ключовим пріоритетом політики національної безпеки України є забезпечення готовності держави, її економіки і суспільства до оборони і відбиття зовнішньої агресії у будь-яких формах і проявах (зокрема, у формі гібридної війни та терористичних актів). Це передбачає реформування всіх правоохоронних органів держави і зокрема, Служби безпеки України для концентрації зусиль на нейтралізації сепаратистських та екстремістських рухів і організацій, забезпечення державної безпеки у сфері боротьби з тероризмом [1].

Головною особливістю сучасного тероризму є наявність міжнародних і регіональних керівних органів для вирішення питань організації, планування

терористичної діяльності, керівництва нею, організації взаємодії між окремими групами та виконавцями акцій. Сучасний тероризм – це масштабні провокації і перетворення тероризму на інструмент глобальної перебудови світу. Такий тероризм вирішує одночасно декілька завдань, серед яких основне – позбавлення інших країн можливості об'єктивного аналізу ситуації і державного суверенітету при прийнятті тих чи інших важливих рішень.

Законом України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. № 964-IV визначено, що «національна безпека України забезпечується шляхом проведення виваженої державної політики відповідно до прийнятих в установленому порядку доктрин, концепцій, стратегій і програм у політичній, економічній, соціальній, воєнній, екологічній, науково-технологічній, інформаційній та інших сферах, а вибір конкретних засобів і шляхів забезпечення національної безпеки України зумовлюється необхідністю своєчасного вжиття заходів, адекватних характеру і масштабам загроз національним інтересам [2].

Останнім часом дуже сильно загострилася ситуація в світі щодо використання терористичних методів для вирішення будь-яких питань економічного, політичного характеру, релігійних суперечок та інших негараздів та протистоянь. Проблема тероризму завжди перебуває у центрі міжнародної уваги, тому що його небезпека має тенденцію до зростання в усьому світі. Згідно із Законом України «Про боротьбу з тероризмом» від 2003 р. тероризм – суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей; терористичний акт – злочинне діяння у формі застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу або інших дій, відповідальність за які передбачена ст. 258 КК України [3].

Отже, виходячи з вищезазначеного ми бачимо, що ця проблема поширюється по всьому світу. І на те впливає багато причин. Здебільшого це зниження рівня життя населення, та падіння авторитету влади і прийняття ними хибних, та не обдуманих рішень, проте є і інші причини. Також серед причин, що породжують тероризм, сепаратизм та екстремізм можна виділити такі, як: культурні та конфесійні особливості, обумовлених історією регіону, та певні географічні бар'єри з певними регіонами. Проте не слід забувати, що злочини, пов'язані з тероризмом, вчинюються і у країнах з гарним рівнем життя населення і де довіра до влади є дуже висока, тому такі чинники як рівень життя та падіння авторитету не завжди є обов'язковим. Нині проблема тероризму набуває певної глобалізації. Це наводить на думку, що правові засади протидії тероризму працюють не достатньо.

У вітчизняній науці існує думка, що злочини, норми яких розміщені в розділі IX «Злочини проти громадської безпеки» Кримінального кодексу

України [4], посягають на стан захищеності суспільства від різноманітних джерел підвищеної небезпеки і, порушуючи безпечні умови життєдіяльності, спричиняють загибель людей або інші тяжкі наслідки (створюють загрозу настання таких наслідків) для невизначеного кола людей, усього суспільства. Але наведена вище формула може бути застосована й до кримінально-правових норм, що розташовані в інших розділах Особливої частини КК України, наприклад стаття про застосування зброї масового знищення (ст. 439 КК) – усі складові заявленої форми наявні, а саме: джерело підвищеної небезпеки – зброя масового знищення, тощо [5, с. 178].

Між терористичною діяльністю та її наслідками, які є дестабілізуючими факторами впливу на основи національної безпеки України існує прямий зв'язок. Останнє підтверджується наведеним вище Законом, у ст. 7 якого зазначена, що на сучасному етапі основною реальною та потенційною загрозою національній безпеці України, стабільності в суспільстві у сфері державної безпеки є злочинна діяльність проти миру і безпеки людства, насамперед поширення міжнародного тероризму [2].

Злочини, передбачені ст. 258, 258⁵ КК України, посягають на пріоритетні національні інтереси держави. Ці злочини відображають фундаментальні цінності та прагнення народу України, його потребу в безпечних умовах життєдіяльності, а також цивілізовані шляхи їх створення та засоби задоволення, закріплені в Законі «Про основи національної безпеки України», відповідно до якого це: гарантування конституційних прав і свобод людини і громадянина; розвиток громадянського суспільства, його демократичних інститутів; захист державного суверенітету, територіальної цінності, недоторканості державних кордонів, недопущення втручання у внутрішні справи України; зміцнення соціальної і політичної стабільності в суспільстві; забезпечення розвитку та функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на всій території України, гарантування вільного розвитку мов національних меншин України; створення конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення постійного зростання рівня життя та добробуту населення; збереження та зміцнення науково-технологічного потенціалу, утвердження інноваційної моделі розвитку; розвиток взаємовигідних відносин з іншими державами світу в інтересах України [5, с.176].

Поширення терористичних актів по території України та їх зростання у світовій статистиці дестабілізує суспільства, державно-політичний лад країни та порушує політичну і соціальну стабільність, тобто найбільш універсальну цінність будь-якого суспільства, знижує ефективність органів державної влади та самоврядування.

Терористична діяльність належить до найбільш небезпечних і важко прогнозованих явищ, вирізняється особливим динамізмом і багатоплановістю, а також знатністю до адаптації й модернізації в умовах основних цивілізаційних тенденцій сучасності – глобалізації.

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що тероризм здійснює руйнівний вплив на розвиток національної економіки, політики та культури України. І тільки вжиття комплексних заходів допоможе зупинити поширення тероризму та відповідно мінімізувати загрози національній та світовій безпеці.

Література:

1. Стратегії національної безпеки від 26 травня 2015 р. № 287/2015 // Президент України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.
2. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19 червня 2003 р. № 964-IV / Верховна Рада України // ВВР України. – 2003. – № 39. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
3. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20 березня 2003 р. № 638-IV / Верховна Рада України // ВВР України. – 2003. – № 25. – ст. 180 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/638-15>.
4. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 року № 2341-III // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
5. Глушков В.О., Долженков О.Ф. Організаційно-правові основи боротьби з тероризмом / В.О. Глушков, О.Ф. Долженков // Актуальні проблеми держави та права: Зб. наук. Праць. - Одеса, 2000. – 278 с.

Лесько
Вікторія Олександрівна,
курсант 2-го курсу факультету № 3
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВООХОРОННОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Здійснення функцій держави відбувається у різноманітних формах, серед яких правові форми посідають чільне місце. Інституції, в силу своїх повноважень, визначених чинним законодавством, на тому чи іншому етапі втілення напрямів діяльності держави в життя, докладають всіх зусиль з метою надання цьому складному процесу ефективності. Поруч із іншими правовими формами, правоохоронна діяльність виступає в ролі гаранта права, оскільки саме поняття “правоохоронний” означає перш за все захист, охорону права, закону від неправомірних посягань, що є надзвичайно актуальним з огляду на процеси, що відбуваються в суспільстві.[1].

Правоохоронна функція держави полягає в забезпеченні конституційного порядку, національної безпеки; вона зумовлює стан законності, актуалізує охорону конституційних прав людини й громадянина

та відновлення неправомірно порушених цих прав. Правоохоронна діяльність є різновидом застосування права за часом, простором і колом осіб. У законі встановлено порядок застосування норм, стадії, процедури, наслідки його невиконання [2].

Правоохоронна діяльність визначається як державна правомірна діяльність, що полягає у впливі на поведінку людини або групи людей з боку вповноваженої державою посадової особи шляхом охорони права, відновлення порушеного права, припинення або розгляду порушення права, його виявлення, розслідування з обов'язковим додержанням установлених у законі процедур для цієї діяльності [3, с.34].

Як відзначає Й.І. Горінецький, об'єктами правоохоронної діяльності в сучасній державі виступають: невід'ємні (природні) права і свободи людини та права людини у позитивістському розумінні (суб'єктивне право і законні інтереси); основи конституційного ладу, в тому числі основи суспільного і державного ладу, визначені конституційними нормами, та основи місцевого самоврядування; режим законності у суспільстві; правопорядок як стан суспільних відносин; питання безпеки особи, суспільства і держави; стан правосвідомості і правової культури в суспільстві [4, с. 6].

Цілком доречною слід визнати думку В.Я. Тація, що у результаті широкого тлумачення правоохоронної функції до правоохоронних органів включаються майже всі органи виконавчої влади, які в тій чи іншій мірі займаються виконанням правоохоронних функцій, тобто опосередковано й правоохоронною діяльністю [5, с. 234].

Підсумовуючи численні напрацювання вчених у даному напрямку та з огляду на положення Основного закону слід виділити базові напрями правоохоронної діяльності: діяльність із захисту державної (національної) безпеки, державного кордону і правопорядку та діяльність спрямована на захист прав і свобод людини та громадянина [6].

Також слід звернути увагу, що у юриспруденції виділяться сім окремих цільових програм реалізації правоохоронної функції: 1) попередження окремих порушень громадського порядку, які можуть статися; 2) припинення поточних порушень громадського порядку;

3) стримування в цілому потенційних порушень громадського порядку в майбутньому; 4) відновлення громадського порядку після того, як він був порушений; 5) коригування поведінки, яка породжує порушення громадського порядку; 6) реабілітація потерпілих від порушень громадського порядку; 7) відновлення в більш широкому соціальному сенсі з метою усунення умов, які можуть викликати порушення громадського порядку [7, с. 368].

Реалізацією правоохоронної функції держави, перед усім, займаються спеціальні органи, створенню, функціонуванню та забезпеченню діяльності яких відводиться значне місце в Україні. Логічно вважати, що правоохоронну функцію держави виконують правоохоронні органи. У той же час, у

надзвичайно розгалуженій системі правоохоронних органів України необхідно виділити саме органи внутрішніх справ – правозахисні органи державної виконавчої влади, які беруть участь у здійсненні функцій держави, спрямованих на забезпечення законності та правопорядку, захист від протиправних посягань на життя, здоров'я, права та свободи громадян, власність, природне середовище, інтереси суспільства та держави [8].

Таким чином, місце Національної поліції України в системі правоохоронних органів поки ще не є законодавчо визначеним. А, відповідно до ч.1 ст.1 Закону України «Про Національну поліцію» [9], Національна поліція України є центральним органом виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Правоохоронний характер функціонування Національної поліції підтверджується виконуваними нею завданнями, що визначені статтею 2 Закону України «Про Національну поліцію» [9] та підкреслюють здатність поліції у своїй діяльності поєднати нагально необхідне виконання правоохоронної функції держави з виконанням сервісних функцій щодо населення. Так, завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах: забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Функціонування тільки створеної Національної поліції в Україні передбачає велику кількість питань стосовно законодавчого та нормативного регулювання цього процесу. Беручи до уваги, що до цього в Україні відбувався лише поетапний перехід до європейських стандартів організації роботи правоохоронних органів, треба зазначити, що нові працівники поліції повинні чітко розуміти принципи роботи в умовах стрімкої реформи. Так, вони повинні застосовувати мінімум сили, бути моральними, не терпіти «карального ухилу» та неправомірних дій, боротися не зі злочинністю, а за справедливість, прагнути запобігати злочинності, а не просто на неї реагувати, а також сягати якомога вищого ступеня відповідальності за діяльність кожного й усіх разом, цілої організації [10, с. 16-17].

Отже, аналізуючи вищевикладений матеріал, варто зауважити, що саме правоохоронна діяльність Національної поліції є надійною гарантією забезпечення охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку, надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги та створення реальних умов для нормального функціонування демократичної правової держави.

Література:

1. Соколенко О. Напрями правоохоронної діяльності: особливості теоретичного розуміння // Вісник Київського національного у-ту імені Т. Шевченка. – (Юридичні науки). – 2012. – Вип. 93. – с. 69-72.
2. Маляренко В.Т. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України: підручник / В.Т. Маляренко. - К., 2007. [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://www.ebk.net.ua/Book/SptpoU/1-2/111.htm>
3. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. / [В.М. Бесчастний, В.В. Пашутін, Б.В. Бабін та ін.], — К.: Знання, 2007. — 286 с.
4. Горінецький Й.І. Правоохоронна функція держав Центральної Європи: теоретичні і практичні аспекти: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Й.І. Горінецький. — К., 2005.— 23 с.
5. Тацій В.Я. Визначення поняття та системи правоохоронних органів у концепції змін до Конституції України (концептуальні підходи) / В.Я. Тацій // Право України. – 2012. – № 11-12. – с. 233-240.
6. Хамула П.І. Окремі аспекти правоохоронної функції / П.І.Хамула [Електронний ресурс] – Режим доступу:http://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=550%3A140513-14&catid=71%3A6-0513&Itemid=87&lang=ru
7. Кріцак І.В. Правоохоронна функція держави та її вплив на формування функції надання послуг населенню органами внутрішніх справ України / І.В.Кріцак // Форум права. - 2009. - № 3. - с. 365 - 372.
8. Конспект лекцій з дисципліни «Організація роботи судових та правоохоронних органів» / укладачі: Т.М. Ковалевська, С.В. Білан – Х.: АЦЗУ, 2005.
9. Закон України «Про Національну поліцію»: від 02.07.2015 р., № 580–VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40–41. – Ст. 379.
10. Капля О. До питання реформування ОВС України в умовах інтеграції нашої держави до Європейського Союзу / О. Капля // Актуальні проблеми управління та службово-оперативної діяльності органів внутрішніх справ у сучасний період розвитку державності України: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 26 жовт. 2007 р. - 2008. - с. 43-45.

Фат

Даріна Вадимівна,

курсант 2-го курсу факультету №3

Дніпропетровського державного університету

внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

Протягом останнього десятиріччя керівництво держави намагалося здійснити реформування поліцейської діяльності. Усі намагання у цій сфері завершувалися двома загальними рекомендаціями: «перетворити міліцію в поліцію» і «створити міністерство внутрішніх справ відповідно до

європейських стандартів». Зрозуміло, реалізація лише цих двох рекомендацій, не дозволяла нам говорити про повноцінні зміни у системі міліції [1].

Зовнішньо політична інтеграція України у світові структури та міжнародні організації зумовила запровадження міжнародних, європейських стандартів нової «поліцейської» моделі, яка втілена в Законі України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року [2]. Прийняття та введення в дію Закону призводить до пошуку нових підходів до ефективного забезпечення законності і правопорядку. Закон став підґрунтям для практичної діяльності нових поліцейських. Тому актуальним стає питання проведення аналізу законів України «Про міліцію» та «Про Національну поліцію». І чи дійсно відбулося реформування чи змінилась тільки назва? [2, 3]

Провівши аналіз змісту законів України «Про Національну поліцію» та «Про міліцію» можна сказати про їх обсяг, він значно різниться на користь закону України «Про Національну поліцію» – 105 та 27 статей відповідно.

Наступною відмінною рисою є використання терміна «поліцейський» замість «співробітник міліції». У цьому випадку законодавець надав індивідуальності цій професії. Зміни також стосуються і самих понять «міліція» та «поліція». Наприклад, у ст. 1 Закону України «Про Національну поліцію» не використовується таке поняття, як «озброєний орган», що свідчить про необхідність мінімального використання працівниками поліції заходів фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї, та про сервісний характер самої структури. [2]

Найголовніша відмінність полягає у тому, що міліція – мілітаристська, авторитарна, воєнізована структура, яка існувала в Україні з радянських часів. Вона орієнтована на процес і статистику, а також на мінімальний вплив на її діяльність громадськості. Поліція – державний правоохоронний орган європейського зразка. Концептуальними завданнями є взаємодія з населенням, комунікація, надання поліцейських послуг.

Відбулись, певні зміни у структурі, якщо в структурі міліції було дуже багато підрозділів, то в Національній поліції існує всього 6 підрозділів: кримінальна поліція, патрульна поліція (об'єднала в собі державну автоінспекцію та міліцію громадської безпеки), органи досудового розслідування, поліція охорони (працюватиме на закритих об'єктах), спеціальна поліція та поліція особливого призначення (замість усіх раніше існуючих спецпідрозділів типу «Беркут», «Сокіл», «Титан» буде створений один Корпус оперативно-раптові дії (КОРД), який буде націлений на боротьбу з організованою злочинністю. В КОРД повинні входити тільки кращі представники батальйонів особливого призначення та спецпідрозділів МВС для виконання найскладніших завдань) [2]. Судової поліції існувати не буде, адже цю структуру підпорядкують судовій адміністрації.

Отже, тепер будуть існувати всього 6 найголовніших підрозділів, які виконуватимуть свої завдання та функції та у своїй діяльності будуть взаємодіяти одне з одним.

Наступна відмінність полягає у тому, що поліція буде підзвітна територіальним громадам. Закон передбачає регулярні звіти представників поліції перед громадами, з обов'язковою публікацією цих звітів щонайменше в Інтернеті. Рівень довіри до нових органів правопорядку періодично оцінюватиметься на підставі соціологічних досліджень, проведених незалежними структурами, а не самим МВС [2].

При міліції дільничні інспектори відповідали за підтримання громадського порядку на дільниці, інспектори ДАІ стежили за безпекою дорожнього руху, а патруль організовував охорону громадського порядку. Тепер всі ці завдання кожного із зазначених підрозділів буде виконувати патрульна поліція. Патрульні поліцейські першими повинні приїжджати на виклики, реагувати на скарги і порушення правопорядку. Вони матимуть право затримувати і запросити в дільницю для проведення опитування (а не допиту). Патрульні можуть накладати адміністративне стягнення у вигляді попередження чи штрафу на водія, який порушує Правила дорожнього руху, перевірити документи здійснити поверхневу перевірку та інші поліцейські заходи відповідно до закону [3].

Також відбулись зміни стосовно технічного оснащення, патрульні поліцейські забезпеченні зброєю та спеціальними засобами патрульних поліцейських, які здійснюватимуть охорону громадського порядку. Автомобілі патрулів будуть оснащені сучасними засобами зв'язку та підключені до електронних баз (система "Рубіж"). Авто оснащено двома електронними системами. Це безпосереднє робоче місце патрульного, що включає в себе планшетний комп'ютер з інтерактивною системою доступу до баз даних та системою, що дозволяє швидко та ефективно реагувати на поставлені задачі. Система також підключена до реєстру адміністративних протоколів та дозволяє на місці приймати рішення та виписувати штрафи. У новому патрульному автомобілі встановлено систему «Відеоконтроль-Рубіж». Це система комплексів відео фіксації транспортних засобів, що здатна розпізнати номерні знаки та перевірити їх за розшуковими реєстрами. Окрім цього, система дозволяє здійснювати автоматизований контроль дорожньої ситуації з відеореєстрацією. При виявленні розшукуваного автомобіля система подає звуковий сигнал, автоматично зберігає та синхронізує інформацію [4]. Самі ж патрульні будуть мати персональний нагрудний відеореєстратор з 3G, який дозволить записувати та миттєво передавати інформацію до загальної системи а також унеможливити безкарне хамство на адресу поліцейського або громадянина.

Отже, здійснивши аналіз відмінностей між старою міліцією та новою поліцією, можна сказати, що процес реформування МВС дійсно проходить в нашій державі.

Головним в даному контексті залишиться той момент, в якому обсязі буде реалізований новостворений Закон та реформа в цілому, оскільки робота поліцейських тільки розпочинається, а питань уже зараз більше, ніж відповідей. Але немає нічого ідеального, тому і усі реформи містять певні недоліки. Будемо сподіватись, що реформи стануть відправною силою для формування якісної системи правоохоронних органів України.

Література:

1. Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство / за заг. ред. О.А. Банчука. – К., 2013. – 588 с.
2. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua> <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
3. Про затвердження Положення про патрульну службу МВС: наказ МВС України № 796 від 02.07.2015.
4. Безпеку на дорогах України забезпечуватимуть сучасні та високотехнологічні патрульні автомобілі (04.04.2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/1427719>.
5. Про міліцію: Закон України від 20.12.1990 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>

Нещеретня

Анастасія Олександрівна,
курсант 2-го курсу факультету № 3
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВИ

Актуальним завданням для України на шляху її становлення та розвитку як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави є реформування правоохоронної системи. Тобто, звичайно, що на сучасному етапі розвитку України як держави, актуальним є забезпечення нормального функціонування сучасної держави як об'єднання громадян у суспільство з метою його організації, а також визначення першочергових завдань розвитку на початкових етапах потребує чіткої регламентації, що на мою думку дуже доцільним, адже ситуація в країні склалася таким чином, що, на жаль, Україну без особливої впевненості можна назвати правовою державою, хоча Конституція наголошує на протилежне. Так як текст Основного закону держави відповідає усім вимогам та стандартам Європи.

Але – питання – чи відповідає це сьогоднішнім реаліям? А от щодо поліції – за минулої системи - на 10 тис. громадян приходилось 376 правоохоронців; а за європейськими нормами – на 10 тис. громадян 223, що й планується змінити в країні. Але все ж таки що зміниться в Україні після реформи «з міліції в поліцію»?

Проблеми створення поліції в Україні передбачають велику кількість питань стосовно законодавчого та нормативного регулювання цього процесу. В останні роки проблема створення поліції в Україні все частіше постає в політичній сфері, але для успішного вирішення даної проблеми та реалізації цілей щодо створення оновленої системи правоохоронних органів необхідне чітке науково-практичне вирішення основоположних моментів проведення вказаної реформи. Проблемі реформування системи органів внутрішніх справ України в систему поліцейських органів присвячена достатньо велика кількість наукових праць, а саме праці А.П. Головіна, М.В. Лошицького, П.П. Михайленка, О.М. Каплі, В.М. Білика, В.А. Ліпкана, В.О. Іванцова та інших авторів. Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить про актуальність даного питання, але огляд наукового матеріалу свідчить про невизначеність стосовно питання необхідності створення поліції в Україні та механізму цього перетворення. Тому завданням тези є визначення проблемних питань запропонованих шляхів реформ.

Реформування системи МВС України вимагає створення демократичного громадянського контролю за органами внутрішніх справ та підвищення рівня довіри суспільства як результату формування сучасного позитивного іміджу працівника міліції. Останнім часом Україна потерпає від низки реформ, що пов'язані з удосконаленням судової системи та приведення системи органів внутрішніх справ України до європейського зразка. Виникає велика кількість спорів та протиріч з приводу проведення докорінної реформи органів внутрішніх справ. Тому доцільно розглянути позитивні та негативні фактори, що можуть виникнути на фоні цих перетворень.

Збільшення кількості жінок, які проходять службу в органах внутрішніх справ України є ознакою сьогодення, що відповідає сучасним світовим тенденціям. Як свідчать статистичні дані, загальна кількість жінок в органах та підрозділах внутрішніх справ становить 41039 осіб, або 18,7 % від загальної чисельності атестованого складу. І якщо раніше в 52 органах внутрішніх справ жінки працювали на посадах дізнавачів, інспекторів по кадрам, в паспортних відділах, у відділах у справах неповнолітніх, то у теперішній час більшість слідчих відділів на 50-60% складається із жінок, жінки працюють оперуповноваженими карного розшуку, державної служби по боротьбі з економічними злочинами [1, с. 50–53].

Майже такими ж словами В.В. Марков визначає сучасні спонукальні шляхи удосконалення правоохоронної діяльності та способи досягнення її цілей, говорячи, що «всебічне стимулювання працівників, а в першу чергу це створення сприятливих умов праці, розвиток у кожного працівника

відповідального ставлення до виконання поставлених завдань, сприяє об'єднанню навколо вирішення головної цілі» [2, с. 422].

З наведеного можна дійти першочергового висновку, що реформація в Україні, що нині відбувається, повинна мати на меті не звичайне копіювання російських чи європейських реформ та перейменування міліції у поліцію, а встановлення пріоритетів закріплення сучасних принципів поліціювання, визнання пріоритету забезпечення належних, що спонукають до чіткого та якісного виконання покладених на працівника органу внутрішніх справ завдань, умов, які в свою чергу зменшують корупційну обстановку в системі.

Очікується, що практичний етап реформування органів внутрішніх справ планують реалізувати впродовж 2 років. Для дійсного перетворення міліції на поліцію необхідно крім прийняти закону «Про Національну поліцію» підняти рівень довіри населення до поліції, що є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції. Всі чекали, що після проведення першого етапу реформування МВС, створення патрульної служби і введення практики цілодобового патрулювання вулиць, кількість скоєних злочинів та правопорушень різко впаде вниз.

Раніше в міліції діяв суворий порядок фіксування всіх правопорушень, і вище керівництво вимагало виконання визначеного плану по фіксації злочинів. На теперішній час виконання плану, так званих «показників» у підлеглих ніхто не вимагає, а отже, кількість порушень на папері знизилася. Але чи відображає це реальну ситуацію на теперішній час, і чи дійсно виростає довіра населення до поліцейських?

Експерти не радять вірити статистиці, яку підносять у МВС України. Останні свідчення експертів та публікації в ЗМІ наводять картину збільшення не тільки вуличної злочинності, а й збільшення у декілька разів вчинення злочинів з використанням вогнепальної зброї. Сьогоднішнє керівництво правоохоронних органів не готове відкрито сказати про недоліки і промахи реформи. Саме з публічного визнання недоліків і починається реформа поліції. Звідси – підвищена довіра до поліції.

З історичної точки зору, зміна назви з «міліції» на «поліцію» – крок у дореволюційне минуле, коли поліцейські вважалися далекими від народу. По досвід можна звернутися не лише до Москви, а й до Тбілісі. Отже, на прикладі наших сусідів можна дійти висновку: без економічного обґрунтування й фінансового підкріплення «поліцейський» проект є недосконалим. То чи варто здійснювати правоохоронну реформу лише заради зміни вивіски? - ось так виразив свою думку київський науковий журнал «Віче»[3].

На мою думку, доцільно додати, що Національна поліція зможе позитивно змінити ситуацію за двох умов: якщо дійсно проводити переатестацію колишнього персоналу органів внутрішніх справ, скорочення командного складу, і за умови належного матеріального забезпечення та громадського контролю. На жаль, в прийнятому законі цього немає. Скажімо,

конкурсні засади набору поліцейських встановлюються тільки для нижчого складу, і просування по службі відбуватиметься так само, як і зараз – за бажанням конкретного керівника. Про зарплати в законі також нічого не сказано, ніякі мінімальні гарантії не прописані. Тобто зараз це теж буде залежати від керівника[4].

Підбиваючи підсумки викладеному, варто наголосити на тому, що Україна вже готова до поступових євроінтеграційних процесів, у тому числі й до реформи системи органів внутрішніх справ, але неостаточна визначеність між векторами реформування призводить до виникнення конфлікту інтересів та призупинення названих процесів. Також хотілось би відмітити, що реформа МВС виходить на фінішну пряму – сформувалися нові патрульні загони, а колишні працівники органів внутрішніх справ проходять переатестацію задля того, щоб довести свою спроможність працювати в принципово новій правоохоронній структурі. Тобто, як бачимо, початок проведення стратегічної реформи міліції обіцяє її перетворення з карального органу в сучасне правоохоронне відомство європейського зразка, завданням якого буде захист інтересів населення і держави, а також сумлінна служба на благо суспільства. Але, в будь-якому випадку, судити про це зарано.

Література:

1. Національна поліція України: проблеми становлення та перспективи розвитку: зб. матеріалів наук.- практ. конф. курсантів та студентів (м. Харків, 10 грудня 2015 р.) / МВС України, ХНУВС. – Харків, 2015. – 192 с.
2. Марков В.В. Щодо управління персоналом органів внутрішніх справ. – 2012. – № 3. – С.422–425 – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2012-3/12mvvovc.pdf>.
3. Ковальський В. Міліція чи Поліція? Реформування МВС розпочинають із перейменування. - Журнал «ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО». - №17, вересень 2014. / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/3288/>
4. Мартиненко О. Стратегія розвитку органів внутрішніх справ [Електронний ресурс] - http://zib.com.ua/ua/print/101834-strategiya_rozvitku_organiv_vnutrishnih_sprav_tekst_proektu.html

**Богопольська
Катерина Олегівна,**
курсант 2-го курсу факультету № 2
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИМУСУ

Традиційно в системі методів державного управління виділяються переконання і примус як найбільш універсальні засоби впливу на об'єкти з огляду на характер впливу. В наш час на перший план виступає проблема забезпечення прав людини в застосуванні цих методів, особливо адміністративного примусу, заходи якого мають суттєвий правообмежувальний потенціал.

Нова поліція уже зараз виконує широке коло завдань та функцій щодо забезпечення правопорядку, захисту прав і свобод громадян, попередження і припинення правопорушень, тому від удосконалення її правоохоронної діяльності значною мірою залежить зміцнення законності і правопорядку в нашій з вами країні. У правоохоронній діяльності поліції використовуються різноманітні організаційні, технічні, виховні та інші засоби, особливе місце серед яких займають правові, зокрема, адміністративно-правові засоби боротьби з правопорушеннями. Найважливішими можна вважати заходи адміністративного примусу, використання яких забезпечує безпосереднє попередження, виявлення і припинення порушень правових норм, притягнення винних до юридичної відповідальності, усунення шкідливих наслідків правопорушень.

Також однією з проблем є те, що єдиної теорії адміністративного примусу, включаючи і примус, який застосовується в правоохоронній діяльності поліції, в адміністративно - правовій науці так і не вироблено.

Тому визначення сутності та особливостей його заходів, їх значення, мети та видів, правових і фактичних підстав застосування поліцією, детальна характеристика повноважень поліції щодо застосування окремих видів таких заходів, розробка аргументованих пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення діяльності поліції в зазначеній сфері мають велике як теоретичне, так і практичне значення. Одним з важливих питань також є те, що необхідно розрізнити примус як специфічну діяльність органів державного управління і як один з методів управління. Перший з них застосовується в основному лише до тих хто не виконує добровільно вимоги законодавства або законних органів державного управління. Що ж до другого, тобто примусу як методу управління, вплив на поведінку людей або

організацій, то його елементи є у всіх випадках, де використовується державна влада.

Необхідно звернути увагу на те, що кожен громадянин має право звернутися зі скаргою до суду, якщо вважає, що його права були порушені неправомірними діями або рішеннями органів управління. Таким чином, необхідність посилення захисту прав і свобод громадян та інтересів держави Україна, боротьби з правопорушеннями в різних сферах, використання з цією метою відповідних правових засобів обумовлює актуальність глибокого і всебічного дослідження широкого кола питань, пов'язаних з діяльністю поліції щодо застосування заходів адміністративного примусу.

Отже, правильне використання методу примусу органами державного управління, у тому числі органами внутрішніх справ, забезпечує ефективність управлінської діяльності, функціонування адміністративно-правових інститутів, непорушність правопорядку створює умови для поступового скорочення і ліквідації правопорушень. Безсумнівно законодавством органи управління наділені досить широкими повноваженнями в області примусу що не виключає і порушення допускаються уповноваженими органами здійснюють державне управління.

Література:

1. <http://ukrbukva.net/13561-Administrativnoe-prinuzhdenie.html>
2. <http://textbooks.net.ua/content/view/640/>

Авдєєнко
Владислав Валентинович,
курсант 3-го курсу факультету № 1
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ.

ВПЛИВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

Говорячи про місцеве самоврядування, варто завжди мати на увазі імперативний характер муніципальної влади. У державах, що досягли високого рівня розвитку демократії, місцеве самоврядування сприймається в першу чергу як необхідний поділ влади по вертикалі, що забезпечує розумний розподіл зусиль владних органів на всіх рівнях управління суспільством. Досліджуючи місцеве самоврядування в закордонних країнах, О.М. Бандурка визначав його як “владу місцевого населення в справах місцевого значення, здійснювану громадянами безпосередньо і через

виборні органи в рамках закону, але без втручання центральної влади” [1, с. 111-112].

У країнах, де визнається, що носієм суверенітету і єдиним джерелом влади є народ, належна йому влада може здійснюватися безпосередньо, а також через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Як правило, у цьому випадку місцеве самоврядування здійснюється народом в межах своїх повноважень самостійно, його органи не входять у систему органів державної влади. Фактично це означає наявність двох щодо самостійних систем влади: державної і місцевого самоврядування.

Міське самоврядування, таким чином, є закономірною та об'єктивно існуючою формою здійснення влади, без якої, так само як і без державної влади, неможливе управління справами і суспільством.

Як уже відзначалося, органи державної влади забезпечують громадський порядок у країні насамперед шляхом створення політичних, правових, економічних, організаційних та інших умов, що дозволяють підтримувати належний громадський порядок і здійснювати його охорону.

У той же час система конкретних правових, і організаційних заходів, що складають зміст безпосередньо охорони громадського порядку, реалізується переважно в муніципальних утвореннях: міських і сільських поселеннях, у яких здійснюється місцеве самоврядування. І оскільки сьогодні Україна є фактично сукупністю муніципальних утворень, функція охорони громадського порядку повинна розглядатися, у першу чергу, як предмет відання місцевого самоврядування, а вже потім як завдання держави.

Муніципалізація функції охорони громадського порядку логічно впливає з необхідності забезпечення конституційного положення про право й обов'язок органів місцевого самоврядування самостійно здійснювати охорону громадського порядку.

Вирішення багатьох методологічних проблем реалізації функції охорони громадського порядку в Україні може бути отримане при вивченні досвіду організації поліцейської діяльності за кордоном.

У будь-якій державі поліція, поряд з армією, органами забезпечення безпеки, пенітенціарними установами, відноситься до матеріальних додатків виконавчої влади. Зміни, що відбулися в нашому суспільстві в останні роки, дозволили переосмислити роль і значення поліції в закордонних країнах, відмовитися від односторонньо-догматичного погляду на поліцію як на каральний орган, призначений повсякденно й повсюдно здійснювати політику пануючого класу специфічними методами безпосереднього примусу [3, с. 48].

У країнах, орієнтованих на демократичний шлях розвитку, поліція розглядається винятково як правоохоронний орган, призначений для забезпечення “контролю над злочинністю”, стримування її за допомогою застосування тих засобів, які встановлені законом [4, с. 3,8]. При цьому «контроль над злочинністю», оскільки будь-яке протиборство завжди має

в якості своєї кінцевої мети перемогу, тобто в даному випадку повне викорінювання злочинності навряд чи уявляється можливим.

Певна децентралізація поліцейських функцій вкупі з розмежуванням повноважень між судовою і виконавчою владою розглядаються як найважливіші умови демократії, гарантії дотримання рівноваги між потребами правоохоронної діяльності в застосуванні примусових заходів і необхідністю забезпечення прав і свобод громадян.

Література:

1. Бандурка О.М. Основи управління в органах внутрішніх справ України: теорія досвід, шляхи удосконалення. – Х.: Основа, 1996. – 398 с.
2. Манжула А.А. Державне управління на місцевому рівні // Вісник Запорізького юридичного інституту, 2004. - № 1. с. 56-62
3. Бельсон Я.М. Полиция “свободного” общества. – М., Юрид. лит., 1984. – 173 с.
4. Губанов А.В. Полиция зарубежных государств: основные черты организации и деятельности. – М., 1991, - 275 с.

Мороз

Марія Вячеславівна,

курсант 2-го курсу факультету № 2

Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТУ БАТЬКІВСТВА ЗА РІШЕННЯМ СУДУ

Робота присвячена питанню законодавчого регламентування встановлення факту батьківства за рішенням суду (ст. 128 Сімейного Кодексу України). Метою роботи є аналіз відповідних норм права та теоретичних розробок науковців, що стосуються проблеми встановлення факту батьківства за рішенням суду. Згідно зі ст. 52 Конституції України² діти рівні у своїх правах незалежно від походження, а також від того, народжені вони у шлюбі чи поза ним. Шлюбно-сімейне законодавство України не передбачає різниці між дітьми, батьки яких перебувають у шлюбі між собою, та дітьми, народженими матір'ю, яка не перебуває у шлюбі. Ніяких моральних та правових обмежень будь-які діти не знають. Законодавець закріплює два порядки визначення походження дитини, батьки якої не перебувають у шлюбі між собою: добровільний та судовий.³

У ст. 128 СК України вирішується питання щодо визначення батьківства за рішенням суду. Відповідно до неї, за відсутності заяв, право на

---

²Конституція України. // www.rada.kiev.ua.

³Сімейний кодекс України від 8.02.2011 р. // www.rada.kiev.ua.

подання яких встановлено статтями 126 і 127 СКУ, батьківство щодо дитини може бути визнане за рішенням суду. Підставою для визнання батьківства є будь-які відомості, що засвідчують походження дитини від певної особи, зібрані відповідно до Цивільного процесуального кодексу України. Позов про визнання батьківства може бути пред'явлений матір'ю, опікуном, піклувальником дитини, особою, яка утримує та виховує дитину, а також самою дитиною, яка досягла повноліття. Позов про визнання батьківства може бути пред'явлений особою, яка вважає себе батьком дитини. Позов про визнання батьківства приймається судом, якщо запис про батька дитини у Книзі реєстрації народжень вчинено відповідно до частини першої статті 135 СКУ.

Як вказує науковець Красицька Л.⁴, норми п. 3 Постанови Пленуму ВСУ від 15.05.2006 р. «Про застосування судами окремих норм СКУ при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів» - оскільки підстави для визнання батьківства за рішенням суду, зазначені у ст. 128СК, істотно відрізняються від підстав його встановлення, передбачених у ст. 53СК, суди, вирішуючи питання про те, якою нормою слід керуватися при розгляді справ цієї категорії, повинні виходити з дати народження дитини. Так, при розгляді справ про встановлення батьківства щодо дитини, яка народилася до 1.01.2004 р., необхідно застосовувати відповідні норми СКУ, беручи до уваги всі докази, що достовірно підтверджують визнання відповідачем батьківства, в їх сукупності, зокрема, спільне проживання й ведення спільного господарства відповідачем та матір'ю дитини до її народження, спільне виховання або утримання ними дитини. Справи про визнання батьківства щодо дитини, яка народилася не раніше 1.01.2004 р., суд має вирішувати відповідно до норм СК, зокрема ч. 2 ст. 128, на підставі будь-яких доказів, що засвідчують походження дитини від певної особи й зібрані з дотриманням норм цивільного процесуального законодавства.⁵

Як вказує науковець Баранова Л., у СК України підставою для визнання батьківства можуть слугувати будь-які відомості, що засвідчують походження дитини від певної особи, зібрані відповідно до ЦПК України (ч. 2 ст. 128 СК України). Таким чином, у СК України окремо не виділяються будь-які обставини, що можуть бути підставами встановлення батьківства. Тим самим скасовано обмеження щодо засобів доказування батьківства дитини.

Найбільш дискусійним питанням є проблема судових експертиз як доказів у справах про визначення походження дитини.

---

⁴Красицька Л. Визнання батьківства за рішенням суду. // Юридична Україна. – 2008. - № 6. – с. 42-48

⁵Постанова Пленуму ВСУ від 15.05.2006 «Про застосування судами окремих норм СКУ при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів». // www.rada.kiev.ua.

Найбільш дискусійним питанням є проблема судових експертиз як доказів у справах про визначення походження дитини.

Сучасний рівень розвитку науки та медицини дозволяє використовувати у судовій практиці різні види експертиз, зокрема експертиз зі встановлення батьківства. Такі експертизи можуть бути біологічними, судово-медичними, генетичними тощо. Однак, не зменшуючи значення висновків, зроблених у разі проведення цих експертиз, треба все ж такі визнати, що й сьогодні судові експертизи є лише одним із доказів, що підтверджує походження дитини від конкретної особи або спростовує це. Визнання батьківства в суді здійснюється у порядку позовного провадження.⁶ Відповідно до п. 4 вказаної Постанови Пленуму ВСУ, у таких справах позови осіб, зазначених у ч. 3 ст. 128СК, приймаються до судового розгляду, якщо: дитина народжена матір'ю, яка не перебуває у шлюбі, немає спільної заяви батьків, заяви батька або рішення суду і запис про батька дитини в Книзі реєстрації народжень учинено за прізвищем матері, а ім'я та по батькові дитини записано за вказівкою матері (ч. 1 ст. 135СК); у разі смерті матері, а також за неможливості встановити місце її проживання запис про неї та про батька дитини вчинено за заявою родичів, інших осіб або уповноваженого представника закладу охорони здоров'я, в якому народилася дитина (ч. 1 ст. 135СК); батьки дитини невідомі і запис про них у Книзі реєстрації народжень учинено за рішенням органу опіки та піклування (ч. 2 ст. 135СК).⁷

Приклади обставин визнання батьківства. Справа №2-610\09 р. Голопристанський районний суд Херсонської області розглянувши у відкритому судовому засіданні в залі суду справу за заявою ОСОБА_1 про встановлення факту батьківства докази мав наступні – показання свекрухи про те, що її син, ОСОБА_2, який проживав однією сім'єю з ОСОБА_4. та у них 10.10.2003 року народилася донька — ОСОБА_3. Онука фактично з дня народження проживає у неї, оскільки син та ОСОБА_4. зловживали спиртними напоями, від чого помер син. Просить встановити факт батьківства, оскільки бажає щоб онука носила прізвище батька.

Справа № 2- о-268/2010р. Єнакіївський міський суд Донецької області розглянув у відкритому судовому засіданні міста Єнакієве цивільну справу за заявою ОСОБА_1 про встановлення факту батьківства докази по справі мав наступні – показання свекрухи - мати померлого - ОСОБА_6, пояснила, що дійсно, заявниця та її син - ОСОБА_2 з 24 січня 2004 року мешкали разом, однією родиною у квартирі. Вони вели спільне господарство, та під час сумісного проживання заявниця завагітніла від її сина ОСОБА_2.

---

⁶Баранова Л. Сімейне право України: підручник. – К., 2008. // Сайт електронної бібліотеки. - <http://textbooks.net.ua>.

⁷Постанова Пленуму ВСУ від 15.05.2006 «Про застосування судами окремих нормСКУ при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів». // www.rada.kiev.ua.

Отже, добровільне визнання батьківства не завжди має місце. Нерідкі випадки, коли батько дитини, народженої поза шлюбом, відмовляється подати заяву про реєстрацію батьківства. У такій ситуації з метою захисту інтересів дитини можливе визнання батьківства в судовому порядку за ст. 128 СКУ.

Література:

1. Баранова Л. Сімейне право України: підручник. – К., 2008. // Сайт електронної бібліотеки книг. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://textbooks.net.ua>.
2. Конституція України. // Сайт ВРУ. – Електронний ресурс. – Режим доступу: www.rada.kiev.ua.
3. Красицька Л. Визнання батьківства за рішенням суду. // Юридична Україна. – 2008. - № 6. – с. 42-48
4. Постанова Пленуму ВСУ від 15.05.2006 «Про застосування судами окремих норм СКУ при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів». // Сайт ВРУ. – Електронний ресурс. – Режим доступу: www.rada.kiev.ua.
5. Сімейний кодекс України від 8.02.2011 р. // Сайт ВРУ. – Електронний ресурс. – Режим доступу: www.rada.kiev.ua.

**Гринько
Вікторія Павлівна,**
курсант 2-го курсу факультету № 2
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ДОМЕННЕ ІМ'Я

Світ сьогодні неможливо уявити без таких понять, як Інтернет та веб-сайти. Загальновідомо, що Інтернет настільки завоював увагу суспільства, що став одним з найголовніших розповсюджувачів ділової, рекламної та розважальної частини суспільного життя. Майже кожен, хто займається бізнесом, створює рекламу своєї продукції через сайт (а то й не один). Відразу виникає потреба в захисті даної інформації від протиправних дій щодо неї.

Стаття 1 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15.12.1993 року дає таке визначення: «Доменне ім'я – ім'я, що використовується для адресації комп'ютерів і ресурсів в Інтернеті» [1], тобто своєрідний ідентифікатор веб-сторінки, яка містить необхідну інформацію.

Сучасний ресурс www.wordwidewebsite.com нараховує близько 8 мільярдів веб-сторінок, доступ до яких забезпечується доменним ім'ям. Таким чином, зі збільшенням електронних ресурсів, збільшується ймовірність доменних спорів. В Україні найчастіше виникають доменні

спори з приводу порушення прав власника свідоцтва на торгівельну марку (використання без його згоди в доменних іменах даних знаків для товарів та послуг). При цьому, більшість правознавців мають за думку, що доменне ім'я можна ототожнити з номером телефона, тому воно не може бути об'єктом права власності. Інші вважають, що доменне ім'я – об'єкт права власності, а тому підлягає охороні та захисту. Тому через таку вагому відмінність між тлумаченнями одного поняття, немає єдиного вирішення доменних спорів.

У зв'язку з цим вбачається погляд Європейського Суду з прав людини щодо прав на доменні імена. [2].

Європейський Суд з прав людини розглядає доменне ім'я як певне «майно» в значенні статті 1 Протоколу до Конвенції [3], при цьому Суд звертає увагу на те, що теорія «права власності» не обмежується поняттям «матеріальна річ», домен – певне благо, яке може задовольнити інтереси його носія. Насамкінець відомо (Ст. 178 ЦК України), що матеріальні та нематеріальні блага, які прямо визначені в законі, не можуть перебувати в обороті [4]. Таким чином, домен можна використовувати як предмет правовідносин, на який спрямована діяльність та поведінка їх учасників.

Розглянемо на прикладі: існує домен .UA. Для його реєстрації потрібно мати Свідоцтво України на знак товарів і послуг, яке видане повноваженим державним органом (Держпатентом) і дійсне тільки 10 років. Відповідно до п. 4. та п. 5. ст. 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» Свідоцтво надає власнику право заборонити іншим особам незаконне використання матеріалів, розміщених на певній веб-сторінці. Але не всі доменні імена повинні мати низку документів, наприклад .com, .org, .net, бо вони є доменами другого рівня.

Правила домена .UA(п. 5.1.) визначають поняття «доменний спір» як будь-який спір, що може виникнути в зв'язку з порушенням застосування цих Правил [5]. П. 5.2. цих же Правил визначає період виникнення доменного спору. Він виникає з моменту отримання копії позовної заяви адміністратором публічного домену. Розв'язання спору закінчується прийняттям судового рішення та підписанням сторонами угоди, що несе мирний характер [5]. В Україні найчастіше дані спори вирішуються за домовленістю сторін, особливо коли свої вимоги висуває відома компанія.

Захист прав на інтелектуальну власність здійснюють суди загальної юрисдикції, зокрема в сфері публічно-правових відносин – адміністративні суди.

Таким чином, можна зробити висновки, що проблема доменних спорів збільшується зі збільшенням можливостей Інтернету. Головною причиною виникнення спорів з даного питання є недосконале врегулювання законодавчого підґрунтя з використанням доменного імені. Але, на нашу думку, краще попередити настання негативних наслідків, чим шукати вже вирішення порушених прав. Велика кількість авторського права все ще чекає

на вирішення спорів, тому не слід забувати про вже існуючі правила та закони у галузі авторського права.

Література:

1. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15.12.1993 року. Електронний ресурс. Точка доступу: zakon3.rada.gov.ua
2. <http://www.echr.ru/documents/doc/2440801/2440801.htm>
3. Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Електронний ресурс. Точка доступу: zakon3.rada.gov.ua
4. Цивільний кодекс України. – Х. : Одиссей, 2011. – 376 с.
5. Правила домена IN.UA <http://www.in.ua/policy.php>

**Мацько
Віта Андріївна,**
здобувач

Державного науково-дослідного
інституту МВС України

ОБЕСПЕЧЕНИЕ СОЦИАЛЬНЫХ ПРАВ УЧАСТНИКОВ АНТИТЕРРОРИСТИЧЕСКОЙ ОПЕРАЦИИ В УКРАИНЕ: АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОЙ АСПЕКТ

Современная Украина переживает сложное для нее время – это и аннексия Автономной республики Крым, и проведение антитеррористической операции на Востоке Украины, и сложная политическая ситуация, – все эти обстоятельства свидетельствуют о необходимости совершенствования соответствующего правового механизма и национального законодательства с целью сохранения суверенитета, территориальной целостности Украины и защиты жизни и здоровья, чести и достоинства, неприкосновенности и безопасности мирных жителей. Именно для обеспечения мира и стабильности в государстве значительное количество лиц участвует в проведении антитеррористической операции (далее – АТО), и уже более 120 тысяч человек от общего количества участников АТО получили статус участников боевых действий, права и социальные гарантии которых защищаются государством на достаточно высоком уровне [1]. Подтверждением этого является ряд принятых и усовершенствованных нормативно-правовых актов, регулирующих механизм предоставления социальных гарантий участникам АТО.

Ведущее место среди украинского законодательства, регулирующего перечень лиц, которых относят к участникам АТО и вопросы предоставления социальных льгот этим лицам занимает Закон Украины от

22.10.1993 № 3551-ХІІ «О статусе ветеранов войны, гарантиях их социальной защиты» (далее – Закон), с помощью которого создана правовая основа для реализации льгот участниками АТО [2]. Перечень льгот, указанный в ст. 12 указанного Закона, насчитывает более 20 наименований, треть из них непосредственно касаются жилья или жилищно-коммунальных услуг, другие льготы направлены на охрану здоровья, на бесплатное получение транспортных услуг, на обеспечение трудовых льгот, получение пенсии и денежной помощи. Существуют также дополнительные льготы, которые отдельно могут быть установлены для участников АТО региональными или локальными актами. Однако следует заметить, что предоставление льгот местными органами самоуправления имеют свою специфику – это их временное действие. Например, в августе 2014 года идею об освобождении местными властями участников АТО от квартплаты на период пребывания в зоне проведения АТО озвучил Президент Украины П. Порошенко. Во многих городах это пожелание учли. Во Львове участников АТО и членов их семей освободили от квартплаты в августе 2014 года – сначала до конца года, а затем и на 2015 год. Аналогичная льгота была введена в 2015 году в Кременчуге, Николаеве, Луцке и других городах. Правда, условия предоставления льгот варьируют. Стоит отметить, что в Кременчуге действие льготы прекращается после получения участником АТО статуса участника боевых действий. В некоторых городах, например, в Чернигове, льготы на коммунальные услуги предоставляются только семьям погибших бойцов. В Днепропетровске участники АТО освобождены от платы за все коммунальные услуги. В Ивано-Франковске – от платы за жилье, тепло и воду (холодную и горячую) [3]. Отдельно хочется остановиться на социальных льготах в Киеве. Так, участникам АТО столичной властью предусмотрен следующий соцпакет: выплата ежегодной единовременной материальной помощи; покрытие расходов на оплату жилищно-коммунальных услуг; выплата единовременной материальной помощи членам семей участников АТО на погребение (вне зависимости от предоставления статуса участника боевых действий); компенсация расходов на дорогостоящее лечение и сложное протезирование (вне зависимости от предоставления статуса участника боевых действий) по отдельному решению комиссии по решению вопросов оказания помощи киевлянам – участникам АТО, образованной распоряжением исполнительного органа Киевского городского совета [4]; решениями Киевского городского совета от 04.03.2015 № 164/1029 установлен порядок доставки тел погибших участников АТО из зоны проведения АТО в г.Киев [5]. Решением Киевского городского совета от 04.03.2015 № 165/1030 установлен порядок прохождения социально-психологической реабилитации участников АТО, членов их семей и членов семей погибших (умерших) участников АТО [6]. Также в столице

реализуют проект по предоставлению раненым участникам АТО и членам семей погибших участников этой операции земельных участков для малоэтажного жилищного строительства.

Итак, осуществив сравнительный анализ льгот, предоставляемых в различных городах нашей страны, в целом можно сделать вывод, что поддержка местной властью участников АТО осуществляется, не на всей территории Украины и не по всем вопросам.

Отдельного внимания требует вопрос о поощрении военнослужащих, привлекаемых к проведению АТО. Так, в соответствии с Указом Президента Украины от 19.05.2014 № 480/2014 «О поощрении военнослужащих – участников антитеррористической операции» разрешено присваивать им очередные воинские звания до полковника (капитана 1 ранга) включительно в независимости от занимаемой должности и сроков выслуги в соответствующем звании; очередные специальные звания до полковника (капитана 1 ранга) включительно в независимости от занимаемой должности и сроков выслуги в соответствующем звании [7]. Необходимо также отметить, что согласно п. 15 ст. 14 Закона Украины от 20.12.1991 № 2011-ХІІ «О социальной и правовой защите военнослужащих и членов их семей» к дополнительным льготам относят неначисление штрафных санкций, пени за невыполнение обязательств перед предприятиями, учреждениями и организациями всех форм собственности, в том числе банками, и физическими лицами, а также процентов за пользование кредитом. Данная льгота распространяется на военнослужащих – участников АТО, с начала и до окончания особого периода, а резервистам и военнообязанным – с момента призыва по мобилизации и до окончания особого периода [8, ст. 14].

Кроме того, для участников АТО существуют определенные льготы. Так, в соответствии со ст. 281 Налогового кодекса Украины от 02.12.2010 № 2755-VI, участники АТО освобождаются от уплаты земельного налога [9, ст. 281], а в соответствии со ст. 13 Закона Украины от 01.07.2004 № 1961-IV «Об обязательном страховании гражданско-правовой ответственности владельцев наземных транспортных средств» они освобождаются от обязательного страхования гражданско-правовой ответственности на территории Украины [10, ст. 13], а также в соответствии с подпунктом «н» п. 6 ст. 3 Декрета Кабинета Министров Украины от 21.01.1993 № 7-93 «О государственной пошлине» участники АТО получают снижение на 50 % ставки госпошлины за выдачу им паспортов для выезда за границу, документов, их заменяющих, а также за обмен этих документов [11, ст. 3].

Что касается материального обеспечения участников АТО, то они получают в соответствии с ст. 1 Закона Украины от 16.03.2004 № 1603-IV «Об улучшении материального положения участников боевых действий и инвалидов войны» ежемесячную выплату целевой денежной помощи на

проживание в размере 40 гривен, в независимости от размера пенсий и надбавок, повышений, дополнительной пенсии, целевой денежной помощи и пенсии за особые заслуги перед Украиной [12, ст. 1]. Кроме этого, в соответствии с абз. 1 п. 1 Постановления Кабинета Министров Украины от 28.07.2010 № 656 «Об установлении ежемесячной государственной адресной помощи к пенсии инвалидам войны и участникам боевых действий», с целью социальной защиты и поддержания покупательной способности и с учетом роста цен установлено, что с 1 января 2012 года участникам АТО, у которых ежемесячный размер пенсионных выплат (с учетом надбавок, повышений, дополнительных пенсий, целевой денежной помощи, сумм индексации и других доплат к пенсиям, установленных законодательством, кроме пенсий за особые заслуги перед Украиной) не достигает у инвалидов войны I группы – 285 процентов прожиточного минимума для лиц, утративших трудоспособность, II группы – 255, III группы – 225, участников боевых действий – 165 процентов, выплачивается ежемесячная государственная адресная помощь к пенсии в сумме, которой не хватает до указанных размеров [13].

Одной из важных льгот для участников АТО, предусмотренной абз. 5 п. 3 р. XV Закона Украины от 09.07.2003 № 1058-IV «Об общеобязательном государственном пенсионном страховании» является назначение досрочной пенсии по возрасту после достижения мужчинами – 55 лет, женщинами – 50 лет, и при наличии страхового стажа не менее 25 лет для мужчин и не менее 20 лет для женщин [14].

Проведение антитеррористической операции на востоке Украины, к сожалению, не обошлось без погибших и раненых. В соответствии с пунктом «в» ст. 14 Закона Украины от 10.07.2003 № 1102-IV «О погребении и похоронном дел» [15, ст. 14] и согласно Постановления Кабинета Министров Украины от 28.10.2004 № 1445 «Об утверждении Порядка проведения бесплатного погребения умерших (погибших) лиц, имеющих особые заслуги и особые трудовые заслуги перед Родиной, участников боевых действий и инвалидов войны» [16], государство предоставляет семьям погибших участников АТО помощь в проведении бесплатного погребения и компенсации за материальные затраты на ритуальные услуги и сооружение памятников. Помимо этого, семьям погибших военнослужащих, военнообязанных и резервистов, призванных по мобилизации, в случае гибели (смерти), инвалидности или частичной утраты трудоспособности без установления инвалидности может быть назначена единовременная денежная помощь. Право на выплату единовременного пособия в случае гибели (смерти) военнослужащего предусмотрено ст. 16 Закона Украины от 20.12.1991 № 2011-XII «О социальной и правовой защите военнослужащих и членов их семей». Размер такой помощи определен ст. 16-2 этого же закона и составляет он

500-кратный размер прожиточного минимума, установленного законом для трудоспособных лиц (сегодня это 665 тыс. грн) [8, ст. 16].

Осуществив анализ нормативно-правового обеспечения социальных прав участников антитеррористической операции в Украине, хочется подвести итог, что на современном этапе в Украине действительно создана основа для обеспечения основных социальных льгот участников АТО – на оплату жилищно-коммунальных услуг, на охрану здоровья, на бесплатное получение транспортных услуг, на обеспечение трудовых льгот, на получение пенсии и денежной помощи.

Литература:

1. В Україні вже понад 120 тисяч учасників бойових дій – Президент [Електронний ресурс]. – [Режим доступу]: <http://www.slovoidilo.ua/2016/01/29/novyna/bezpeka/v-ukrayini-vzhe-ponad-120-tysyach-uchasnykiv-bojovux-dij-prezydent>
2. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 № 3551-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 45. – Ст. 425.
3. Пільги учасникам АТО: комунальний акцент [Електронний ресурс]. – [Режим доступу]: <http://nf.dp.ua/2015/06/pilhy-uchasnykam-ato-komunalnyy-aktsent/>
4. Про затвердження Порядку надання допомоги киянам – учасникам антитерористичної операції та сім'ям киян, які загинули під час проведення антитерористичної операції: Рішення Київської міської ради II сесія VII скликання від 09.10.2014 № 271/271 [Електронний ресурс]. – [Режим доступу]: http://kmr.ligazakon.ua/SITE2/1_docki2.nsf/alldocWWW/D0B2D52EDFA4ECA1C2257D80006DEEF0?OpenDocument
5. Про внесення змін до деяких рішень Київської міської ради щодо надання додаткових гарантій учасникам антитерористичної операції та членам їх сімей: Рішення Київської міської ради III сесія VII скликання від 04.03.2015 № 164/1029 [Електронний ресурс]. – [Режим доступу]: http://kmr.ligazakon.ua/SITE2/1_docki2.nsf/alldocWWW/7A86E761AC808453C2257E13006DE716?OpenDocument
6. Про внесення змін до рішення Київської міської ради від 17 лютого 2011 року № 19/5406 «Про затвердження міської цільової програми «Турбота. Назустріч киянам» на 2011 – 2015 роки» та фінансування її заходів у 2015 році»: Рішення Київської міської ради III сесія VII скликання від 04.03.2015 року № 165/1030 [Електронний ресурс]. – [Режим доступу]: http://kmr.ligazakon.ua/SITE2/1_docki2.nsf/alldocWWW/AC5682D4952B629CC2257E13006DE72A?OpenDocument
7. Про заохочення військовослужбовців – учасників антитерористичної операції: Указ Президента України від 19.05.2014 № 480/2014 // Офіційний вісник Президента України. – 2014. – № 21. – С. 4. – Ст. 1306.
8. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20.12.1991 № 2011-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 15. – Ст. 190.
9. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–14, № 15–16, № 17. – Ст. 112.
10. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : Закон України від 01.07.2004 № 1961-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. № 1.– Ст. 1.

11 Про державне мито : Декрет Кабінету Міністрів України від 21.01.1993 № 7-93 // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 13. – ст. 113.

12. Про поліпшення матеріального становища учасників бойових дій та інвалідів війни: Закон України від 16.03.2004 № 1603-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 25. – Ст. 347.

13. Про встановлення щомісячної державної адресної допомоги до пенсії інвалідам війни та учасникам бойових дій : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.07.2010 № 656 // Урядовий кур'єр. – Від 05.08.2010. – № 143.

14. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 49–51. – Ст. 376.

15. Про поховання та похоронну справу: Закон України від 10.07.2003 № 1102-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 7. – Ст. 47.

16. Про затвердження Порядку проведення безоплатного поховання померлих (загиблих) осіб, які мають особливі заслуги та особливі трудові заслуги перед Батьківщиною, учасників бойових дій і інвалідів війни: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2004 № 1445 // Урядовий кур'єр. – 10.11.2004. – № 214.

Береза
Юрій Миколайович,
здобувач
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА СИЛ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ ЯК СКЛADOVA РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВООХОРОННОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

Обсяг і складність завдань, що стоять перед правоохоронною системою України вимагають кардинальної оптимізації організаційних і правових основ системи професійної підготовки кадрів. До її завдань відноситься не тільки реалізація професійних програм різного рівня і спрямованості у сфері правоохоронної діяльності, а й формування у відповідних співробітників високих моральних якостей, від яких багато у чому залежить їх професійна соціалізація, усвідомлення ними державного та громадського призначення професійної діяльності.

У той же час практика останніх років продемонструвала ряд серйозних організаційних проблем в системі управління підготовкою кадрів сил охорони правопорядку, які перешкоджають виконанню покладених на них завдань по безперервному відтворенню необхідної кількості фахівців з необхідним набором кваліфікаційних характеристик, що відповідають вимогам сьогодення, соціальним і економічним потребам розвитку країни, запитам громадянського суспільства й держави. Йдеться, зокрема, про відсутність ефективних методик розрахунку показників результативності діяльності освітніх установ правоохоронного профілю; систему збору та

аналізу інформації, необхідної для формування достатнього набору цільових показників якості підготовки кадрів для правоохоронних структур; певний дисбаланс між цілями системи підготовки кадрів і завданнями конкретних освітніх установ різних типів і видів; недоліки в системі відомчого та міжвідомчого планування, розподілу ресурсів в залежності від визначених завдань, контролю за досягненням конкретних результатів освітньої діяльності; наявності надмірних функцій і недостатньо ефективних механізмів їх реалізації; дублювання повноважень у діяльності посадових осіб органів управління системою підготовки кадрів для сил охорони правопорядку; недоліки в системі прийняття та реалізації управлінських рішень тощо.

Усе вищенаведене обумовлює необхідність подальшого пошуку інноваційних управлінських стратегій, більш раціональних організаційних механізмів діяльності системи підготовки кадрів для правоохоронних структур.

Актуальність професійної підготовки правоохоронців обумовлена передусім тим, що в умовах, коли злочинність набуває все більш міжнародний, транснаціональний й організований характер, неможливо вести ефективну боротьбу з нею без тісної взаємодії держав та їх відповідних інститутів, взаємного осмислення накопиченого в цій області як позитивного, так і негативного досвіду, взаємного інформування, активної участі у створенні міжнародних центрів поліцейської (правоохоронної) освіти, розробки і реалізації програм двостороннього співробітництва в цій галузі, розвитку прямих зв'язків навчальних закладів із зарубіжними партнерами, спільної підготовки кадрів антитерористичної спрямованості тощо.

У сучасних умовах однією з найголовніших сил, які протидіють злочинності, є правоохоронні органи (міліція / поліція). Дані служби являють собою не тільки виконавчий орган в механізмі влади тої чи іншої держави, який відповідає за підтримання правопорядку згідно з вимогами діючих нормативних актів своєї країни, але виступає ще й як спеціалізовано-правова служба в суспільстві, яка виконує спеціальні цілі і завдання.

Необхідність рішучої протидії злочинності ставить на порядок денний питання внесення суттєвих змін до програм професійної підготовки працівників правоохоронних органів, виховної роботи серед них. Від професійної компетентності кадрів, їх прогресивних орієнтацій і моралі, активності, здорового прогнозування до самовдосконалення й службового зростання значною мірою залежать динамізм та результати здійснюваних перетворень. Це особливо необхідно підкреслити зараз, коли кадрова ситуація у відповідних правоохоронних органах характеризується як кризова. Саме тому актуальним є питання підготовки кадрів сил охорони правопорядку з новим мисленням, які не були б виховані на негативних пережитках, володіли новим світоглядом.

Потреба у професійно-посадовому розвитку персоналу сил охорони

правопорядку має не абстрактний, а суто конкретний характер і обумовлена реальними факторами. Насамперед, професійно-посадовий розвиток особового складу детермінований ускладненням змісту роботи і служби в органах охорони правопорядку. Є очевидним, що професіоналізація служби в правоохоронних структурах як соціально-організаційне явище, обумовлена якісними і кількісними змінами у змісті та характері праці і характеризується виникненням нових професій та спеціальностей, професійної літератури, професійних спільнот, технологій включення людини в професійну діяльність, становлення й розвитку її як професіонала правоохоронної справи.

Нині система підготовки фахівців для реалізації завдань щодо протидії проявам тероризму стикається з великою кількістю проблем, що вимагають свого вирішення, а саме: занадто велика різниця між теорією і практикою в реальних підрозділах; слабе нормативно-правове та матеріально-технічне забезпечення діяльності сил охорони правопорядку; низький рівень відпрацювання комунікативних навичок і методів роботи з громадськістю тощо.

За таких умов рівень професійної підготовки сил охорони правопорядку визначається гнучким оперативним-тактичним мисленням, вмінням ефективно навчати та виховувати підлеглих, підготовленістю використовувати бойові можливості озброєння, прагненням досягти швидкості під час організації та виконання службово-бойових задач в особливих умовах тощо.

Отже, значення професійної підготовки сил охорони правопорядку полягає у створенні висококваліфікованого кадрового корпусу, здатного вирішувати складні завдання правоохоронної системи. Удосконалення професійної підготовки сил охорони правопорядку вбачається за рахунок:

- розвитку нормативної та організаційно-структурної її складової (удосконалення законодавчої та відомчої нормативно-правової бази, підвищення ефективності організаційно-управлінської діяльності, удосконалення структури та управління в межах конкретного навчального центру підготовки фахівців та ін.);

- підвищення ефективності навчального процесу (покращення якості викладання, розробка і впровадження нових методик навчання, удосконалення методичної роботи, поліпшення якості педагогічного процесу, застосування нових методів організації навчального процесу, широке залучення новітніх технологій, передусім інформаційних, тощо);

- врахування під час проведення тренувань небезпечних факторів впливу та чинників щодо їх відновлювання;

- моделювання соціологічної поведінки населення в екстремальних ситуаціях;

- комплексності вивчення та відпрацювання складових елементів професійної підготовки;

- зменшення негативних умов впливу на працівників правоохоронних органів при виконанні службових обов'язків в екстремальних ситуаціях;
- відпрацювання штатних та позаштатних екстремальних ситуацій в діяльності працівників правоохоронних органів при професійній підготовці;
- удосконалення соціальної, психологічної, виховної роботи тощо.

Берега
Юрій Миколайович,
здобувач
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІГРАФА ПРИ ПРИЙНЯТТІ НА СЛУЖБУ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Сьогодні Україна знаходиться у стадії активних змін у зв'язку з переходом до європейських стандартів. На даний час проводиться перегляд, внесення змін та розроблення принципово нових нормативно правових актів, спрямованих на раціоналізацію діяльності, подолання бюрократичної системи багатьох діючих органів державної влади, підвищення та актуалізацію уваги працівників державних органів до прав людини. Не залишилися поза увагою і правоохоронні органи, система та організація діяльності яких вже тривалий час потребує кардинальних змін. З цією метою 02.07.2015 було прийнято Закон України «Про Національну поліцію» який визначає правові засади діяльності Національної поліції України, статус поліцейських, а також порядок проходження служби в Національній поліції України.

Питання застосування поліграфа в діяльності правоохоронних органів не є новим у вітчизняній юридичній науці. Його дослідженню присвячували свої праці В.І. Василичук, В.П. Захаров, О.І. Козаченко, В.В. Матвійчук, Д.Й. Никифорчук, С.І. Ніколаюк, Ю.Ю. Орлов, М.А. Погорецький, В.В. Поливода, А.М. Титов, В.О. Черков та інші. Разом з тим, на сьогодні питання використання результатів поліграфного опитування в якості умови прийняття на службу до національної поліції залишається не дослідженим.

На сьогодні науковцями розроблено цілу низку теоретичних концепцій, які пояснюють закономірності перебігу фізіологічних процесів особи під час її опитування із застосуванням поліграфа, – так званих «теорій поліграфа».

Відповідно до «умовно-рефлекторної теорії» характер перебігу фізіологічних процесів опитуваної особи змінюється у зв'язку з виникненням у неї під час поліграфного опитування асоціації між значимим подразником

та її власним або запозиченим досвідом. В основу цієї «теорії» покладено те, що суб'єктивне відношення людини до окремих подій та предметів набувається за рахунок власного або чужого досвіду, який впливає на виразність її емоційного напруження, а отже і на фізіологічні показники, а для виникнення такого напруження достатньо усвідомлення опитуваною особою протиправності встановлюваної події та її можливих негативних наслідків [4].

Відповідно до «теорії активації» характер перебігу фізіологічних процесів опитуваної особи змінюється залежно від ступеня зв'язку значимого подразника з обставинами встановлюваної події. В основу цієї «теорії» покладено те, що лише причетна до встановлюваної події особа володіє інформацією про конкретні обставини такої події, а отже лише вона демонструватиме стійкі реакції на значимі подразники, тоді як непричетна особа однаково реагуватиме на значимі та нейтральні подразники [3].

Критики використання поліграфа наводять чимало підтверджених фактів про психопатичних особистостей, які не демонструють змін фонових фізіологічних параметрів навіть при запереченні скоєних ними жорстоких кримінальних правопорушень. І навпаки, людина, яка не здійснювала кримінальне правопорушення, але зіткнулася з його проявом (наприклад, виявила труп убитого), демонструє фізіологічні параметри, властиві особі, яка вчинила кримінальне правопорушення. Крім того, відомі досить прості техніки, що дозволяють довільно змінювати фонові характеристики, що реєструються поліграфом – напруга м'язів, покусання язика [6].

Основною характеристикою поліграфного опитування є орієнтовний характер його результатів, а також дозволяє визначити цей захід як різновид опитування, спрямований на оцінку відношення опитуваної особи до кримінального правопорушення (протиправних дій) на підставі оцінки зафіксованих із застосуванням поліграфа фізіологічних параметрів, зміною характеру протікання яких супроводжується емоційне реагування цієї особи на пред'явлення їй спеціально підібраних подразників.

Отже, технологія поліграфного опитування є доволі сумнівною умовою відбору кандидатів до Національної поліції України. Оскільки необхідно враховувати, що кожна людина по різному сприймає стресові ситуації в залежності від типу темпераменту та інших особистісних особливостей. Отже запропонований законодавцем спосіб добору кандидатів, не повинен ґрунтуватись, на інтерпретації змін в організмі людини поліграфологом. Також відмітимо, що негативні результати тестування на поліграфі самі по собі не мають бути підставою для прийняття рішення про відмову кандидатів у призначенні на посаду поліцейського. Якщо особа не проходить тестування, то результати можуть потрапити до її особової справи і завадити її кар'єрному зростанню. Тестування на поліграфі не вважається абсолютно надійним, а його результати можуть стати об'єктом маніпуляцій, тому можливості використання поліграфного опитування як інструмента для

оцінювання чесності кандидатів на службу до Національної поліції України є недоцільними. Будь-яке посилання на результати тестування на поліграфі підлягає критичній оцінці.

Література:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII Голос України. - № 141-142.
2. Про подальший розвиток служби психологічного забезпечення оперативно-службової діяльності органів внутрішніх справ України: наказ МВС від 28.07.2004 № 842. // Офіційний вісник України від 19.11.2004. – 2004, № 44, стор. 187, стаття 2922.
3. Балабанова Л.М. Судебная патопсихология : – [Електронний ресурс] / Л.М. Балабанова. – Режим доступу <http://yurpsy.by.ru/help/bib/balab/13.htm>.
4. Делікатний С.К. Використання поліграфа в діяльності ОВС: навч.-метод. посібник / С.К. Делікатний, Ж.Ю. Половнікова – К.: РВВ МВС України, 2001. – 109 с.
5. Знаков В.В. Психология понимания правды / В.В. Знаков - СПб., 1999. – 281 с.
6. Принципи та умови застосування поліграфа в Україні // © Газета «Закон і Бізнес»; [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/print/118818-tehnicna_dovira_principi_ta_umovi_zastosuvannya_poligrafu_v.html
7. Архівна справа Робочого апарату Укрбюро Інтерполу щодо виявлення, вивчення та впровадження передових форм і методів роботи, інв. № 3749.
8. Холодный Ю.И. Применение полиграфа при профилактике, раскрытии и расследовании преступлений (генезис и правовые аспекты): монография. / Ю.И. Холодный - М.: Мир безопасности, 2000. – 160 с.
9. Барко В.І. Теоретико-психологічні засади управління персоналом органів внутрішніх справ : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. психол. наук : 19.00.06 – "Юрид. психологія" / В.І. Барко. – К. : НАВСУ, 2004. – 44 с.

Онищенко

Сергій Миколайович,

здобувач

Державного науково-дослідного
інституту МВС України

ПРАВО НА СВОБОДУ МИРНИХ ЗІБРАНЬ У КОНТЕКСТІ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Реальні кроки до створення правової держави неодмінно передбачають гарантування та реалізацію основних прав і свобод людини та громадянина. Серед політичних свобод чільне місце посідає забезпечення права громадян на мирні зібрання. Сучасна практика свідчить, що висловити свої погляди на актуальні питання громадяни можуть здебільшого шляхом прямого народного волевиявлення або через засоби масової інформації. Проте вибори чи референдуми не проводяться кожен день, а більшість людей найчастіше не мають безпосереднього доступу до ЗМІ та не впливають на здійснення політики. У такому випадку найкращим способом привернути увагу є

публічне висловлення своєї позиції. Право громадян збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації є однією з конституційних гарантій права громадянина на свободу свого світогляду і віросповідання, думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, на використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір, права на вільний розвиток своєї особистості тощо.

На сьогодні реалізацію права на мирні зібрання в Україні регулюють лише такі джерела права, як Конституція України (ст. 39), Постанова Пленуму Верховного Суду України від 1 листопада 1996 року № 9 «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» (п. 13), Рішення Конституційного Суду України від 19 квітня 2001 року (справа щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання), а також низкою міжнародних документів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, зокрема ст. 11 Конвенції про захист прав людини і основних свобод.

Як наголошує Т. Фулей, Законом про ратифікацію Конвенції від 17 липня 1997 року № 475/97-ВР Україна повністю визнала юрисдикцію Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ або Суд) в усіх питаннях, що стосуються тлумачення і застосування Конвенції, а відповідно до ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 року № 3477-IV суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Суду як джерело права.

Ситуація, що передувала Революції гідності, засвідчила нерозуміння тодішньою владою природи мирних зібрань. Події, які починалися як мирні зібрання з вимогами євроінтеграції, перетворилися на повстання. Незаконний розгін студентів 30 листопада 2013 року, а також постійні заборони мирних зібрань та переслідування їх учасників, є яскравим прикладом порушення свободи мирних зібрань в Україні. Ключовою тенденцією судової практики того періоду стало масове застосування судами автоматичних заборон, що стосуються всіх осіб, які хотіли реалізувати своє право на мирні зібрання [1, с. 23]. Такі судові рішення ігнорували як українське законодавство, так і міжнародні стандарти, оскільки автоматичні заборони порушують принцип пропорційності. Суд в рішенні «Езелен проти Франції» від 26 квітня 1991 року вимагає дотримання певного балансу між вимогами цілей, вказаних у ч. 2 ст. 11, та вільним вираженням поглядів. Відповідно до принципу пропорційності права і свободи можуть бути обмежені лише тією мірою, якою це необхідно для забезпечення загального блага [2, с. 5]. Така позиція судів порушує ч. 2 ст. 11 Конвенції, в якій зазначено, що втручання повинно бути виправдано нагальною суспільною необхідністю, пов'язаною з однією або декількома законними цілями. І хоча держави мають певну свободу розсуду в оцінці того чи така проблема існує, це відбувається у

тісній співпраці з європейським наглядом, що поширюється як на законодавство, так і на практику його застосування. У справі «Веренцов проти України» від 11 квітня 2013 року Суд зазначив, що Конституція України передбачає певні загальні правила щодо можливих обмежень свободи зібрань, але ці правила вимагають подальшого розвитку у національному законодавстві [3]. Європейський суд з прав людини наголошував у рішенні «Веренцов проти України» на відсутності чіткого і передбачуваного порядку організації та проведення мирних демонстрацій. Дійсно, в Україні на сьогодні відсутній спеціальний закон, який передбачає порядок організації та проведення мирних зібрань. Тобто в нашій державі відсутнє законодавче регулювання, наприклад, порядку та часу повідомлення про проведення запланованої акції. На наш погляд, корисним для України є досвід зарубіжних країн. Так, аналіз законодавства Франції, ФРН, Румунії, Угорщини, Фінляндії демонструє, що відповідні правовідносини регулюються шляхом ухвалення спеціальних законів та підзаконних актів. Для відповідних правових механізмів є характерними: короткий термін повідомлення про мирні зібрання, можливість проведення мирного зібрання без попереднього дозволу, відсутність локальних актів, які б обмежували право на мирні зібрання, закріплення відповідальності за незаконне обмеження цього права [4, с. 10].

Фундаментальним договором у сфері захисту прав людини, в рамках якого функціонує ефективний контрольний механізм захисту закріплених прав, у тому числі права на свободу мирних зібрань, вважається Європейська конвенція з прав людини.

Конвенція у ст. 11 зобов'язує держави поважати свободу мирних зібрань, встановлюючи це право для кожного, та водночас передбачає можливість її обмеження. Тлумачення закріпленої свободи, як і деталізація критеріїв правомірності втручання держави в її реалізацію, було надано у практиці Європейського суду з прав людини. Суд завжди зважав на тісний зв'язок свободи мирних зібрань з іншими правами, головним чином, зі свободою вираження поглядів, що відображено у ст. 10 Конвенції. Тому Європейський суд, незважаючи на автономну роль та особливу сферу застосування, часто розглядає ст. 11 у світлі свободи вираження поглядів, що є однією з цілей свободи мирних зборів [5, с. 186] та одним зі способів її реалізації.

Враховуючи обов'язковий характер рішень Європейського суду для виконання державами-порушницями, значний вплив практики Суду на реформування та розвиток національного законодавства держав-учасниць та визнання її Законом України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» джерелом права в Україні, аналіз стандартів Європейської конвенції має особливе значення для України. Необхідність дослідження практики Суду у сфері свободи мирних зібрань та відповідність законодавства нашої держави визначеним

стандартам набувають останнім часом наочного характеру в Україні у світлі сучасної ситуації, масових громадських протестів та широкого застосування українськими судами заборони на їх проведення.

Література:

1. Кузьмінська О.Ю. Міжнародно-правовий захист права на свободу мирних зібрань // Проблеми захисту прав людини: міжнародно-правові та національні аспекти : [Електронний ресурс] : матер. наук. студ. конф. (10 грудня 2015 р., м. Одеса). – Одеса: Фенікс, 2015. – 125 с. – Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/3282/Problemy%20zahysstu%20prav%20lyudyny%2010.12.2015.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
2. Шлоер Б. Принцип адекватності в європейському та українському публічному праві / Бернгард Шлоер // Український часопис. – 2003. – № 3. – 118 с.
3. Веренцов проти України, заява № 20372/11, рішення від 11 квітня 2011 р.
4. Денисова М.М. Правове забезпечення реалізації конституційного права на мирні зібрання в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.02/ М. М. Денисова ; Харківський нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2010. – 182 с.
5. Шевчук С. Судовий захист прав людини. Практика Європейського суду з прав людини у контексті західної правової теорії / С. Шевчук. – К. : Реферат, 2007. – 848 с.

**Катаєва
Елла Валеріївна,**
здобувач
Державного науково-дослідного
інституту МВС України

ПРЕДМЕТ ЮРИСДИКЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ УКРАЇНИ

Із формуванням системи адміністративних судів та набранням чинності Кодексу адміністративного судочинства України у 2005 році, конституційна теза про те, що держава відповідає перед людиною за свою діяльність практично почала виконуватися шляхом здійснення адміністративними судами правосуддя щодо публічно-правових спорів. Водночас аналіз наукової літератури свідчить про тривалу дискусію навколо проблематики, пов'язаної із здійсненням правосуддя за спеціалізацією та недосконалістю практики застосування правового механізму спеціалізованого правосуддя в Україні.

Відповідно до ст. 17 КАС України юрисдикція адміністративних судів щодо вирішення адміністративних справ поширюється на правовідносини, що виникають, у зв'язку зі здійсненням суб'єктом владних повноважень владних управлінських функцій, а також у зв'язку з публічним формуванням суб'єкта владних повноважень шляхом виборів або референдуму.

Юрисдикція адміністративних судів поширюється на такі публічно-

правові спори: 1) спори фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності; 2) спори з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби; 3) спори між суб'єктами владних повноважень з приводу реалізації їхньої компетенції у сфері управління, у тому числі делегованих повноважень; 4) спори, що виникають з приводу укладання, виконання, припинення, скасування чи визнання нечинними адміністративних договорів; 5) спори за зверненням суб'єкта владних повноважень у випадках, встановлених Конституцією та законами України; 6) спори щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму [1].

З огляду на викладене можна зробити висновок, що ст. 17 КАС України спрямована на відмежування адміністративної юрисдикції від інших видів судової юрисдикції та на запобігання спорам щодо юрисдикції. Названа стаття встановлює категорії справ, які належать до адміністративної юрисдикції і мають вирішуватися за правилами адміністративного судочинства. Вона містить перелік справ, на які не поширюється компетенція адміністративних судів, а саме публічно-правові справи, що віднесені до юрисдикції Конституційного Суду України, які належить вирішувати в порядку кримінального судочинства, про накладення адміністративних стягнень, щодо відносин, які відповідно до закону, статуту (положення) об'єднання громадян віднесені до його внутрішньої діяльності або виключної компетенції.

Безпосередньо предмет юрисдикції адміністративних судів як один із основних її елементів обумовлює відмінності адміністративного судочинства від інших видів – цивільного, господарського, кримінального, конституційного судочинства. Загалом для визначення предмету юрисдикції адміністративних судів у КАС України використано три способи, а саме через: поняття адміністративної справи (п. 1 ст. 3); перелік категорій справ, що належать до предмету адміністративної юрисдикції (ч. 1 ст. 17); перелік категорій справ публічно-правового характеру, що не належать до предмету адміністративної юрисдикції (ч. 2 ст. 17).

Загалом сутність предмету юрисдикції адміністративних судів, полягає у тому, що публічно-правові спори обов'язкового розглядаються адміністративними судами, якщо у них хоча б однією зі сторін є суб'єкт владних повноважень. Вжитий у КАС України термін “суб'єкт владних повноважень” означає орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їхню посадову чи службову особу, інший суб'єкт при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, у тому числі при виконанні делегованих повноважень. Тобто, в порядку адміністративного судочинства може здійснюватись захист не лише від неправомірних рішень, дій або бездіяльності суб'єктів державної влади, але й

інших суб'єктів наділених владою в силу закону або рішень уповноважених державних органів (делегування). Відтак, наявність у суб'єкта встановлених законом повноважень, які реалізуються ним на підставі власного, одностороннього волевиявлення, внаслідок чого для протилежного суб'єкта виникають правові наслідки, у тому числі пов'язані зі зміною його правового статусу, свідчить про владну природу таких повноважень, а сам суб'єкт підпадає під визначення поняття "суб'єкт владних повноважень" в розумінні КАС України. При цьому слід зауважити, що юрисдикція адміністративних судів відповідно до ч. 2 ст. 4 КАС України охоплює всі публічно-правові спори за участю суб'єктів владних повноважень. Виняток становлять лише спори щодо правовідносин, пов'язаних з процесом виборів чи референдуму, що віднесені до адміністративної юрисдикції незалежно від того, чи виступає учасником цих правовідносин суб'єкт владних повноважень чи ні.

Отже, головною ознакою публічно-правових спорів є участь у них хоча б однією зі сторін суб'єкта владних повноважень. Водночас, оскільки відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 3 та ч. 1 ст. 17 КАС України юрисдикція адміністративних судів поширюється на правовідносини, що виникають у зв'язку зі здійсненням суб'єктом владних повноважень владних управлінських функцій, необхідною ознакою належності справи до адміністративної юрисдикції є здійснення цим суб'єктом владних управлінських функцій та повноважень, і ці функції та повноваження повинні здійснюватись ним саме у тих публічно-правових відносинах, у яких виник спір.

З огляду на викладене вважаємо, що закріплення в КАС України поняття «публічно-правовий спір» сприятиме не лише визначенню предмета судового розгляду під час здійснення адміністративного судочинства, а й сфери функціонування адміністративного судочинства, його мети і спрямованості на захист прав, свобод та інтересів громадян у публічно-правових відносинах.

Література:

1. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35–36, № 37. – Ст. 446.

**Лелет
Сергій Миколайович,**
здобувач
Державного науково-дослідного
інституту МВС України

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ В ПОЛІЦІЇ: ДОСВІД КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Нині набуває актуальності проблема побудови новітньої моделі правоохоронної системи відповідно до міжнародних стандартів, принципів і норм, розроблення й запровадження якісно нових підходів у сфері управління правоохоронними органами. Задля цього, на нашу думку, доречним буде звернутися до досвіду правоохоронних органів передових країн світу, зокрема ЄС, щоб поглибити обізнаність у явищах, тенденціях та закономірностях, які визначають сучасний стан і перспективи розвитку управління поліцейськими підрозділами.

Організаційні форми поліції та принципи державного управління її діяльністю безпосередньо зумовлені історичними, економічними, політичними, географічними й іншими особливостями кожної конкретної країни ЄС.

Слід зауважити, що модель управління діяльністю поліції головним чином залежить від форми державного устрою. Нині за кордоном діють три моделі забезпечення внутрішньої безпеки: централізована, або модель з домінуючою роллю міністерства внутрішніх справ, директивним стилем управління й чіткою вертикаллю підпорядкування низових ланок центральним органам; децентралізована модель (відсутність єдиного національного органу, множинність поліцейських сил загальнодержавного, регіонального та місцевого рівнів, переважне зосередження важелів управління поліцейськими силами в руках регіональних органів державної влади й органів місцевого самоврядування, значна роль муніципальних органів влади в управлінні поліцією); напівцентралізована модель (наявність міністерства, відповідального за забезпечення внутрішньої безпеки; координація діяльності розрізнених поліцейських служб; співіснування державних поліцейських служб загальнонаціонального й регіонального рівнів, а також державної та муніципальної поліції із пріоритетністю розвитку державної поліції) [1].

Централізована модель системи забезпечення внутрішньої безпеки притаманна цілому ряду країн континентальної Європи. Саме тому її називають континентальною. Ця модель системи забезпечення внутрішньої безпеки функціонує у двох видах. Перший з них властивий державам, які забезпечують свою внутрішню безпеку самими лише зусиллями цивільної поліції, – Ірландії, Фінляндії, Швеції, Данії, Норвегії. Саме в цих країнах спостерігається невисокий рівень злочинності, відсутність серйозних політичних і соціальних конфліктів, а тому й немає потреби у спеціальних поліцейських формуваннях [2].

До країн другого (основного) виду централізованої моделі управління поліцією належать держави, у яких функціонують спеціальні поліцейські формування (жандармерії), – Франція, Іспанія, Італія, Португалія, Бельгія, Голландія, Люксембург. Цим країнам властива не лише жорстка централізація діяльності правоохоронних органів, але й традиційне використання національної поліції та жандармерії [3].

Проте суттєвим недоліком централізованої системи, яка діяла у Франції, було те, що діяльність поліції переважно зосереджувалася на вирішенні загальнодержавних проблем і недостатньо враховувала інтереси окремих територіальних громад (комун). Задля подолання цієї проблеми з 1983 р. у Франції розпочався процес створення муніципальних поліцейських органів. Реформи початку 80-х рр. XX ст. зумовили істотні зміни й у правовому полі функціонування поліції. Це стосувалося, зокрема, запровадження нового інституту комісарів, який змінив традиційний для Франції інститут префектів. Загальний стан національної поліцейської системи Франції почав зазнавати суттєвих змін за рахунок, з одного боку, збільшення кількості муніципальних підрозділів, а з іншого, – “руйнації централізованого корсету, що ускладнював еластичність служб” [4]. Сучасна структура поліцейської системи країни характеризується своєрідною централізацією. Низка функцій управління покладається на особливі ланки міністерства – департаменти або дирекції, яким безпосередньо підпорядковуються всі галузеві служби.

Децентралізована (фрагментарна) модель поліцейської системи держави характерна для країн, де побоювання нації щодо потенційно можливих зловживань з боку силових державних структур призводить до створення низки самостійних поліцейських агентств на регіональному і місцевому рівні. У країнах ЄС модель децентралізованої поліції, організованої на принципах самоврядування, зберігається лише у Швейцарії [5], де немає єдиного корпусу державної поліції, а структуру, кількість і принципи діяльності підрозділів визначають окремі місцеві (кантональні) органи влади. Часткова децентралізація поліцейської діяльності здійснена в таких країнах як Болгарія, Румунія, Чехія.

Низький рівень децентралізації властивий організаційним структурам поліцейських систем в Угорщині та Польщі. Управління поліцією Польщі здійснюється за такою схемою: Головна комендатура поліції – воєводська комендатура – повітова (районна) комендатура. Поліція Польщі складається з галузевих служб: кримінальної, превентивної і допоміжної діяльності поліції. У структурі поліції функціонує також судова поліція, повноваження та засади організації якої визначаються Міністром внутрішніх справ і адміністрації за погодженням з Міністром юстиції [6].

Комбінована (інтегрована) модель управління поліцією характерна для Великобританії, ФРН, Нідерландів, де поєднуються ознаки двох згаданих моделей. Зокрема, у Великобританії поліцейська система ґрунтується на поєднанні повноважень держави й органів місцевого самоврядування у сфері правопорядку. Систему підрозділів поліції в Англії та Уельсі утворюють незалежні формування провінційних сил поліції, столична поліція (складовою частиною її є Новий Скотланд-Ярд), самостійна поліція лондонського Сіті, у Шотландії – об’єднання поліцейських загонів та окремі підрозділи поліції міст. Міністр внутрішніх справ Великобританії не

здійснює безпосереднього керівництва поліцією графств (місцевою поліцією) [7].

Зарубіжний досвід свідчить, що найбільш ефективною є боротьба зі злочинністю за допомогою упровадження спеціальних (загальнонаціональних і регіональних) програм, які включають юридичні, організаційно-управлінські та інші взаємопов'язані заходи з достатнім фінансовим забезпеченням. Безумовно, творче використання такої практики є цікавим та достатньо перспективним для України.

З усього зазначеного вище можна зробити висновок про те, що вивчення досвіду розвитку поліцейських підрозділів країн Європи може бути корисним для України як держави, котра прагне мати поліцію європейського зразка. Втім, не слід забувати, що кожна з поліцейських систем має свою специфіку та власну історію розвитку, яка безпосередньо пов'язана з особливостями становлення та розвитку держави.

Література:

1. Парубчак І. О. Державне управління діяльністю органів внутрішніх справ: зарубіжний досвід для України / І. О. Парубчак // Вісник АМСУ. Серія: «Державне управління». – 2015. – № 1 (12).
2. Криштанович М. В. Європейський досвід державного управління органами поліції та можливості його використання в Україні / М. В. Криштанович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2015-1/doc/4/02.pdf>.
3. Губанов А. В. Полиция зарубежных стран. Организационно-правовые основы, стратегия и тактика деятельности / А. В. Губанов. – М. : МАЭП, 1999. – 288 с.
4. Centralizacja a decentralizacja // Gazeta policyjna. – 2003. – № 48.
5. Осипов Ю. И. Организация и деятельность полиции за рубежом : учеб. пособие / Ю. И. Осипов. – М. : ВНИИ МВД России, 1992. – 196 с.
6. Білоконь М. В. Державне управління у сфері охорони громадського порядку : монографія / М. В. Білоконь. – Х. : НУВС, 2004. – 700 с.
7. Мартиненко О. А. Стан дотримання законності у діяльності британської поліції / О. А. Мартиненко // Вісник нац. ун-ту внутр. справ. – 2004. – № 26. – с. 70–75.

**Суховетрук
Ірина Ігорівна,**
здобувач
Державного науково-дослідного
інституту МВС України

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ ЯК СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ

Законодавче регулювання правового статусу органів прокуратури на сьогодні не вирішує більшості проблем, пов'язаних з чинною конституційною реформою та зміною організації суспільства. Тому дослідження правового статусу прокуратури, зокрема як суб'єктів адміністративної юрисдикції, на сучасному етапі розвитку України є актуальним як з теоретичної, так і з практичної сторони.

Правовий статус визначають у юридичній літературі як юридично закріплене місце, стан когось чи чогось в суспільстві. Цей статус надає можливість учасникам відносин виступати в якості їх суб'єктів, а самі відносини, при цьому, стають правовими.

Н.А. Богданова підкреслює, що статус прокуратури виступає інструментом, який систематизує норми про нього як про учасника суспільних і правових відносин, приводить їх у стійкий правовий стан, виступає конструкцією, що поєднує нормативні характеристики, теоретичне уявлення і реальну практику реалізації правових приписів [1, с. 12].

Категорія «правовий статус» є багатоаспектною й багатоелементною. Під правовим статусом органів прокуратури слід розуміти регламентоване нормами права існуюче становище цих органів в системі органів державної влади. Цей правовий інститут складається з таких основних елементів як: завдання, функції, цілі, компетенція, відповідальність, порядок формування та процедури діяльності.

Як слушно зазначає О.Я. Якімов, у правовому статусі державного органу, у тому числі й органів прокуратури варто виділяти три основних блоки. До першого (названого цільовим) автор зараховує призначення, завдання та функції органу. Другий блок, на його думку, відображає порядок утворення органу, структуру та штати. Третій блок включає компетенцію та відповідальність [2, с. 106].

Погоджуючись із цією позицією, вважаємо, що до складових елементів правового статусу органів прокуратури належать, зокрема: правова основа діяльності; мета, завдання та принципи діяльності (цільовий блок); структура, побудована за функціонально-організаційним принципом (структурний блок); компетенція та повноваження (компетенційний блок); гарантії діяльності; юридична відповідальність за неправомірні дії або

бездіяльність, допущені посадовими особами органів прокуратури у ході виконання покладених на них обов'язків.

Діяльність прокуратури ґрунтується на засадах: верховенства права та визнання людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки найвищою соціальною цінністю; законності, справедливості, неупередженості та об'єктивності; територіальності; презумпції невинуватості; незалежності прокурорів, що передбачає існування гарантій від незаконного політичного, матеріального чи іншого впливу на прокурора щодо прийняття ним рішень при виконанні службових обов'язків; політичної нейтральності прокуратури; недопустимості незаконного втручання прокуратури в діяльність органів законодавчої, виконавчої і судової влади; поваги до незалежності суддів, що передбачає заборону публічного висловлювання сумнівів щодо правосудності судових рішень поза межами процедури їх оскарження у порядку, передбаченому процесуальним законом; прозорості діяльності прокуратури, що забезпечується відкритим і конкурсним зайняттям посади прокурора, вільним доступом до інформації довідкового характеру, наданням на запити інформації, якщо законом не встановлено обмежень щодо її надання; неухильного дотримання вимог професійної етики та поведінки.

З приводу призначення прокуратури варто сказати, що відповідно до Закону України «Про прокуратуру» прокуратура України становить єдину систему, яка в порядку, передбаченому цим Законом, здійснює встановлені Конституцією України функції з метою захисту прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави.

Що стосується функцій, то у юридичній літературі під ними розуміють: юридично необхідні види діяльності; комплекс взаємопов'язаних організаційно-правових впливів органу, кожного структурного підрозділу, який слугує напрямом для досягнення поставленої мети; основні взаємопов'язані напрями діяльності, які реалізуються як органом у цілому, так і його структурними підрозділами, посадовими особами і службовцями для виконання загальної мети. Вважаємо, що під функціями органів прокуратури слід розуміти основні напрями і види діяльності органів прокуратури, що ґрунтуються на чинному законодавстві України й визначають місце цього правоохоронного органу у державному апараті, спрямовані на забезпечення належного правового регулювання процесів, що відбуваються у суспільстві і державі.

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про прокуратуру» на прокуратуру покладаються такі функції: 1) підтримання державного обвинувачення в суді; 2) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених цим Законом; 3) нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; 4) нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового

характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян.

Водночас зауважимо, що на прокуратуру не можуть покладатися функції, не передбачені законодавством України. Так само функції прокуратури України здійснюються виключно прокурорами. Делегування функцій прокуратури, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускається.

Відносно завдань, слід зазначити, що вони мають тимчасовий характер, і у результаті їх досягнення можуть змінюються на нові. У завданнях завжди формулюється конкретна мета, яка має бути досягнута в процесі діяльності органів прокуратури. Мається на увазі призначення прокуратури в механізмі держави найбільш повно відображають її функції, які являють основні напрями і види діяльності цього правоохоронного органу.

Далі необхідно акцентувати увагу на тому, що з метою забезпечення належного функціонування державного механізму органи прокуратури повинні діяти спеціалізовано та диференційовано. Безумовно сфера діяльності органів прокуратури повинна знайти відображення в його компетенції та має бути юридично виправданою. З огляду на це компетенція починається із встановлення суспільних відносин, у межах яких можуть діяти органи прокуратури, тобто у межах предмету їх відання. Предмет відання є складовим елементом правого статусу органів прокуратури як суб'єкта адміністративної юрисдикції.

З приводу такого структурного елементу правого статусу органів прокуратури як повноваження необхідно зазначити, що вони є вираженням державного владування та специфічною ознакою цього правоохоронного органу. Виконуючи покладені на органи прокуратури функції, її працівники повинні діяти суворо в межах повноважень, передбачених чинним законодавством.

З цього приводу цікавою є думка Ю.Є. Полянського та В.В. Долежава, які стверджують, що до органів держави, у тому числі й до органів прокуратури, застосовується не загально-дозвільний метод правового регулювання, а спеціально-дозвільний. При цьому, уповноважуючи норми, являючи собою різновид спеціалізованих правових норм, визначають відповідне коло повноважень. По відношенню до діяльності прокуратури, перелік повноважень прокурорів встановлюється стосовно окремих функцій, з огляду на відмінності у способах реалізації кожної з них. Важливо і те, що окремі повноваження використовуються в процесі реалізації всіх функцій прокуратури [3, с. 9].

Права прокурора складають межі їх свободи при здійсненні ним своїх функцій та водночас виступають засобами реалізації завдань, що стоять перед цим правозахисним органом. Загальні права та обов'язки прокуроравизначені ст. 19 Закну України «Про прокуратуру». Де зокрема зазначається, що прокурор має право брати участь у прокурорському самоврядуванні для вирішення питань внутрішньої діяльності прокуратури у

порядку, встановленому законом. Прокурор зобов'язаний вдосконалювати свій професійний рівень та з цією метою підвищувати кваліфікацію. Прокурор зобов'язаний неухильно додержуватися присяги прокурора. За порушення присяги прокурор несе відповідальність, передбачену законом.

До правового статусу органів прокуратури, як суб'єктів адміністративної юрисдикції, потрібно також відносити форми та принципи їх діяльності.

Література:

1. Богданова Н.А. Категория статуса в конституционном праве / Н.А. Богданова // Вестник Московского университета. – Серия ПРАВО. – 1998. – № 3. – с. 3–20.
2. Якимов О.Я. Статус субъекта административной юрисдикции / А.Ю. Якимов // Государство и право. – 1996. - № 8. – С. 100–111.
3. Полянський Ю. Є. Акти прокуратури: підготовка і внесення : навч. посіб. / Ю. Є. Полянський, В. В. Долежан. – Одеса : Юрид. літ., 2003. – 248 с.

Южека
Роман Сергійович,
студент факультету № 4
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ФОТОГРАФУВАННЯ ПІД ЧАС СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

Важливим моментом діяльності слідчого, спрямованої на збирання інформації під час досудового розслідування, є фіксація отриманих результатів. Одним зі способів фіксації та дослідження матеріальних ознак злочинів слугує фотографія, за допомогою застосування якої при провадженні слідчої (розшукової) дії може бути констатація складу її учасників, обстановки на місці проведення, відображення основних моментів її перебігу та вагомих здобутих даних й матеріальних об'єктів тощо.

Процесуальні дії за своїм змістом та сутністю надто відмінні, тому необхідно враховувати особливості щодо кожного їх виду, зокрема, специфіку об'єктів зйомки, її послідовність і т.п.

Кримінальний процесуальний кодекс України (ч.2 ст. 240) прямо вказує на можливість проведення фотографування під час слідчого експерименту [1]. Розглянемо особливості такої зйомки. Н.П. Яблоков зазначає, що фотографування при слідчому експерименті доцільно проводити, коли отримані знімки роблять більш наочними обстановку, основні моменти його проведення і результати експерименту. Все це сприяє об'єктивізації процесу доказування. Як відомо, шляхом слідчого експерименту встановлюється

можливість вчинення будь-якої дії, можливості сприйняття будь-якого факту, настання якої-небудь події, послідовність і механізм розслідуваної події [2, с. 115]. У правоохоронній практиці проводяться такі види слідчих експериментів: 1) встановлення можливості спостереження або сприймання якого-небудь факту чи явища; 2) встановлення можливості існування якого-небудь факту чи явища; 3) встановлення можливості здійснення якої-небудь дії в певних умовах; 4) встановлення наявності або відсутності у конкретної особи певних професійних вмінь і навичок; 5) встановлення можливості вчинення тих або інших дій за певний час; 6) встановлення послідовності розвитку певної події та механізму злочину чи окремих його елементів; 7) встановлення меж поінформованості особи про факти, що цікавлять слідство [3, с. 145-150].

З'ясовуючи природу вказаної слідчої (розшукової) дії, варто вказати на те, що він має на меті не тільки перевірку певних фактів, а й одержання нових доказів по справі. Наприклад, у разі проведення слідчого експерименту для визначення можливості витягнути викрадені товари через отвір, слідчий отримує новий доказ: можливість переміщення вказаних об'єктів таким шляхом або неможливість цього.

Фотографування під час слідчого експерименту істотно підвищує достовірність його результатів та в цілому здійснюється наступним чином: за правилами орієнтуючої, оглядової та вузлової зйомок закарбовується місце і окремі його ділянки, де проводиться слідчий експеримент. Зокрема, залежно від різновиду та мети зазначеної слідчої (розшукової) дії фіксуються певні об'єкти, елементи й деталі обстановки, способи та порядок виконання відповідних дій тощо. Так, при перевірці місткості сховища окремо фотографуються порожнє приміщення й ті предмети, що повинні в ньому розміститися; за правилами вузлової фотозйомки послідовно фіксуються окремі етапи експерименту; за правилами оглядової та вузлової фотозйомок фіксується кінцевий результат експерименту, що показує можливість або неможливість виконання тих чи інших дій у певних конкретних умовах. У разі здійснення реконструкції місце проведення експерименту фотографується до та після її виконання. На думку С.І. Новикова та Ш.Ш. Ярамиш'яна, несвоєчасне проведення цієї слідчої дії негативно позначається на якості досудового розслідування, особливо в тих випадках, коли перевіряються обставини, що пов'язані з видимістю, оглядовістю, обстановкою місцевості, яка швидко змінюється [4, с. 10]. В свою чергу, фотофіксація слідчого експерименту дозволить закарбувати умови його проведення, вагомі для перевірки вказаних обставин.

Таким чином, особливості фотофіксації результатів проведення слідчого експерименту в діяльності слідчого полягають у тому, що вони допомагають фіксувати і зберігати для подальшого сприйняття фактичні обставини, важливі для вирішення справи. Також, фотофіксація результатів під час слідчого експерименту підвищує достовірність отриманих

результатів.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI // Верховна Рада України (ВВР). – 2013. – № 9-10. – № 11-12. – № 13. – Ст. 88 (із наступними змінами).: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/page>
2. Учебник / Отв. ред. Н. П. Яблоков. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Юристь, 2005. – 781 с.
3. Чаплинський К. О. Слідчий експеримент як об'єкт криміналістичного дослідження / К. О. Чаплинський // Вісник Академії митної служби України. Сер.: Право. – 2011. – № 2. – с. 145-150.
4. Новиков С.И. Следственный эксперимент при расследовании дорожно-транспортных происшествий : учеб. пособ. / С.И. Новиков, Ш.Ш. Ярамышьян. – К.: КВШ МВД СССР, 1986. – 84 с.

Семеляк

Анатолій Миколайович,

слухач 3-го курсу

факультету № 1 ННІ ПОЗН

Дніпропетровського державного університету

внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ СЛУЖБОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Службова дисципліна – це дотримання особами рядового і начальницького складу ОВС вимог, які містяться у законодавчих та підзаконних актах, а також наказах начальників ОВС усіх рівнів з питань їх службової та позаслужбової діяльності.

Особливості службової дисципліни в органах внутрішніх справ:

– вона є необхідною умовою ефективного функціонування органів внутрішніх справ, виконання поставлених перед їх персоналом завдань, функцій та обов'язків, реалізації наданих прав;

– передбачає дотримання вимог, які містяться у законодавчих та підзаконних актах, а також наказах начальників органів внутрішніх справ усіх рівнів з питань їх службової та позаслужбової діяльності. Переважна більшість таких вимог закріплені як загальні обов'язки осіб рядового і начальницького складу щодо дотримання службової дисципліни. Це такі як: дотримуватися законодавства, неухильно виконувати вимоги Присяги працівника органів внутрішніх справ України, статутів і наказів начальників; захищати і охороняти від протиправних посягань життя, здоров'я права та свободи громадян, власність, довілля, інтереси суспільства і держави;

поважати людську гідність, виявляти турботу про громадян і бути готовим у будь-який час надати їм допомогу; дотримуватися норм професійної та службової етики; берегти державну таємницю; у службовій діяльності бути чесною, об'єктивною і незалежною від будь-якого впливу громадян, їх об'єднань та інших юридичних осіб; стійко переносити всі труднощі та обмеження, пов'язані зі службою; постійно підвищувати свій професійний та культурний рівень; сприяти начальникам у зміцненні службової дисципліни, забезпеченні законності та статутного порядку; виявляти повагу до колег по службі та інших громадян, бути ввічливим, дотримуватися правил внутрішнього розпорядку, носіння встановленої форми одягу, вітання та етикету; з гідністю і честю поводитися в позаслужбовий час, бути прикладом у дотриманні громадського порядку, припиняти протиправні дії осіб, які їх учиняють; берегти та підтримувати в належному стані передані в користування вогнепальну зброю, спеціальні засоби, майно і техніку. Особливістю таких вимог є те що вони: по-перше, є загальними для усіх працівників органів внутрішніх справ; по-друге, поширюються як на службову, так і на позаслужбову діяльність; по-третє, частина з таких вимог має морально-етичний характер, але беручи до уваги те, що вони дістали нормативне закріплення, їх необхідно розуміти як правові. Крім вище приведених загальних вимог, існують: а) спеціальні, які передбачені нормативними актами для певної категорії працівників органів внутрішніх справ (наприклад, дільничних інспекторів міліції, слідчих тощо); б) індивідуальні, які передбачені окремими посадовими інструкціями.

– поширюється на широке коло суспільних відносин в органах внутрішніх справ: як на внутрішньо-організаційні відносин (які є домінуючими), так і на зовнішньо-правоохоронні відносини; як на колективні відносини (колективна дисципліна), так і на індивідуальні (індивідуальна дисципліна);

– регулюється як матеріальними, так і процесуальними нормами;

– передбачає існування специфічних заходів її забезпечення, які передбачені ст. 1 Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ України;

– передбачає особливі форми зв'язків і стосунків між начальниками та підлеглими (стосунки координації та субординації);

– передбачає можливість притягнення до різних видів відповідальності. У зв'язку з тим, що вимоги дисципліни містяться в різних за юридичною силою та спрямуванням правових актах, їх порушення є підставою притягнення особи не лише до дисциплінарної, а й до інших видів юридичної відповідальності: адміністративної, матеріальної, цивільної чи кримінальної. Відповідно до ст. 5 Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ України, особи рядового і начальницького складу, яких в установленому законодавством порядку притягнуто до адміністративної,

кримінальної або матеріальної відповідальності, водночас можуть нести і дисциплінарну відповідальність.

Романенко
Оксана Анатоліївна,
слухач 4-го курсу
факультету № 1 ННІ ПОЗН
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ДОСТУПУ ДО ІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ

Право на доступ до інформації в Україні є конституційним правом людини, яке передбачене і гарантоване статтею 34 Конституції України, а саме, право кожного на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань; право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір.

Кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена.

Отримання документованих або публічно оголошених відомостей про події та явища, що відбуваються в суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі, є засобом участі фізичних та юридичних осіб у суспільних і державних справах. Саме тому суспільні відносини, що виникають з приводу одержання інформації, потребують правового регулювання. Особливо важливою є правова регламентація об'єктно-суб'єктного складу відносин з приводу доступу до інформації в умовах формування демократичної, правової держави в Україні, найвищою соціальною цінністю якої визнається людина.

Доступ до інформації є складовою суб'єктивного права на інформацію, яке передбачає можливість для учасників інформаційних відносин вільно одержати, використовувати, поширювати та зберігати відомості, необхідні для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів, здійснення завдань і функцій. Саме це становить зміст доступу до інформації.

Отже, доступ до інформації у суб'єктивному розумінні – це гарантована державою можливість фізичних, юридичних осіб, об'єднань громадян і суб'єктів владних повноважень (держави) вільно одержувати відомості, необхідні їм для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів, здійснення завдань і функцій, що не порушує права, свободи і законні інтереси інших громадян та юридичних осіб.

В об'єктивному розумінні доступ до інформації – це сукупність правових норм, що регламентують суспільні інформаційні відносини щодо одержання їх учасниками відомостей, необхідних для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів, здійснення завдань і функцій.

Міжнародні стандарти, на яких базується і українське законодавство про доступ до публічної інформації, розглядають доступ у пасивному і активному аспектах. На відміну від позиції, коли активний і пасивний доступ розглядається як дії особи щодо отримання публічної інформації, міжнародні стандарти розглядають аспекти доступу саме в контексті забезпечення органом влади реалізації права на доступ до публічної інформації.

Порядок правового регулювання доступу до інформації в Україні визначається залежно від видів інформації, законодавчо закріплених в Законі України "Про інформацію" та Законі України "Про доступ до публічної інформації". Відповідно до норм чинного законодавства України залежно від доступу до інформації виділяють два види інформації: відкрита інформація та інформація з обмеженим доступом.

Правове регулювання відкритої інформації здійснюється на основі Закону України "Про доступ до публічної інформації" та Закону України "Про звернення громадян", а також інших нормативно-правових актів.

Правове регулювання доступу до інформації з обмеженим доступом регулюється Законом України "Про інформацію" та іншими законами, що визначають правовий режим певних видів утаємниченої інформації: закони України "Про державну таємницю", "Про банки і банківську діяльність" "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" тощо.

Правове регулювання обмеження доступу до інформації в незалежній Україні хоча й не є досконалим, але залишається під постійною увагою як громадянського суспільства, так і держави. Про це свідчать численні наукові дослідження, підвищена увага інститутів громадянського суспільства, а також, що особливо обнадіює, зміни у чинному законодавстві і прийняття нових необхідних законів в інформаційній сфері.

Сучасне інформаційне законодавство України щодо доктрини його формування має характер змішаної системи права: зберігши галузевий підхід традиційної континентальної системи права, воно стало на шлях публічно-правового нормотворення за доктриною загального права (анг-ло-американської системи права) – коли окремі проблеми на законодавчому рівні вирішуються на рівні окремих законів за принципами ситуаційного підходу.

Колотухіна
Інна Олександрівна,
слухач 4-го курсу
факультету № 1 ННІ ПОЗН
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

ЩОДО ПРОБЛЕМ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ МУНІЦИПАЛЬНОЇ МІЛІЦІЇ.

Муніципальна поліція виконує різноманітні функції: забезпечує нагляд за безпекою дорожнього руху, санітарним станом населених пунктів, порядком на ринках, виконанням розпоряджень міської влади. Одночасно вона відіграє роль своєрідного дублера і резерву національної поліції: службовці муніципальних поліцейських організацій сприяють їй при проведенні оперативно-розшукових і інших заходів щодо охорони правопорядку, а також інформують про осіб і факти, що представляють для неї інтерес. Під час надходження відомостей про злочини вони оперативно вживають необхідних заходів для їх запобігання, припинення і розкриття, повідомляють про це органи державних поліцейських сил і передають їм відповідні матеріали. Взаємовідносини з останніми будуються на засадах взаємодії і координації, але організаційна підлеглість як така або дуже обмежена, або повністю виключена.

Історичний досвід показує, що муніципальна поліція виникла внаслідок феодалної роздробленості, нездатності центральної влади ефективно забезпечити захист правопорядку, а потім побоюванням, що зосередження в її руках усіх важелів управління поліцейськими силами може привести до деспотії. Що ж до впливу загальнонаціональної і регіональної влади на забезпечення правопорядку, то у зв'язку з цим виникають два питання. По-перше, чи здатне центральне поліцейське керівництво належною мірою врахувати інтереси різних соціальних груп, політичних сил і конкретних регіонів при виробленні стратегії поліції? І, по-друге, чи можуть бути оптимально передбачені загальнонаціональні інтереси у сфері встановлення контролю над злочинністю цими групами, силами і місцевою владою? На обидва ці питання, мабуть, не можна відповісти позитивно. Всю сукупність проблем, що виникають у цій сфері, можна враховувати лише на обох рівнях - національному і місцевому.

Але було б помилково вважати, що в суспільстві існує єдиний погляд на загальні і громадські питання забезпечення законності як в центрі, так і на місцях, оскільки економічні, політичні та інші інтереси його різних компонентів часто не тільки не співпадають, але і вступають у взаємні суперечності навіть у масштабах окремих регіонів. Тому в цьому випадку

метою центральних державних органів, які керують поліцією, а також парламентів і регіональних інстанцій, є нейтралізація останніх і забезпечення збалансованості інтересів при організації функціонування поліцейських сил. Ця мета досягається далеко не завжди. Однак, як свідчить досвід розвинених демократичних країн, в цілому вдається приймати рішення, прийнятні для всього суспільства, за рахунок єдино можливого в таких умовах компромісного варіанту.

Штатна чисельність муніципальної поліції і суми витрат на її утримання затверджуються місцевою адміністрацією, виходячи із стану криміногенної обстановки, особливостей території, складу населення та інших чинників. Організаційні моделі муніципальної поліції різноманітні. Як правило, в її складі створюються різні служби і підрозділи, на розсуд її безпосередніх керівників. Місцева влада не втручається в оперативно-розшукову, адміністративно-юрисдикційну і кримінально-процесуальну діяльність "муніципалів", проте зберігає, зрозуміло, можливості впливу на ці формування. Перш за все цей вплив здійснюється за допомогою фінансових важелів, а також за допомогою контролю за станом правопорядку.

Вищеназвані чинники зумовлюють існування досить розвиненої системи муніципальних поліцейських організацій. Надалі можливо збільшення їх значущості в забезпеченні правопорядку. Очевидно, це може бути викликано загальним зростанням правопорушень, у тому числі і тих, боротьба з якими належить до компетенції місцевих влад, а також бажанням центральних установ активніше використовувати місцеві бюджети для фінансування витрат на встановлення контролю над злочинністю. Але названий процес об'єктивно не може проходити поза межами загальної тенденції до зростання ролі держави в різних сферах, збільшення об'єму її функцій.

Питання про співвідношення централізованих і децентралізованих коренів в управлінні поліцією має виключно важливе значення для розуміння кардинальних ідей розвитку цього інституту в сучасному світі. Хоча в багатьох країнах за місцевою владою закріплено право мати і безпосередньо керувати ними, вплив на них центральних урядів достатньо великий.

Підтримуючи в цілому думку про необхідність створення муніципальної міліції, відзначимо, що не можна не враховувати те, що сильні децентралізовані поліцейські системи поширені в зарубіжних країнах демократичної орієнтації далеко не скрізь, а лише там, де велика частина населення не живе за межею бідності і де мільйони працівників бюджетної сфери своєчасно отримують зарплату, в строк виплачуються соціальні допомоги, „чого ми, на жаль, не бачимо в сьогоднішній Україні”. Адже це в першу чергу і ставить під загрозу громадянське суспільство, його соціальну стабільність.

Крім того, необхідно врахувати, що децентралізована поліція переважно діє або в мононаціональних державах, або в тих федераціях, де серед

національних еліт суб'єктів не спостерігається тенденцій до сепаратизму. Останнє, на жаль, не є характерним для нашої країни. І, нарешті, розвинена, муніципальна поліція діє за кордоном тільки там, де місцева влада має в своєму розпорядженні достатні фінансові можливості для виплати заробітної платні та стимулювання роботи вищевказаних підрозділів. Але реалії свідчать, що в Україні органи місцевого самоврядування на теперішній час такими можливостями не володіють.

Святовець
Дмитро Вікторович,
слухач 3-го курсу
факультету № 1 ННІ ПОЗН
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МВС В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Структурні підрозділи МВС України виконують широке коло завдань та функцій щодо забезпечення правопорядку, захисту прав і свобод громадян, попередження і припинення правопорушень, тому від удосконалення їх правоохоронної діяльності значною мірою залежить зміцнення законності і правопорядку в країні. Необхідність суттєвого підвищення ефективності діяльності підрозділів поліції потребує ґрунтовного і послідовного наукового аналізу організаційно-правових засад діяльності аналогічних підрозділів європейських країн.

Розгляд теоретичних і практичних аспектів діяльності поліцейських підрозділів країн Європейського Союзу є одним з основних напрямів сучасних наукових досліджень у сфері правоохоронної діяльності.

Курс на зміцнення державності в Україні, охорону прав, свобод і законних інтересів громадян, забезпечення верховенства права в усіх сферах суспільного життя залишається одним із головних напрямків державного будівництва. Подальший розвиток демократії, забезпечення прав і свобод громадян нерозривно пов'язані з підвищенням якості і ефективності діяльності правоохоронних органів, одне з провідних місць серед яких належить національній поліції.

В умовах інтеграції України до Європейського Союзу постає проблема удосконалення органів внутрішніх справ, а саме формування більш дієвих та ефективних підрозділів. При розробці концепцій і доктрин розвитку або реформування тієї чи іншої сфери суспільного життя, необхідно перш за все, звертати увагу на досвід інших розвинених держав світу. Чималу користь цей

досвід може принести Україні при розбудові власних правоохоронних органів, насамперед новоствореної поліції.

Поліція сьогодні – це невід’ємний атрибут будь-якої держави світу. В кожного народу, що створив свою державу, неминуче виникає потреба в формуванні особливого апарату, на який було б покладено функції охорони громадського порядку і боротьби зі злочинністю.

Згодом такі апарати почали називати поліцією. В розумінні сучасної людини поліція – це організація спеціальним чином підготовлених фахівців у сфері боротьби з правопорушеннями.

Сьогодні в демократичних державах поліція констатується як одна з ланок виконавчої влади, яка покликана забезпечити реалізацію законів, що відносяться до сфери її діяльності, і рішення задач правосуддя. При цьому законодавці прагнуть уникнути якої-небудь гіпертрофії поліції як якогось "силового механізму", чим пояснюється та обставина, що основні закони або взагалі не згадують, або ведуть мову про неї в контексті підлеглості судовим інстанціям.

Разом з тим поліція, будучи озброєним формуванням, що має спеціальні воєнізовані підрозділи, які мають у своєму розпорядженні всі необхідні засоби і навички вживання практично будь-яких силових заходів, об’єктивно відіграє роль "силового гаранта" функціонування всієї владної триади.

Але в той же час, як показує практика, поліція - об’єкт підвищеної уваги в перманентній боротьбі за сфери впливу між різними угрупованнями правлячих структур. І це представляє чималу небезпеку для інтересів демократії.

З метою нейтралізації існуючих і можливих спроб узурпувати вплив на поліцію, теорією і практикою розвинених зарубіжних країн вироблений комплекс правових і організаційних заходів, що мають, на наш погляд, велике значення для забезпечення демократичного характеру діяльності цього державного інституту. До них найперше належать:

- орієнтування поліції на служіння загальнонаціональним поглядам і захист фундаментальних демократичних цінностей;
- позбавлення її організаційно-правових можливостей діяти незалежно від інших державних і суспільних структур;
- забезпечення суспільного контролю за функціонуванням поліцейських сил і залучення громадськості до безпосереднього керівництва ними;
- побудова національних поліцейських систем на основі створення множинності суб’єктів поліцейської діяльності, підлеглих різним міністерствам, відомствам і органам місцевого самоврядування; "перетин" компетенції цих суб’єктів для використання їх з метою взаємного контролю.

Вищеназвані заходи цілком можна вважати універсальними, але ступінь і форми реалізації більшості з них в різних країнах неоднакові, що зумовлено сукупністю національно-історичних, політичних, економічних та інших особливостей розвитку кожної конкретної країни.

Великого значення в даному аспекті набуває саме висвітлення питань міжнародного співробітництва в правоохоронній діяльності органів та підрозділів внутрішніх справ.

Міжнародна правоохоронна діяльність визначається міжнародною правоохоронною та судовою функціями держави, які реалізуються національними правоохоронними органами, а також відповідними міжнародними органами та організаціями. Вдосконалення міжнародної правоохоронної діяльності вимагає системного підходу до організації суб'єктів даного виду діяльності. Особливого значення останнім часом набуває завдання зміцнення міжнародних органів та організацій, що здійснюють охорону права. Усвідомлюючи важливість вирішення цієї проблеми, усі держави світу мають не тільки підвищувати ефективність організації національних правоохоронних і судових органів, але і сприяти усталеному розвитку суто міжнародних правоохоронних структур.

Однією із ефективних форм співробітництва держав постає безпосередня активна участь кожної держави, яка виявляється у членстві держави у відповідних міжнародних органах та організаціях, пов'язаних із певними правами та обов'язками держави. Україна як незалежна держава вже зробила певні кроки в напрямку інтеграції до міжнародних правоохоронних структур, безпосередньо - до Європейського Союзу.

Тому вважаємо даний шлях провідним та ефективним в формуванні сильних та сучасних правоохоронних органів зокрема поліції.

Андрєєв
Владислав Юрійович,
слухач 3-го курсу
факультету № 1 ННІ ПОЗН
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ І ЄС У МИТНІЙ СФЕРІ

Будучи невід'ємною частиною економічного та торговельного діалогу, митне співробітництво Україна – ЄС відіграє важливу роль у забезпеченні сприяння торгівлі і захисту громадян, а також боротьбі з шахрайством. Обравши одним із пріоритетів своєї зовнішньої політики інтеграцію в європейські структури й участь у загальноєвропейських процесах, Україна визначила і магістральний напрямок свого міжнародного митного співробітництва, а саме міжнародне митне співробітництво з Європейським Союзом.

Прагнення нашої держави інтегруватися до європейської спільноти стає додатковим потужним стимулом соціально-економічних перетворень, в реалізації яких важлива роль належить митній службі України та здійснюваному нею міжнародному співробітництву в галузі митної справи. Збільшення території ЄС пов'язане з прийняттям до його складу нових країн-членів, призвело до появи спільного кордону між ЄС та Україною.

З урахуванням такого тісного сусідства, обумовленого, в першу чергу, питаннями економічної безпеки та забезпеченням надійного захисту громадян, як ЄС, так і України відбулася й активізація українсько-європейського співробітництва в галузі митної справи. І це не дивно, адже Україна у вимірі європейських держав – п'ята за кількістю населення і перша за розмірами території. До того ж, ЄС посів місце найбільшого торгового партнера України, територією нашої держави проходять чотири з десяти міжнародних транспортних коридорів загальноєвропейської мережі та два з п'яти євразійських транспортних коридорів.

Угода про партнерство та співробітництво (далі – УПС) з Україною чинна з 1998 року і зосереджена в першу чергу на зближенні митних процедур та взаємній адміністративній допомозі.

З 1 січня 2009 року на території Європейського Співтовариства всі операції транзиту на умовах Конвенції Міжнародної дорожньої перевезки (надалі - МДП) (TIR) в обов'язковому порядку здійснюватимуться з використанням європейської митної інформаційної системи NCTS (New Customs Transit System). У зв'язку з цим, перевізники-держателі книжок МДП як з ЄС, так і з інших країн, будуть зобов'язані здійснювати завчасне передавання даних з книжки МДП (декларації МДП) в електронному вигляді до системи NCTS митних органів Європейського Співтовариства.

Нова система має значні переваги:

- прискорення обробки книжки МДП під час відкриття операції МДП у митниці відправлення і прикордонній митниці в'їзду на територію ЄС;
- прискорення завершення операції МДП на території ЄС, оскільки дані передаватимуться між митницями електронним зв'язком;
- забезпечення ефективного контролю і безпеки перевезень.

Актуальним є імплементація міжнародних стандартів та стандартів ЄС в національне законодавство України, що вимагає:

1. Завершити впровадження нормативно-правової бази, необхідної для імплементації Митного кодексу, у відповідності до міжнародно-визнаних стандартів, особливо угод СОТ, зокрема що стосується митної вартості, а також у відповідності до митного законодавства ЄС.

2. Подальший перегляд Митного Кодексу, враховуючи положення законодавства ЄС і раніше надані рекомендації.

3. Україна має прийняти та поновлювати чинну Гармонізовану систему з метою подальшого прийняття Комбінованої номенклатури, як це

передбачено УПС.

4. Впровадити митний контроль, заснований на аналізі ризиків, та визначити необхідне організаційне забезпечення.

5. Підготовка та введення в дію законодавства у митній сфері: щодо митного контролю прекурсорів, контрафактної та піратської продукції, товарів подвійного призначення, предметів культури.

6. Удосконалити функціонування митниці (Customs service); спростити та модернізувати митні процедури на кордонах і всередині держави.

Митне співробітництво між Україною та ЄС здійснюється у наступних напрямках: згідно зі ст. 51 УПС - зближення чинного і майбутнього митного законодавства України із законодавством Співтовариства; надання технічної допомоги, якої може потребувати Україна при здійсненні заходів, пов'язаних із зближенням законодавства. Допомога може включати, зокрема: обмін експертами; завчасне надання інформації, особливо стосовно відповідного законодавства; організацію семінарів; професійну підготовку; допомогу у здійсненні перекладу законодавства Співтовариства у відповідних секторах; надання взаємної допомоги у вирішенні митних питань - у відповідності до положень Рамкова Стратегія митного співробітництва визначає пріоритети співпраці України з ЄС у митній сфері. Їх реалізація сприятиме налагодженню практичної взаємодії в галузі обміну інформацією та боротьби з шахрайством.

Вона також сприятиме підготовці України до приєднання до спільної транзитної системи, надасть поштовх подальшій модернізації і покращенню роботи української митниці та інших контролюючих органів на кордоні по всіх напрямках. Це, у свою чергу, забезпечить високу якість послуг у цій сфері.

В першу чергу необхідно зорієнтувати міжнародну діяльність ДМСУ у напрямку підготовки та створення нової правової бази з міжнародного співробітництва в галузі митної справи між Україною та ЄС, а також у напрямку розширення практичних форм міжнародної співпраці (наприклад, через створення спільних пунктів пропуску на митному кордоні України та ЄС) між митними органами України й митними та іншими уповноваженими органами (наприклад, з Європолом) держав-членів Європейських Співтовариств.

Лише за таких умов розвиток міжнародного співробітництва в галузі митної справи нашої держави з ЄС від реалізації окремих спільних проектів з часом може створити передумови до поступової економічної інтеграції та поглиблення політичного співробітництва.

Дударь
Олексій Валерійович,
слухач 3-го курсу
факультету № 1 ННІ ПОЗН
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЮВЕНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ В УКРАЇНІ

Дитяча злочинність є поширеним явищем в Україні. Кожен п'ятнадцятий злочин у державі – справа рук неповнолітніх. За даними Міністерства внутрішніх справ України за 2012 рік, діти і підлітки вчинили понад 14 тис. правопорушень.

В Україні нині діє система державних інститутів, що займаються проблемами дітей. Але, в силу своєї роз'єднаності, результати їх діяльності щодо зниження рівня злочинності серед дітей та в сфері захисту дитини від кримінального середовища не відповідають вимогам сьогодення. І це потребує істотних реформ і змін. Об'єднання зусиль та можливостей різних державних органів і структур, а також громадських організацій, створення та функціонування цілісної системи ювенальної юстиції, на нашу думку, сприятиме розвиткові у цій галузі.

Шлях до такої юстиції, що включає ювенальні суди, спеціалізовану адвокатуру, самостійну систему слідчих апаратів, виховні заклади, соціальні органи та заклади освіти, які займаються вихованням підлітків, вимагає вже на сучасному етапі вирішення багатьох теоретичних і практичних питань. Основне з них стосується створення судів у справах дітей, як центрального елемента ювенальної юстиції.

У п. 3 ст. 40 Конвенції ООН про права дитини (1989) закріплено: "...держави-учасники прагнуть сприяти у встановленні законів, процедур, органів і установ, що мають безпосереднє відношення до дітей, які, як вважається, порушили кримінальне законодавство, обвинувачуються або визнаються винними в його порушенні" [1]. Ці правила вказують на необхідність створення "системи правосуддя щодо дітей": саме така думка про важливість існування системи судочинства стосовно дітей закріплюється міжнародними стандартами, що є основоположними у становленні сучасної держави.

На сьогодні доцільність створення ювенальних судів в Україні викликає гострі дискусії. Система судів у справах дітей передбачена Концепцією судово-правової реформи, схваленою постановою Верховної Ради України 28 квітня 1992 р. Сьогодні ми маємо чи не єдину можливість у рамках судової реформи використати глибокий системний підхід та побудувати ювенальну юстицію. Спеціалізоване правосуддя у справах дітей,

відповідно до загально визнаних норм міжнародного права, слід розглядати у світлі вступу України до Ради Європи. Воно сприятиме прискоренню процесу зближення правових систем України та Європейської спільноти. Тому метою сучасної реформи має стати впровадження в дію систему правосуддя України міжнародних принципів і норм, що стосуються ювенальної юстиції, перш за все, Конвенції ООН про права дитини, "Пекінських правил", "Ер-Рядських керівних принципів".

Сутність поняття "ювенальна юстиція" пов'язана з її головним суб'єктом – судом у справах дітей, що визначає поняття юстиції як правосуддя. Лінгвістичне поєднання слів "юстиція" і "ювенальна" означає, що йдеться водночас і про загальне, й специфічне поняття юстиції. Як частина загального юстиція відображає його принципи та інститути, а як специфічного – відрізняє її від загальної, створивши ступінь її автономності [2].

Узагальнення досвіду міжнародного ювенального правосуддя свідчить, що соціальна реабілітація дітей, які вступили в конфлікт із законом, є ефективним соціальним механізмом, який дає змогу відновити фізичний, психологічний та соціальний статус дитини.

Слід зазначити, що в Україні вже зроблено певні кроки для втілення у життя прогресивних положень міжнародно-правових актів, що дає підстави вести мову про позитивні зміни у національному (внутрішньодержавному) законодавстві, намітилася повільна, але доволі стійка трансформація системи правосуддя від переважання каральної моделі судочинства до виховної.

Створення системи правосуддя для дітей в Україні обговорюється багатьма науковцями та практиками. У більшості судів України сьогодні вже запроваджено спеціалізацію з розгляду справ щодо неповнолітніх. Суддів орієнтують на те, щоб вони вивчали не лише правову тематику стосовно цієї категорії осіб, а й вікову психологію та педагогіку. Основною метою ювенальної юстиції є забезпечення такої процедури судового розгляду, яка б створила всі умови, щоб дитина могла позбутися відчуття дискомфорту та скутості, врахувала індивідуальні й вікові особливості дитини, а також її психологічний стан, умови життя та родинні зв'язки.

На сьогодні існує напрацьований проект Концепції створення та розвитку системи ювенальної юстиції в Україні, де зазначається, що в створення спеціалізованої системи, яка б захищала права дитини, є вкрай необхідною [3].

Положення Концепції визначають основні напрями розвитку ювенальної юстиції в Україні, реалізація яких має підвищити рівень правового захисту дітей, зменшити рівень дитячої злочинності, підвищити відповідальність держави і суспільства за умови їх зростання й розвитку.

Аналіз стану злочинності неповнолітніх в Україні, а також законодавства, яке визначає їх правовий статус і повноваження суддів, правоохоронних органів та пенітенціарної системи, можливостей реабілітації

неповнолітніх правопорушників, дає підстави для однозначного висновку про необхідність створення в Україні ювенальної юстиції шляхом реформування наявних і запровадження нових інституцій, залучення недержавних організацій.

Таким чином, можна констатувати, що в Україні створення спеціалізованої системи, що захищала б права дитини, є вкрай необхідним заходом, що забезпечить належні умови для всебічного захисту прав дитини, запобігання злочинам, що вчиняються ними, їх ресоціалізації та виправлення.

Література:

1. Конвенція ООН про права дитини, резолюція 44/25 Генеральної Асамблеї ООН від 20 листоп. 1989 р. Ратифікована Постановою Верховної Ради України № 789XII (78912) від 27 лют. 1991 р.
2. Крестовська Н.М. Ювенальне право України: історико–теоретичне дослідження: монографія / Н.М. Крестовська. – О.: Фенікс, 2008. – 328 с.
3. Концепція створення та розвитку системи ювенальної юстиції в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/](http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/).

**Качуренко
Євгеній Євгенович,**
слухач 3-го курсу
факультету № 1 ННІ ПОЗН
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

РЕОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ – ГАРАНТІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВІСВОБОД ЛЮДИНИ

Актуальність статті базується на необхідності подолання протиріччя між потребою застосування світових та європейських стандартів забезпечення прав і свобод людини та відсутністю належного теоретико-методологічного науково-прикладного підґрунтя реалізації нових підходів до вдосконалення діяльності правоохоронних органів.

Метою статті є визначення на підставі ретроспективного аналізу діяльності правоохоронних органів закономірностей і тенденцій, які впливають на ефективність забезпечення прав і свобод людини та надання рекомендацій щодо шляхів удосконалення організаційно-правового забезпечення правоохоронних органів.

Правову реформу, яка сьогодні проводиться в нашій країні, має бути цілком спрямованою на розвиток прав людини та механізму їх реалізації і захисту, причому успіх її значною мірою залежатиме від готовності та здатності державних

ганів, насамперед судових і правоохоронних, сприйматисвоєпризначеннякслужіннякожнійлюдині, охоронятиі захищатиїправатасвободи, гарантуватиїбезпеку. Людськийвимір—осьосновнийвекторконституційно-правовогорегулюваннясоціальнихпроцесів. З цьогоітребавиходити, проводячівідповідніреформи—економічні, соціальні, правові.

У системівиконавчоївладиМіністерствовнутрішніхсправУкраїнизпідпорядкованимиїоуорганамиєцентальноюланкоюзабезпеченнявнутрішньоїполітикибезпекисуспільстваігромадськогоспокоювдержаві, в основіякої—попередженнязлочинностітаборотьбазнею, особливозорганізованимиїформамитакорупцією.

Вирішальнаспрямованістьвиконавчоївладиполягаєвутвердженнітазабезпеченніправісвободлюдини, щоКонституцієюУкраїни визнається"найвищоюсоціальноюцінністю"[1,18]. Для повного забезпечення цієї метивУкраїніпроводитьсяширокомасштабнаадміністративнареформа, невід'ємноюскладовоюякоїєреформуваннясистемдержавноїслужбиіслужбиворганіввнутрішніхсправ, а саме: удосконаленнякадровогопотенціалу, створенняоновленого, потужногоідієдатногоуправлінськогоапарату, становленняпрофесійної, політичноейтральноїтаавторитетноїдержавноїслужби.

Адміністративна реформа повинна сприяти налагодженню нового формату зв'язків та взаємного відношення в діалозі "суспільство-міліція". Підвищеннюпрестижуорганіввнутрішніхсправсприятиме реалізаціяфункціїсоціальноїдопомогинаселенню, тобтонаданняморально-психологічноїдопомогижертвамзлочинів, сім'ямзагиблихвнаслідокзлочинів; встановленняпідтримкадобрихстосунківзгромадськимиформуваннями; наданняконсультаційнаселеннюзправовихпитаньтаін. Реформуванняорганіввнутрішніхсправмаєнаметіутворенняновогооргану, основноюфункцієюякогобуде"функціяпідтримкитасоціальноїдопомоги", тобтонаданнянаселеннюдопомогиурозв'язанніскладнихпитань.

РозпочатийнаконституційнихзасадахпроцесдержавотвореннявУкраїніпотребуєпередусімчіткоговизначеннямісцяправоохоронноїдіяльностівсистемідержавноївлади, відтак, місцятароліправоохороннихорганівусистеміорганівдержавноївладитамісцевогосамоврядування[2]. Правоохоронною, нанащудумку, єтакавладнадіяльність, яказдійснюєтьсяуповноваженимидержавоюорганаминапідставізаконуівустановленомуєйпорядкузметоюохоронийзахиступравтазаконнихінтересівлюдини, державнихігромадськихформуваньшляхомзастосуванняправовихзаходіввпливу[3,46].

Варто зазначити, що у багатьох нормативно-правових актах не має визначенняпоняття"правоохоронніоргани", хочаівживаєтьсявоноврядівипадків, наприкладузаконих"Прооперативно-розшуковудіяльність", "ПроСлужбубезпекиУкраїни", "Прозабезпеченнябезпекиосіб, якіберутьучастьукримінальномусудочинстві".

Отже, Закон, зодногобоку, правоохороннимивважаєпевнідержавніоргани(органипрокуратуриітаін.), якимтакожвластивіправозастосовніабоправоо

хоронні функції, з другого – інші органи, які застосовують правові норми або охороняють право. Такерозуміння поняття "правоохоронні органи" є дуже широким [4].

Більш вузьке розуміння цього поняття впливає на аналіз функцій, покладених на зазначені органи. Тому правоохоронними органами у вузькому розумінні слід визнати такі, які реалізують наведені нижче функції: розслідування кримінальних проваджень та справ про адміністративні правопорушення; оперативно-розшукова діяльність; охорона громадського порядку і громадської безпеки; виконання вироків, рішень, ухвал і постанов судів, постанов органів дізнання попереднього слідства прокурорів; контроль за переміщенням людей, транспортних засобів, товарів та інших предметів чиречовин через державний імітний кордон України; нагляд і контроль за виконанням законів.

Система державних правоохоронних органів, яка склалася сьогодні в Україні, є недосконалою як за структурою, так і функціонально. Вона створювалася ще за радянських часів і лише частково трансформувалася за останні двадцять років під впливом найрізноманітніших чинників. Так, через загострення політичної ситуації в окремих регіонах підрозділи міліції були виведені з-під контролю місцевої влади. Зростання окремих видів злочинів сприяло створенню цілої ряду нових служб і навіть видів міліції. Серед них підрозділи борються з організованою злочинністю, борються з незаконним обігом наркотиків, підрозділи екологічної міліції, податкової міліції тощо [5].

Найбільш важливим напрямом удосконалення діяльності правоохоронних органів у сучасних умовах є зосередження їх зусиль на безумовному забезпеченні прав і свобод людини в Україні [6]. В цей непростий період переходу самої правоохоронної системи від заборонних методів діяльності до реального гарантування прав кожного члена суспільства вимагає вирішення багатьох складних теоретичних, практичних, організаційних та інших проблем [7].

Зазначене свідчить, що існуюча в Україні система правоохоронних органів в потребує певної реорганізації. Її слід здійснювати не поспіхом (як це завжди було), а на підставі науково обґрунтованої державної концепції або програми судово-правової реформи [8].

У межах цього документа має бути визначено відповідне коло питань, пов'язаних з перебудовою системи правоохоронних органів у процесі державотворення, а саме:

- поняття правоохоронної діяльності та її місце в системі державної влади й місцевого самоврядування;
- визначення системи правоохоронних органів та основних критеріїв, за якими той чи інший державний заклад (установа) має належати до цієї категорії;
- основні засади правоохоронної діяльності та її рівні, коло суб'єктів та об'єктів впливу;

- засади, на яких здійснюється залучення до цієї діяльності недержавних органів, громадських формувань та окремих осіб;
- засади, на яких здійснюється взаємодія та координація правоохоронних органів;
- правове, організаційне, методичне й матеріальне забезпечення діяльності правоохоронних органів, включаючи підготовку кадрів та підвищення їх кваліфікації.

Актуальність розробки інноваційних наукових концепцій, спрямованих на реформування системи управління МВС, визначається перш за все станом та динамікою злочинності в країні, низькою ефективністю діяльності структурних елементів такої системи (головних управлінь, департаментів, управлінь, відділів), конкурентним характером структурної взаємодії. При цьому дослідження стану та динаміки злочинності дозволяє визначити певні тенденції щодо збільшення загальної кількості виявлених злочинів, зростання кількості осіб (у тому числі неповнолітніх), взятих на облік у зв'язку зі скоєнням злочину, значної диверсифікації злочинної діяльності.

При цьому слід враховувати досвід інших країн світу, в яких роль поліції має двовекторний характер: по-перше, це забезпечення законності та профілактика злочинів, громадських заворушень, по-друге, це надання соціальних та гуманітарних послуг у надзвичайних ситуаціях [9,28]. Варто досягти зміни діяльності правоохоронних органів з реактивної (реагування на факт скоєного злочину та його наслідки) на проактивну (запобігання, профілактику, випередження дій осіб з девіантною поведінкою).

Метою створення міліції (поліції) нового типу повинні стати, по-перше, підвищення ефективності діяльності органів внутрішніх справ у сфері гарантування безпеки людини, суспільства та держави; по-друге, забезпечення відкритості правової інформації, розробка і впровадження адапційних технологій гармонізації міжнародних та національних стандартів у сфері правозахисної діяльності; створення умов для демократизації суспільних відносин, формування передумов отримання конституційних норм у сфері забезпечення прав вільної людини відповідно до світових стандартів.

Таким чином, ми вважаємо, що основними завданнями реформування МВС на сучасному етапі є:

- оптимізація структури МВС на центральному рівні, удосконалення взаємодії структурних елементів системи МВС, напрацювання комплексу критеріїв організації, раціоналізації та контролю діяльності ОВС;
- формування технологій взаємодії міністерства, департаментів та головних управлінь, управлінь МВС в регіонах з органами влади (Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування)

- розроблення та впровадження інноваційних освітніх програм для вищих навчальних закладів системи МВС щодо підготовки працівників ОВС на якісно новому рівні, що базується на принципах міжнародного права;
- створення належних умов для вільного доступу громадян до джерел інформації про діяльність ОВС;
- створення інформаційної мережі з питань діяльності ОВС, формування електронної системи документації.

Проведення дослідження дозволяє констатувати, що імплементація міжнародних стандартів правоохоронної діяльності потребує, по-перше, розробки основ оцінки стану захисту прав вільної людини в діяльності міліції, визначеної концептуально-методологічними положеннями, принципами, підходами, моделями, цілісної системи управління ОВС щодо отримання прав вільної людини. Така система має бути спрямована на вдосконалення теоретико-правових засад практики забезпечення прав вільної людини в діяльності органів внутрішніх справ.

Література:

1. Герасименко Е. С. Питання реформування інституту адміністративної відповідальності: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К.: Київськ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2000. – 21 с.
2. Негодченко А. В. Проблемы использования зарубежного опыта деятельности органов внутренних дел Украины по защите прав вольного человека // Проблемы развития образования, юридической науки и практики: Матер. науч.-практ. конф., посв. 45-летию Академии МВД Республики Беларусь (Минск, 24-25 марта 2003 г.). – Мн., 2003. – С. 39-46.
3. Осипов Ю. И. Организация деятельности службы полиции за рубежом: Учеб. пособие. – М.: ВНИИ МВД России, 1992. – 196 с.
4. Васильев А. С. Административное право Украины (общая часть): Учеб. пособие. – Х.: Право, 2001. – 316 с.
5. Прав людини професійні стандарти для працівників міліції та пенітенціарних установ в документах міжнародних організацій / Упоряд. Т. Яблонська. – К.: Сфера, 2002. – 296 с.
6. Негодченко А. В., Порошук С. Д. Соціальна захиста личності як функція сучасного держави // Етнонаціональний розвиток України та стан української етнічності в діаспорі: сутність, реалії конфліктності, проблеми та прогнози ХХІ ст.: Тези V Міжнар. наук.-практ. конф. Ч. II. – К.; Чернівці: Чернівецьк. держ. ун-т, 1997. – С. 73–78.
7. Курінний С. В. Деякі аспекти вдосконалення організації органів внутрішніх справ України в умовах проведення адміністративної реформи // Наук. вісн. Дніпропетр. юрид. ін-ту МВС України. – 2001. – № 1. – С. 264–267.
8. Прозатвердження Концепції адміністративної реформи в Україні: Указ Президента України від 22.08.1998 р. // Офіційний вісник України. – 1999. – № 21. – Ст. 943.

9.

Негодченко О. В. Удосконалення правоохоронної діяльності органів внутрішніх справ в Україні та забезпечення прав і свобод людини // Наук. вісн. Юрид. акад. Мін-ва внутр. справ. – 2002. – № 3. – С. 11-17.

**Дементей
Олег Валерійович,**
слухач 2-го курсу
факультету № 1 ННІ ПОЗН
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

ЗАХИСТ ПРАВ ГРОМАДЯН ЯК ОСНОВНА ФУНКЦІЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Анотація. Досліджено поняття та значення функції правової держави із захисту прав громадян.

Захист прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина становить основну функцію сучасної демократичної соціальної правової держави, що забезпечується державним апаратом із залученням інститутів громадського суспільства в усіх сферах суспільних відносин.

Правоохоронні органи виступають спеціально уповноваженими органами державної влади, що професійно і на постійній основі здійснюють охорону й захист основ конституційного ладу, у тому числі прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина, законності та правопорядку. При цьому, широкий характер повноважень правоохоронних органів і складність їх реалізації вимагають формування адекватних адміністративно-правових засад, які б визначали сутність та місце захисту прав громадян у діяльності правоохоронних органів, правовий механізм його практичного здійснення, а також гарантії дотриманням прав громадян.

Функція захисту прав і свобод людини і громадянина, що спрямовується на реалізацію соціального призначення правової держави, посідає чільне місце в системі її функцій, має системоутворююче значення, екстраполюючись в усіх напрямках діяльності сучасної правової держави. О. Ф. Скакун у системі внутрішніх функцій держави називає лише правоохоронну функцію, сутність якої, зокрема, зводиться до забезпечення охорони конституційного ладу, прав і свобод громадян. Разом із тим, у даному разі необхідно враховувати, що правоохоронна діяльність охоплює лише один сегмент захисту прав і свобод людини і громадянина, який включає у себе також міжнародно-правовий та інші механізми захисту прав громадян. Тим більше, на нашу думку, гарантування та захист прав громадян не можна зрівнювати та відділяти від економічної, соціальної чи екологічної

функції, реалізація яких за умов правової держави має бути нерозривно поєднана із відповідними правами і свободами людини і громадянина.

Зокрема, на думку І.В. Берестовського, функція захисту прав громадян має сильний вплив на розвиток і реалізацію всіх основних функцій сучасної держави, сприяє їх демократичному, ефективному здійсненню в різних сферах суспільного життя. А на думку О.С. Головащенко, реалізація ознак правової держави є неодмінною умовою забезпечення та гарантування прав і свобод людини і громадянина. Таким чином, слід наголосити на діалектичній єдності захисту прав і свобод людини і громадянина із усіма іншими ознаками правової держави, що дозволяє виділити визначальну роль захисту прав громадян у формуванні й функціонуванні правової держави.

Отже, підсумовуючи щодо розуміння функції правової держави із захисту прав громадян, відзначимо, що під нею належить розуміти систему заходів із попередження порушень прав громадян, контролю та нагляду за їхнім дотриманням, підтвердження чи відновлення оскаржуваних чи порушених прав, забезпечення юридичної відповідальності правопорушників й усунення інших негативних соціальних наслідків порушень прав громадян, що реалізуються організаційними та правовими засобами відповідно до засад верховенства права органами публічної влади, громадськими формуваннями й громадянами з метою забезпечення реальності прав громадян.

Таким чином, пріоритет прав і свобод людини і громадянина на рівні з принципами верховенства права, поділу влади, взаємної відповідальності особистості і держави виступає обов'язковою ознакою правової держави.

Забезпечення й захист прав і свобод людини і громадянина є не окремим завданням правової держави, а її цільовою метою, генеральним напрямком діяльності, який має втілюватись в усіх сферах державної управління, зокрема щодо розширення кола прав і свобод людини і громадянина, вдосконалення змісту та характеру їх гарантій, у тому числі правових гарантій правового захисту. Функція захисту прав і свобод людини і громадянина, що спрямовується на реалізацію соціального призначення правової держави, посідає чільне місце в системі її функцій, має системоутворююче значення, пронизує усі напрямки діяльності сучасної правової держави.

**Ковтун
Ірина Сергіївна,**
слухач 2-го курсу
факультету № 1 ННІ ПОЗН
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРАВОВА РЕФОРМА ЯК ЗАСІБ ПЕРЕТВОРЕННЯ СУСПІЛЬСТВА

В історії час кардинальних змін під дією людських спрямувань іменують реформаційними зрушеннями. Сучасний інтерес до історичної динаміки технологій проведення реформ обумовлюється спробами раціонального управління соціальною динамікою [1, с.5].

У цьому контексті перед українським суспільством стоїть нагальний виклик – необхідність подолання системних кризових явищ одночасно в політичній, економічній, соціальній і культурній сферах. Тому численні спроби несистемних, ізольованих одна від одної реформ, які були реакцією на різні актуальні суспільні проблеми, здебільшого мали обмежений, а інколи і зворотний очікуваному ефект.

Значною мірою комплексність і гострота відповідних проблем в Україні породжені інерційністю, спонтанністю і стихійним характером розвитку суспільства, відсутністю у лідерів та інституцій, які ухвалюють рішення стратегічного характеру, чіткого бачення майбутнього країни. Говорячи про відповідне бачення, маємо на увазі не стільки уявлення про бажаний стан українського соціуму, скільки реалістичні та здійсненні заходи, завдяки яким такого стану можна досягти [2, с.5]. Одним з основних засобів перетворення та перевлаштування суспільства є права реформа.

Як відомо, вирішення назрілих суспільних проблем можливе двома способами – шляхом громадянського протистояння та революції або шляхом урядових реформ. На противагу революції реформа посідає абсолютно відмінне місце серед існуючих форм перетворення соціуму. Вона відповідає потребам людської природи, є результатом суб'єктивних спрямувань.

Реформа породжена і проводиться конкретною людиною, яка виражає інтереси великої соціальної групи. Частіше реформа виступає безкровним засобом перетворення соціуму, вирішення протиріч і подолання соціального відчуження того або іншого класу (верстви, групи). Реформування як процес подолання відчуження людини в суспільстві має толерантний характер, оскільки змістом реформи є квінтесенція примирення потреб у власній реалізації відчуженого класу та владної групи.

В юридичній енциклопедії під реформою розуміється процес кардинальних, часто тривалих за часом перетворень відповідних сторін суспільного життя, державно-правових інститутів, окремих структур тощо.

Реформи, як правило, модернізують і змінюють форму та зміст відповідних суспільних відносин, не порушуючи при цьому їхніх принципових засад. Цим реформи відрізняються від революцій, у ході яких характер перетворень є швидкоплинним і руйнівним для певної системи. Успіх реформ значною мірою залежить від їх системності й наукової обґрунтованості. Це стосується всіх нововведень, у тому числі у сфері держави та права [3, с.303].

У свою чергу правова реформа – це здійснювані державою перетворення, зміни, переустрій правової сфери суспільного чи державного життя. Правовій реформі притаманна поступовість змін, в її програмі акцент робиться на доведення намічених перетворень до кінця, комплексність запланованих змін.

Правова реформа має за мету: по-перше, створення проекту загальної концепції державно-правової реформи; по-друге, за допомогою цієї концепції передбачити динаміку розвитку законодавства та співвідношення його галузей і підгалузей, визначити пріоритетні закони на найближчу перспективу, а також послідовність прийняття інших законів, створення нових інститутів держави та громадянського суспільства, виходячи з інтересів громадян і держави, потреб економіки, соціальної та політичної сфер [4, с.931].

На думку О.І. Ющика, правова реформа (державно-правова реформа) виступає в якості зміни державним апаратом законодавчих, адміністративних і правоохоронних державних інститутів, умов і порядку їх функціонування, тобто зміна відповідних загальних функцій державного управління [5, с.33].

Окрім того, вчений формулює розширену дефініцію правової реформи як особливого управлінського рішення, яке приймає верховна державна влада (правляча еліта), що змушена об'єктивно змінюваними умовами функціонування державного апарату відновлювати єдність цього апарату (державної влади) і відтак є заінтересованою у свідомій зміні названого функціонування; рішення, реалізація якого в реорганізуючій діяльності державного апарату має результатом утвердження нового режиму законності, що виступає як ціль здійснюваних цією владою перетворень [5, с.70].

Отже, правова реформа є основним способом перетворення суспільства. Проблема оцінки сутності та змісту тієї або іншої правової реформи в історії людства залежить від стратифікаційної спрямованості реформи, історичної значущості результатів реформування для майбутніх поколінь, ідеології пануючої еліти (як на теперішній час, так і в майбутньому), достовірності опису об'єктивного змісту правової реформи історичною наукою.

Література:

1. Грицкевич Т. И. Реформаторство как творчество в социуме: дис. кандидата филос. наук: 09.00.11 / Грицкевич Татьяна Игоревна. – Новосибирск, 2001. – 182 с.
2. Паламарчук М.О. Виклики модернізації в Україні: політичні аспекти: [монографія] / М.О. Паламарчук; за ред. О.В. Литвиненка. – К.: НІСД, 2014. – 152 с.
3. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол: Ю.С. Шемшученко (гол. редкол.) та ін. – К.: Укр. енцикл., 1998. – Т. 5: П-С. – 2003. – 736с.: іл.
4. Міжнародна поліцейська енциклопедія: У 10т. / Відп. ред. Ю.І. Римаренко, Я.Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю.С. Шемшученко. – К.: Ін Юре, 2003. – Т.І. Теоретико-методологічні та концептуальні засади поліцейського права та поліцейської деонтології. – 1232 с.
5. Ющик О.І. Правова реформа: загальне поняття, проблеми здійснення в Україні: [монографія] / О. І. Ющик. – К.: Ін-т законодавства Верховної Ради України, 1997. – 190 с.

Хірний
Олександр Костянтинович
Здобувач ХНУВС

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОПЕРАТИВНИХ СЛУЖБ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Сьогодні реформування системи кримінальної юстиції здійснюється у напрямку європейських стандартів, у зв'язку з чим першочерговим завданням нашої держави у боротьбі зі злочинністю повинно бути втілення у діяльність оперативної служби Національної поліції України міжнародно-правових норм та міжнародного досвіду зарубіжних країн.

Для покращення організації діяльності оперативної служби Національної поліції України пропонуємо організувати оперативно-розшукову діяльність на прикладі країн СНД та європейських країн.

Зокрема, федеральний закон Російської Федерації «Про оперативно-розшукову діяльність» регулює фінансове забезпечення оперативно-розшукової діяльності. Контроль за витрачанням фінансових коштів, що виділяються на оперативно-розшукову діяльність, здійснюється керівниками державних органів, у склад, яких входять оперативні підрозділи, що здійснюють оперативно - розшукову діяльність [1].

Відповідно до закону Республіки Білорусь «Про оперативно - розшукову діяльність» державним органам, оперативні підрозділи яких уповноважені на здійснення оперативно-розшукової діяльності із бюджету республіки виділяються фінансові кошти, які витрачаються в порядку, що визначається керівниками цих органів [2].

В Україні відсутні окремі видатки фонду Державного бюджету України,

що призначені саме на фінансування оперативної - розшукової діяльності, що таким чином негативно впливає на своєчасність, ефективність виконання завдання оперативною службою Національної поліції України.

На сучасному етапі один із напрямків вдосконалення діяльності оперативної служби Національної поліції України являється взаємодія з підприємствами, організаціями у галузі телекомунікацій щодо перехоплення телекомунікацій під час провадження оперативної-розшукової діяльності.

Надання можливості оперативній службі Національній поліції здійснювати перехоплення телекомунікацій буде сприяти створенню умов для попередження злочинів, швидкого та повного розкриття вчинених злочинів, ефективного здійснення розшуку злочинців. На теперішній час, в Україні відсутні закони, які б визначали порядок регулювання правовідносин в сфері перехоплення телекомунікацій.

Наприклад, перехоплення телекомунікацій існує у Великобританії і може здійснюватися за наявності ордеру, виданого відповідним міністром за поданням уповноваженої особи, які мають право на здійснення оперативної - розшукових заходів. Крім того, перехоплення не потрібно санкціонувати в разі, коли одна особа зі сторін перехоплення дала згоду на його проведення [6, с. 91].

Для вдосконалення оперативної служби Національної поліції України та подальший її розвиток можливо з наданням їм права на проведення такого оперативного - розшукового заходу як - інтрузивне наведення довідок, що дуже активно використовують такі зарубіжні країни як США та Велика Британія

У Великій Британії подібний захід застосовується у випадку, коли в оператора зв'язку не має технічної можливості збирати телекомунікаційні дані. В такому разі відповідний державний орган, що здійснює розслідування, за допомогою власної апаратури збирає такі дані [6, с. 67, 68]. В Україні «інтрузивне» наведення довідок в кримінальному процесуальному колі не врегульовано, і оператори зв'язку відмовляються надавати комунікаційні дані без дозволу слідчого судді.

Організація оперативної-розшукової діяльності зарубіжних країн в плані оснащення стоїть на високому рівні. Так, уряд США забезпечує своїх поліцейських приладами для прослуховування, лазерними і хімічними засобами, котрі роблять папір на деякий час прозорим, що дозволяє, не відкриваючи конверт та не порушуючи його цілісність, вивчити зміст документа [3, с. 152]. Також застосовують оптичну і електронну апаратуру, що дає змогу вести візуальне спостереження на відстані та фіксувати розмови всередині рухомих автомобілів і у приміщеннях [4, с. 42]. Для спостереження арсенал техніки американських поліцейських поповнився безпілотними літальними апаратами.

Вагому роль у процесі отримання первинної оперативної-розшукової інформації відіграють спеціально створені поліцією США і Європи підрозділи – поліцейські розвідки, основною функцією яких є отримання відомостей про злочинців, їх дії, наміри та предмети, що добуті незаконним

шляхом і заборонені в обігу.

У Великобританії створено поліцейську розвідку, яка має назву Національної розвідувально-інформаційної служби. Її завдання полягають у тому, щоб: – якісно зібрати, оцінити, проаналізувати й обробити інформацію про серйозних злочинців; – вчасно надавати інформацію певним поліцейським органам; – координувати діяльність поліцейських служб, пов'язану з отриманням відомостей [3, с. 107].

Служба кримінальної розвідка у Нідерландах полягає в ефективному збиранні, опрацюванні та постачанні оперативно - розшукової інформації відповідним поліцейським підрозділам [7, с. 33–35].

У Німеччині також існує розвідувальна служба поліції, яка входить до складу підрозділів розшуку. Обов'язком цього підрозділу є організація зовнішнього спостереження за певними криміногенними об'єктами та особами, схильними до вчинення злочинів, для запобігання їх учиненню (кримінальна превенція) та з метою захоплення підозрюваних осіб на місці вчинення злочинів [8, с. 41–42].

Також, заслуговує уваги досвід таких країн як США, Великобританії, ФРН, Франції, Італії та інших країн світу органів поліції, які співпрацюють з приватними поліцейськими організаціями і детективними (недержавними) охоронними агентствами. Приватні детективні бюро і агентства тісно співпрацюють з державними і муніципальними поліцейськими органами, взаємно обмінюються інформацією, виконують окремі доручення [5, с. 468].

На теперішній час, підрозділи оперативної служби Національної поліції України потребують вдосконалення та запровадження зарубіжного досвіду щодо організації проведення оперативно-розшукових заходів, виділення окремого фінансування.

Література:

1. Про оперативно - розшукову діяльність // Федеральний закон Російської Федерації від 12.08.1995 р. №144-ФЗ [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://khabarovsk.arbitr.ru/law/docs/g164>
2. Про оперативно - розшукову діяльність // Закон Республіки Білорусь № 289-3 від 09.07.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://kgb.by/ru/zakon289-3/#>
3. Смирнов М. П. Зарубежнаяналоговая и криминальнаяполиция и ихоперативно-розыскнаядеятельность / М. П. Смирнов. – М. : Изд-во МГУ, 2000. – 583 с.
4. Гиленсен В. М. Федеральное бюро расследований США : пособие / В. М. Гиленсен. – М. : ВШ МВД СССР, 1981. Ч. 3. – 49 с.
5. Бандурка О.М. Управління в органах внутрішніх справ України: Підручник. - Харків: Ун-т внутр. справ, 1998. - 480с.
6. Перепилиця М.М., Манжай О.В. Провадження оперативно-розшукових заходів у Великій Британії, Росії, США та Україні [Текст]: монографія / М.М. Перепилиця, О.В. Манжай. - Харків: Вид-во КП Друкарня №13,2008.- 248 с.:іл.
7. Савченко А. В. Міжнароднийдосвідвикористанняагентуриправоохоронними органами держав Європи та США : посіб. / А. В. Савченко, В. В. Матвійчук, Д. Й. Никифорчук. – К.: КНТ, 2004. – 59 с.
8. Погорецький М. А. Функціональнепризначення оперативно-розшуковоїдіяльності у кри-мінальномупроцесі : моногр. / Погорецький М. А. – Х. :Арсис, ЛТД, 2007. – 576 с.

Стадніченко
Тетяна Олександрівна,
студентка факультету № 2 ННІ ПОЗН
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВИЗНАЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ У ПРАВІ ОКРЕМИХ КРАЇН ЄС ТА У ПРАВІ УКРАЇНИ

У сучасних соціально-економічних умовах основним вектором розвитку України повинна стати побудова економічно розвинутої і демократичної держави, орієнтованої на загальноєвропейські цінності. Вказане неможливе без використання

європейських стандартів у галузі права, для здійснення якого актуальним завданням стає приведення у відповідність норм чинного законодавства України, зокрема, тих, що забезпечують правове регулювання діяльності юридичних осіб, до норм законодавства країн ЄС. Важливість виконання вказаних задач зумовлюється тим, що сьогодні іноземні юридичні особи стають одними з основних інвесторів, залучення яких є необхідною умовою розвитку економіки будь-якої держави. Саме тому питання адаптації законодавства, що забезпечує правове регулювання діяльності юридичних осіб, стає все більш актуальним.

Особливості правового статусу юридичних осіб як учасників цивільного обігу обумовлені їх національністю (державною приналежністю) та особистим законом (статутом) [3, с. 98]. Саме тому визначення державної приналежності юридичних осіб, зокрема, з'ясування критеріїв, за допомогою яких вона визначається, стає важливим завданням для можливості здійснення ефективного контролю з боку держави, на території якої юридична особа здійснює або планує здійснювати свою діяльність.

В даний час в європейських державах застосовуються два основні критерії визначення державної приналежності юридичної особи – критерій інкорпорації (заснування) та критерій осілості (місця знаходження) [4, с. 87].

Критерій осілості використовується у достатньо великій кількості країн, зокрема, у Франції, Німеччині, Італії та в інших країнах континентального права. Згідно з цим критерієм особистим законом (національністю) юридичної особи визнається закон місця знаходження її адміністративного центру. Визначення особистого закону на підставі критерію осілості є дуже зручним: можна перевірити місце перебування та отримати відомості про право- та дієздатність юридичної особи. Однак з практичної точки зору для європейських держав недолік критерію осілості полягає у тому, що у разі зміни юридичною особою місця перебування, її потрібно фактично

ліквідувати в країні перебування та знову створювати у державі, в яку була перенесена діяльність юридичної особи.

Незважаючи на те, що більшість держав-членів ЄС використовує в практиці критерій осілості, деякі країни, наприклад, Великобританія, Данія, Ірландія, Нідерланди, дотримуються критерію інкорпорації. Основний зміст цього критерію полягає в тому, що юридична особа має національність тієї країни, відповідно до законодавства якої вона заснована [1].

Критерій інкорпорації використаний також в законодавстві України. Так, стаття 25 Закону України «Про міжнародне приватне право» встановлює, що особистим законом юридичної особи вважається право держави місцезнаходження юридичної особи. Місцезнаходженням юридичної особи визнається держава, в якій юридична особа зареєстрована або створена іншим чином згідно з правом цієї держави [8].

До переваг критерію інкорпорації можна віднести те, що цей критерій спирається на дуже чітку ознаку – адміністративний акт реєстрації юридичної особи, що легко ідентифікується у часі та просторі. Це полегшує процес встановлення національності юридичної особи. Критерій інкорпорації надає засновникам широкі можливості щодо вибору місця заснування юридичної особи, що найбільшою мірою відповідає інтересам вільного підприємництва і розвитку міжнародних економічних відносин. Саме тому цей критерій більш за все відповідає меті та основній задачі створення ЄС – сприянню гармонійному, збалансованому й стійкому розвитку економічної діяльності, вільному здійсненню підприємницької діяльності та свободі конкуренції.

Однак до недоліків цього критерію можна віднести відсутність зв'язку між законом місця створення юридичної особи та законом місця її діяльності, наслідком чого є надання необмежених можливостей засновникам для численних маніпуляцій при створенні юридичної особи. Зроблений засновниками компаній вибір на користь права країни, де була інкорпорована компанія, може порушувати інтереси країни, в якій дана компанія здійснює свою діяльність, а також інтереси кредиторів, які знаходяться в цій країні [6, с. 217].

Таким чином, на нашу думку, критерій інкорпорації в сучасних умовах є одним з найбільш прийнятних, оскільки він відрізняється чіткістю, стабільністю та формальним характером. Однак, максимально захищаючи інтереси засновників, він у меншій мірі забезпечує дотримання інтересів країни, на території якої дана юридична особа має місце знаходження або здійснює свою діяльність.

Саме тому для більш ефективного застосування вказаного критерію в правозастосовчій практиці слід розробити систему заходів, спрямованих на виключення обходу законодавства тієї країни, де юридична особа здійснює свою діяльність, в частині імперативних норм, що стосуються питань статусу

юридичних осіб (наприклад, відносно відповідальності органів юридичних осіб, захисту прав міноритарних акціонерів).

Література

1. Баймуратов М. О. Міжнародне приватне (колізійне) право України: правосуб'єктність осіб (теоретико-методологічні аспекти): [моногр.] / М. О. Баймуратов, Р. В. Чернолуцький. – Суми: Унів. кн., 2009. – 252 с.

2. Єфименко А. Питання гармонізації законодавства України та ЄС в сфері регулювання діяльності компаній. Коментарі та тлумачення законодавства / А. Єфименко // Юридичний журнал. – № 7 (13) – липень 2003 р.

3. Міжнародне приватне право: підруч. / за ред. В. П. Жушмана, І. А. Шуміло; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Х. : Право, 2011. – 320 с.

4. Міжнародне приватне право. Загальна частина: підруч. / за ред. А. С. Довгерта і В. І. Кисіля. – К.: Алерта, 2012. – 376 с.

5. Муравйов В., Мушак Н. Гармонізація законодавства України з правом Європейського Союзу в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС / В. Муравйов, Н. Мушак // Віче. – 2013. – № 8. – С. 12-18.

6. Кох Х., Магнус У., Вінклер фон Моренфельс П. Международное частное и сравнительное правоведение / Х. Кох, У. Магнус, П. Вінклер фон Моренфельс. – М. : Международные отношения, 2001. – 400 с.

7. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18 березня 2004 р. № 1629-IV // Офіційний вісник України. – 2004. – № 15. – Ст. 1028.

8. Про міжнародне приватне право: закон України від 23.06.2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 32. – Ст. 422.

Наукове видання

ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДЕРЖАВОЮ ПРАВООХОРОННОЇ ФУНКЦІЇ

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції

*(27 травня 2016 року, Дніпропетровський
державний університет внутрішніх справ)*

Українською мовою

Оригінал-макет – *А.В. Самотуга*

Укладач *К.В. Головченко*

Підп. до друку 08.07.2016 р. Формат 60x84/16. Друк трафаретний. Папір офісний.
Гарнітура – Times. Умов.-друк. арк. 12,25. Обл.-вид. арк. 13,00. Тираж – 100 прим.

Редакційно-видавниче відділення відділу організації наукової роботи ДДУВС
49005, м. Дніпропетровськ, просп. Гагаріна, 26, т. (056) 370-96-59

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДП № № 164-р від 07.08.2013 р.